

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
จังหวัดสตูล

โดย
นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกสว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สัญญาเลขที่ RDG60S0026

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

ระยะเวลาดำเนินงาน

ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2560 ถึงวันที่ 14 กันยายน 2561

โดย

1. นายสมพงษ์	หลีเคราะห์	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายอับดุลอาสิด	หยีเหม	ทีมวิจัย
3. นายประวิทย์	ลัดเลีย	ทีมวิจัย
4. นางยุพาพร	ปะดูลัง	ทีมวิจัย
5. นางกริยะ	หลีเคราะห์	ทีมวิจัย
6. นายพิเชษฐ์	เบญจมาศ	ทีมวิจัย
7. นางสาวชญาณิณณ์	สุวรรณศรี	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกสว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.) ฝ่ายเพื่อท้องถิ่น เพื่อศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล และเพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

จากการดำเนินงานโครงการวิจัย ได้มีการศึกษาข้อมูล นิยามความหมายนวัตกรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสนับสนุนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และทำการสรุปเป็นนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรมย่อยในส่วนของนวัตกรรมเชิงพื้นที่ นวัตกรรมเชิงประเด็น และนวัตกรรมเชิงระบบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยการนำข้อมูลที่ได้ ประกอบกับการวิเคราะห์ควบคู่กับสถานการณ์การท่องเที่ยว และสถานการณ์อื่นๆของสังคมในปัจจุบัน จึงได้รูปแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อให้เห็นปัจจัยโอกาสในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่ม และระดับสังคม

นอกจากนี้การขับเคลื่อนนวัตกรรมภายใต้บทบาทใหม่ของศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นสตูล คือ ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่มีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งศูนย์นวัตกรรมได้มีการกำหนดระบบการทำงานภายในศูนย์ไม่ว่าจะเป็นส่วนของโครงสร้างการทำงาน ยุทธศาสตร์ ระเบียบข้อบังคับ และแผนการขับเคลื่อนร่วม ที่สามารถเปิดโอกาสในการสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในพื้นที่จังหวัดสตูล หรือกระทั่งชุมชนอื่นๆที่มีความสนใจที่ต้องการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยประกอบดังนี้ คือ ออกแบบชุดความรู้ นวัตกรรม วิธีการ กระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ เครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ และออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการออกแบบเนื้อหา คือ ออกแบบเนื้อหาหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ออกแบบการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งชุดความรู้ที่เป็นนวัตกรรม กระบวนการสร้างการเรียนรู้ และเครื่องมือสื่อสร้างการเรียนรู้ ในแต่ละระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง

โดยสาระสำคัญของรายงานฉบับนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 ความเป็นมาโครงการวิจัย ส่วนที่ 2 ทบทวนทุนเดิม ส่วนที่ 3 วิธีการดำเนินงาน ส่วนที่ 4 ผลการดำเนินงาน และส่วนที่ 5 สรุปผลการวิจัย

สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนินงานในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ และหวังว่ารายงานชิ้นนี้ คงจะเป็นประโยชน์ สามารถสื่อสารการขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่สตูล และยังผลต่อการเรียนรู้ของประเทศได้บ้าง ไม่ มากก็น้อย ด้วยความนับถือ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล

นายสมพงษ์ หลีเคราะห์ และทีมวิจัย
โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.) ฝ่ายเพื่อท้องถิ่น เพื่อศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล และเพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

จากที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลเป็นองค์กรพี่เลี้ยงในการขับเคลื่อนมาตั้งแต่ปี 2544 ได้สนับสนุนการโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสตูล จำนวนทั้งหมด 71 โครงการที่มีประเด็นงาน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการทรัพยากร การจัดการศึกษา เป็นต้น โดยที่ผ่านมามีโครงการวิจัยได้รับงานวิจัยเด่นของ สกว. จำนวน 5 โครงการ ที่ทั้งเรื่องการท่องเที่ยว ทรัพยากร การศึกษาและส่งเสริมอาชีพ

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการยกระดับงานจากกลุ่มงานวิจัยที่มีการดำเนินงานมากในพื้นที่มารวมกลุ่มกันโดยใช้เนื้อหาประเด็นเป็นจุดรวม คือ กลุ่มงานวิจัยการท่องเที่ยวที่ศูนย์ประสานงานฯเริ่มต้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูกเป็นพื้นที่แรกที่สามารถขับเคลื่อน สามารถสร้างรูปธรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นชุมชนต้นแบบให้พื้นที่อื่นๆในจังหวัดสตูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนมีการนำกลุ่มงานที่ทำเรื่องการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การจัดการป่าชายเลนกรณีชุมชนบ้านหัวทาง การจัดการทะเล และมารวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อทำงานขับเคลื่อนแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เนื่องจากการจัดการทรัพยากรเป็นเรื่องพื้นฐานที่ต้องทำในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ซึ่งการขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในปี 2549 ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรที่เป็นอยู่ชั่วอู่่น้ำของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกัน และให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้ 1.อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ 2.ฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น 3.สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4.สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กรในชุมชนสู่การเป็นชุมชนจัดการตนเอง 5.การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน รายที่มากกว่าผลของจากการบริการการท่องเที่ยว

ซึ่งผลจากงานวิจัยช่วงระยะนั้นก่อให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริหารจัดการ มีกฎระเบียบ มีแผนงานยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนและมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังถือได้ว่ามีหลายองค์กรหน่วยงานในจังหวัดเข้ามาสนับสนุนจำนวนมาก ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล กรมท่องเที่ยว และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 23 ชุมชน และที่ผ่านมามีคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ต้องทำงานร่วมภาคีสนับสนุน จนปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นนโยบายหลักของจังหวัด มีการพัฒนาพื้นที่เพิ่มเติมของจังหวัดสตูลเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนา

ศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริง

ดังนั้นการพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายในการทบทวนค้นหาวัตรกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยายสู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาทักษะของคนทำงาน แกนนำ โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเพื่อค้นหาวัตรกรรมใหม่ที่น่ามาออกแบบสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลอย่างเป็นรูปธรรมจึงเป็นแนวทางการพัฒนาหนึ่งที่เราควรไปต่อ

ในช่วงเริ่มต้นจะต้องมีการค้นหาบทเรียนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีการขับเคลื่อนมา ที่เป็นแกนหลักนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต้องค้นหากระบวนการสนับสนุน รูปแบบ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ผ่านมา นำมาออกแบบวิธีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และนำไปสู่การพัฒนากระบวนการทำงาน

โดยมีการศึกษาข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับพื้นที่ชุมชนและในระดับเครือข่ายโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยมีเนื้อหาการศึกษาข้อมูล คือ ประเด็นพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสถานการณ์พื้นที่จุดเด่นของชุมชน การใช้ประโยชน์ พัฒนาการการท่องเที่ยว แผนงานการขับเคลื่อน ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลไกการทำงานของกลุ่ม และรวมไปถึงกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเองที่มีในบางชุมชน ประเด็นการดำเนินงานของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านการบริหารจัดการหรือกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ผลที่เกิดขึ้นกับการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสตูล และแนวทางการขับเคลื่อนในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเด็นพัฒนาการบุคคลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บุคคลเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งที่เป็นนักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง พัฒนาการด้านใด ประเด็นการสนับสนุนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และภาคีหน่วยงานต่างๆที่ดำเนินขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล

จากนั้นเป็นการนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์เพื่อการออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อให้เห็นปัจจัยโอกาสในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่ม และระดับสังคม โดยการวิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรม และกำหนดทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมภายใต้บทบาทใหม่ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล คือ ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่สามารถเปิดโอกาสในการสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในพื้นที่จังหวัดสตูล หรือกระทั่งชุมชนอื่นๆที่มีความสนใจที่ต้องการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ออกแบบการดำเนินงาน การออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยประกอบดังนี้ คือ ออกแบบชุดความรู้ นวัตกรรม วิธีการ กระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ เครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ และออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการออกแบบเนื้อหา คือ ออกแบบ

เนื้อหาหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ออกแบบการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งชุดความรู้ที่เป็น นวัตกรรม กระบวนการการสร้างการเรียนรู้ และเครื่องมือสื่อสร้างการเรียนรู้ ในแต่ละระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง

นอกจากนี้การออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่มีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งศูนย์นวัตกรรมได้มีการกำหนดระบบการทำงานภายในศูนย์ไม่ว่าจะเป็นส่วนของโครงสร้างการทำงาน ยุทธศาสตร์ ระเบียบข้อบังคับ และแผนการขับเคลื่อนร่วม เพื่อสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อนำนวัตกรรมการที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับจังหวัดสตูล สู่ความเป็น “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์นวัตกรรมการวิจัยจังหวัดสตูลให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะประกอบไปด้วยหลายส่วน ทั้ง ในส่วนของแกนนำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน และอื่นๆอีกมากมาย

โดยทิศทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลหลังจากนี้ เป็นการขยายพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปยังกลุ่มที่สนใจ โดยการยกระดับชุมชนที่พร้อมสู่การปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม คน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยกระดับเชิงประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม โดยการหาแนวร่วมสร้างพื้นที่ร่วมของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการบูรณาแผนการขับเคลื่อนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
ส่วนที่ 1 ความเป็นมาโครงการวิจัย	1
ส่วนที่ 2 เอกสาร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	10
ส่วนที่ 3 วิธีวิทยาการวิจัย	43
ส่วนที่ 4 ผลการดำเนินงาน	52
ส่วนที่ 5 สรุปผลการวิจัย	143
ภาคผนวก	
- รายชื่อทีมวิจัย	149
- แนวทางพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูล	152
- บันทึกการงานการประชุม	162
- ประมวลภาพกิจกรรมโครงการ	189

ส่วนที่ 1

ความเป็นมาโครงการวิจัย

ชื่อโครงการ

โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

เหตุผลและความสำคัญ

จากที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลเป็นองค์กรที่เล็งเห็นในการขับเคลื่อนมาตั้งแต่ปี 2544 ได้สนับสนุนการโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสตูล จำนวนทั้งหมด 71 โครงการที่มีประเด็นงาน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการทรัพยากร การจัดการศึกษา เป็นต้น โดยที่ผ่านมามีโครงการวิจัยได้รับงานวิจัยเด่นของ สกว. จำนวน 5 โครงการ ที่ทั้งเรื่องการท่องเที่ยว ทรัพยากร การศึกษาและส่งเสริมอาชีพ

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการยกระดับงานจากกลุ่มงานวิจัยที่มีการดำเนินงานมากในพื้นที่มารวมกลุ่มกันโดยใช้เนื้อหาประเด็นเป็นจุดรวม คือ กลุ่มงานวิจัยการท่องเที่ยวที่ศูนย์ประสานงานฯ เริ่มต้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูกเป็นพื้นที่แรกที่สามารถขับเคลื่อน สามารถสร้างรูปธรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นชุมชนต้นแบบให้พื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดสตูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนมีการนำกลุ่มงานที่ทำเรื่องการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การจัดการป่าชายเลนกรณีชุมชนบ้านห้วยทาง การจัดการทะเล และมารวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อทำงานขับเคลื่อนแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เนื่องจากการจัดการทรัพยากรเป็นเรื่องพื้นฐานที่ต้องทำในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ซึ่งการขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในปี 2549 ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรที่เป็นอยู่ชั่ววู่น้ำของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากรูปธรรมของชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ในปี 2550 เป็นต้นมา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ได้มีขยายผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ชุมชนอื่นๆ อาทิเช่น บ้านห้วยทาง บ้านโคกพะยอม บ้านบุโบย บ้านพญาบังสา ห้วยทางละงู บ้านบากันเคย บ้านทุ่งสะบิระ เป็นต้น และได้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล ผ่านการจัดทำโครงการวิจัยศึกษาและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกัน และให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมาย หรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

1. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
2. ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น
3. สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กรในชุมชนสู่การเป็นชุมชนจัดการตนเอง
5. การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน รายได้มากกว่าผลของจากการบริการการท่องเที่ยว

ซึ่งผลจากงานวิจัยช่วงระยะนั้นก่อให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท้องที่เยาว์โดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริหารจัดการ มีกฎระเบียบ มีแผนงานยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนและมาตรฐานการท้องที่เยาว์โดยชุมชนของจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังถือได้ว่ามีหลายองค์กรหน่วยงานในจังหวัดเข้ามาสนับสนุนจำนวนมาก ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล กรมท้องที่เยาว์ และสำนักงานท้องที่เยาว์และกีฬาจังหวัดสตูล

ปัจจุบันการท้องที่เยาว์โดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท้องที่เยาว์โดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 23 ชุมชน และที่ผ่านมากคณะกรรมการเครือข่ายการท้องที่เยาว์โดยชุมชนจังหวัดสตูล ต้องทำงานร่วมภาคีสนับสนุน อย่างสำนักงานการท้องที่เยาว์และกีฬาจังหวัดสตูล ที่เป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนเครือข่ายในด้านงบประมาณ การประสานงานกับจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล กรมการท้องที่เยาว์ การสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชน และเครือข่ายมาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันการท้องที่เยาว์โดยชุมชนเป็นนโยบายหลักของจังหวัด มีการพัฒนาพื้นที่เพิ่มเติมของจังหวัดสตูลเพื่อดำเนินการท้องที่เยาว์โดยชุมชน จนมีหลักสูตรการท้องที่เยาว์โดยชุมชนที่พัฒนาร่วมกันระหว่างศูนย์ประสานงานฯ และวิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีแกนนำชุมชนในเครือข่ายการท้องที่เยาว์โดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นวิทยากร เช่น นายยูหนา หลงสมัน นายเผด็จ โต๊ะปลัด นายอับดุลเลาะห์ หมัดดีริ นายสุรัฐพงศ์ หมั่นใจดี นายมณัฐ ปลอดทอง และในบทบาทของวิทยากรจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลมีนายสมพงษ์ หลีเคราะห์ นายอับดุลอาลี หยีเหม

นอกจากที่มุ่งเป้าพัฒนาการท้องที่เยาว์โดยชุมชนและประเด็นอื่นๆที่ผ่านมา ยังได้นำกระบวนการเคลื่อนงานชุมชนบริหารจัดการตนเอง ซึ่งเป็นบทเรียนจากการกลุ่มท้องที่เยาว์โดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกที่มีการดำเนินการท้องที่เยาว์โดยชุมชน และขยายผลจัดการกลุ่มอื่นๆ อย่างเช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเรือ กลุ่มเยาวชน เมื่อผ่านมาสักระยะทุกกลุ่มที่ร่วมดำเนินการร่วมกันนั้น มีการขับเคลื่อนเรื่องของปัญหาชุมชนเรื่องอื่นๆ จึงมีการร่วมตัวในระดับชุมชนเป็นสภาภาพบ้านบ่อเจ็ดลูก เพื่อเป็นกลไกร่วมมือของทุกฝ่ายในชุมชนมาจัดการเรื่องราวต่างๆในชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก โดยมีการหาแหล่งทุนที่มาขับเคลื่อนงานในพื้นที่จังหวัดสตูลผ่านโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองในพื้นที่ประสบภัยพิบัติสึนามิ สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ ที่นำกระบวนการตัดสินใจภายใต้ข้อมูล หรือการวิจัยไปใช้เป็นตัวนำก่อนการตัดสินใจการพัฒนา โดยการหนุนเสริมที่ผ่านมา มี 3 ประเด็น คือ การหนุนเสริมความรู้เชิงประเด็น การหนุนเสริมทักษะเชิงกระบวนการ และการหนุนเสริมแนวคิดกลไกการบริหารจัดการตนเอง ทั้งนี้การหนุนเสริมเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **การหนุนเสริมความรู้เชิงประเด็น** เป็นการนำบทเรียนงานจากพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนกับพี่เลี้ยง เช่น เรื่องการท้องที่เยาว์โดยชุมชน การศึกษา รักจังสตูล เป็นต้น ทั้งนี้โดยผ่านการนำเสนอ พูดคุย ชวนวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเรื่อง

2. **การหนุนเสริมทักษะเชิงกระบวนการ** เป็นการชวนออกแบบ Session Design ก่อนลงพื้นที่หรือ ทำกิจกรรม บทเรียนนี้ปรับจากระนอง ที่ก่อนหน้านี้เน้นตีบทกลไกลงช่วยพื้นที่ พอไปถึงให้เข้าเวทีเลย ทั้งที่เพิ่มซับซ้อนกว่า 7 ชั่วโมง จึงมีการปรับให้วางแผนก่อนทุกครั้ง และมีการสรุปผลงานทุกครั้ง

3. การหนุนเสริมแนวคิดกลไกการจัดการตนเอง เป็นการสร้างแนวคิด โดยการนำเสนอ และการจัดการพื้นที่ชุมชนแบบองค์รวม มองเป้าพื้นที่มากกว่าเป้าโครงการ ที่ผ่านมามีพบว่าพี่เลี้ยงสามารถสื่อสารเข้าใจระบบการจัดการ มองความซับซ้อนมากขึ้น วิธีการสำคัญ คือ การชวนพี่เลี้ยงวิเคราะห์บทบาทงานในเวทีแลกเปลี่ยนพี่เลี้ยง

กล่าวโดยภาพรวม การดำเนินงานโครงการ “กลไกติดตามชุมชนบริหารจัดการตัวเองในพื้นที่ประสบภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิ” ที่ผ่านมานับเป็นการเดินทางบนถนนการทำงานระหว่าง “ทีมกลไก” กับ “พี่เลี้ยงพื้นที่” กับ “แกนนำชุมชน” ที่อยู่ระหว่างการเรียนรู้ ทักท้วงเรียน อาจผิด ถูก แต่สำคัญคือ การพัฒนาในระดับปัจเจกและองค์รวมว่าด้วยชุมชนบริหารจัดการตนเอง

ทั้งนี้เพื่อสร้างชุมชนในฝัน ให้เป็นจริง แม้อาจเพียงนิมิตดังแสงเทียน หากเปลวนี้จะซ้ชาวล ดั่งเชื้อไฟในอนาคตข้างหน้า

จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริงและได้มีการนำกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้กับหน่วยงานผ่านการจัดอบรม อาทิ อบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่องค์กรในเรื่องการทำงานชุมชน ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่อำเภอละงู เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลละงู และรพสต.ในเขตพื้นที่อำเภอละงู อบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการ ให้แก่ทีมแกนนำชุมชน อบรมการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขภายในองค์กร เป็นต้น

การพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายในการทบทวนค้นหาวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยายสู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาทักษะของคนทำงาน แกนนำ จึงเสนอโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเพื่อค้นหานวัตกรรมใหม่ที่นำมาออกแบบสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลอย่างเป็นรูปธรรม

ในช่วงพัฒนาเริ่มต้นจะต้องมีการค้นหาค้นหาบทเรียนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีการขับเคลื่อนมา ที่เป็นแก่นหลักนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต้องค้นหากระบวนการสนับสนุน รูปแบบ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ผ่านมา นำมาออกแบบวิธีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และนำไปสู่การพัฒนาระบบการทำงาน

นอกจากการออกแบบการสร้างการเรียนรู้แล้ว ทีมวิจัยต้องมีการวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาส เพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยบทบาทใหม่ที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของของ

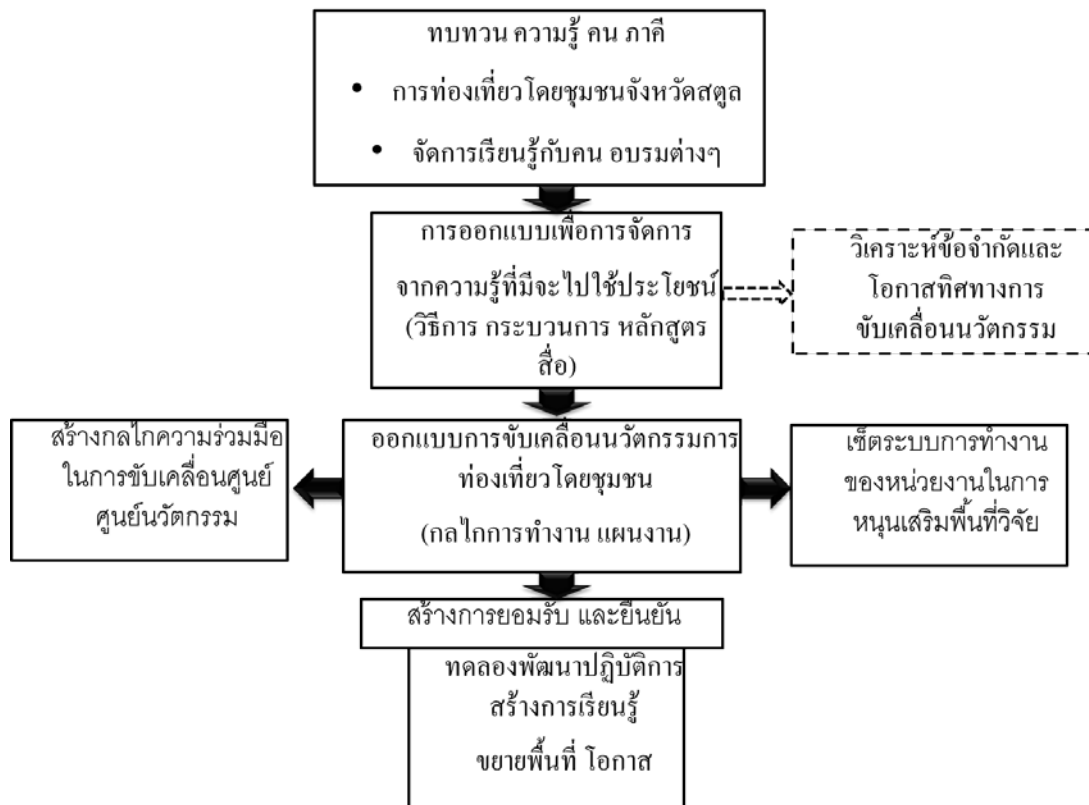
การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อนำนวัตกรรมที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับจังหวัดสตูล สู่ความเป็น “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์นวัตกรรมการวิจัยจังหวัดสตูลให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะประกอบไปด้วยหลายส่วน ทั้ง ในส่วนของแกนนำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล
2. เพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

กรอบแนวคิดโครงการวิจัย ระยะ 1 ปีแรก

คำถามการวิจัย

การขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลควรเป็นอย่างไร

วิธีวิทยาการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

การขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ขอบเขตพื้นที่

ชุมชนที่ดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสตูลในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอบเขตด้านช่วงเวลา

ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย 1 ปี แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงละ 6 เดือน

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

1. เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
2. นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการวิจัย ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ผู้ร่วมกระบวนการในชุมชนวิจัย ผู้มีส่วนร่วม ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ภาคที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เช่นสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล และหน่วยงานอื่นๆ
5. กลุ่มทดลองปฏิบัติการ กลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา คือ กลุ่มที่เกิดจากกระแสการท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากใน

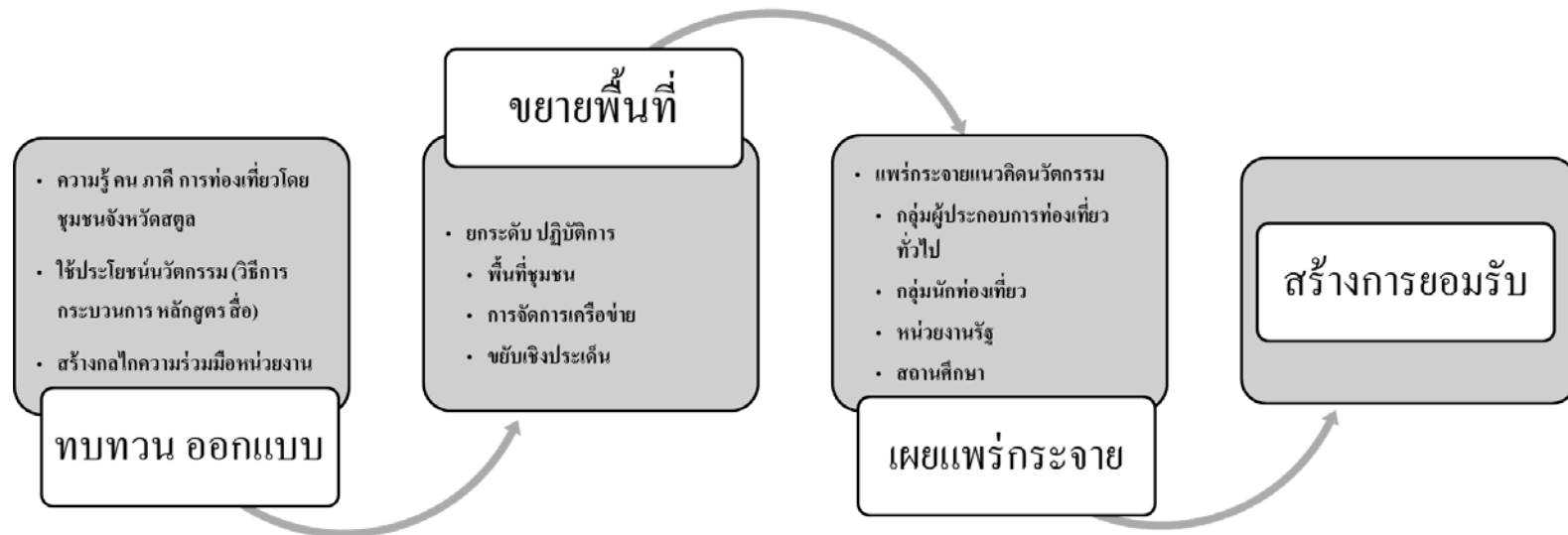
ปัจจุบัน โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลปากน้ำ ที่ผ่านมามีหลายกลุ่ม มุ่งเป้ามาดำเนินนำเที่ยวเกาะเขาใหญ่เป็นจำนวนมาก มีทั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการเก่า และผู้ประกอบการใหม่ แต่ด้วยลักษณะการจัดการท่องเที่ยวที่เขานี้ยังเป็นรูปแบบการจัดการต่างทิศต่างทาง ทีมวิจัยจึงเห็นว่าพื้นที่ทดลองแห่งนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ เนื่องจากกลุ่มอ่าวปากบารานั้นแตกต่างจากลักษณะของชุมชนท่องเที่ยวที่ผ่านมา การทดลองจึงคาดหวังถึงการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เข้าสู่กลุ่มและส่งต่อถึงนักท่องเที่ยว และอีกประการหนึ่งที่ต่อดำเนินการ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ร่วมกันหลายกลุ่ม หลายพวก ควรจะต้องมีการจัดการร่วมกัน ในทิศทางบางอย่าง และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน เพื่อการดูแลพื้นที่เกาะเขาใหญ่ให้ยั่งยืนต่อไป

ตารางออกแบบการวิจัย (Research Design)

คำถาม	กลุ่มเป้าหมาย/แหล่งข้อมูล	วิธีวิจัย	กิจกรรมโครงการวิจัย
1.การดำเนินงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลเป็นอย่างไร - พื้นที่รูปธรรมในแต่ละประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีที่ไหนบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไร - นักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง แต่ละคนเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างไร - องค์ความรู้ การสนับสนุน วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอะไรบ้าง - การพัฒนาต่อยอดเพื่อการยกระดับเชิงประเด็นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมาเป็นอย่างไร	- เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล - เอกสารงานวิจัยของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล - แกนนำนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการวิจัย ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ผู้ร่วมกระบวนการในชุมชนวิจัย ผู้มีส่วนร่วม - เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน - สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล - วิทยาลัยชุมชนสตูล	- ทบทวนเอกสารงานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง - ระดมความคิด การดำเนินงานวิจัยท้องถิ่นที่ผ่าน มา จากนักวิจัย และผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย - ประชุมสรุปข้อมูล	- ทบทวนเอกสารงานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง - เวทีถอดบทเรียนความรู้จากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ประชุมสรุปและรวบรวมข้อมูล - ประชุมออกแบบรายละเอียดนวัตกรรม - ออกแบบชุดความรู้ นวัตกรรม - ออกแบบเครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ - ออกแบบวิธีการกระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ - ประชุมวิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรม - ประชุมออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดย
2.รูปแบบดำเนินงานและกระบวนการหนุนเสริมของนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร - การใช้ประโยชน์จากผลการดำเนินงานประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา สู่นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอะไรบ้าง อย่างไร - ชุดความรู้ นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	- เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล - แกนนำนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการวิจัย ประเด็น	ประชุมระดมความคิดออกแบบการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งชุดความรู้ที่เป็นนวัตกรรม เครื่องมือหรือสื่อ และวิธีการ ในแต่	

- เครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ - วิธีการ กระบวนการ ในการสร้างการเรียนรู้ นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	การท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. ผู้ร่วมกระบวนการในชุมชน วิจัย ผู้มีส่วนร่วม	ละประเด็น 2. จัดทำสื่อสร้างการเรียนรู้ นวัตกรรม	ชุมชน 5.1.แผนงานการขับเคลื่อน นวัตกรรม 5.2.กลไก ภารกิจ การ ดำเนินงาน
● ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร	1. เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษา ศูนย์ ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล	1. ประชุมวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาสในการขับเคลื่อน นวัตกรรม	7. พัฒนาศักยภาพคณะทำงาน ศูนย์ฯ
● การขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เป็นอย่างไร - แผนงานการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดย - ชุมชน - กลไก ภารกิจ การดำเนินงานในการขับเคลื่อน - นวัตกรรม - ความร่วมมือในการสนับสนุนการดำเนินงาน - ขับเคลื่อนนวัตกรรม	1. เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษา ศูนย์ ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล 2. แกนนำนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ ดำเนินโครงการวิจัย ประเด็น การท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. ผู้ร่วมกระบวนการในชุมชน วิจัย ผู้มีส่วนร่วม 4. กลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา 5. ภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่าย ท่องเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ เช่น สำนักงาน ท่องเที่ยวละเกีฬจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล และ หน่วยงานอื่นๆ	1. ประชุมออกแบบ รายละเอียดขับเคลื่อน นวัตกรรม 2. ประชุมสร้างความร่วมมือ กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ใน การเผยแพร่วัตกรรม 3. ทดลองนำนวัตกรรมไปใช้ ประโยชน์ กับกลุ่มท่องเที่ยว อ่าวปากบารา 4. เสนอรูปแบบ นวัตกรรมท่องเที่ยวโดย ชุมชน	8. พัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อทดลอง ใช้ 9. ประชุมสร้างความร่วมมือกับ องค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการ เผยแพร่วัตกรรม 10. ทดลองนำนวัตกรรมไปใช้ ประโยชน์ (จัดเวทีพัฒนา นวัตกรรมจัดการประเด็น ท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่ม ท่องเที่ยวอ่าวปากบารา) 11. นำเสนอผลการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดทิศทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ส่วนที่ 2

เอกสาร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนการดำเนินงานโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ต้องมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และทฤษฎี ซึ่งมีที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน คือ

1. นวัตกรรม Innovation
 2. หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1. แนวคิดทุนทางสังคม
 - 2.2. แนวคิดวิถีชีวิตชุมชน
 - 2.3. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน
 - 2.4. แนวคิดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 2.5. ไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0)
 - 2.6. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs)
 - 2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 3. การท่องเที่ยวโดยชุมชน
 4. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (node สตูล)
 5. บัญชีรายชื่อชุมชนสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
- โดยมีเนื้อหาข้อมูลซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. นวัตกรรม Innovation

1.1. ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือ Innovare ซึ่งหมายถึง “การทำให้สิ่งใหม่ขึ้นมา” นวัตกรรมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร บุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้นมีผู้ให้คำนิยาม สำหรับคำว่า นวัตกรรม หลายแง่มุม ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช).2542 : 153-154)

1. นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ เช่น แนวคิด ผลิตภัณฑ์ หรือโครงการที่มีผู้เห็นว่าใหม่สำหรับตน
2. นวัตกรรม นวัตกรรม คือกระบวนการรับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อมาปรับปรุงให้เกิดแก่น (บุคคล องค์กรหรือสังคม) ทั้งในรูปแบบเทคนิควิธีการหรือสิ่งที่จับต้องได้ จนทำให้เกิดนวัตกรรม
3. นวัตกรรม คือ การคิดค้นและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญที่มีอยู่ในตน (บุคคล องค์กรหรือสังคม) และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ จนทำให้เกิดนวัตกรรม
4. นวัตกรรม คือ คุณลักษณะของบุคคล องค์กรหรือสังคมที่มุ่งแสวงหาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ จนทำให้เกิดนวัตกรรม

5. นวัตกรรม คือ การเรียนรู้ การผลิต และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ เพื่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการกำเนิดผลิตภัณฑ์ การบริการ กระบวนการผลิตใหม่ การปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์และเกิดผลพวงทางเศรษฐกิจและสังคม (กองทุนพัฒนานวัตกรรม. 2545:79)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2549) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม”

โทมัส ฮิวส์ Hughes, 1987) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า “เป็นการนำเอาวิธีการใหม่ มาปฏิบัติหลังจากที่ได้ผ่านการทดลองและได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับแล้ว และมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา”

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์และคณะ(2553) ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรม หมายถึง “สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม”

สรุปได้ว่า นวัตกรรม หรือ Innovation คือ ความคิดใหม่ เทคนิควิธีการใหม่ หรือสิ่งใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการสร้างคุณค่าต่อสังคม ซึ่งนวัตกรรมนั้นๆ จะเป็นสิ่งใหม่ของกลุ่มที่มีการยอมรับ

1.2. องค์ประกอบของนวัตกรรม

อัจฉรา จันทรฉาย (2553 : 54) ได้อธิบายองค์ประกอบของนวัตกรรมมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับว่า มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องมีก็คือ ความใหม่ หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้

2. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) หมายความว่า สิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบการทำซ้ำ เป็นต้น

3. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และสังคม (Social) ก็คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง และในเชิงสังคมเป็นการสร้างคุณค่า ซึ่งไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของ“นวัตกรรม” คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม”

1.3. ประเภทของนวัตกรรม

นวัตกรรมในองค์กรสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (4Ps of Innovation) ดังนี้

1. Product innovation เพื่อการเปลี่ยนแปลง ด้านสินค้าและบริการ
2. Process innovation เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการการผลิต การทำงาน และการส่งมอบ
3. Position innovation เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในการนำเสนอ หรือการวางตำแหน่งของสินค้าและบริการ
4. Paradigm innovation เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิด (Mental model) และกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่องค์กรต้องการเป็น

โดยนวัตกรรมทั้ง 4 ประเภทสามารถเกิดขึ้นได้ควบคู่กันไปจากนวัตกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental innovation) ไปสู่นวัตกรรมใหม่อย่างสิ้นเชิง (Radical Innovation) การสร้างนวัตกรรมในองค์กร จะขึ้นอยู่กับการศึกษาขององค์กรว่าจะวางกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมอย่างไรที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด และการจัดการกระบวนการนวัตกรรมก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งความแตกต่างหรือความยากง่ายของการจัดการนั้นๆ จะขึ้นอยู่กับว่านวัตกรรมนั้นมีความใหม่ต่อผู้คิดค้นเพียงใด

1.4. กระบวนการนวัตกรรม

กระบวนการนวัตกรรม จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่และเจริญเติบโตต่อไปได้ ซึ่งกระบวนการประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ ๆ หลายประการ

1.การค้นหา (Searching) เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เพื่อตรวจจับสัญญาณของทั้งโอกาสและอุปสรรค สำหรับการนำไปสู่จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. การเลือกสรร (Selecting) เป็นการตัดสินใจเลือกสัญญาณที่สำรวจพบเหล่านั้น เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร ทั้งนี้การเลือกสรรจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับหลักกลยุทธ์ขององค์กร

3. การนำไปปฏิบัติ (Implementing) เป็นการแปลงสัญญาณที่มีศักยภาพ ไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นและนำสิ่งเหล่านั้นออกเผยแพร่สู่ตลาดทั้งภายในและภายนอกองค์กร แต่สัญญาณที่ว่า ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้นหากแต่จะเกิดขึ้น ด้วยการดำเนินงานขั้นตอนที่สำคัญอีก ๔ ประการ ดังนี้

3.1 การรับ (Acquiring) คือ ขั้นตอนของการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นนวัตกรรมขึ้น เช่น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่จากกระบวนการทางวิจัยและพัฒนา(R&D) , การทำวิจัยทางการตลาด รวมไปถึง การได้รับองค์ความรู้จากแหล่งอื่น ๆ โดยการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี (Technology Transfer) หรือการค้นคว้าร่วมกันในเครือพันธมิตร (Strategic Alliance) เป็นต้น

3.2 การปฏิบัติ (Executing) คือ ขั้นตอนของการนำโครงการดังกล่าวสู่การปฏิบัติงานภายใต้สภาพของความไม่แน่นอนต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving) ตลอดเวลา

3.3 การนำเสนอ (Launching) คือ การนำนวัตกรรมที่ได้ออกสู่ตลาด โดยอาศัยการจัดการอย่างเป๊ะระบบเพื่อให้นวัตกรรมนั้นสามารถเป็นที่ยอมรับจากตลาดได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการนำออกสู่ตลาด

3.4 การรักษาสภาพ (Sustaining) คือ การรักษาสถานะภาพการยอมรับจากตลาด ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไปและคงอยู่ให้นานเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งอาจจะต้องนำนวัตกรรมนั้น ๆ กลับมาปรับปรุงแก้ไขในแนวความคิดหรือทำการเริ่มใหม่ตั้งแต่ต้น (Reinnovation) เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ถือพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น

4. การเรียนรู้ (Learning) เป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรควรที่จะศึกษาและเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการทางนวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่แข็งแกร่ง และสามารถนำไปใช้พัฒนาวิธีการสำหรับการจัดการกับกระบวนการทางนวัตกรรมเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทุนทางสังคม

2.1.1 ความหมายของทุนทางสังคม

การให้ความหมายของทุนทางสังคมนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายแตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของทุนทางสังคมมาพอสังเขป ดังนี้

Putnam (1993, อ้างถึงใน สุวรรณ คำนัน และคณะ, 2551: 2-3) กล่าวว่า ทุนทางสังคมว่า เป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) ซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคม โดยการส่งเสริมเกื้อหนุนการร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงกระบวนการเกิดของทุนทางสังคมนั้น เริ่มจากประชาชนในสังคมมีระบบคิดและค่านิยมที่ดีร่วมกัน ดังนั้นทุนทางสังคมในรูปเครือข่ายส่งผลให้เพิ่มศักยภาพในการทำงานและช่วยลดต้นทุนในการทำงานได้มากกว่าการทำงานแบบปัจเจกชน เกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันหรือต่างตอบแทนทำให้องค์กรชุมชนแข็งแกร่งและมีพลังมากขึ้น เกิดความไว้วางใจระหว่างกันของคนในเครือข่ายทำให้การติดต่อและระบบข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็ว และมีการนำความสำเร็จร่วมกันในอดีตมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต

Coleman (1999, อ้างถึงใน นุทิศ เอี่ยมใส, 2555: 8) กล่าวว่า ทุนทางสังคมเป็นชุดของความสัมพันธ์ (set of relationships) ระหว่างคน เป็นความสัมพันธ์ที่มีผลมาจากความตั้งใจบนพื้นฐานของความหวังในสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกัน (common) เป็นชุดของการมีค่านิยมร่วมกัน (set of shared values) และการมีสำนึกของความไว้วางใจ (sense of trust) ระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็น

โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคน หรือมากกว่าที่ได้แสดงออกมาและส่งผลต่อกิจกรรมที่ได้กระทำในมิติดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าทุนทางสังคมนั้น เป็นโครงสร้างทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นกับปัจจุบัน กับบุคคลในองค์กร และทางตรงกันข้ามในที่ที่มีทุนทางสังคมอ่อนแอ ก็จะมีปรากฏการณ์ของความขัดแย้งกันในค่านิยมและการขาดซึ่งความไว้วางใจระหว่างกัน Social Capital Interest Group (อ้างถึงใน วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 37) กล่าวว่า ทุนทางสังคมเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่เป็นไปได้ ที่จะพัฒนาให้เกิดผลประโยชน์ได้ (the potential benefits) เป็นความได้เปรียบของกลุ่มคนหรือชุมชน เพราะทุนทางสังคมสามารถทำให้เกิดประโยชน์ได้โดยการกระทำที่ดีงามของคน หรือกลุ่มคนที่มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความสำนึกร่วมกันที่จะก้าวไปข้างหน้า

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2543:286) กล่าวว่า ทุนทางสังคม หมายถึง สถาบันทางสังคม และรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน ชนบทที่ทำหน้าที่จัดระเบียบความสัมพันธ์ ให้ความชอบธรรม แก่แบบแผนของการจัดสรรแลกเปลี่ยนทรัพยากร อันเป็นการสร้างความผสมกลมกลืนทางสังคม และลดความขัดแย้งในชุมชน อีกนัยหนึ่ง ทุนทางสังคม คือ วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม จารีตประเพณีของชุมชน วิธีความสามารถในการจัดการองค์กรของประชาชน รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาพื้นบ้าน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2541, อ้างถึงใน วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 41) กล่าวว่า ทุนทางสังคม คือ วิธีคิด และระบบความรู้ในการจัดการวิถีของความเป็นชุมชน เช่น การจัดการทรัพยากร การจัดระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ หรือมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยวิธีคิดเชิงซ้อน และเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบความรู้/ภูมิปัญญา อีกทั้งต้องอาศัยกฎเกณฑ์มากำกับการใช้ความรู้นั้น ซึ่งอาจเป็นรูปของจารีต กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม พร้อมกันนั้นก็ต้องมียุทธศาสตร์ที่เข้ามาทำหน้าที่จัดการเรื่องนั้นๆ เช่น การใช้ทรัพยากรต่างๆ การจัดการทุน เป็นต้น

วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์ (2548: 46) กล่าวว่า ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในสังคมและถูกนำมาใช้ในมิติที่หลากหลาย ซึ่งมีทั้งมิติที่กว้างขวางครอบคลุมในสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และมิติที่เป็นนามธรรมอันได้แก่ เรื่องของวัฒนธรรม ความรู้ สติปัญญา และจิตใจ การมีอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนนั้นอาจจะดูได้จากสถิติตัวเลขที่แสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม) หรือ การเติบโตเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคม มีความเชื่อว่า ทุนทางสังคมสามารถก่อให้เกิดพลัง เพื่อใช้ขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้

สถาบันพระปกเกล้า (2554:7) กล่าวว่าทุนทางสังคม คือ สิ่งดีๆที่มีอยู่ในชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากร ธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายของการรวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ ภายในประชาคม บรรทัดฐาน และความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้ผู้มีส่วนร่วมสามารถกระทำการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยความร่วมมือจะสำเร็จก็

ต่อเมื่อได้มีการเชื่อมต่อกัน และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทูตทางสังคมมีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม

2.1.2. องค์ประกอบของทุนทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548: 2-3) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน มีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังนี้

1. คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้งด้านสุขภาพ ที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจ ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความเสียสละ มีจิตสำนึกสาธารณะ และรักชาติ ฯลฯ และด้านสติปัญญาให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง จนมีนิสัยใฝ่รู้ไปตลอดชีวิตและพร้อมปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เมื่อมารวมตัวร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมต่างๆ นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาแลกเปลี่ยน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชนสังคมทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยมีสถาบันหลัก อาทิ สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคมที่หล่อหลอมคนตั้งแต่แรกเกิด เป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รวมทั้งจิตสำนึก รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกลাজิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี สถาบันศาสนาที่มีความเข้มแข็ง จะสร้างศรัทธาให้แก่คนในสังคม และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สถาบันการเมืองการปกครอง ทำหน้าที่กำกับ ดูแลให้สังคมอยู่ในระบอบประชาธิปไตยและให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สถาบันการศึกษา เป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมแก่คนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีความพร้อมทางด้าน การบริหารจัดการ บุคลากร ทรัพยากร และเครือข่าย เมื่อประกอบกับการใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจ หรือดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมแล้วจะเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และสื่อเป็นสถาบันที่สามารถชี้แนะและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม ค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง

3. วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคม นั้นๆซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เป็นในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดีงาม ค่านิยมความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีในรูปของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษานูรักษ์ ฟื้นฟูพัฒนา และต่อยอดเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

4. องค์ความรู้ ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นศาสตร์และศิลป์ ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นฐานคิด และหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่า และจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนานจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดความหลากหลายของความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคน และธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของชุมชนได้ เช่น ความต้องการของตลาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

เอนก นาคะบุตร (2545:16-19, อ้างถึงใน อาทิตย์ บุตดาตวง, 2554: 23-24) ได้แบ่งทุนทางสังคมออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. ทุนทางสังคมรูปแบบแรก คือ จิตวิญญาณ ระบบคุณค่า สำนึกท้องถิ่น ความภาคภูมิใจที่มีต่อถิ่นฐานบ้านเกิด รวมเรียกว่า Spirit Capital สิ่งนี้ในสังคมไทยมีมาตลอดในความรู้สึกของคนที่รักบ้าน รักเมือง เสียสละ และการดูแลสืบต่อ ซึ่งจิตวิญญาณและระบบคุณค่าเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สังคมไทยมีปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นเรื่องคุณค่า พิธีกรรม ความภาคภูมิใจที่อยู่ในจิตใจของผู้คนในแต่ละสังคม

2. ทุนทางสังคมรูปแบบที่สอง คือ ทุนทางภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีชุมชนที่แสดงออกทางปัจจัยสี่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย รวมไปถึงเครื่องใช้ของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตสะท้อนให้เห็นความพอดี ความพอเพียง การอยู่ร่วมกันของผู้คน อยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่เอาเปรียบกัน

3. ทุนทางสังคมรูปแบบที่สาม คือ ทรัพยากรมนุษย์/ทรัพยากรบุคคล เป็นทุนที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เช่น ความรักเพื่อน ความรักศักดิ์ศรีความเป็นคนไทย หรือแม้กระทั่งผู้นำทางความคิด ผู้นำทางการเกษตร เหล่านี้ล้วนเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีวันหมดสิ้น ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถในระดับหนึ่งและมีความพร้อมที่จะปรับตัวเข้าสู่ความร่วมมือ

4. ทุนทางสังคมรูปแบบที่สี่ คือ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ต่างๆ สมุนไพร พืชพรรณสิ่งมีชีวิตต่างๆ แร่ธาตุ และผลผลิตของธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าเขา ล้วนเป็นทุนที่สำคัญ หากชุมชนค้นพบคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ มูลค่าก็จะตามมาและไม่มีหมด เพราะใช้เป็น จัดการเป็น

5. ทุนโภคทรัพย์ คือ ทุนที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้าง ร่วมกันผลิตสะสมมาจากบรรพบุรุษเรือกสวนไร่นา สิ่งปลูกสร้าง เงินที่สะสม กิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ทำร่วมกัน ล้วนเป็นทุนของชุมชนอยู่ตลอดมาไม่ว่าจะเป็น กองทุนฌาปนกิจ ธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารกระป๋องเป็นต้น การจัดการทุนทางเศรษฐกิจที่เป็นทั้งปัจจัยการผลิต และปัจจัยการดำรงชีวิตนี้มีอยู่ในทุกชุมชน ทุก

ศาสนา ส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกัน เป็นพี่เป็นน้องไว้วางใจกันก่อให้เกิดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ศาสนา จาริต ประเพณีที่ทำให้คนร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำเดินทางไปทางเดียวกัน

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2557:3-4)กล่าวว่า ทูตทางสังคมเป็นเรื่องของความ สัมพันธ์ผ่านสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม โดยผ่านองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ทูตมนุษย์ คือ บุคคลที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ชุมชน สังคม บนพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทร มีน้ำใจ มีจิตอาสาได้แก่ ผู้นำทางสังคม แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัครที่มีความรัก เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีน้ำใจ มีจิตสาธารณะ ได้รับความไว้วางใจ มีความรู้สติปัญญาและทักษะ มีคุณธรรม มีวินัยมีความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และได้ใช้ศักยภาพและคุณสมบัติทั้งหลายที่มีทำประโยชน์ต่อชุมชน

2. ทูตสถาบัน คือ การรวมตัวของกลุ่มคนเป็นองค์กรที่มีศรัทธา ความเชื่อมั่น และมีจิตสำนึกร่วมกัน มุ่งมั่นในสิ่งเดียวกันเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นการรวมกลุ่มและสถาบันทางสังคม เป็นเครือข่ายที่มีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ความเป็นกลุ่มก้อนทำให้มีศักยภาพและพลังที่จะช่วยเหลือกันเองหรือร่วมกันทำประโยชน์เพื่อชุมชน ตัวอย่างของทูตสถาบันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ กลุ่มอาชีพ วัด โรงเรียน สถาบันครอบครัว รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล(อบต.) สถานีอนามัย สถานีตำรวจ เป็นต้น

3. ทูตภูมิปัญญาและวัฒนธรรม คือ การนำเอาองค์ความรู้จากตัวบุคคล ชุมชน ภูมิปัญญา ปราชญ์ท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นจาริต ประเพณีวัฒนธรรม นำไปสู่การใช้ประโยชน์และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง ทูตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมได้แก่ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมไทย จาริตประเพณีไทย สถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมทั้งระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึกสาธารณะ ภูมิปัญญา จาริตประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สั่งสมสืบทอดกันมา เป็นสายใยของความผูกพัน เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สามัคคีเป็นหมู่เหล่ามีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันกัน เป็นสิ่งที่คุมให้นอนอยู่ในกรอบจริยธรรม คุณธรรมเป็นตัวช่วยสนับสนุนการทำความดีอื่นๆของชุมชน

4. ทูตทรัพยากรธรรมชาติ เป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น แม่น้ำ น้ำตก ถ้ำ ป่าเขา ของป่า ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน ทรัพยากรทั้งหลายที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความผูกพัน เป็นตัวเชื่อมให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นกลุ่ม/เครือข่าย ร่วมกันใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขและพัฒนาชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ น้ำตก ภูเขา เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและทำให้มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น การร่วมกันพัฒนาผลผลิตของชุมชนให้มีคุณภาพหรือร่วมกันอนุรักษ์ให้คงไว้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้คนรวมกลุ่มมีสัมพันธภาพที่ดี ช่วยเหลือกันและช่วยงานของส่วนรวม

จากการศึกษาองค์ประกอบของทูตทางสังคมข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของทูตทางสังคมมี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ทูตคน/มนุษย์ คือ บุคคลที่มีองค์ความรู้ ความสามารถมี

จิตสาธารณะ มีความเอื้ออาทร มีน้ำใจ และพร้อมที่จะเสียสละทำประโยชน์เพื่อชุมชน ทนสถาบัน/องค์กร คือ สถาบัน องค์กร ที่มีส่วนสนับสนุน ผลักดันให้ชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและทำประโยชน์ร่วมกัน ทนภูมิปัญญาวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นรวมไปถึงค่านิยมและความเชื่อที่ดีของชุมชน

2.1.3. บทบาทหน้าที่ของทุนทางสังคม

Putnam (1993, อ้างถึงใน ทินกฤต นุตวงษ์, 2554: 26-27) กล่าวว่า ทุนทางสังคมมีบทบาทและหน้าที่สำคัญที่จะก่อประโยชน์ต่อชุมชน 2 ลักษณะ และแต่ละลักษณะอยู่ร่วมกันเหมือนเหรียญสองด้าน ดังนี้

1. บทบาทของทุนทางสังคมในฐานะตัวเชื่อมให้กลุ่มสมาชิก (bonding social capital) เน้นการมองเข้ามาภายใน (inward looking) โดยจะสนับสนุน ครอบครัว กลุ่มเพื่อนและกลุ่มเพื่อนบ้านที่มีลักษณะความเป็นพี่น้องทางชาติพันธุ์ และมีอัตลักษณ์ทางสังคมซึ่งใกล้ชิดและรู้จักกันแล้ว มาร่วมมือกันสร้างสายสัมพันธ์ให้เข้มแข็ง (strong ties) แต่สายสัมพันธ์ที่เข้มแข็งจากความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นไปเพื่อกีดกันคนนอก

2. บทบาทการประสานสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มภายในและภายนอก (bridging social capital) เน้นการมองออกไปภายนอก (outward looking) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างทางสังคม ที่ก่อนหน้านี้รู้จักกันมาก่อนและมีสายสัมพันธ์ที่อ่อนแอ (weak ties) มาร่วมมือกันเพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากนี้ Putnam (2000, อ้างถึงใน วรุณี โรมรันตพันธุ์, 2548: 63-64) กล่าวว่าประโยชน์ของทุนทางสังคมมีอยู่หลายประการ ดังนี้

1. ทุนทางสังคมสามารถเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และช่วยลดต้นทุนในการทำงาน

2. ทุนทางสังคมทำให้เกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันหรือการต่างตอบแทน (reciprocity) ซึ่งทำให้องค์กรชุมชนแข็งแรงและมีพลังมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการรักษาชื่อเสียง และการยอมรับจารีตประเพณีของชุมชนนั้นๆ ด้วยว่ามีมากน้อยเพียงใด

3. ทุนทางสังคมทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกันของคนในเครือข่าย ทำให้การติดต่อและระบบข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็ว

4. ทุนทางสังคมทำให้คนในชุมชนนั้นนำความสำเร็จที่เคยเกิดขึ้นร่วมกันในอดีตมาใช้ประโยชน์เพื่อต่อยอดถึงความสำเร็จในอนาคต

วรุณี โรมรันตพันธุ์ (2548: 67) กล่าวว่า ประโยชน์ที่เกิดจากทุนทางสังคมนั้น ช่วยให้เกิดเครือข่ายทางสังคมขึ้น ทำให้งานมีประสิทธิภาพรวดเร็วมากขึ้นและลดต้นทุนลง ช่วยให้เกิดจารีตประเพณีที่ดี ช่วยให้ชุมชนมีพลังและเข้มแข็งสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลมีทางเลือกมากขึ้น ในการพัฒนาชีวิตส่วนบุคคล หรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

ประโยชน์ของทุนทางสังคม ทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคมขึ้น ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพรวดเร็วมากขึ้นและลดต้นทุนลง ช่วยให้เกิดจารีตประเพณีที่ช่วยหนุนเสริมให้ชุมชนมีพลังและเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาได้ง่ายขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ทุนทางสังคมมีส่วนช่วยให้บุคคลมีทางเลือกมากขึ้นในการพัฒนาชีวิตส่วนบุคคล หรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในกรณีของประเทศไทย ได้พบว่า เมื่อสังคมได้รับการพัฒนาทุนทางสังคมจะเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทุนมนุษย์ ทุนความรู้ ทุนปัญญา ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งเหล่านี้ช่วยให้เกิดกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนบนความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จากข้างต้นแนวคิดนี้ ได้อธิบายบทบาทหน้าที่และประโยชน์ของทุนทางสังคม ซึ่งสรุปได้ว่าทุนทางสังคมมีบทบาทในการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนที่มีความสนิทใกล้ชิด รู้จักกันเป็นอย่างดี เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งในเรื่องที่มีความต้องการร่วมกัน อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ความร่วมมือกับกลุ่มคนหรือองค์กรภายนอกเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เมื่อมีการร่วมมือกันก็จะทำให้กลุ่มคน ชุมชน หรือองค์กรมีศักยภาพจากเดิมมากขึ้น ก่อให้เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มคน ชุมชน องค์กรนั้นๆสามารถที่จะพัฒนาไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้แนวคิดทุนทางสังคมได้อธิบายถึงเรื่องของความคิด ความเชื่อ ความไว้วางใจ ค่านิยมที่ดีร่วมกันของชุมชน รวมไปถึงเรื่องของวัฒนธรรม จารีตประเพณีของชุมชนนั้นๆที่มีอยู่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการพัฒนาทุนชุมชนสู่การพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจในการค้นหาทุนทางสังคมของชุมชนประมงพื้นบ้านทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนชุมชนว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างเพื่อให้ชุมชนนั้นมีการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน

2.2. แนวคิดวิถีชีวิตชุมชน

เวธกา เสวครบุรี, 2554 (อ้างใน พวงเพชร สุรัตน์กิกุล, 2542, น.50-51) กล่าวว่า วิถีชีวิตชุมชนเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม หมายถึง วัฒนธรรมในทางสังคมศาสตร์นั่นเอง ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่างๆที่มนุษย์กระทำล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น การกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์กัน ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

สังคมหนึ่งหรือชุมชนหนึ่งๆ จะต้องมียุติการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม วิถีชีวิตจึงเป็นเสมือนเอกลักษณ์หรือตราประจำสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุดังนี้ (อ้างใน พวงเพชร สุรัตน์กิกุล, 2542, น.53-54)

วิถีชีวิต หมายถึง แบบแผนของการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (สุพรรณิ ไชยอาพร, 2540)

คำว่า “วิถีชีวิต” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539) ได้ให้ความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นไปในการดำรงชีวิต ส่วนประเสริฐ วิทยา รัฐ (2522 อ้างถึงใน สุมาลี หวังพุด, 2546) ได้กล่าวสรุปความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง การอยู่อาศัยของกลุ่มคน ได้ประกอบอาชีพทำมาหากินตามสภาพแวดล้อม ผูกพันกันและมีกฎระเบียบที่ตกทอดมาควบคุมและได้กล่าวสรุปไว้ว่า การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนทั้งถิ่นในสถานะต่างๆ สามารถศึกษาจากด้านการตั้งถิ่นฐาน ด้านเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ

วิถีชีวิต หมายถึง การกระทำตามวิธีการและแนวทางอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต โดยกระทำอย่างต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย กระทั่งการกระทำนั้น ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต (ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับวิถีชีวิต, 2552)

วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในแต่ละสังคมบนพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคม นั้นๆ (แนวทางการพัฒนาบวรวิถีชีวิตไทย, 2552) และสอดคล้องกับแนวคิดของนันทพร ศรีสุทระ (2544) ได้สรุปความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่างๆ เป็นประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เป็นนิสัย ซึ่งจะสะท้อนทัศนคติ และวัฒนธรรมของบุคคล เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี การดูแลสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลนั้น จะได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างของรายได้ การศึกษา อาชีพ ความเชื่อของบุคคล จะเป็นตัวกำหนดทำให้เกิดความแตกต่างของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

ส่วนพรรณนาของนักวิชาการเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ เช่น บุญสนอง บุญโยทยาน (2515) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ไว้ว่า ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมในระดับสากล และวัฒนธรรมย่อยในระดับท้องถิ่น การเรียนรู้และการปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ๆ จึงเป็นไปเพื่อการอยู่รอดในสังคม วิถีชีวิตอยู่ควบคู่กับวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปต่างๆ ในสังคมมนุษย์ ซึ่งได้มีข้อสมมติที่แตกต่างกันไป ทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความหมายแตกต่างกันไปด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องธรรมชาติ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นต้น

ส่วนเฉลิมลาภ ราชภัณฑารักษ์ (2544 อ้างถึงใน พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2544) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต (Way of life) ไว้ว่า วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ทำไม่ว่าจะเป็นการแปร่งฟัน สวมใส่เสื้อผ้าเครื่องประดับตลอดจนการเล่นกีฬา ดูโทรทัศน์ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่า สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การ

ทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตของคนถูกกำหนดให้แตกต่างกันด้วยวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เช่น ชาวเขาก็แตกต่างจากชาวเมือง คนไทยอิสลามก็แตกต่างจากคนไทยพุทธ ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวไทยหรือต่างชาติก็ดี จะมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเอง จึงไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใครสูงหรือต่ำ ถ้าหลังป่าเถื่อนกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง (สุพัตรา สุภาพ, 2541) และวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ๆ เพื่อการอยู่รอด แต่สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตคือ คติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งปัจจัยสี่ จึงทำให้มนุษย์จำเป็นต้องการแลกเปลี่ยนการผลิตซึ่งกันและกันในชุมชน (สุขศิริ บุญเรือง, 2546) ดังนั้นแล้ว วิถีชีวิตจึงเป็นการสรุปความคิดและแนวปฏิบัติตนของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนนั้นๆ ที่มีคุณค่า เกิดจากการรวบรวมจากประวัติศาสตร์ ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และหล่อหลอมกลมกลืนกันในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ซึ่งหากต้องการเข้าใจชุมชนจะต้องศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540)

ส่วนการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้านการตั้งถิ่นฐาน ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นขอบเขตเนื้อหาที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนน้ำน้อย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา (สุนันทา อินทนิล, 2536 อ้างถึงใน สุมาลี หวังพุด, 2546)

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วิถีชีวิต หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ โดยการสะท้อนพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมและคุณธรรม จนกลายเป็นแบบแผน กฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยมองว่าวิถีชีวิตชุมชนใดชุมชนหนึ่งมักมีความแตกต่างกันออกไปและเป็นที่ยอมรับนับถือปฏิบัติจนเคยชินของชุมชนนั้นๆ ซึ่งปัจจัยแห่งความแตกต่างมักจะมาจากเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่สำคัญที่สุดก็คือ วัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาและอธิบายถึงวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ และมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นจากชุมชนประมงพื้นบ้านอื่นๆ โดยผู้วิจัยจะใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารให้กับผู้บริโภคเกี่ยวกับชุมชนประมงพื้นบ้านในด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

2.3. แนวคิดทุนทางเศรษฐกิจ

2.3.1 ความหมาย

ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital) คือ สินทรัพย์อย่างหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา โดยอาจเป็นสินทรัพย์ที่สามารถมองเห็นได้ หรือเป็นสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ได้ถูกกำหนดให้มีมูลค่าหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (กิจกรรม) ทางด้านเศรษฐกิจได้

2.3.2 องค์ประกอบของทุนทางเศรษฐกิจ

ทุนทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ทุน 4 กลุ่มหลัก ดังนี้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10)

(1) ทุนทางกายภาพ (Physical capital) : เป็นสินทรัพย์ที่มีตัวตนและสามารถใช้ในการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มย่อย อันได้แก่

(1.1) สินทรัพย์ถาวร (Fixed asset) เป็นสินทรัพย์ที่สามารถสร้างขึ้นได้ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องจักร สิ่งปลูกสร้าง และซอฟต์แวร์ ซึ่งในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในชาติหรือเพื่อการส่งออกและสร้างเงินตราที่เป็นต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการผลิตโดยภาครัฐหรือโดยภาคเอกชน นั้นจำเป็นจะต้องใช้ทุนทางเศรษฐกิจร่วมกับทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การรู้จักเลือกสรรการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมจะทำให้ทั้งภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ มีการออมที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างและสะสมสินทรัพย์ถาวรให้มีเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างช่องทางในการสร้างรายได้จากสินทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่าการเลือกสรรทั้งประเภทและปริมาณของสินทรัพย์ที่สะสมรวมทั้งการใช้สินทรัพย์นั้นๆในการสร้างรายได้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากคุณธรรม จริยธรรม และองค์ความรู้ของผู้คนในสังคมนั่นเอง

(1.2) สินทรัพย์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure asset) มี 4 สาขาหลัก ได้แก่ ขนส่ง สื่อสาร พลังงานและสาธารณูปการ โดยทุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับ ตัวอย่างของสินทรัพย์โครงสร้างพื้นฐานในรายละเอียดประกอบด้วย

- ด้านขนส่ง เช่น ระบบถนน ระบบราง ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง เป็นต้น
- ด้านสื่อสารโทรคมนาคม เช่น ระบบบริการโทรศัพท์ประจำที่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ โครงข่ายหลัก (เคเบิลใยแก้ว ดาวเทียม วงจรสื่อสารระหว่างประเทศ) เป็นต้น
- ด้านพลังงาน เช่น ระบบผลิตไฟฟ้า ระบบส่ง ระบบจำหน่าย แหล่งเชื้อเพลิง ท่อก๊าซ/น้ำมัน โรงกลั่น เป็นต้น
- ด้านสาธารณูปการ เช่น ระบบประปา ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ เป็นต้น
- ด้านระบบน้ำ เช่น ระบบกักเก็บน้ำ ระบบส่งและกระจายน้ำ ระบบป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานยังรวมถึง บริการทางการศึกษา บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ระบบกฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และนับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสร้างระเบียบและความสงบในสังคม เป็นต้น

(1.3) ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศก็นับเป็นทุนทางกายภาพเช่นกันเมื่อพิจารณาทุนทางเศรษฐกิจในความหมายอย่างกว้าง แต่อย่างไรก็ตามในประเทศไทยนั้นยังไม่ได้มีการประเมินมูลค่าของที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศนี้ไว้อย่างเป็นระบบที่เรียกว่าบัญชีสมดุลของประเทศ ซึ่งขณะเดียวกันทุนทางกายภาพประเภทนี้ก็นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) ทุนหรือสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial capital/assets) : เป็นเครื่องมือที่แสดงสิทธิเรียกร้องและการผูกพันระหว่างภาคเศรษฐกิจหรือบุคคล ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงการออมและการลงทุน โดยประชาชน ภาคธุรกิจ และรัฐบาลที่มีเงินออมสามารถเลือกที่จะออมได้ในรูปแบบต่างๆ ในขณะที่ประชาชน ภาคธุรกิจ หรือรัฐบาลที่ขาดเงินออมแต่มีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการใช้จ่ายและการลงทุน ก็สามารถระดมเงินออมจากระบบการเงิน โดยผ่านเครื่องมือทางการเงินต่างๆ เช่น การขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน หรือการออกพันธบัตรเพื่อจำหน่ายให้กับประชาชน หรือภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น

(3) สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ทางกายภาพแต่สามารถอ้างสิทธิประโยชน์ได้ในอนาคต (Intangible Capital): แหล่งที่มาของสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ส่วนใหญ่มาจากการค้นพบหรือนวัตกรรม รูปแบบปฏิบัติขององค์กร (organizational practices) และทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสินทรัพย์ในกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับโดยจะมีบทบาทในการทดแทนปัจจัยการผลิตในรูปที่ดิน พลังงาน หรือวัตถุดิบ มากขึ้น ทั้งนี้ สินทรัพย์ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย

(3.1) กลุ่มที่มีการจดทะเบียนหรือสามารถวัดมูลค่าเป็นตัวเงิน เช่น สิทธิบัตร (patents) ลิขสิทธิ์ (copyright) เครื่องหมายการค้า (trade mark) ยี่ห้อ (brand) สิทธิทางการค้า (franchise)

(3.2) ความรู้/ภูมิปัญญา (knowledge and wisdom)

(3.3) วัฒนธรรม (culture)

(3.4) ทักษะและศักยภาพของมนุษย์ (skills)

(3.5) การบริหารจัดการที่ดี(good governance)สินทรัพย์ในกลุ่มนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยที่สินทรัพย์ในกลุ่มนี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุนมนุษย์จากแรงกดดันและปัญหาทางสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจากการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการรวมทั้งการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจะเห็นว่าสินทรัพย์ในกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นโดยจะมีบทบาททดแทนปัจจัยการผลิตในรูปที่ดิน พลังงาน หรือวัตถุดิบมากขึ้นแหล่งที่มาของสินทรัพย์ดังกล่าวส่วนใหญ่มาจากการค้นพบหรือนวัตกรรม รูปแบบปฏิบัติขององค์กร (organizational practices) และทรัพยากรมนุษย์ และทุนประเภทนี้บางรายการสามารถนับว่าเป็นทั้งทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ และเป็นความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมที่สำคัญ

(4) แรงงาน/ทรัพยากรมนุษย์ : นับเป็นทั้งทุนทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจคนจะมีบทบาทเป็นทั้งเจ้าของวัตถุดิบ เป็นแรงงาน เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนั้นคนจึงเป็นทั้งผู้สร้างการพัฒนาและเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาโดยที่แรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการสร้างทุนทางเศรษฐกิจและจะได้รับผลจากการสร้างทุนทางเศรษฐกิจดังนั้นการพัฒนาทุนทางสังคมโดยเฉพาะการเพิ่มคุณภาพของคนหรือแรงงานให้มีศักยภาพ มีจริยธรรมและคุณธรรมจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสนับสนุนให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการสร้างทุนเศรษฐกิจซึ่งก็จะมีผลต่อเนื่องต่อการสร้างทุนทางสังคมเองในที่สุด

2.3.3 เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนมีเป้าหมายสำคัญ 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับครอบครัว: ทุกครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี “กินอิ่ม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด” โดยดูได้จาก 4 ปัจจัยหลัก คือ

- อยู่ดีกินดี (ปากท้องอิ่ม)
- เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต
- ผลผลิตขายได้ มีรายได้ที่มั่นคง
- สุขภาพร่างกาย จิตใจแข็งแรง

ระดับที่ 2 ระดับกลุ่มองค์กร/ชุมชน/หมู่บ้าน : มีกลุ่มองค์กรชุมชนด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง มีความมั่นคงทางอาหาร ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ สุขภาพกายใจแข็งแรง

ระดับที่ 3 ระดับพื้นที่/ ตำบล: มีฐานงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

ระดับที่ 4 ระดับจังหวัด: เชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับนโยบายเพื่อยกระดับให้เป็นจังหวัดการตนเองด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน (สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน.2558)

ความรู้เรื่องทุนทางเศรษฐกิจ ได้เชื่อมโยงมาจากประเด็นทุนชุมชนและทุนทางสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลดังกล่าวเพื่อที่จะศึกษาความหมายของทุนทางเศรษฐกิจที่มีการต่อยอดมาจากการพัฒนาทุนชุมชน โดยการให้ความหมายของทุนทางเศรษฐกิจในกรณีนี้ จะมีใช่มองเฉพาะสินทรัพย์ที่จับต้องได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งหมายถึงเงินตรา หากแต่จะมองไปถึงสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ทางกายภาพ นอกจากนั้นการศึกษาวิจัยจะมองการพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญกับเป้าหมายใน 4 ระดับตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับตำบลและระดับจังหวัด

2.4. หลักการทองเที่ยวอย่างยั่งยืน : ของเชอร์ลี อีเบอร์ (Shirley Eber)

องค์การทองเที่ยวโลก(WTO) ได้กำหนดหลักการของการทองเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่า ลักษณะของการทองเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น "ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวล ด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรีย์ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต" เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมทองเที่ยว

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

การอนุรักษ์ทรัพยากรทองเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มากเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over- consumption and waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิภูลต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ขยะแห้งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse Renew Recycle) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และนำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้อง วางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) ต้อง มีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

5. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) ต้อง ร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7. มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้อง มีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้กระอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8. การพัฒนาบุคลากร (Training staff) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาบุคลากรใน องค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9. การจัดเตรียมข้อมูล คู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) ต้อง ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขายให้พร้อมและเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวในรูปเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแห่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวโดยจะต้องมีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดยการสอบถามผู้ให้บริการ โดยตรงการสอบถามความเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ได้แก่ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่ กับการลดการก่อของเสีย รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น จัดประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาบุคลากร การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว และประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไข การจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5. ไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0)

ไทยแลนด์ 4.0 การพัฒนาวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดในกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย ดังนี้

1. กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น สร้างเส้นทางธุรกิจใหม่ (New Startups) ด้านเทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีอาหาร เป็นต้น
2. กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ เช่น พัฒนาเทคโนโลยีสุขภาพ เทคโนโลยีการแพทย์ สปา เป็นต้น
3. กลุ่มเครื่องมือ อุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม เช่น เทคโนโลยีหุ่นยนต์ เป็นต้น
4. กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว เช่น เทคโนโลยีด้านการเงิน อุปกรณ์เชื่อมต่อออนไลน์โดยไม่ต้องใช้คน เทคโนโลยีการศึกษา อี-มาร์เก็ตเพลส อี-คอมเมิร์ซ เป็นต้น
5. กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง เช่น เทคโนโลยีการออกแบบ ธุรกิจไลฟ์สไตล์ เทคโนโลยีการท่องเที่ยว การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ เป็นต้น

“ไทยแลนด์ 4.0” จึงเป็นการเปลี่ยนผ่านทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1.เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 2.เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่ที่มีรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง 3.เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ High Value Services 4.เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและทักษะสูง : สืบค้นข้อมูลในวันที่ 15 มีนาคม 2560 จาก <http://www.drborworn.com/articledetail.asp?id=16223>

ในส่วนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ต้องการยกระดับตามโมเดล “ไทยแลนด์4.0” คือการพัฒนานวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของสินค้า และบริการการท่องเที่ยวสู่ระบบการตลาดสากล โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการสร้างคุณค่า ความหมาย ต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว และหน่วยงานต่างๆ ให้เรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่รับผิดชอบต่อสังคม และประการสำคัญคือ การพัฒนาการจัดการในระดับชุมชนและเครือข่ายให้เพิ่มขีดความสามารถ ทั้งด้านทักษะความรู้ต่างๆ การจัดการปัญหาอื่นๆในชุมชน สู่การเป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

2.6. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs)

ในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี 2543 ประเทศไทยและประเทศต่างๆทั่วโลก รวม 189 ประเทศ รวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติ และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่จะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี 2558 โดยเป้าหมายดังกล่าวเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) โดยกำลังจะสิ้นสุดลง และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย : ข้อมูลเพิ่มเติม <https://sustainabledevelopment.un.org>

สำหรับประเทศไทย นอกจากการพัฒนาใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางของ SDGs แล้ว ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับมิติทางด้านวัฒนธรรมอีกด้วย และการบรรลุความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่เป็นแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม

เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตและสร้างสัมฤทธิ์ผลแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ซึ่งจากเป้าหมายดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของกับพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ที่มีเป้าหมายของเครือข่ายฯ ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาวัฒนธรรม วิถีชีวิต สร้างการเรียนรู้ เกิดกลไกการจัดการชุมชน และสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs)แล้ว การดำเนินการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นสามารถตอบโจทย์ของพัฒนาด้านชาติได้หลายอย่าง บนพื้นฐานความเป็นชุมชน

2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษฎา แพทย์หลวง (2555) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของเครือข่ายต่างๆที่มีต่อการถ่ายทอดความรู้และการสนับสนุนให้คำแนะนำในการทำนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวของไทย พบว่ามากกว่าร้อยละ 39 ของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวของไทยได้รับการถ่ายทอด/เรียนรู้ความรู้และเทคโนโลยีจากเครือข่ายต่างๆ เรียงตามลำดับความเข้มข้นของการเข้าถึง คือ จากส่วนราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สหกรณ์/ชมรม/วิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ลูกค้า มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา ชั้นสูง บริษัทในอุตสาหกรรมเดียวกัน/คู่แข่ง และส่วนราชการระดับท้องถิ่น แต่มีเพียงร้อยละ 26 และร้อยละ 10 ของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวของไทยที่ได้รับการถ่ายทอด/เรียนรู้ความรู้และเทคโนโลยีจากสถาบันวิจัย/ส่งเสริมนวัตกรรมของรัฐ และจากซัพพลายเออร์ ตามลำดับ ทั้งนี้ ในส่วนของการได้รับคำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมโดยตรง ซึ่งมีไม่น้อยที่ทับซ้อนกับการได้รับการถ่ายทอด/เรียนรู้ความรู้และเทคโนโลยีนั้น พบว่า มากกว่าร้อยละ 38 ของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวของไทยได้รับคำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมโดยตรงจากเครือข่ายต่างๆ เรียงตามลำดับความเข้มข้นของการเข้าถึง คือ ส่วนราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สหกรณ์/ชมรม/วิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ลูกค้า และบริษัทในอุตสาหกรรมเดียวกัน/คู่แข่ง และมีเพียงร้อยละ 30 และร้อยละ 22 ของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวของไทย ที่ได้รับคำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมโดยตรงจากส่วนราชการระดับท้องถิ่นและสถาบันวิจัย/ส่งเสริมนวัตกรรมของรัฐ ตามลำดับ งานวิจัยชิ้นนี้จึงชี้ถึงโอกาสของการได้รับการถ่ายทอด/เรียนรู้ความรู้และเทคโนโลยีและการได้รับคำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมโดยตรง จากเครือข่ายต่างๆอย่างรอบด้านขององค์กรธุรกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการในรูปวิสาหกิจชุมชน หากว่าเป็นองค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นสำคัญ

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชน " Community Based Tourism: CBT "

การท่องเที่ยวกลายเป็น"เครื่องมือ"ที่รัฐบาลให้ความสำคัญเนื่องจากมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้และพัฒนาประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ และมีการกระจายไปในหลายภาคอย่างชัดเจน เช่นการเดินทาง ที่พัก การซื้อของที่ระลึก ภัตตาคาร ร้านค้าต่างๆ จึงมีการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ขยายมากขึ้น เช่นการเพิ่มขึ้น

ของสถานที่พัก ทั้งโรงแรมขนาด 5 ดาว 4 ดาว ไปจนถึงที่พักแบบพื้นบ้านที่เรียกว่า โฮมสเตย์ (Home-stay) การเพิ่มขึ้นของร้านอาหาร และแหล่งบริการอื่นๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และการขยายตัวไปในทุกภูมิภาคของไทย ก่อให้เกิดการตื่นตัวเพราะมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่ยากในการสร้างรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว เนื่องจากมีผู้มาซื้อสินค้าถึงที่ไม่ว่าจะทำได้ก็ตาม

แต่จากการที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีจำกัดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผู้ดูแลหรือเป็นเจ้าของก็คือประชาชนที่อยู่ชุมชนนั้นๆ ว่าจะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างไร เพราะทรัพยากรทุกอย่างต้องมีข้อจำกัดในการใช้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามการใช้อย่างยั่งยืน และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และควรทำอย่างไร เมื่อ "ชุมชน" กลายเป็น "สินค้า" หรือ "เครื่องมือ" ที่เป็นทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ ในขณะเดียวกันเป็นสิ่งที่ทำลายและละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เหมือนกับการที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความยินดีของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงอยู่ตลอดเวลาในการที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาใดๆ จึง "ต้องให้ความสำคัญต่อชุมชนในระดับต้นๆ และชุมชนต้องได้รับประโยชน์" อยู่เสมอ

เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีคำใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ "ชุมชน" เป็นสิ่งที่ต้องถูกกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน "Community Based Tourism: CBT" ที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล (วีระพล ทองมา, 2547)

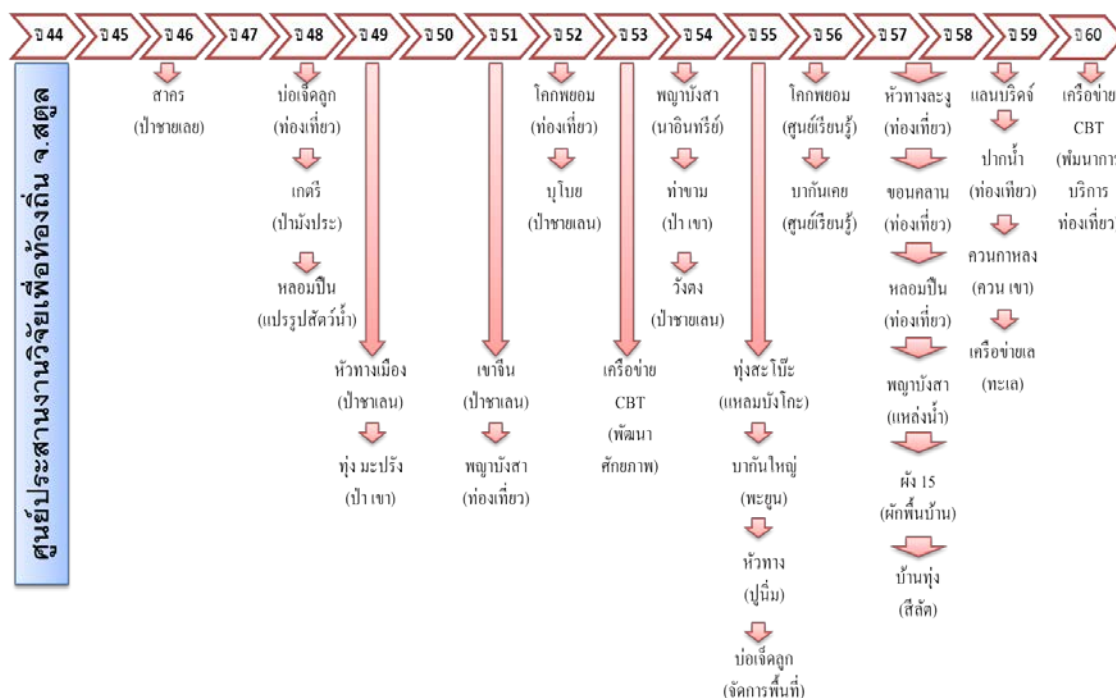
“การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540) โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน(วีระพล ทองมา, 2547)

4. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (node สตูล)

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (node สตูล) ก่อตั้งเมื่อปี 2544 โดยนางงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีความรู้ มีบทเรียน และต้องการพัฒนาคนทำงานให้เกิด ทักษะความชำนาญในการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัย มีการเคลื่อนงานตามประเด็นที่ขยายผลของโครงการวิจัย อาทิ ประเด็นการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากร ประเด็นเศรษฐกิจชุมชน ขับเคลื่อนภายใต้ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล และประเด็นการศึกษา จนกลายมาสู่การแตกหน่ออ่อนภายใต้ รมเงา node สตูล นั่นคือ โครงการพี่เลี้ยงประเด็นการศึกษา จ.สตูล ตั้งแต่ปี 2553-2557

ปี 2557 ทั้งศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและโครงการพี่เลี้ยงประเด็นการศึกษา จ.สตูล มี การขับเคลื่อนงานใน 2 ประเด็นหลักๆ อันได้แก่ ประเด็นการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากร และ ประเด็นการศึกษา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นประเด็นที่โหนดสตูลขับเคลื่อนมาตลอดตั้งแต่ปี 2547 ที่เริ่มต้น ดำเนินการขับเคลื่อนที่บ้านบ่อเจ็ดลูก ขยายขยายพื้นที่ในจังหวัดสตูล ร่วมกับสำนักงานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัด สตูล จนเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ปัจจุบันมีทั้งหมด 24 ชุมชน การดำเนินงาน ประเด็นการท่องเที่ยวมี 2 ระดับ คือ ระดับหมู่บ้าน ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปขับเคลื่อนสร้างรูปธรรมใน การจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ เช่น เรื่องจัดการทรัพยากร การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการ และระดับเครือข่ายได้มีการหนุนเสริมโดยใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัด สตูล และประสานงานเชื่อมโยงกับนโยบายระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และระดับสูงขึ้นไป

ซึ่งผลจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในช่วงระยะนั้นก่อให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดย ชุมชนจังหวัดสตูลที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริการจัดการ มีกฎระเบียบ มีแผนงาน ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังถือได้

ว่ามีหลายองค์กรหน่วยงานในจังหวัดเข้ามาสนับสนุนจำนวนมาก ตั้งแต่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล กรมท่องเที่ยว และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสตูล

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 24 ชุมชน และที่ผ่านมา คณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ต้องทำงานร่วมภาคีสนับสนุน อย่างสำนักงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ที่เป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนเครือข่ายในด้านงบประมาณ การประสานงานกับจังหวัดสตูล องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสตูล กรมการท่องเที่ยว การสนับสนุน งบประมาณให้ชุมชน และเครือข่ายมาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นนโยบายหลักของจังหวัด มีการพัฒนาพื้นที่เพิ่มเติมของจังหวัดสตูลเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนมี หลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่พัฒนาร่วมกันระหว่างศูนย์ประสานงานฯ และวิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีแกนนำชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นวิทยากร เช่น นายยูหนา หลงสมัน นายเผด็จ โต๊ะปลัด นายอับดุลเลาะห์ หมัดลิลี นายสุรรัฐพงศ์ หมั่นใจดี นายมณัฐ ปลอดภัย และในบทบาทของวิทยากรจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลมีนายสมพงษ์ หลีเคราะห์ นายอับดุลอาลี หยีเหม

5. บัญชีรายชื่อชุมชนสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ที่	ชื่อชุมชน	ที่ตั้ง			ลักษณะเด่น	ผู้ประสานงาน
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ		
1	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทาง	-	พิมาน	เมือง	● ล่องเรือชมแหล่งอาศัยของปลาโลมาสีชมพู และสัตว์ป่าชายเลน ● พายเรือคายัก ชมความอุดมสมบูรณ์ป่าชายเลน เล่นน้ำ หาดทรายขาว ธรรมชาติสวยงาม ● การทำผ้ามัดย้อม จากเปลือกไม้โกงกาง ● ศึกษาวิธีการเลี้ยงปูนิ่ม ● ตลาดนัดริมน้ำ	นายเจษฎา เส้นหี๊ะ 089-7372214
2	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี	3	เกตรี	เมือง	● กิจกรรมการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ● กิจกรรมการเรียนรู้ด้านเกษตร / ด้านการประมง / ปศุสัตว์ ● กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาหาร / ของที่ระลึก / ขนมพื้นเมือง / สินค้า OTOP ● กิจกรรมการจัดระบบการจัดการน้ำชลประทาน ผู้ใช้น้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ● กิจกรรมการเรียนรู้พลังงานทดแทน / พลังงานทางเลือก ● กิจกรรมการเรียนรู้ด้านโรงเรียนนวัตกรรมสุขภาพชุมชน ● กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการโฮมสเตย์ชุมชน	จ.ส.ต.มณัฐ ปลอดทอง 093-7842510
3	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา (ควนโพธิ์)	5	ควนโพธิ์	เมือง	● การเรียนรู้การผลิตแก๊สชีวภาพ	นายสุรัฐพงศ์ หมั่นใจดี 086-4806165

					● การเรียนรู้การวิธีการทำนาและผลิตข้าวนาอินทรีย์ ● ชมวิถีภูมิปัญญาชาวบ้าน ● ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ● ชมจุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ม.๓ , ๔ , ๕ ● หอดูนก ● เส้นทางเดินป่า ● ศึกษาระบบนิเวศเขาพญาบังสา	
4	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน บากันใหญ่	2	เกาะ สาหร่าย	เมือง	● ชมสุสานเกาะหอยขาว ● ดำน้ำดูปะการัง ชมปลาสวยงาม ● ชมฝูงนกทะเล ● ชมวิถีชีวิตของพะยูน ● ชมฝูงค่างควายักษ์ ● นั่งเรือขึ้นเกาะชมหินงา ● เก็บหอย ชมการจับปูม้า ที่ทะเลแหวก ● นั่งเรือชมปลาโลมา ● ศึกษาชมบ่อพักฟื้นเต่าทะเล ● นั่งสามล้อชมพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง ● ตกปลา	นายอดุลย์ ชนะบัณฑิต 081-5419448

					● นอนตามเกาะ พักเต็นท์ ● นั่งเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง ● ชมศาลเจ้าไต่ะยี่	
5	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพยอม	18	ละงู	ละงู	● การอนุรักษ์ปลุกป่าชายเลน ● การศึกษาเส้นทางธรรมชาติของระบบนิเวศป่าชายเลน ● อาหารพื้นเมือง สหรัยทะเล ● การแปรรูปขนมพื้นเมือง “ลูกโร้ย” ● ฐานการผลิตเศรษฐกิจพอเพียง ● ศูนย์เรียนรู้โรงเรียนคลองไต่ะเหล็ม	นายหรอเสด ม่องเร้าะ 084-7471342
6	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน	1	ละงู	ละงู	● ออกเรือหาปลา สัมผัสวิถีชาวประมงพื้นบ้าน ● ล่องเรือเที่ยวชมความงามของเกาะลิตี ● เรียนรู้การยอนหอยหลอด ณ ดอนหอยหลอด ● ศึกษาเรียนรู้การทำธนาคารโค ● วิสาหกิจชุมชนบ้านหัวหิน (ออมทรัพย์ชุมชน , ร้านค้าชุมชน , แพชุมชน , แปรรูปอาหารทะเล)	นายเผด็จ ไต่ะปลัด 083-6583684
7	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก	1	ปากน้ำ	ละงู	● ชมวิถีชีวิตชาวประมง การออกทะเลจับสัตว์น้ำ ● เยี่ยมชมโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก ถ้ำฤๅษี ถ้ำเสือสันลาย ● ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน การเกษตร การปลูกแตงโม	นายยูหนา หลงสมัน 081-5420071

					● ชมหัตถกรรมพื้นบ้าน ● อวนทับตะลิ่ง ● นั่งเรือรอบเกาะเขาใหญ่ ● นั่งเรือ ชมป่าชายเลนและเก็บหอยขาว	
8	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน บุญไทย	3	แหลม สน	ละงู	● ศึกษาวิถีชีวิตการทำประมง เช่น การทำโป๊ะ ดำหอย หาหอยท้ายเกาะตามชายหาด ● นั่งเรือใบลัดพลังงาน ชมวิทัศน์ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์พร้อมฟังตำนานเกาะ เกตรา ● นั่งสามล้อเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การถนอมอาหารทะเล ● เรียนรู้ประโยชน์ของปูอินทรีย์ ราบน (เศษพืชที่ย่อยสลายมาจากป่าชายเลน) ● ธนาคารปูม้า ● อนุรักษ์ปลุกป่าชายเลน	นางหารี้อะ ตั้งสง่า 087-2994597
9	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน วังตง	4	นาทอน	ทุ่งหว้า	● กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ● การเพาะเลี้ยงหอยนางรมจากธรรมชาติ ● ล่องเรือชมถ้ำค้างคาวแม่ไก่ อ่าวผก อ่าวไม้ขาว ● ศึกษาระบบนิเวศบริเวณป่าชายเลนและชมน้ำตก ๒ น้ำ ● เรียนรู้ปัญหาการจกรสาน	นายอับดุลลอห์ หมัดศิริ
10	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ทุ่งสะโป๊ะ	2	ทุ่งบุหลัง	ทุ่งหว้า	● เยี่ยมชมกลุ่มสตรีแปรรูปอาหารทะเล ● เยี่ยมชมกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	นายอนุ สารบัญญัติ 081-5988483

					● พายเรือคายัคในทะเล ● การเลี้ยงปลาเก๋าในบ่อดิน ● ค่ายมวยเยาวชน การร่ำมวยไทย ● ชมการแสดงรำรองเงี้ยวของกลุ่มเยาวชน	นางฮารอยะ สันสมัน 089-4664626
11	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน บากันเคย	3	ตันหยง โป	เมือง	● ธนาคารกั้ง ● ศูนย์เรียนรู้ป่าชายเลน / ของใช้โบราณบ้านบากันเคย ● ธนาคารปุม้า ได้เรียนรู้การวางไข่ของปุม้า ● เรียนรู้การหาหอยกาบ ● การแปรรูปอาหารทะเลของกลุ่มแม่บ้าน ● พายเรือคายัคชมระบบนิเวศ ● การย่ำกั้งของเยาวชน ● การเลี้ยงปลากะพง / เก๋า ในกระชัง ● ทะเลแวก เกล็ดมังกร บริเวณเกาะ ๓ บ้านบากันเคย ● ชมรังนกขาวเกาะมดแดง ● มีการเที่ยวเกาะ เช่น เกาะมดแดง เกาะสาม เกาะหัวมัน เกาะกว้าง	นายอิทธิส อุเส็น 081-7489596 082-4344295
12	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ภูผาเพชร	9	ปาล์ม พัฒนา	มะนัง	● ศึกษาธรรมชาติ เดินป่า น้ำตกวังไต้หนาน วังกลอย วังเคียน ค่ายผู้พัฒนาชาติไทย ● ชมถ้ำภูผาเพชร ● ศึกษาวิถีชีวิตเงาะป่า วิถีชุมชน	นางประจวบ คงแก้ว 081-0843426

					● ชมศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ ● สาธิตการทำตุ๋กตาเซม้ง ● สาธิตการทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ● ศึกษาสวนสมุนไพร ● การจัดการกลุ่มองค์กร ● การจัดการทุนสวัสดิการชุมชน ● โฮมสเตย์ ● อาหารพื้นบ้าน ● กิจกรรมล่องแก่ง ● บ้านรากไม้ ● ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แลผจญภัย	
13	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ตำมะลัง	2 , 3	ตำมะลัง	เมือง	● การให้อาหารนกอินทรี ● ใช้ภาษายาวีภายในหมู่บ้าน (โรงเรียนบ้านตำมะลังเหนือ เป็นโรงเรียนนำร่อง ภาษามาลายูกกลาง) ● ชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ● การแสดงลงแรงของกลุ่มแม่บ้านและเยาวชน ● ชิมอาหารและขนมพื้นบ้านที่หลากหลาย (เช่น กูตูมันหยัง , กูตูปีอิน หรือ แป้ง ข้าวหมาก , โรตีสายหลาย หรือ โรตีสายขาว , ยองกง , จอนดอย , โยกกาจาง ,	นายสุรินทร์ หลงภู่นัน 083-1966393

					บาฮูลู (ขนไม้ไผ่) , โกยบังเกตุ , ดาหงาย , โรเปะ , ลงปั้ง	
14	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ขอนแก่น	1-4	ขอนแก่น	ทุ่งหัว	● ชิมอาหารท้องถิ่นบ้านขอนแก่น ● ชมและเลือกซื้องานจักสาน เช่น เสื้อที่สานจากใบเตย ● ชมการจัดทำธนาคารปูม้าในชุมชน ● การต่อเรือหัวโพงท่องเที่ยวคลองวังวน สู่ คลองราไ ● -สัมผัสบรรยากาศชายหาด,ป่าสน ดอนหอย 2 ดอน (หอยหลักไก่อ) ทอนหิน(หิน โต๊ะหอก ลานผีหลังกลวง ตำนานควายเล) ● ชมระบบนิเวศป่าชายเลน ● -ชมวิวชมแมลงพลัดและเล่นน้ำ ณ หาดราไ	นายอับดุลรอซึก เหมหวัง 089- 9763353
15	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน หลอมปิ่น	14	ละงู	ละงู	● ทรัพยากรธรรมชาติ (อ่าวทุ่งนุ้ย) ● ป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ● ชายหาดที่สวยงาม ● ฐานการเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติอ่าวทุ่งนุ้ย ● ประวัติศาสตร์มัสยิดบ้านหลอมปิ่น	นายอารีย์ ดิงหวัง 082-4301233
16	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน โตนปาหนัน - บ่อน้ำ ร้อน	4	ทุ่งนุ้ย	ควน กาหลง	● แหล่งท่องเที่ยว “บ่อน้ำร้อน” ● น้ำตกโตนปาหนัน ● สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ● ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การทำข้าวหลามไม้ไผ่)	นางสาววาหาณี ใจตรง 089-2976702

					● การนัดแผนโบราณ (การนัดสมุนไพรร) ● 6. การท่องเที่ยวเดินป่าชุมชน	
17	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านท่าข้ามควาย	6	นาทอน	ทุ่งหว้า	● แหล่งท่องเที่ยว ● เขาทะนนาน ● เขาตะบัน ● หาดทุ่งสะบ้ายะ ● ป่าโกงกาง ● ชมค้างคาวแม่ไก่เขาตะบัน ● อาหารทะเลสด ๆ	นางสาวกัญญารัตน์ คำฝือก 082-4359185 นายสุนทร เกษม 083-1682561
18	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน	2	วังประจัน	ควนโดน	● น้ำตกโตนปลิว ● ถ้ำค้างคาว ● ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ● น้ำตกยาโรย ● เขาพับเฟิง ● อุทยานแห่งชาติทะเลบัน ● ถ้ำโตนดิน ● ทุ่งหญ้าวังประจัน ● ตลาดนัดชายแดนไทย – มาเลเซีย	นางฮาสิมะ รุบามา 0849674032

					• ฐานเรียนรู้วิถีชุมชนวิถีชาวด่าน • ฐานเรียนรู้การกินอาหารเพื่อสุขภาพ การศึกษาธรรมชาติ การนวดแผนไทย การท่องเที่ยวมอเตอร์ไซด์สตรี ที่พักโฮมสเตย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน	
19	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทาง คลองละงู	6	ละงู	ละงู	• ล่องเรือชมหิ่งห้อย ตกกุ้งแม่น้ำ • ชมวิถี และรวมหาหอย ณ หาดหอยปะ หาดหอยเจ • เที่ยวปราสาทหินพันยอด ณ หมู่เกาะเขาใหญ่ • เรียนรู้การจักสานจากก้านจาก • เลี้ยงปลานิล	นายอับดุลลอเลด ลัดเลีย 088-1797977
20	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง	10	น้ำมุด	ละงู	• กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีล่องแก่ง เทียวถ้ำภูผาเพชร ถ้ำเจ็ดคต ชม • ชนเผ่ามานิ ปลูกป่าศึกษาดูงานตามศูนย์ต่าง ๆ ขับรถ ATV ตามเส้นทางธรรมชาติ • ปันจักรยาน ตามเส้นทางที่กำหนดไว้ •	คุณประสิทธิ์ คงอาสา 082-2623153
21	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกาะระยะโตดน้อย	4	เกาะสาหร่าย	เมืองสตูล	• รับประทานอาหารทะเลตามฤดูกาล แบบบ้านวิถีคนท้องถิ่น • ร่วมกิจกรรมตามวิถีชีวิตประมงที่บ้านคนเกาะ หาปู ชูดหอย ลอยอวน • ร่วมกิจกรรมรับผิดชอบสังคมช่วยกันเก็บขยะสถานที่ท่องเที่ยว	นายปิซอล อุโหยบ 081-7485115 084-6330705 086-4806065
22	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกาะหลีเป๊ะ	7	เกาะสาหร่าย	เมืองสตูล	• ดำน้ำดูปะการัง • ออกเลตปลา • เรียนรู้วิถีชาวเลอุรักลาโว้ย ชมรองเงาะ และงานศิลปะผาผนัง	นายเดชณรงค์ อยู่กลาง 088-7995655

23	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน เจ๊ะบิลัง	2	เจ๊ะบิลัง	เมือง สตูล	● ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ บทเกาะผี ● ล่องเรือ เล่นน้ำตามเกาะแก่งต่างๆ ● รับประทานอาหารพื้นบ้านตามวิถีมาลาญ ● บ่อน้ำคู่อแรกของชุมชน ● ชมสันหลังมังกรตัวที่ 9 ของจังหวัดสตูล เกาะจาบังปีช	นายสุทธิ อำมาตย์นิติกุล
24	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ควน	5	บ้านควน	เมือง สตูล	● ชุมชนวิถีมายู มีการพูดภาษามลายูกลางท้องถิ่นที่ชัดเจน โดนเด่นทั้งเรื่องการแต่งกายชุดปาเต๊ะ และมีขนมพื้นเมืองที่เป็นต้นกำเนิด เช่น บุนงาบูต๊ะ ,โรตียาลอ เป็นต้น ● ล่องแก่ง เป็นการเล่นน้ำ พายเรือ ตามเส้นทางคลองมาบัง ● ชมแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ● ชมถ้ำเหล็กไหล ● ชมวิธีการทำแปรรูปปลาเค็ม ● ชมบ้านโบราณ อายุ กว่า 100 ปี	นางวิไลวรรณ ฮะอูรา 081-7671810

ส่วนที่ 3 วิธีวิทยาการวิจัย

การดำเนินงานโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยมีเป้าหมายในกาการศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ดำเนินการศึกษา คือ เป็นที่ชุมชนที่ดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสตูลในประเด็น การท่องเที่ยวโดยชุมชน และชุมชนสมาชิก ในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

2. กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน

โครงการนี้กลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1. เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษาศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
- 2.2. นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการวิจัยประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ร่วมกระบวนการในชุมชนวิจัย
- 2.3. ผู้มีส่วนร่วมในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาวคี่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.4. กลุ่มทดลองดำเนินการ กลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา คือ กลุ่มที่เกิดจากกระแสการท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลปากน้ำที่ผ่านมามีหลายกลุ่ม มุ่งเป้าหมายดำเนินนำเที่ยวเกาะเขาใหญ่เป็นจำนวนมาก มีทั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการเก่า และผู้ประกอบการใหม่ แต่ด้วยลักษณะการจัดการท่องเที่ยวนั้นยังเป็นรูปแบบการจัดการต่างทิศต่างทาง ทีมวิจัยจึงเห็นว่าพื้นที่ทดลองแห่งนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ เนื่องจากกลุ่มอ่าวปากบารานั้นแตกต่างจากลักษณะของชุมชนท่องเที่ยวที่ผ่านมา การทดลองจึงคาดหวังถึงการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เข้าสู่กลุ่มและส่งต่อนักท่องเที่ยว และอีกประการหนึ่งที่ต่อดำเนินการ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ร่วมกันหลายกลุ่ม หลายพวก ควรจะต้องมีการจัดการร่วมกัน ในทิศทางบางอย่าง และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน เพื่อการดูแลพื้นที่เกาะเขาใหญ่ให้ยั่งยืนต่อไป
- 2.5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา

จังหวัดสตูล สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล สมาคมการท่องเที่ยวองค์กร
บริหารส่วนจังหวัดสตูล สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดสตูล สมาคมธุรกิจการ
ท่องเที่ยวจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
สตูล บริษัทประชารัฐรักสามัคคีสตูล (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด สำนักงาน
อุตสาหกรรมจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และ
องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การ
มหาชน)หรืออพท.

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

เนื่องจากทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล มีการดำเนินงานกับเครือข่าย
การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลอย่างต่อเนื่อง มีในส่วนที่เป็นโครงการวิจัย ที่ในปี 2560 ได้มีการ
ดำเนินการโครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อ
สังคม รวมไปถึงการขับเคลื่อนงานของเครือข่าย ในการดำเนินงาน ฉะนั้นการดำเนินงานจึงมีลักษณะ
ดังต่อไปนี้

3.1. ช่วงศึกษาข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัย
เพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับพื้นที่ชุมชนและในระดับเครือข่ายโดยชุมชน
จังหวัดสตูล โดยมีเนื้อหาการศึกษาข้อมูล คือ ประเด็นพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้าน
สถานการณ์พื้นที่ จุดเด่นของชุมชน การใช้ประโยชน์ พัฒนาการการท่องเที่ยว แผนงานการขับเคลื่อน
ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลไกการทำงานของกลุ่ม และรวมถึงกลไกชุมชนบริหาร
จัดการตนเองที่มีในบางชุมชน ประเด็นการดำเนินงานของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านการ
บริหารจัดการหรือกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ผลที่เกิดขึ้นกับการ
ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสตูล และแนวทาง
การขับเคลื่อนในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเด็นพัฒนาการบุคคลด้านการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน บุคคลเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งที่เป็นนักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง พัฒนาการด้านใด ประเด็นการสนับสนุนประเด็นการท่องเที่ยว
โดยชุมชนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และภาคีหน่วยงานต่างๆที่ดำเนินขับเคลื่อนประเด็น
การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อค้นหาองค์ความรู้ การสนับสนุน วิธีการ ผลที่เกิดขึ้น
จากการดำเนินการประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

3.1.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับพื้นที่ชุมชนและในระดับเครือข่ายโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

3.1.1.1. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในเครือข่าย เช่น การประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมในระดับเวทีเพื่อเก็บข้อมูล โดยมีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลในด้านสถานการณ์พื้นที่ การใช้ประโยชน์ พัฒนาการการท่องเที่ยว แผนงานการขับเคลื่อน การบริหารจัดการของกลุ่ม ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน และกระบวนการความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและภาคีต่างๆ

3.1.1.2. การลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เช่น ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ชุมชนเกาะยะระโตตัญย (หัวแหลมโฮมสเตย์) ชุมชนบ้านวังประจัน ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ชุมชนบ้านควน ประเด็นในการเก็บข้อมูล สถานการณ์พื้นที่ การใช้ประโยชน์ พัฒนาการการท่องเที่ยว แผนงานการขับเคลื่อน กลไกการทำงานของชุมชน และผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน อื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์ข้อมูลแกนนำรายบุคคล และเดินสำรวจพื้นที่ในชุมชน และสรุปแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่

3.1.1.3. การถอดบทเรียนในบางชุมชนที่เป็นประเด็นพิเศษ เช่น กรณีบ้านท่าข้ามควาย และบ้านบ่อเจ็ดลูก ที่ใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตัวเชื่อมร้อย และขับเคลื่อนชุมชน ในด้านแนวคิด ความคาดหวัง วิธีการ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง กลไกการเชื่อมร้อยที่เกิดขึ้นของชุมชนบ้านท่าข้ามควาย และบ้านบ่อเจ็ดลูก

3.1.1.4. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เอกสารข้อมูลเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน และชุมชนท่องเที่ยวในเครือข่าย เอกสารงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดวิถีชีวิตชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (node สตูล)

3.1.1.5. เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายการท่องเที่ยว เช่น การประชุมเครือข่ายประจำเดือน เพื่อการเก็บข้อมูลในประเด็นการบริหารจัดการหรือกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ผลที่เกิดขึ้นกับการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสตูล และแนวทางการขับเคลื่อนในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อนำไปเป็นบทเรียนนวัตกรรม

3.1.2. การบันทึกข้อมูล การดำเนินงานโครงการวิจัยมีที่จำเป็นต้องมีการบันทึกข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลต่างๆตามกิจกรรมโครงการ ซึ่งการบันทึกข้อมูล จะมีหลากหลายรูปแบบ นักวิจัยต้องรวบรวมข้อมูลจากการรีวิว และขอข้อมูลทั้งหมด มาทำการเขียนสรุปขึ้นใหม่ลงในกระดาษ บันทึกในกระดาษชาร์ต และการบันทึกกระบวนการในระหว่างกิจกรรมลงในคอมพิวเตอร์ ก่อนนำมาสรุปบันทึกเป็นฐานข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์อีกครั้ง

3.1.3. สรุปและตรวจสอบข้อมูล วิธีตรวจสอบข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 วิธีย่อยดังนี้

3.1.3.1. การจัดประชุมสรุปและตรวจสอบ โดยการประมวลสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยทำการสรุปเรียงเป็นเอกสารออกมา และนำเสนอข้อมูล ซึ่งในการประชุมก็ได้นำข้อมูลทั้งหมดมาถ่ายทอดเอกสารแจกให้กับผู้เข้าร่วมทุกคนให้ช่วยกัน

ดูความถูกต้องของข้อมูล และช่วยเติมเต็มในส่วนที่ยังขาด โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากตัวแทนทุกกลุ่มที่ให้ข้อมูลร่วมตรวจสอบ และทีมวิจัยทำหน้าที่สรุปข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์

3.2. ช่วงวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1. หน่วยหรือระดับการวิเคราะห์

- 3.2.1.1. ระดับชุมชน คือ การวิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรม วิธีการ ให้เหมาะสมกับศักยภาพเชิงพื้นที่ที่สามารถนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ให้เกิดรูปธรรม และเกิดการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนขับเคลื่อนในพื้นที่ และสามารถเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับกับเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
- 3.2.1.2. ระดับกลุ่ม คือ การวิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรม วิธีการ ให้เหมาะสมกับศักยภาพในการนำนวัตกรรมไปขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และศักยภาพคณะทำงานขับเคลื่อน นอกจากนี้ยังเป็นวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะจำเป็นต้องนำนวัตกรรมไปขับเคลื่อนภายใต้บริบทของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3.2.1.3. ระดับสังคม คือ การวิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรม วิธีการ ให้เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในส่วนของหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อน ผลักดัน สนับสนุน ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

3.2.2. วิธีการวิเคราะห์ จากการศึกษาข้อมูลที่น่ามารวบรวมและจัดทำรายงานสรุปการดำเนินงานโครงการ โดยการนำข้อมูลที่วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นโจทย์วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เป็นแบบที่เรียกว่าเป็นการตีความตามพื้นฐานของข้อมูลพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ประกอบกับการวิเคราะห์ควบคู่กับสถานการณ์การท่องเที่ยว และสถานการณ์อื่นๆของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากฐานข้อมูลเดิมมาออกแบบใหม่ โดยผ่านการนำเสนอในรูปแบบของตาราง หรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อให้เห็นการเปรียบของข้อมูล

3.2.2.1. การวิเคราะห์ข้อมูลนวัตกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อการออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบันของพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อให้เห็นปัจจัยโอกาสในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่ม และระดับสังคม

3.2.2.2. วิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรมโดยการจัดประชุมระดมความคิดเพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมภายใต้บทบาทใหม่ของศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นสตูล คือ ศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่สามารถเปิดโอกาสในการสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในพื้นที่จังหวัดสตูลหรือกระทั่งชุมชนอื่นๆที่มีความสนใจที่ต้องการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการนำ

นวัตกรรมที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับจังหวัดสตูล สู่ความเป็น “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยเป็นการวิเคราะห์ความต้องการที่อาจเพิ่มมากขึ้นจากกระแสนโยบายสังคมไทยในปัจจุบัน รวมไปถึงทิศทางความต้องการของหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเป้าส่งเสริมกระแสนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น ท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ไก๋อย่างยั่งยืน ท่องเที่ยววิถีวิถี ท่องเที่ยวเมืองรอง เป็นต้น

3.3. ช่วงออกแบบนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยประกอบดังนี้ คือ ออกแบบชุดความรู้ นวัตกรรม วิธีการ กระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ เครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ และออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.3.1. วิธีการออกแบบ

3.3.1.1. ประชุมระดมความคิดออกแบบเนื้อหาหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดประชุมระดมความคิดระดับกลุ่มออกแบบการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งชุดความรู้ที่เป็นนวัตกรรม กระบวนการสร้างการเรียนรู้ และเครื่องมือสื่อสร้างการเรียนรู้ ในแต่ละระดับ คือ ระดับการจัดการชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง

3.3.1.2. ประชุมระดมความคิดออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการพัฒนาแบบจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลสู่บทบาทใหม่ภายใต้ ชื่อ ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่มีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายรวบรวมนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยายสู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า หรือการฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาทักษะของ คนทำงาน แกนนำ นอกจากการออกแบบชุมชนความรู้ เป็นการออกแบบการบริหารจัดการ ทั้งในด้านของแผนงาน บทบาทหน้าที่ ภารกิจของ ข้อบังคับ และความร่วมมือของหน่วยงานภาคีต่างๆ ของศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

3.4. ช่วงปฏิบัติการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.4.1. ทดลองนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ ถอดบทเรียนการจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา

กลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา คือ กลุ่มที่เกิดจากกระแสการท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลปากน้ำ ที่ผ่านมามีหลายกลุ่ม มุ่งเป้าหมายดำเนินนำเที่ยวเกาะเขาใหญ่เป็นจำนวนมาก มีทั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการเก่า และผู้ประกอบการใหม่ แต่ด้วยลักษณะการจัดการท่องเที่ยวนั้นยังเป็นรูปแบบการจัดการต่างทิศต่างทาง ทีมวิจัยจึงเห็นว่าพื้นที่ทดลองแห่งนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ เนื่องจากกลุ่มอ่าวปากบารานั้นแตกต่างจากลักษณะของชุมชนท่องเที่ยวที่ผ่านมา การทดลองจึงคาดหวังถึงการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดย

ชุมชน เข้าสู่กลุ่มและส่งต่อนักท่องเที่ยว และอีกประการหนึ่งที่ต้องดำเนินการ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ร่วมกันหลายกลุ่ม หลายพวก ควรจะต้องมีการจัดการร่วมกัน ในทิศทางบางอย่าง และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน เพื่อการดูแลพื้นที่เกาะเขาใหญ่ให้ยั่งยืนต่อไป

กระบวนการการถอดบทเรียนเป็นการจัดเวทีประชุมระดับกลุ่ม เพื่อทบทวนบริหารจัดการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราอย่างยั่งยืนไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของอุทยานแห่งชาติ เพื่อออกแบบการควบคุมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทรัพยากรบางพื้นที่ ไม่ให้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และเพื่อมีส่วนร่วมอย่างมีความรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการย้อนทวนเรื่องราว timeline เพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของแต่ละวิสาหกิจ ทั้ง 14 วิสาหกิจ โดยเป็นการทบทวนกลุ่มของตนกับภารกิจการดำเนินงานที่ผ่านมา และรวมนำเสนอแลกเปลี่ยน ในประเด็นดังนี้

- เกิดมาตอนไหน อย่างไร จนมาเป็นวิสาหกิจ
- กว่าจะมาเป็นวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน
- กิจกรรม ภารกิจกิจการดำเนินงานท่องเที่ยวที่ผ่านมา
- ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ที่เกิดขึ้น
- ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ไปไหนบ้าง อย่างไร
- จุดเด่น และจุดด้อย ที่สุดของกลุ่ม/วิสาหกิจ
- เป้าหมายของกลุ่ม/วิสาหกิจ

จากนั้นก็ร่วมกันทบทวนเป้าหมายร่วมของกลไกกลางการจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา และร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ของอ่าวปากบาราหลังจากการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา โดยวิเคราะห์ให้เห็น จุดแข็ง จุดอ่อน ความเสี่ยง และโอกาสของการจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา (swot) ในระหว่างการวิเคราะห์สถานการณ์มีการเสริมโดยการเปิดคลิปสถานการณ์ท่องเที่ยวของชุมชนคาปานา ที่เกิดปัญหาร่วมสร้างการเรียนรู้ และเติมสถานการณ์ของทะเลสตูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา

จากนั้นเป็นการนำผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ความเสี่ยง และโอกาสออกแบบการดำเนินงานในอนาคตของกลไกกลาง เพื่อการจัดการความเสี่ยงและเสริมจุดแข็งการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา โดยการระดมความคิด วิเคราะห์ “ภูเขาน้ำแข็ง” ปรากฏการณ์ แนวโน้ม ความเสี่ยง โครงสร้าง ความคิด ความเชื่อ ซึ่งการวิเคราะห์ภูเขาน้ำแข็งสามารถทำให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของการจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบาราแบบมีส่วนร่วม

3.4.2. ร่วมประชุมสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การประชุมสร้างความร่วมมือ ได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อบูรณาการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจัดขึ้นโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)หรืออพท. เพื่อการบูรณาการแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนบทบาทการทำงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้าร่วม ได้แก่ สำนักงานจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล สภาการท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดสตูล สมาคมธุรกิจการ

ท่องเที่ยวจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล บริษัทประชารัฐรักสามัคคีสตูล (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรืออพท.

โดยการประชุมได้อธิบายให้เห็นถึง Roadmap กระบวนการพัฒนา CBT Thailand ซึ่งทุกภาคส่วนในประเทศไทยพยายามจะทำร่วมกัน โดยเป็นการอธิบายกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ โดยที่หน่วยงานทุกภาคส่วนต่างทำตามภารกิจของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้เป็นกระบวนการที่สรุปมาจากที่ประชุมของคณะกรรมการ CBT Thailand ว่าถ้าแต่ละจังหวัดหรือแต่ละภาคส่วนจะขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน มีกระบวนการอะไรบ้าง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เอาชุมชนเป็นศูนย์กลางและจะดูว่าแต่ละหน่วยงานสามารถเข้ามามีบทบาททำอะไรได้บ้าง โดยมีกระบวนการเรียงลำดับดังนี้

- 1) ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) ชุมชนหาข้อมูล/ติดต่อหน่วยงาน
- 3) พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน
- 4) เช็ชข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล
- 5) ส่งข้อมูลความรู้และเครื่องมือพัฒนาให้ชุมชนศึกษา
- 6) เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม
- 7) ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT Thailand
- 8) ลงพื้นที่ทำแผน CBT ร่วมกับชุมชน ต่อมาจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนตามแผนซึ่งเริ่มตั้งแต่
- 9) บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง
- 10) การจัดทำบัญชี
- 11) การพัฒนาเยาวชน
- 12) พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก
- 13) การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน
- 14) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย
- 15) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน
- 16) พัฒนากลไกสื่อความหมาย
- 17) การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT
- 18) การพัฒนาที่พัก
- 19) ทำสื่อประชาสัมพันธ์
- 20) การพัฒนาการบริการและความปลอดภัยในชุมชน
- 21) สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
- 22) Product Testing
- 23) ติดตามประเมินผลการพัฒนา (ทุกปี)
- 24) วิจัย/ถอดบทเรียนการพัฒนา

25) ชุมชนขอรับการรับรองมาตรฐาน CBT

26) ชุมชนเข้าประกวดรางวัล

27) ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก

28) เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน

29) ประกาศเขตการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากนั้นให้แต่ละหน่วยงานระบุว่าในขั้นตอนตั้งแต่ต้นน้ำ ปลายน้ำ กลางน้ำ ที่ชุมชนจะเดินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ หน่วยงานต่างๆ จะทำอะไรและทำอะไรอยู่ เมื่อทุกคนให้ข้อมูลครบแล้วจะทำให้เห็นว่าในแต่ละขั้นตอนมีอะไรที่ทับซ้อนกันหรือบางกระบวนการยังไม่มียุทธศาสตร์ไหนทำ จะเห็นการขับเคลื่อนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งทำให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยอะไรบ้าง และยังขาดเหลือประเด็นใดที่จะมาบูรณาการร่วมกันได้

จากการระดมความคิดเห็นสามารถสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการต่างๆ ดังนี้ 1) บูรณาการแนวทางการให้ความรู้แก่ชุมชน 2) ลงพื้นที่วิเคราะห์ร่วมกัน 3) ฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีอยู่สามารถต่อยอดได้ 4) ประเมินชุมชนแบบนักท่องเที่ยว 5) วางแผนหรือแนวทางการอบรมร่วมกันเพื่อเป็นการอบรม CBT สตูล 6) หาหรือวางแผนสร้างแกนนำ CBT รุ่นใหม่ร่วมกัน/หาหรือร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนสตูล 7) หน่วยงานสามารถเข้าถึงคืบค้นจากหน่วยงานที่จัดทำฐานข้อมูลได้ 8) เชิญหน่วยงานที่มีความรู้เป็นวิทยากรอบรมให้แก่ชุมชน 9) แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน/หา New Shades ของชุมชนให้ได้และแตกต่างจากที่อื่น/ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว CBT ควบคู่กับกระแสหลัก 10) บูรณาการงานวิจัยร่วมกันกับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศและหน่วยงานอื่นๆ 11) CBT สตูล แปรพันธุ์ 12) การหาเจ้าภาพในการรวมเครือข่าย CBT สตูล 13) การสร้างและพัฒนาเครือข่าย CBT สตูล 14) มีคณะทำงาน CBT สตูล 15) Network KPI ร่วมของ CBT สตูล 16) กิจกรรมใหม่ๆ ของ CBT 17) การพัฒนาระบบ Logistic 18) การ Matching ระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเว็บไซต์ฐานข้อมูล CBT

ซึ่งการประชุมครั้งนี้ทำให้มองเห็นว่า มีการขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูลกันเยอะ แต่มองไม่เห็นภาพ เช่น เรื่องเว็บไซต์พบว่ายังขาดอยู่หลายอย่าง อาทิ แผนที่ การลง Remark ใน Google map Galleries เป็นต้น ส่วนฐานข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่แต่สังเกตว่าแต่ละหน่วยงานต่างมีฐานข้อมูลของตัวเอง แต่ถ้าจะสืบค้นฐานข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนของสตูลจะไปหาได้จากที่ไหน

นอกจากนี้แต่ละหน่วยงานต่างมีตัวชี้วัดขององค์กรตัวเอง ถ้ามี KPI หรือตัวชี้วัดของสตูลตามแนวคิด Satun Network Model เป็น KPI ร่วมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลงานจึงจะเกิดและมีการแบ่งแยกภารกิจของแต่ละหน่วยงานได้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูลต้องออกมาเป็น Branding ซึ่งจุดขายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล คือ CSR ทุกชุมชนทำ CSR ทั้งหมด

ดังนั้นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทุกคนควรเป็นเจ้าของแล้วค่อยมาคิดว่าใครควรทำอะไร เนื่องจากตอนนี้สตูลมีหลายหน่วยงานมากแต่อาจจะคุยกันน้อย เพราะฉะนั้นแนวทางต่อไปต้องหาเวที เพื่อสร้างกลไกในการทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลร่วมกัน

3.5. ช่วงสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

3.5.1. วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการวิจัย นอกจากนี้ยังจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้เข้าร่วม ในทิศทางการขับเคลื่อนนวัตกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยในเวทีเป็นการนำเสนอข้อมูลกระบวนการวิจัย และผลการดำเนินงานวิจัย จากนั้นก็เป็นการบรรยายแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และทิศทางการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งหลังจากการบรรยายก็เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้เข้าร่วม โดยมีทางหน่วยงานรัฐ และเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน ของศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

3.5.2. กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีกว่า 40 คน ทั้งหน่วยงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กลุ่มภาคีรักจังหวัดสตูล กลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา และชุมชนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

4. การบริหารจัดการโครงการโครงการวิจัย

ซึ่งแบ่งช่วงการบริหารจัดการโครงการออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.บทบาทหน้าที่นักวิจัยในโครงการ 2.วางแผนและติดตามการดำเนินงานโครงการ 3.การสรุปรายงานผล โดยมีรายละเอียดแต่ละช่วงดังนี้

4.1. บทบาทหน้าที่นักวิจัยในโครงการ

4.1.1.	นายสมพงษ์	หลี่เคราะห์	หัวหน้าโครงการวิจัย
4.1.2.	นายอัปดุลอาสิด	หยีเหม	เลขานุการ/ประสานงาน
4.1.3.	นางยุพาพร	ปะดูลัง	การเงิน/บัญชี
4.1.4.	นายประวิทย์	ลัดเลีย	ทีมวิจัย
4.1.5.	นางกริยะ	หลี่เคราะห์	ทีมวิจัย
4.1.6.	นายพิเชษฐ์	เบญจมาศ	ทีมวิจัย
4.1.7.	นางสาวชญาณิณณ์	สุวรรณศรี	ทีมวิจัย

4.2. วางแผนและติดตามการดำเนินงานโครงการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

4.2.1. ประชุมทีมโหนดสตูล เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อสรุป ติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยในกลุ่มประเด็นงานอื่นในโหนดสตูล นอกจากการติดตามแล้วยังเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ต่างที่ได้ไปพบเจอมา เช่น บทเรียนจากการเข้าร่วมอบรมในงานต่าง ในโครงการ เช่น การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์เบื้องต้น การเขียนนำเสนอฐานข้อมูล เป็นต้น

4.2.2. การประชุมทีมวิจัย เกิดขึ้นจากการกำหนดร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และให้มีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งวาระการประชุมก็จะขึ้นอยู่กับ การดำเนินงานวิจัยในตอนนั้นอยู่ เช่น ถ้าช่วงนั้นเป็นรีวิวนข้อมูล ระหว่างนั้นการประชุมทีม ก็จะเป็นตรวจสอบข้อมูล เช็กความคืบหน้าของงานข้อมูลแต่ละส่วน

ส่วนที่ 4

ผลการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยมีเป้าหมายในการศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งมีรายละเอียดของผลที่เกิดขึ้นดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

1.1 พัฒนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2530 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวในจังหวัดสตูลได้ขยายตัวอย่างเห็นได้ชัด แต่เป็นการท่องเที่ยวตามกระแสหลัก และใช้พื้นที่เพียงส่วนหนึ่งของจังหวัดสตูล สภาพดังกล่าวส่งผลตามมาคือ รายได้กระจุกอยู่ที่นายทุนหรือเอกชน อีกทั้งวัฒนธรรมถูกกลืนกินจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต และทรัพยากรถูกใช้อย่างสิ้นเปลืองขาดการควบคุมดูแล นับวันยิ่งลดน้อยถอยลง

เหตุผลดังกล่าวทำให้ชุมชนหลายพื้นที่ในจังหวัดสตูลได้รวมกลุ่มกันภายในชุมชนลุกขึ้นมาจัดการทรัพยากรโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต รวมทั้งการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนและเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี 2547 และในปี 2549 ทางชุมชนบ่อเจ็ดลูกได้เริ่มจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นอยู่ชั่วอู่หน้าของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในปี 2550 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ขยายผลไปสู่ชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล อีก 10 ชุมชน ปี พ.ศ.2552 มีชุมชนท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนเป็น 14 ชุมชน ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล โดยการสนับสนุนของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ซึ่งมีนโยบายจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาให้ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน บนฐานแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกันและให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

- 1.อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 2.ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต
- 3.สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับ

นักท่องเที่ยว

- 4.สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กร
- 5.การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 24 ชุมชน โดยชุมชนในสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีดังนี้

ปี 2549-2550	1. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านป่อเจ็ดลูก 2. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา 3. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม
ปี 2551-2553 ช่วงก่อตั้งเครือข่าย ท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล	4. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี 5. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง 6. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย 7. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะบือะ 8. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย 9. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง 10. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่
ปี 2554-2557 ช่วงการสนับสนุน ท่องเที่ยวโดยชุมชน จากหน่วยงานต่างๆ	11. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน 12. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตำมะลัง 13. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร 14. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน
ปี 2558-2561 ช่วงแนวคิดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ขยายตัวในพื้นที่ จังหวัดสตูล	15. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ 16. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนปาหนัน 17. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง 18. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางละงู 19. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน 20. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมป็น 21. ชุมชนท่องเที่ยวท่าข้ามควาย 22. ชุมชนท่องเที่ยวขอนคลาน 23. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเจ๊ะบิลัง 24. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านระยะโตดน้อย

ซึ่งการก่อเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูลมีการก่อเกิดที่แตกต่างกันมีทั้งก่อเกิดจากการรวมตัวของชุมชนเอง และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชุมชนเกตรี ชุมชนทุ่งสะบือะ

ชุมชนนาทอนชุมชนเกาะสาหร่าย และเริ่มต้นจากการผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนหัวทาง ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนบุโบย ชุมชนควนโพธิ์

จากที่กล่าวมาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้ง 24 ชุมชน มีระดับความพร้อมที่ต่างกัน สามารถแยกระดับความพร้อมออกเป็น 4 ระดับ

ระดับที่ 1 ตัวชี้วัด เป็นชุมชนที่สามารถบริหารจัดการตนเอง มีกลไกชุมชนจัดการเรื่องราวต่างๆ ในชุมชนทั้งระบบ	อำเภอละงู ชุมชนบ่อเจ็ดลูก อำเภอทุ่งหว้า ชุมชนท่าข้ามควาย <u>จำนวน 2 ชุมชน</u>
ระดับที่ 2 ตัวชี้วัดมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการโดยคนในชุมชน อาหารท้องถิ่น ที่พัก การตลาด ประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความปลอดภัย ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว	อำเภอละงู ชุมชนบุโบย ชุมชนวังสายทอง อำเภอทุ่งหว้า ชุมชนทุ่งสะโงะ ชุมชนทุ่งหว้าโฮมสเตย์ อำเภอเมืองสตูล ชุมชนควนโพธิ์ ชุมชนเกตรี ชุมชนบ้านควน ชุมชนบากันใหญ่ ชุมชนบากันเคย ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ อำเภอควนกาหลง ชุมชนโตนปาหนัน <u>จำนวน 11 ชุมชน</u>
ระดับที่ 3 ตัวชี้วัดชุมชนที่กำลังเตรียมความพร้อมเรื่องการท่องเที่ยว กลุ่มคนชัดเจน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างดี มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีฐานข้อมูลชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้างแล้ว	อำเภอละงู ชุมชนหัวหิน ชุมชนหัวทาง อำเภอทุ่งหว้า ชุมชนวังตง อำเภอเมืองสตูล ชุมชนหัวทาง ชุมชนตำมะลัง ชุมชนเจ๊ะบิลัง อำเภอมะนัง ชุมชนภูผาเพชร อำเภอควนโดน ชุมชนวังประจัน <u>จำนวน 8 ชุมชน</u>
ระดับที่ 4 ตัวชี้วัดชุมชนที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว	อำเภอละงู ชุมชนหลอมปิ่น ชุมชนโคกพยอม อำเภอทุ่งหว้า ชุมชนขอนแก่น <u>จำนวน 3 ชุมชน</u>

ทั้งนี้ชุมชนต่างๆจึงมีมาตรฐานที่แตกต่างกันออกไป บางชุมชนคิดแค่เรื่อง ที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว ซึ่งไม่ต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก และบางชุมชนไม่สามารถตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย และมีความสวยงามมากมายแต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้บางแห่งได้ถูกทำลายไปจนหมดสภาพหรือถูกทำลายเสียหาย ไปเป็นบางส่วนหรืออยู่ในสภาพเสื่อมโทรมต่อการถูกทำลายก็มีไม่น้อยดังนั้นการเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ จึงมีสิ่งที่จะต้องพึงระวังไว้เสมอว่าแหล่งธรรมชาตินั้นสามารถสูญเสียไปได้และบางแห่งนั้นยากต่อการฟื้นฟูการเข้าไปใช้ประโยชน์จะต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติน้อยที่สุดทั้งยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆที่จะดำเนินการในพื้นที่แหล่งธรรมชาติอย่างรอบคอบว่าจะมีผลกระทบอย่างไรมากน้อยแค่ไหนมีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไรและมีระบบการจัดการให้กิจกรรมที่จะเกิดในแหล่งธรรมชาตินั้นไม่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของแหล่งธรรมชาติจนเสื่อมสภาพลงไปกว่าเดิมการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในครั้งนี้นอกจากจะเน้นไปที่คุณค่าหรือความสำคัญของตัวแหล่งธรรมชาติซึ่งเป็นศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแล้วยังพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัด การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศที่มีความอ่อนไหว ทั้งในด้านความเปราะบางต่อการถูกทำลายและศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ผลจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนและชุมชนเริ่มจัดการตัวเองได้ นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีแนวคิดชัดเจน กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จุดเด่นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ แต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นการท่องเที่ยวที่เห็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

การท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชมชุมชนมีการนำเสนอจุดขายที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือ ที่พักและอาหารท้องถิ่น กิจกรรมนำเที่ยวก็คล้าย ๆ กัน คล้าย ๆ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่สิ่งที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น คือ ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรูปธรรมที่จับต้องได้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวมอย่างไร ทั้งเรื่องการพัฒนาชุมชนและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงการต้อนรับที่

อบอุ่น มีอัธยาศัยไมตรี มีโอกาสพบปะกับคนที่หลากหลายในชุมชน โดยที่ทุกคนรู้สึกว่าเป็นเจ้าบ้านพร้อมต้อนรับแขกผู้มาเยือน ได้สัมผัสความเป็นชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ

ความรู้สึกเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เข้ามาควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนสามารถรับรู้ถึงความตั้งใจจริงนั้นได้จาก “กองทุนชุมชน” ที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน แม้ว่าสมาชิกในชุมชนอาจไม่ได้รับรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยว แต่ผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ตัดรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนเพื่อให้ส่วนรวมได้ร่วมรับประโยชน์ รวมทั้งการมีกฎกติกาเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนที่เคารพคนท้องถิ่น และไม่ทำการใด ๆ ที่ผิดจารีตประเพณีของชุมชน ขณะที่อยู่ในชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลในปัจจุบัน มีการเข้ามาของกลุ่มคนใหม่ๆ ทั้งที่เป็นชุมชนท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดสตูล ซึ่งการเข้ามาของกลุ่มผู้ประกอบการเหล่านี้ เป็นมิติใหม่ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล กลุ่มคนเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการนำเที่ยวด้วยกัน โดยการร่วมกันออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยว กำหนดราคา กำหนดผลประโยชน์ร่วม และนำไปประชาสัมพันธ์ต่อ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงชุมชนท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศ และนักท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศมาเลเซีย แต่ด้วยความเป็นมาตรฐานของชุมชนท่องเที่ยวหลายๆ ชุมชนในการให้บริการยังไม่ดึงดูดใจพอ จึงมีเพียงไม่กี่ชุมชนเท่านั้นที่ได้รับความนิยม

นอกจากการเข้ามาหนุนเสริมจากผู้ประกอบการแล้วในส่วนของบริษัทประชารัฐในพื้นที่จังหวัดสตูล ก็ยังมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นไปที่การสร้างรูปธรรมเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการให้โครงการพัฒนาระโครงสร้างพื้นฐาน โครงการประชาสัมพันธ์ และหนุนเสริมองค์ความรู้ ยกตัวอย่างเช่น ในพื้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูก ได้มีหนุนเสริมสร้างอาคารศูนย์เรียนรู้ชุมชน และโครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวปราสาทหินพันยอด อ่าวปากบารา เป็นต้น แต่ในด้านของการรับประโยชน์จากโครงการนั้นยังไม่กระจายตัว เท่าที่ชุมชนควรจะได้รับ ดังนั้นในส่วนงานวิจัยชุดนี้ ต้องการสร้างความร่วมมือในการขยายสินค้า ผลิตภัณฑ์ และบริการการท่องเที่ยวอย่างควบคู่กันไป ผ่านระบบการตลาดของประชารัฐ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ตรงกัน เพื่อการหนุนเสริม ต่อยอดที่ตรงตามความต้องการ และกระจายสู่ชุมชนได้อย่างแท้จริง

นอกจากในส่วนของการเข้ามาหนุนเสริมของผู้ประกอบการและบริษัทประชารัฐแล้ว ที่ผ่านมายังมีหน่วยงานที่มาให้การสนับสนุนทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งกังวลว่าทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนภาครัฐจะนำแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้กับรูปแบบการหนุนเสริมการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม อันเป็นการส่งเสริมโดยฐานคิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งที่ว่าการส่งเสริมดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมตามความต้องการของภาครัฐ มากกว่าความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

และที่สำคัญคือการสร้างความเข้าใจต่อภาครัฐต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กลัวจะถูกหลงลืมนิยามความหมายที่แท้จริง อันมีเป้าหมายการจัดการทรัพยากร ดูแลชนบประเพณี สร้างการเรียนรู้ และพัฒนากลุ่มองค์กร โดยมีรายได้เป็นส่วนหนึ่งในเป้าหมายนั้น

2. นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) เป็นแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งอยู่บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกันและให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

- 1.อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 2.ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต
- 3.สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับนักท่องเที่ยว
- 4.สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กร
- 5.การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน

ทั้งหมดมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร กระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากร และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

ซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเริ่มครั้งแรกในปี 2547 ที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก โดยการนำแนวคิดนี้เข้ามาของศูนย์ประสานวิจัยท้องถิ่นจังหวัดสตูล ในรูปแบบโครงการวิจัย “ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล” ซึ่งทางชุมชนบ่อเจ็ดลูกได้เริ่มจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นอยู่ข้าวอู่น้ำของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกได้มีขยายผลไปสู่ชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล อีก 24 ชุมชน โดยผ่านการส่งเสริมจาก 2 รูปแบบ คือ

จากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	1. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก 2. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา 3. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม 4. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตุรี 5. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง 6. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย 7. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย 8. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง 9. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่ 10. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางละงู 11. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมป็น 12. ชุมชนท่องเที่ยวขอนแก่น
จากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ	13. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน 14. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะเป๊ะ 15. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตำมะลัง 16. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร 17. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน 18. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ 19. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนป่าหน้น 20. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง 21. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน 22. ชุมชนท่องเที่ยวท่าข้ามควาย 23. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเจ๊ะบิลัง 24. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านระยะโตดน้อย

จากนั้นได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล ในช่วงปี 2552 โดยเริ่มต้น เครือข่ายเพียงชุมชนในระยะแรก ได้ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตุรี ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะเป๊ะ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง และชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่

3. ประเพณีวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคม”

แนวความคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นฐานคิดในการดำเนินการ โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ หนึ่ง : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการใช้งานทรัพยากรธรรมชาติ

ในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด, สอง : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการ สุขภาพและสุขภาวะที่ดีขึ้นของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากได้รับการดำเนินชีวิตภายในชุมชนที่ไม่มีสารพิษเจือปนในอาหารและมลพิษด้านต่าง ๆ, สาม : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านชุมชนและวัฒนธรรม (Community and Culture Impact Assessment) อันเป็นการประเมินความเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

ซึ่งองค์ประกอบการดำเนินงานตามแนวคิด “การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบต่อสังคม”ในพื้นที่จังหวัดสตูล มีด้วยกัน 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น ที่มีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร เขา ป่า นา เล เพราะฉะนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างคุณค่าให้กับชุมชนในการเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาด้านทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับรู้ โดยผ่านการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่การจัดการแหล่งทรัพยากร โดยสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการทำงานกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันสู่ความยั่งยืน

2. ด้านการฟื้นฟูภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรม

ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรม มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อความภาคภูมิใจของคนในชุมชนในการบอกเล่า “ของดี ของเด่น” ให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการถ่ายทอด และฟื้นฟูจากรุ่นสู่รุ่น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องร่วมกันกำหนดว่าภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเหล่านี้กับคนในชุมชน นั้นจะเป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูลความรู้ที่มี และต้องสามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของคนในชุมชน

ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ที่ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ดังนั้นการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนต้องช่วยให้คนในชุมชนชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในทางตรง และทางอ้อมในกระบวนการพัฒนา เพื่อการกำหนดบทบาท ทำหน้าที่ของชุมชนต่อการเข้ามาของการท่องเที่ยว

4. ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิต

การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาในชุมชน แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง และวัฒนธรรมดั้งเดิม จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่าย และมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีชีวิตดั้งเดิม หรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชน มีการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทุกแผนงานที่ดำเนินการจะต้องมั่นใจว่าสมาชิกในชุมชนต่างได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม และการที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว นั้นสามารถบ่งบอกถึงการดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม

5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

การส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนการได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีกับผู้อื่นในระหว่างการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทศนคติ และค่านิยมในการส่งเสริมและรักษาฟื้นฟูสุขภาพให้สมบูรณ์ด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความสะอาด สุขอนามัย อาหารปลอดภัย นวัตกรรม ผักพื้นบ้าน สมุนไพรรักษาโรค และที่สำคัญคือการให้ธรรมชาติบำบัด ซึ่งนั่นหมายถึงการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีแรงจูงใจหรือจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานการรักษา และฟื้นฟูสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กัน โดยมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

6. ด้านการสร้างการเรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษา กับ “คนนอก” ด้วย

ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณค่า ความหมายใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

7. ด้านการพัฒนากลไกการจัดการ

การพัฒนากลไกจัดการในระดับชุมชนให้เพิ่มขีดความสามารถ ทั้งด้านทักษะ ความรู้ต่างๆ การจัดการปัญหาอื่นๆในชุมชน สู่การเป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้รูปแบบแนวคิดการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สามารถดำรงอยู่ได้นั้นมีองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่ต้องจัดการดูแล คือ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การดูแลฐานภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ผ่านการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมได้มาตรฐาน และต้องสามารถกระจายรายได้ อย่างทั่วถึงในชุมชน ซึ่งการพัฒนาให้เป็นกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเองก็เช่นกัน ที่ต้องสามารถ เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนได้ โดยความร่วมมือของคนหลายๆภาคส่วนในชุมชน ที่มาร่วมคิด ร่วมจัดการเรื่องราวต่างๆในชุมชนทั้งระบบ

ในส่วนการสร้างการยอมรับนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบต่อสังคม ได้มีการกำหนดข้อตกลงร่วมเพื่อการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบสังคม ในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล กำหนดข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือ MOU ระหว่างชุมชนสมาชิกเครือข่าย เพื่อสร้างรูปธรรมพื้นที่ท่องเที่ยวที่ รับผิดชอบต่อสังคม ว่าด้วยการสร้างชุมชนท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมในครั้ง โดยมีรายละเอียด บันทึกความร่วมมือ จำนวน 11 ประการ ดังนี้

1. สมาชิกต้องสนับสนุนสินค้าที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางด้านอาหาร ที่มีภายในและภายนอกชุมชนจังหวัดสตูล และ ไม่สนับสนุนสินค้าที่ผ่านกระบวนการตัดต่อพันธุกรรม (GMOs)
2. สมาชิกต้องส่งเสริมการเพาะปลูกและบริโภคพืชผักพื้นบ้าน อาหารปลอดสารพิษ ในพื้นที่ และร่วมอนุรักษ์พันธุกรรมพื้นถิ่น
3. สมาชิกต้องมีแผนการจัดการขยะที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทาง เพื่อการจัดการขยะครบวงจร
4. สมาชิกต้องมีแผนการจัดการฐานทรัพยากรในชุมชนอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม
5. สมาชิกต้องมีกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
6. สมาชิกต้องหนุนเสริมและเปิดโอกาสให้กลุ่มคนด้อยโอกาสในพื้นที่ มีกิจกรรมในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ
7. สมาชิกต้องมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา อาชีพ วัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้เท่าทัน แก่เยาวชน
8. สมาชิกต้องไม่นำสินค้าที่มีส่วนในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาใช้ในการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่

9. สมาชิกต้องวางมาตรการลดการใช้เครื่องปรุรสนชนิดต่างๆ ที่ส่งผลร้ายต่อสุขภาพในการประกอบอาหารและส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารปลอดภัยแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่

10. สมาชิกต้องสนับสนุนการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชุมชนของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มาใช้ในการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการผลิตการบริโภคภายในเครือข่ายสู่ความยั่งยืน

11. สมาชิกต้องสร้างมาตรการควบคุมสิ่งเสพติด และอบายมุขในพื้นที่ เพื่อเป็นเคารพฐานวัฒนธรรมชุมชน และเป็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

3.2. นวัตกรรมชุมชนบริหารจัดการตนเอง

ชุมชนบริหารจัดการตนเอง เป็นการดำเนินการที่ต้องตอบโจทย์ “เกิดการคลี่คลายปัญหาคนต้องพัฒนา และมีกลไกการขับเคลื่อน” เป็นแนวทางที่ทางโครงการ และชุมชน ดำเนินการที่เป็นเรื่องค่อนข้างยากพอสมควร เนื่องจากชุมชนที่ผ่านมามีองค์กร หน่วยงาน เข้ามาสนับสนุนการพัฒนา และคลี่คลายปัญหาตามประเด็น หรือภาระหน้าที่ของหน่วยงาน แต่คราวนี้เป็นการนำงานทั้งหมดที่ชุมชนที่มี “หลายเรื่อง” คนทำงานมี “หลายคน” อยู่แล้วแต่ขาดการเชื่อมโยงโดยมี “กลไก” ทำหน้าที่บริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่ชุมชนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และชุมชนเข้มแข็ง

รูปแบบแนวทางการบริหารจัดการตนเองของชุมชน เป็นการปรับแนวคิดจากคนที่ถูกพัฒนา มาเป็นการพัฒนาตนเอง มีหลายหน่วยเข้ามาสนับสนุนที่มีความแตกต่างหลากหลายขึ้นกับศักยภาพของแต่ละชุมชน ที่นำเสนอภายในเอกสารเล่มนี้ เป็นการบอกเล่าประสบการณ์ของแต่ละพื้นที่ที่จะนำไปสู่แนวทางสนับสนุนให้ชุมชนในจังหวัดสตูลได้เรียนรู้ และร่วมกันสรรค์ สร้าง “จังหวัดจัดการตนเอง” ต่อไป

การพัฒนาสร้างชุมชน และตำบลจัดการตนเองหากมองกลับไปชุมชนในการสร้างชุมชนจัดการตนเอง การเริ่มต้นไม่ได้เริ่มใหม่หมด มีงานหลายงาน ที่ชุมชนขับเคลื่อน มีกลุ่มองค์กรที่ให้การสนับสนุนในพื้นที่อยู่

ระดับชุมชน

- พื้นที่ชุมชนไม่ใช่เป็นศูนย์
- มีกลุ่มองค์กรในพื้นที่
- มีองค์กรสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน

- ต้องการ **Mapping** การขับเคลื่อนแต่ประเด็น
- มีกลไกกลางในขับเคลื่อนเชื่อมโยง
- มีกลไกย่อยทำหน้าที่แก้ปัญหา และพัฒนา
- ใช้งานข้อมูลเป็นฐานคิดและตัดสินใจ

การสร้างชุมชนจัดการตนเอง เริ่มต้นที่การ Mapping คน งานในชุมชนมาร่วมพูดคุย จัดระบบกลไกในกลุ่มกิจกรรมให้ชัดมีการกิจ มีกิจกรรม มีเป้าหมายดำเนินงาน มีคนทำหน้าที่รับผิดชอบ ในกลไกกลุ่ม ในระดับชุมชน มีการเชื่อมโยงกิจกรรม เป้าหมายเป็นของชุมชน และจัดระบบกลไกกลางของชุมชน และสิ่งขาดเสียไม่ได้คือ วงคุยในระดับกลุ่ม และวงคุยของชุมชนที่ต้องมีการกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตาม และขับเคลื่อนให้ตอบเป้าหมาย

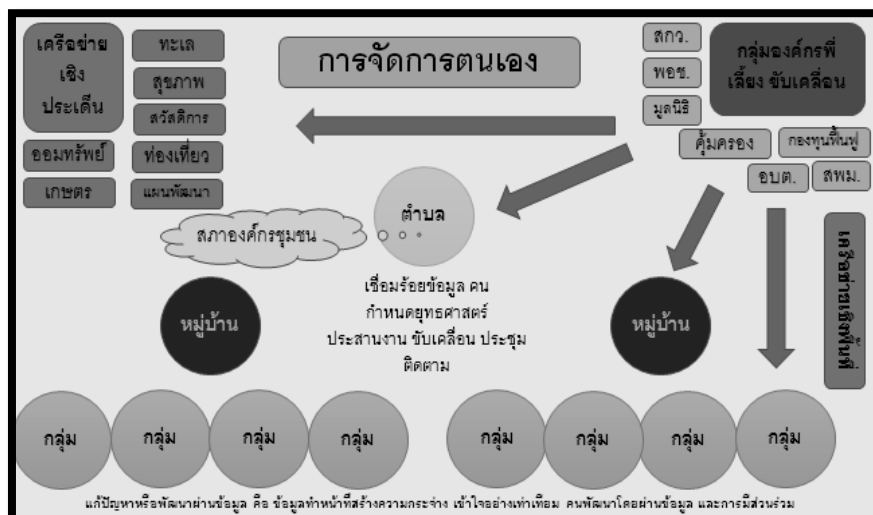
ระดับตำบล

- มีกลุ่ม เช่น สภาองค์กรชุมชน เครือข่ายที่ขับเคลื่อนงานอยู่
- มีกลุ่มองค์กรให้การสนับสนุน

- การ Mapping การขับเคลื่อนแต่ประเด็น
- เชื่อมต่อประเด็นข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้าน พัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ตำบล

ระดับตำบลก็เช่นเดียวกัน มีการขับเคลื่อนในประเด็นต่างๆ อยู่ เช่น สภาองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนประเด็นสวัสดิการชุมชน การพัฒนาที่อยู่อาศัย งานคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีประเด็นหลากหลาย แต่ขาดมิติการมองในเชิงพื้นที่ตำบลเป็นฐานตั้ง ทั้งหมดเลยเป็นเครือข่ายเชิงประเด็น ส่วนสภาองค์กรที่เป็นเวทีของคนในตำบลที่มีการก่อเกิดมาจากเงื่อนไขการรวมตัวจากโครงการต่างๆที่สนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) แยกนำทั้งหมดยังมองสภาองค์กรชุมชนเป็นเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะหน้า ขาดมิติอื่นตาม พรบ.สภาองค์กรชุมชน

การพัฒนากลไกระดับตำบล เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องระดับชุมชน โดยมีเป้าหมาย การดำเนินงานของตำบล มีคณะบุคคลจากชุมชน หน่วยงานร่วมขับเคลื่อน มีองค์กรภาครัฐและเอกชนสนับสนุนเพื่อตอบเป้าหมาย เครื่องมือที่สำคัญคือ วงคุยที่มีอย่างต่อเนื่อง ทั้งวงกลางตำบลและติดตามความเคลื่อนไหวของชุมชน

3.2.1. รูปธรรมพื้นที่ชุมชนบริหารจัดการตนเองบ้านบ่อเจ็ดลูก

ประมาณปีพ.ศ. 2540 ชุมชนประสบปัญหาด้านการประมง เนื่องจากการรุกล้ำเข้ามาของเรืออวนลาก อวนรุนในพื้นที่ทะเลอันเป็นแหล่งประมงพื้นบ้าน ชาวบ้านจึงมีการรวมตัวในนาม “ชมรมประมงพื้นบ้าน จ.สตูล” ร่วมกับพี่น้องอีกหลายพื้นที่ เข้าต่อต้าน คัดค้าน และเรียกร้องการจัดการ จากการรวมตัวดังกล่าว ทางชาวบ้าน โดยเฉพาะแกนนำหลายคนเริ่มมีการเรียนรู้กระบวนการทำงานทางสังคม อันเป็นฐานคิดในการจัดการตนเอง ต่อมาเมื่อปัญหาอวนลากอวนรุนยุติ ปัญหาใหม่ที่เข้ามาคือ ปัญหานักท่องเที่ยว ที่เข้ามาใช้พื้นที่ชายทะเลพักผ่อน หากสิ่งที่มีมากกว่าการมาคือ กองขยะ และปัญหาวิวาทจากการเมาเมา

จากสภาพปัญหา ชุมชนจึงมีการคิดร่วมกันระหว่างคนในชุมชนเพื่อช่วยกันจัดการ เป็นการสร้างเกราะป้องกันไม่ให้อัฒนธรรมภายนอกเข้ามาครอบงำวิถีชีวิตของชุมชนอิสลาม ชุมชนจึงร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล เสนอโครงการ “ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล” ในปี 2549 เพื่อหาทางแก้ปัญหการท่องเที่ยวที่ทะเลาะเข้ามาในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เข้ามาจัดการฐานทรัพยากร เพื่อปกป้องสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

ปีพ.ศ.2556 ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ร่วมกับมูลนิธิสยามกัมมาจล และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล ดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาวิธีปลูกพืชปลอดสารพิษสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบ่อเจ็ดลูก หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งทางโครงการมีการดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกพืชอินทรีย์ ซึ่งการปลูกผักเป็นอีกอาชีพที่สำคัญของคนในพื้นที่ และนำรูปแบบการปลูกมาสร้างเป็นโปรแกรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้การขับเคลื่อนของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนจัดการเองโดยนำกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนา และจัดการปัญหาเรื่องใหม่ ให้เกิดฐานความรู้ใหม่ เพื่อจัดการทั้งระบบของชุมชน จึงได้เล็งเห็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนทั้งชุมชนคือ ทีมของสภาภาพ โดยการนำของ **นายอาดี หลงสมัน(ผู้ใหญ่บ้านบ่อเจ็ดลูก)** และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง 3 ฝ่าย สอบต.เจ้าหน้าที่ รพ.สต.บ่อเจ็ดลูก ต่อมาสภาภาพได้มีกลุ่มเข้ามาเพิ่มประกอบไปด้วยแกนนำของกลุ่มองค์กรในชุมชนที่มานั่งพูดคุยร่วมกัน แก้ปัญหา หรือพัฒนาในแต่ละประเด็น

ปัจจุบันมีสมาชิก 32 คน จากแกนนำของกลุ่มองค์กรในชุมชน (19 กลุ่ม) สภาภาพจัดตั้งขึ้นโดย มีการประชุมรวมกลุ่มกันที่ รพ.สต.บ้านบ่อเจ็ดลูก ทุกวันที่ 19 ของเดือน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานมีการเสนอปัญหาให้ที่กลุ่ม และช่วยกันแก้ไข และหาแนวทางออกกันในที่ประชุม ร่วมกันปรึกษาหารือ ปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิต แก้ไขปัญหาภัยแล้ง และปัญหาน้ำท่วมขัง เวทีประชาคม เวทีเตรียมพร้อมงาน กิจกรรมต่างๆในชุมชน มียุทธศาสตร์ 6 ด้านด้วยกัน เช่น 1. ความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อย ของคนในชุมชน 2. ด้าน

ส่งเสริมอาชีพ และกองทุนในชุมชน 3. ด้านส่งเสริมสุขภาพ 4. การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5. การจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม 6. กลไกพูดคุยในระดับชุมชน (สภากาแฟ)

จากการขับเคลื่อนของสภากาแฟที่อยากเห็นการทำงานร่วมกันของชุมชนที่สามารถบริหารจัดการตนเองในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาของโครงการ “สร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองบ้านบ่อเจ็ดลูก ระยะที่ 2”

งานระยะที่ 2 คิดเรื่องระบบสภากลไกหมู่บ้าน ทางชุมชนมีต้นทุนอยู่แล้ว คือ มีปัญหาผู้ป่วยโรคจิต มีหมอนามัยเข้ามาดูแลผู้ป่วย ดึงคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหมู่บ้าน มีการพูดคุยมาเรื่อยๆ หลังการพัฒนาโครงการจึงได้ทีมสภาเข้ามา มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บัณฑิตอาสา ฯลฯ งานหลักของสภา คือ ประชุมประจำเดือน เดือนละไม่เกิน 2 ครั้ง มีการพูดคุยกันเรื่อยๆ ใช้อนามัยเป็นสถานที่ประชุม โดยมีการรายงานกิจกรรม รายงานการเงิน และมีการประชุมชมหมู่บ้าน นำปัญหาเข้ามาเพื่อให้ทุกคนระดมความคิดเห็นช่วยกันแก้ไข สภาไม่ได้ตัดสินใจว่าถูกหรือผิดแต่จะให้รับทราบและตัดสินใจร่วมกันทั้งหมู่บ้าน

การจัดการเบื้องต้นเป็นการทำงานแบบ Project Base นำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหา หากเรื่องบางเรื่องที่ใหญ่กว่าหมู่บ้านเราใช้ Area Base จากการทำงานจะเห็น 2 ระดับ ที่ผ่านมาสภาเป็นพื้นที่กลางในการเคลื่อนไหว จากงานจะเห็นว่า การทำงานมีรูปแบบที่เกิดขึ้นมากกว่าชุดโครงการย่อย

ทั้งนี้ หากมองในมิติโครงการสภาพบาทเน้นการเรียนรู้เป็นหลัก แต่ระหว่างทางเกิดรูปแบบที่มากกว่านั้น โดย กลไกเป็นพื้นที่กลางชุมชน กลไกสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และกลไกประสานงานกับชุมชนภายนอก

ที่มา:

- เกิดเหตุการณ์ปัญหาคนป่วยทางจิต
- แนวคิดสัณามิระยะที่ 2 (ปลูกฝังในตัวแกนนำหลัก)

องค์ประกอบ:

วงญาติ, แกนนำ 9 ประเด็น, ภาควิชาในพื้นที่

องค์ประกอบ: ประมาณ 10 คน
ผญบ., ผช.ผญบ., หมอ, บัณฑิตอาสา, แกนนำชุมชน

บทบาท:

- เตรียมการประชุม
- จัดกระบวนการประชุม
- หารือเรื่องเร่งด่วน

เวทีระดับตำบล

วงญาติ

ประชุมปากน้ำ
น้ำอยู่

บทบาท:

1. สร้างพื้นที่การพูดคุยเรื่องการพัฒนาชุมชน (คนใน-คนใน, คนใน-หน่วยงานภายนอก)
2. กำหนดยุทธศาสตร์ คัดงาน
3. ติดตามกำกับกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ความก้าวหน้าเชิงประเด็น และการบริหารจัดการงบประมาณ
4. ร่วมขับเคลื่อนงานกับหน่วยงานภายนอก

กระบวนการ:

1. แต่ละกลุ่มย่อยจะทำการบ้านมาก่อน
2. ประชุมทุกวันที่ 19 ของเดือน หากมีเรื่องเร่งด่วนทีมญาติจะช่วยจัดการ (ปัจจุบันประชุมมากกว่า 1 ครั้งต่อเดือน)

สภาภาพ
บ้านบ่อเจ็ดลูก

ขับเคลื่อน

ยุทธศาสตร์

1. ความปลอดภัยหมู่บ้าน
2. การส่งเสริมอาชีพ
3. การส่งเสริมสุขภาพ
4. การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. การจัดการทรัพยากรฯ

ประเด็นขับเคลื่อน

1. ขรบ.หมู่บ้าน
2. หักถกรรมพื้นบ้าน
3. การจัดการทุ่งสงวนเลี้ยงสัตว์
4. การเรียนรู้ศาสนา-วิถีชุมชน
5. โรงเรียนโฮมสเตย์
6. ยกระดับการจัดการท่องเที่ยว
7. ผักพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว
8. กีฬาเพื่อสุขภาพ
9. รร.ตาดีกา
10. แก้ปัญหาโรคฉี่หนู
11. ผักปลอดสารพิษ
12. ศูนย์เด็กเล็ก

ฐานเพิ่มเติม:

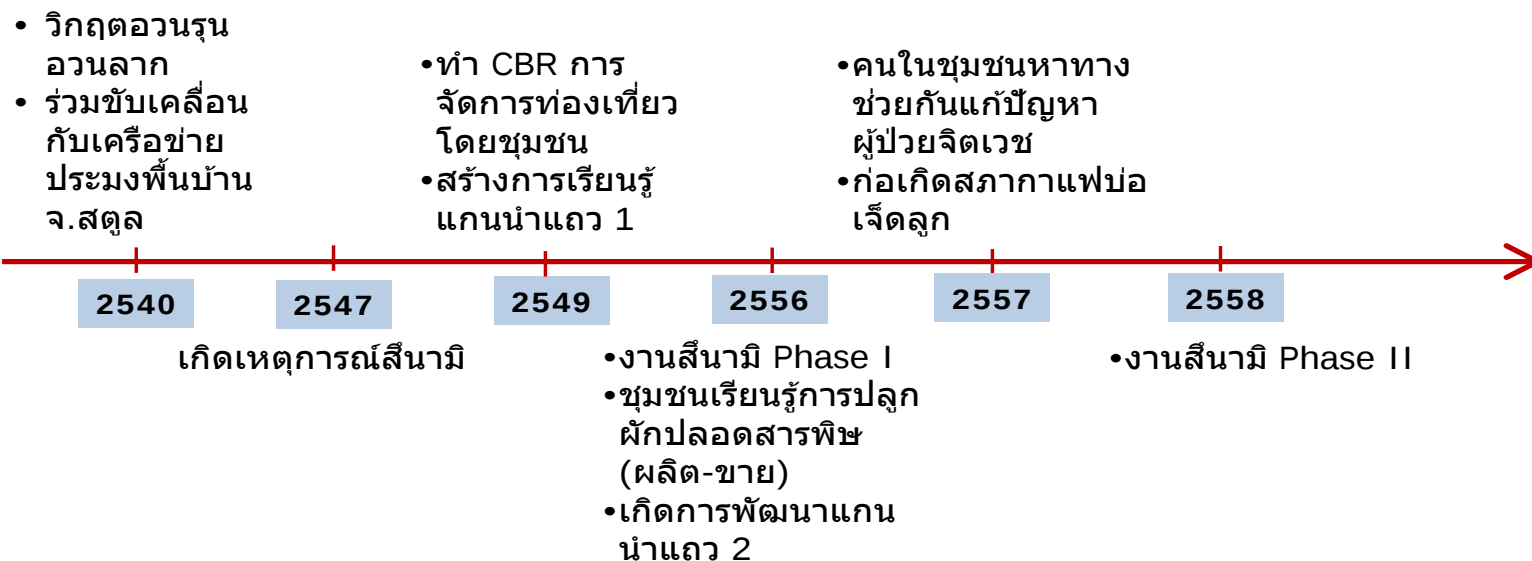
- ฐานการทำงานจัดการทรัพยากร (ทำงานร่วมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านปี 40)
- ประสพการณ์ CBR ปี 49 (เกิดแกนนำแถว 1, ฐานงาน CBT)
- ฐานงานสัณามิระยะ 1 (ฐานงานผักพื้นบ้าน, แกนนำรุ่นใหม่)
- แกนนำชุมชน/หน่วยงานในพื้นที่ได้รับการยอมรับ/มีบารมี

ความเปลี่ยนแปลง:

- **การพัฒนาคน :** ฝึกคนผ่านการทำงานจริง (งานประเด็น) /รู้สึกเป็นเจ้าของในประเด็นที่ท่า
- **ปัญหาคลี่คลาย:** แก้ไขปัญหาเฉพาะกิจและงานพัฒนาพื้นที่
- **เกิดกลไก:** ใช้กลไกในการบริหารจัดการทุนที่เข้ามาในพื้นที่/ใช้ยุทธศาสตร์เชื่อมโยงงานในระดับหน่วยงาน/ประเด็นในพื้นที่

- เปิดโอกาสให้คิดเพิ่ม
- เอาคนเป็นตัวตั้ง
- เป็นเครื่องมือฝึกคน

บ้านบ่อเจ็ดลูก

3.3. นวัตกรรมจัดการทุนชุมชนร่วมกัน

3.3.1. นวัตกรรมจัดการ นาข้าว

สถานการณ์นาในพื้นที่สตูล ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เกิดจากการส่งเสริมเกษตรเชิงเดี่ยว เช่นยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทำให้ชาวนาปรับสภาพที่นาเป็นสวน การปรับเปลี่ยนนาเป็นสวนเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา ยางพารา และปาล์มน้ำมันมีราคาสูง ส่วนข้าวราคาต่ำ หากช่วง 3-4 ปี (2554-2558) ที่ผ่านมา ราคายางพาราและปาล์มน้ำมัน ลดลงส่งผลให้ “นา” เริ่มเป็นที่สนใจอีกครั้ง หากขณะที่ความสนใจเกี่ยวกับนาและข้าวอันเป็นพืชแห่งชีวิตเริ่มกลับมา อีกด้านหนึ่งของความรู้เกี่ยวกับนา และข้าว กลับลดลง สังเกตจากผู้รู้ที่ลดลง พันธุ์ข้าวพื้นถิ่นที่เคยปลูกกันมาสูญหาย

ในส่วนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล มีการฟื้นฟูเรื่องราวของข้าวและนาในพื้นที่ตำบลควนโพธิ์ ในนาม “พญาบังสารีสุภ” และพื้นที่ตำบลเกตุรีในนาม “ศูนย์เรียนรู้ตำบลเกตุรี” มีการค้นคว้าความรู้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับข้าว พันธุ์ข้าว ปัจจุบันเป็นแหล่งศึกษาดูงานทั้งในและนอกพื้นที่

มองนา มองข้าว มองสตูล... คุณค่าความเป็นข้าวเป็นนา เชื่อมโยงกับวิถีความเป็นผู้คน มากกว่าความเป็นพืชเศรษฐกิจ เราอาจโค่นยางพารา โค่นปาล์มลงได้ ขณะเสียงบอกเล่าคือความไม่คุ้มทุน หากเรามีอาจ เลิกปลูกข้าว ทำนา ขณะเสียงบอกเล่าเป็นแบบเดียวกับการโค่นยางพาราและปาล์มน้ำมัน เพราะข้าวมีมิติชีวิตที่เชื่อมโยงทั้งผู้ปลูก ผู้บริโภค ขณะเดียวกันกลับมีเรื่องราวโยงใยฝังอยู่ในเนื้อข้าวสารนั้น

“อย่าปล่อยให้เรื่องราวของเราสูญหาย ไปพร้อมกับกาลเวลา”

3.3.2. นวัตกรรมจัดการ เขา ป่า คลอง

สายน้ำคือชีวิต ยิ่งในสถานการณ์ที่น้ำกลายเป็นประเด็นถกเถียงที่กว้างขวางอยู่ในขณะนี้ น้ำท่วม น้ำแล้งจึงจะทวีความสำคัญมากขึ้น บ่อเกิดมีทั้งเรื่องภาวะภูมิอากาศที่แปรปรวน ทั้งโลกร้อน ปรากฏการณ์เอลนีโญ และการตัดทำลายป่าไม้ ทั้งนี้เพราะพื้นที่แหล่งน้ำมีทั้งบนบกและใต้ดิน การดูแลจึงต้องเชื่อมโยงทั้งสองส่วน

สตูลมีพื้นที่ต้นน้ำ อันเป็นที่กั้นในร่องเขาบรรทัด (เทือกบรรทัด) อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอมะนัง, อำเภอควนกาหลง, อำเภอควนโดน, อำเภอทุ่งหว้า ความสมบูรณ์ของพื้นที่นอกจากเป็นแหล่งต้นน้ำ ยังเป็นพื้นที่คู่อันสวยงาม อาทิ ภูเขาเพชร, ถ้ำเลสเตโกดอน ในส่วนพื้นที่แหล่งน้ำโดยตรงมีทั้งคลองละงู, คลองมาบั้ง, คลองตุสน เป็นต้น นอกจากนี้ สตูลยังมีบ่อน้ำร้อนในพื้นที่อีกด้วย

ในส่วนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล พื้นที่เช่น ภูเขาเพชร, วังตง, วังประจัน, บ่อน้ำร้อน, โคกพยอมเมือง, โคกพยอมละงู, หัวทางเมือง, หัวทางละงู , มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีมิติแหล่งน้ำ ชีวิต เป็นส่วนสำคัญ ทั้งนี้เพื่อสร้างการเรียนรู้แก่ผู้คน และสร้างความสนใจในการจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้ดีขึ้น

ป่า เขา คลอง หากสามารถจัดการจากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำได้ เราคงไม่เผชิญวิกฤติน้ำในอนาคตเป็นแน่

3.3.3. นวัตกรรมจัดการ ทะเล

จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ตอนล่างสุดชายฝั่งตะวันตกของภาคใต้ “ทะเลอันดามัน” มีชายฝั่งทะเลยาว 144.88 กิโลเมตร ติดต่อกัน 4 อำเภอ 20 ตำบล 115 ชุมชน/หมู่บ้าน มีประชากรอาศัยอยู่ 28,840 คน 4,867 ครัวเรือน สภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนและมีกระแสน้ำที่ชายฝั่งอันเหมาะสมตลอดแนวชายฝั่ง จึงมีความหลากหลายของระบบนิเวศซึ่งมีระบบนิเวศที่สำคัญ ได้แก่ ป่าชายเลน ซึ่งมีเนื้อที่ป่าประมาณ 217.007 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ 12.37 ของพื้นที่จังหวัด แหล่งหญ้าทะเล มีเนื้อที่ประมาณ 1,720 ไร่ ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์และยังพบฝูง พะยูน ที่จัดเป็นสัตว์ทะเลใกล้สูญพันธุ์ แหล่งหอยหรือดอนหอยที่เกือบทั่วพื้นที่นอกชายฝั่งรัศมี 3 กิโลเมตรมีหอยที่รู้จักและขึ้นชื่อ อย่าง หอยท้ายเปาและหอยพง แนวปะการังที่อุดมค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และมีเกาะน้อยใหญ่ราว 88 เกาะ ซึ่งทำรายได้มหาศาลจากการท่องเที่ยว เป็นฐานผลิตทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่อาศัยตลอดแนวชายฝั่ง (ข้อมูล : เครือข่ายการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการประมงจังหวัดสตูล)

ความร่ำรวยด้านทรัพยากรทางทะเล มิได้มีด้านดีเพียงอย่างเดียว ทะเลสตูลกลายเป็นพื้นที่เป้าหมายในการทำประมงนอกกฎหมาย โดยช่วงทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา เรืออวนลาก อวนรุนเข้ามาในพื้นที่ หากหลังจากนั้น ชาวบ้านมีการรวมตัวเพื่อจัดการพื้นที่ชายฝั่ง เป็นการสร้างคนสู่การจัดการแหล่งทรัพยากรจนถึงปัจจุบัน

จึงเกิดการรวมตัวเครือข่ายทะเลจัดการตนเองกับวิถีประมงพื้นบ้าน ในปี 2539 กลุ่มประมงพื้นบ้านเป็นเครือข่ายแรกๆ ของสตูล ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในสตูลพอสมควร มีเป้าหมายเพื่อปกป้องทะเล รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ช่วงเกิดภัยพิบัติสึนามิ เครือข่ายฯ กลายเป็นกลไกประสานงานของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล ทำให้เริ่มมีเครือข่ายผู้คนมากขึ้น สร้างรูปแบบการจัดการได้ดีขึ้น

ต่อมาการพูดคุยของกลุ่มประมงพื้นบ้านแต่จางหายไป มีเพียงการเคลื่อนไหวงานในระดับหมู่บ้านแต่ไม่มีการเคลื่อนไหวในระดับจังหวัดจึงไม่มีข้อมูลกลุ่มประมงพื้นบ้านในระดับจังหวัด ในขณะที่คนทำงานเข้าเป็นกรรมการระดับจังหวัดไปประชุมในนามบุคคลไม่ใช่ในนามเครือข่าย สิบกว่าปีที่ผ่านมาจึงไม่มีแกนนำประมงพื้นบ้านคนใหม่ๆ เกิดขึ้น แต่งานเครือข่ายฯ พยายามชวนทำข้อมูล ใช้เวที ใช้ข้อมูลทำให้มีคนเข้ามาทำงานในเครือข่ายมากขึ้น

เป้าหมายของงานนี้ เน้นการใช้ข้อมูลเพื่อทำหน้าที่ 2 เรื่อง คือ ใช้สำหรับแก้ปัญหา (คุยในวงจังหวัด เกิดการคลี่คลายปัญหา) และใช้ข้อมูลรื้อยคน (เกิดกลไกการทำงานในเครือข่าย)

ยุคหลัง การเกิดขึ้นของภาคประชาสังคมเติบโตขึ้นมา ทั้งพอช. สสส. ทรูกรุ๊ป สหกรณ์ กลุ่มที่เกิดขึ้นยุคแรกเนื้อหอม ถูกรุมจีบจำนวนมาก ทำให้บทบาทแกนนำที่เคยทำแต่เรื่อง

ประมงทะเล ถูกใช้กับเรื่องอื่นมากขึ้น เช่น พอช. แทบจะกลืนกินกระบวนการของภาคประชาสังคม ทำให้ขาดช่วงในการเชื่อมต่อเรื่องเครือข่ายทะเล ทำให้การทำงานเครือข่ายเจือปนลงในปี 2552-53 แทนนำไปเป็นกรรมการพอช.บ้าง ไปรับของแหล่งอื่นบ้าง แต่ไปทำเรื่องอื่นมากขึ้น ทำให้เนื้อหาของประมงพื้นบ้านหายไป จึงคิดว่าจะทำอย่างไรให้เครือข่ายฟื้นกลับมา

ประกอบกับช่วงนั้น มีสถานการณ์การประกาศกฎหมาย 2 ฉบับ คือ กรมทรัพยากรและกรมประมง ตัวแทนของสตูลเข้าไปรับรู้ กฎหมายตรงนี้มีการผลักดันมาประมาณ 2 ปีที่ผ่านมา สมาคมสมาพันธ์ประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย มีสมาชิก 12 จังหวัด (มีสมาชิก 12 จังหวัด) มีบทบาทในการผลักดันให้เกิดขึ้น แต่พบว่าเนื้อหาจำนวนมากหายไปจากที่เสนอไว้ เหลือ 33 มาตรา แต่มีข้อดีตรงที่ในเนื้อหาสองฉบับมีการพูดถึงการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ทำให้บรรยากาศคึกคักขึ้น ใช้เงื่อนไขตรงนี้ชวนเครือข่ายมานั่งคุยกันใหม่ จึงเสนอผ่านโครงการนี้เพื่อให้เกิดการพูดคุยอย่างต่อเนื่องไปพื้นคืน ไปทำฐานข้อมูลชาวประมงพื้นบ้านให้เป็นปัจจุบัน และเพื่อเป็นเวทีในการนำเนื้อหาของกฎหมายสองฉบับลงไปพูดคุยกับชาวบ้าน ทำให้เห็นว่าเราต้องรวมตัวกัน ต่างคนต่างอยู่แบบเดิมไม่ได้ ทำให้เราได้เจอคนใหม่ๆ คนทำมาหากินที่ ชาวบ้านไม่คิดว่าการขึ้นทะเบียนคือการมีตัวตนในสารบบ ตรงนี้ก็เป็นอีกเรื่องที่ต้องคุยกัน

ถ้าเราสร้างให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาพูดถึงปัญหาของตนเองได้ รวมตัวกันเอง แก้ไขปัญหาเอง ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง นี่คือการเมืองที่จับต้องได้ หากสามารถสร้างพื้นที่ทางการเมืองแบบนี้ให้เกิดขึ้นในหลายที่ได้ก็เกิดอำนาจในการต่อรองทางการเมืองของภาคประชาชนบางกิจกรรมอาจไม่สำเร็จ แต่บางอย่างทำให้คนในเครือข่ายลุกขึ้นมาปกป้องทะเล เราก็ถือว่าสำเร็จ

ในส่วนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่มีพื้นที่ในขอบเขตทะเล อาทิ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านหลอมปิ่น บ้านบุโบย บ้านบากันเคย บ้านบากันใหญ่ บ้านหัวหิน บ้านเจ๊ะบิลัง บ้านตำมะลัง ตำบลขนคลาน ตำบลนาทอน เป็นต้น ในส่วนกิจกรรม มีโปรแกรมทางทะเล กิจกรรมอนุรักษ์ เป็นการผสมผสานวิถีประมง วิถีทรัพยากรสู่การสร้างการเรียนรู้“ความมั่นคงทางอาหาร”

ทะเลกับคนสตูล จึงเป็นเสมือนไม้กับเงา หากมิใช่ไม้กับเงาคนสตูลเท่านั้น หากเป็นฐานที่มั่นสำหรับคนในประเทศและในโลก ในยุคที่วิกฤตอาหารกำลังสยายปีกปกคลุมเราไว้

3.3.4. นวัตกรรมระบบตลาดส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พื้นที่การตลาดในการขายสินค้าชุมชน เดิมต้องเข้ามาหาซื้อในชุมชนเท่านั้น และสินค้าก็เป็นสินค้าเฉพาะพื้นที่ ไม่มีความหลากหลาย จากการศึกษาข้อมูลระบบตลาดของการขายสินค้าชุมชน ทำให้ค้นพบ ตลาด 5 แบบ คือ ตลาดนัดชุมชน ได้แก่ ตลาดพญาบังสา ตลาดห้างร้าน ได้แก่ ร้านค้าประชารัฐ ศูนย์สินค้า otop ตลาดในแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลัก ได้แก่ เกาะหลีเป๊ะ ปากบารา ตลาดในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ บ้านบากันเคย บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านวังสายทอง บ้านเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ่อยๆ และสุดท้ายตลาดสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาลละงู ซึ่งเน้นสินค้าเพื่อสุขภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวทำอย่างไรให้การท่องเที่ยวไม่ดำเนินการเฉพาะการบริการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร และนำเที่ยว ทำอย่างไร ให้การท่องเที่ยวที่สามารถกระจายสินค้า หรือ วัตถุดิบจากชุมชนตัวเอง ในรูปแบบต่างๆ ผ่านการเชื่อมโยงของกลุ่มจัดการท่องเที่ยว โดยที่คนเหล่านั้น ที่อยู่ในชุมชนไม่ต้องดำเนินการท่องเที่ยว แต่เขาสามารถขายสินค้าที่เขาผลิต ขายวิชาภูมิปัญญาที่เขา มี ผ่านการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ไปในตัว

3.3.5. นวัตกรรมจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วม

ในการดำเนินงานกลุ่มกิจกรรม. หลายกลุ่ม หนึ่งในนั้นกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมี การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แหล่งบิใหม่ และการพัฒนารูปแบบการบริการ จากการ ดำเนินงาน มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม. กรณี “ปราสาทหินพันยอด” โดยมีการพัฒนา โปรแกรมการท่องเที่ยว และรูปแบบการบริการ ซึ่งมีการสนับสนุนซื้อเรือคายัค พายเข้าถ้ำ และมีการ ทดลองการท่องเที่ยวโดยทีมเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงาน

หลังจากนั้น ทางชุมชนมีการขาย แนะนำกับนักท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวสนใจ ไปเที่ยวและถ่ายภาพความสวยงามกลับมาโพสต์ในเฟซบุ๊ก จนเป็นข่าวดังชั่วข้ามคืน เป็นความสนใจของ สาธารณะแล้ว

หลังจากนั้นมีการพูดคุยเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจังโดยมีกำนันตำบล ปากน้ำเป็นแกนนำ มีคฤศเทศก์ท้องถิ่น ประชุมร่วมกัน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เลยมีการ จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลปากน้ำเป็นผู้ดำเนินการ ทำเรื่องขออนุญาตอย่างเป็นทางการกับอุทยาน แห่งชาติหมู่เกาะเภตรา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยมีคำสั่งแต่งตั้งจากนายอำเภอละงู มีกลุ่มสมาชิก เริ่มต้นจาก 4 กลุ่ม คือ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านตะโละไสบ้านปากบารา และบ้านหัวทาง โดยให้แต่ละกลุ่ม จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในปี 2560

มีการจัดกิจกรรมการนำเที่ยวปราสาทหินพันยอด แหล่งฟอสซิลบนเกาะเขาใหญ่ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีการกำหนดระเบียบ ข้อตกลงในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายของ นักท่องเที่ยว และรายได้ที่คืนกลับเพื่องานรักษาทรัพยากร กลับสู่ชุมชน และขยายกลุ่มในปี 2561 เป็น จำนวน 14 วิสาหกิจ ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงู กลุ่มชมรมเรือท่องเที่ยวบาโรยตำบลละงู กลุ่มปากน้ำซีแอลพีซิงค์ทัวร์ กลุ่มชุมชนอ่าวนุ่น กลุ่มบ้านหลอมป็น กลุ่มรักเขาใหญ่ กลุ่มปากบารา คายัค กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านปากบารา กลุ่มกัวลาบาราทัวร์ กลุ่มล่องเรือเล่นอ่าวปากบารา กลุ่มตาลาตูโย๊ะ ซีซอ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเลอันดามัน กลุ่มอนุรักษ์การท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ด ลูก และกลุ่มรักษ์ปากน้ำ

ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวภายใต้พื้นที่เดียวกัน Area Base มี เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน อยู่ภายใต้กติการ่วมกัน โดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้กำหนด โดยทาง ส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงาน และเป็นรูปแบบที่

ชุมชนโดยรอบใช้สิทธิในการไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และจัดการทรัพยากรไปด้วยในตัว ซึ่งต่างจากแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่น ที่ผู้ใช้ประโยชน์ ผู้ดูแล และผู้จัดการทรัพยากร อยู่คนละส่วน

3.3.6. นวัตกรรมพัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

3.3.6.1. สินค้าชุมชน

ของฝาก ของที่ระลึก ที่เป็นของในชุมชน ทั้งจากภาคประมงพื้นบ้าน ภาคเกษตร ซึ่งมีทั้งสินค้าที่เป็นสินค้าสด ได้แก่พืชผักพื้นบ้าน ผลไม้สด ข้าวพื้นเมือง และอาหารทะเลสด ในส่วนสินค้าแปรรูป ได้แก่ กะปิ ปลาแดดเดียว ปลาสาม ปลาเค็ม หอยสาม ขนมพื้นบ้าน ถั่วยัดฉาบ เครื่องจักรสาน สินค้าหลายอย่างล้วนเป็นไปตามฤดูกาล และสินค้าหลายชนิดนั้น ที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค แต่ไม่สามารถผลิตได้ เนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติ อย่างเช่น ผลไม้จำปาตะ ที่มีแค่ช่วงกรกฎาคมถึงตุลาคม อาหารทะเลก็เช่นกัน ในช่วงมรสุมจะไม่สามารถหาได้ หรือหาได้น้อย เนื่องจากชาวประมงไม่สามารถออกเรือได้ เป็นต้น

เมื่อความต้องการของสินค้านั้นมีจำนวนมากขึ้น ปริมาณการผลิตนั้นไม่สามารถที่จะผลิตเพียงพอให้เพียงพอกับความต้องการได้ แต่จากการสำรวจข้อมูลในชุมชน ทำให้เห็นถึงแหล่งผลิตสินค้าชุมชนของสมาชิกในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มาจากการผลิตของชาวบ้านชุมชน และสินค้าความหลากหลาย ปริมาณที่มากเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว แต่เพียงแค่นั้นไม่ได้ได้ถูกรวบรวม และพัฒนาให้เป็นสินค้าของฝากสำหรับนักท่องเที่ยว

และจากการพัฒนาด้านการให้บริการการท่องเที่ยวแล้ว ที่ผ่านมารายได้จากจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นยังไม่ถูกกระจายออกไปยังคนในชุมชนมากมายเท่าที่ควร ดังนั้นความสำคัญอีกอย่างของการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ โดยเอื้อประโยชน์กับกลุ่มคนหลายๆกลุ่มในชุมชน และการหนุนเสริมระหว่างชุมชนในเครือข่าย และนอกเครือข่ายด้วยกัน คือการพัฒนาในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชน ทั้งภาคเกษตร และภาคประมง ที่เป็นทั้งสินค้าสด และสินค้าที่ผ่านการแปรรูปเรียบร้อยแล้วให้ได้ตามมาตรฐาน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้จากส่วนอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยการผ่านระบบตลาดสินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยวที่มี ซึ่งนอกจากนี้อาจก่อให้เกิดกลุ่มอาชีพที่สร้างรายได้ให้คนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยผ่านการท่องเที่ยว และที่สำคัญอีกประการ คือการสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์สินค้าท้องถิ่น โดยผ่านการสร้าง story ของสินค้าเพื่อสร้างการเรียนรู้สู่กลุ่มผู้บริโภค หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว

3.3.6.2. อาหารพื้นบ้าน

อาหารพื้นบ้านเป็นอาหารที่ทำได้ในชุมชน เพราะส่วนใหญ่คนท้องถิ่นที่ท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน ต้องการรับประทานอาหารแบบพื้นบ้าน ง่ายๆ วัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งบางอย่างเป็นอาหารตามฤดูกาล เช่น อาหารทะเล ผลไม้ และที่ทำได้ตลอดทั้งปี ก็จะเป็นผักพื้นบ้าน เช่น ใบย่านาง ผักหวานทะเล ผักกูด ยอดจิก เป็นต้น

ส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนท่องเที่ยว อาหารจะเป็นจุดสนใจมากที่สุด โดยเฉพาะ อาหารทะเล ทั้งจาก กุ้ง หอย ปู ปลา หมึก โดยนักท่องเที่ยวจะคำนึงเรื่อง ความสดและปลอดภัย ปลอดภัยปน

ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบอาหารของชุมชนในเครือข่ายจะส่วนใหญ่จะรับซื้อมาจากคนในชุมชน เช่น ซื้อกุ้ง หอย ปู ปลา จากชาวประมงในชุมชน ซื้อผักพื้นบ้านจาก เกษตรกรในชุมชน หรือวัตถุดิบบางอย่างสามารถเก็บหาได้ทั่วไป อย่างเช่น ผักหวานทะเล ซึ่งเป็นการลด ต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบ โดยมีบางชุมชน ที่สามารถลดต้นทุนได้เกือบถึง 0 บาท เนื่องจากวัตถุดิบสามารถหา เองได้บริเวณชุมชน ที่ตอที่จะเป็นเพียงแค่เครื่องปรุงอาหาร เช่น เกลือ น้ำปลา กระเทียม เป็นต้น

3.3.6.3. กิจกรรมท่องเที่ยว

กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล นั้น มีความหลากหลาย ซึ่งสามารถรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวออกได้ 2 แบบ ดังนี้

1. **กิจกรรมท่องเที่ยวตามกระแส** หรือเที่ยวในสถานที่สวยงามๆ ซึ่งชุมชนไหนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยจะมีทั้ง กิจกรรมทางทะเล อาทิเช่น ล่องแก่งวังสาย ล่องเรือแคนูเข้าชมถ้ำปราสาทหินพันยอดเกาะเขาใหญ่ เที่ยวชมสันหลังมังกรบกกันเคย บากันใหญ่ ดำน้ำดูปะการังเกาะบุโหลน หาดหอยปะบ้านหัวทาง และ กิจกรรมทางบก อาทิเช่น เดินป่าเขาโดนปานัน เติบซื้อปลินค้าตลาดนัดชายแดนวังประจัน โบราณสถาน เป็นต้น โดยกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ จำนวนมาก แต่ก็ไม่มีกันทุกชุมชน

2. **กิจกรรมท่องเที่ยวแบบสร้างการเรียนรู้** ซึ่งกิจกรรมในลักษณะนี้ จะได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวจำพวกกลุ่มศึกษาดูงาน นักเรียนนักศึกษา หน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากถ้าเทียบกับกิจกรรมท่องเที่ยวตามกระแส หรือเที่ยวสถานที่สวยงาม แต่ใน กิจกรรมแบบนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาเรียนรู้ความเป็นวิถีการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างแท้จริง และยังแฝงถึงการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมได้มากกว่าโดยผ่านการอธิบายจากปราชญ์ชาวบ้าน และ ปฏิบัติการโดยตรงของนักท่องเที่ยว อาทิเช่น กิจกรรมหาดหอยบ้านหัวทาง เรียนรู้การเลี้ยงผึ้งชุมชนพญา บังสา ทำเครื่องจักรสานชุมชนวังตง ทำขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านควน เรียนรู้การปลูกผักปลอดสารพิษ ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก เรียนรู้การทำนาอินทรีย์ชุมชนพญาบังสา การหุงข้าวกับกระบอกไม้ไผ่บ้านโดน ปานัน ชมวิถีชาวประมงพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน และฟังตำนานเรื่องราวชุมชน เป็นต้น

โดยการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวนั้น ไม่เพียงแต่การ ให้บริการกับนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสื่อสารผ่านกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึง คุณค่าความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแหล่งทรัพยากรที่ต้องป้องกัน รักษา วัฒนธรรมชุมชนที่ต้องดูแล และสืบทอดให้ถึงรุ่นลูกหลานเพื่อความเป็นชุมชนให้คงอยู่ตามวิถี ต่อไป

3.3.6.4. สถานที่ให้บริการ

สถานที่ให้บริการของชุมชน โดยมีลักษณะที่แตกต่างออกไปตามความสามารถของชุมชน บางส่วนสามารถพัฒนาไปจนกลายเป็นรีสอร์ทชุมชน หรือศูนย์เรียนรู้ มีทั้งที่พักที่ประชุม ที่ละหมาด โรงครัว ร้านค้า ลานกิจกรรมแบบเต็มรูปแบบ ได้แก่ ชุมชนพญาบังสา ชุมชนบ้านเกตรี ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ชุมชนบ้านวังสายทอง ชุมชนบ้านปากันเคย ชุมชนบ้านเกาะหลิเป๊ะ ชุมชนบ้านท่าข้ามควาย ชุมชนบ้านทุ่งสะโบ๊ะ ชุมชนบ้านควน บางส่วนก็สามารถพัฒนาไปในลักษณะของโฮมสเตย์ ได้แก่ ชุมชนบ้านวังประจัน ชุมชนบ้านบุโบาย ชุมชนบ้านโตนปาหนัน ชุมชนบ้านหัวทางเมือง ชุมชนบ้านทุ่งหว้า บางส่วนก็มีเพียงแค่ห้องประชุมสำหรับทำกิจกรรมอย่างเดียว ได้แก่ ชุมชนบ้านหลอมป็น ชุมชนขอนแก่น และบางส่วนมีเพียงแค่กิจกรรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว เข้ามาเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนบ้านโคกพะยอม

3.4. นวัตกรรมระบบการบริหารเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีระบบการบริหารแบบกลไกกลางระดับจังหวัดสตูล ซึ่งคณะทำงานในเครือข่ายเป็นตัวแทนจาก สมาชิก 24 ชุมชน ส่งตัวแทนชุมชนละ 1-2 คน ทำหน้าที่เป็นตัวประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการรวมตัวกันเพื่อสนับสนุน หนุนเสริมชุมชนในสมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน และการนัดหมายประชุมหารือการอย่างต่อเนื่อง ทางเครือข่ายจึงมีมติให้จัดประชุมประจำเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนสถานการณ์พื้นที่และแผนงานที่ต้องดำเนินการ แต่ด้วยปัจจัยการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ผ่านมาพบเห็นบทเรียนที่เกิดขึ้นด้วยกัน 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เนื่องด้วยคณะกรรมการเครือข่ายมีจำนวนมาก และหลายคนเป็นผู้ที่มีบทบาททางสังคมที่มากมาย ส่งผลต่อเวลาที่ลงตัวต่อการเข้าร่วมประชุมหารือ จึงทำให้หลายครั้งที่มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมน้อย และด้วยปัจจัยที่มีคณะกรรมการจำนวนมาก ส่งผลต่อการจัดการในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการประชุมแต่ละ ไม่ว่าจะค่าอาหาร หรือ ค่าเดินทางในบางครั้ง และเกิดการเข้าใจผิดต่อกัน คนหนึ่งมาคนหนึ่งไม่มา

ประการที่สอง การสื่อสารแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ผ่านกลไกเครือข่ายทำหน้าที่สื่อสารแนวคิดในระดับจังหวัดสตูล ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดสตูล จนเกิดความร่วมมือในการทำงาน หนุนเสริมที่เกิดรูปธรรมอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นโครงการ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนท่องเที่ยวได้ แต่ในอีกระดับหนึ่ง ที่กลไกเครือข่ายมักมองข้าม แต่เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า ยังเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน คือในส่วนของที่ท่องเที่ยว ที่ท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.) อุทยาน ป่าไม้ และอื่นๆ เพราะจากนโยบายของรัฐบาลที่มีการสนับสนุนให้แต่ละท้องถิ่นมีการสนับสนุนการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ในช่วงหลัง 1 ปี ที่ผ่านมา มีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากมาย ลงมาสู่ชุมชน

ท่องเที่ยว แต่เป็นโครงการที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของชุมชนจริงๆ เนื่องจากชุมชนไม่ได้สื่อสารให้รับทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นเองก็ยังไม่เข้าใจรูปแบบแนวคิด วิธีการ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

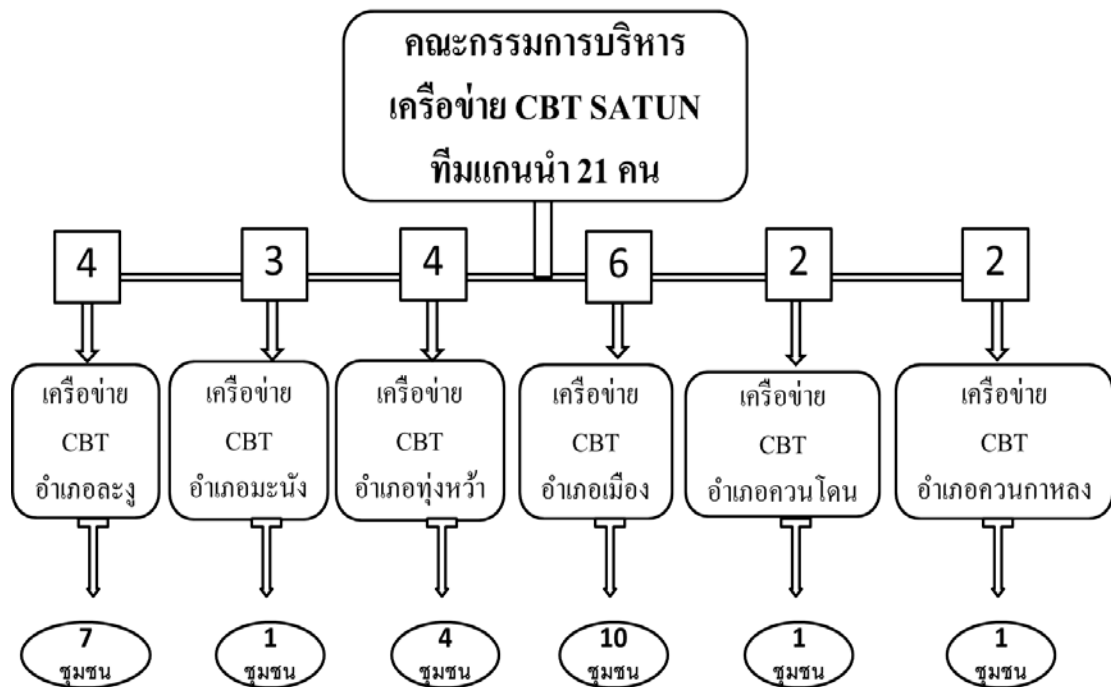
การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ

ภายใต้ระบบการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลใหม่ ที่ต้องการยกระดับสู่งานวิชาการเพื่อการสื่อสาร ให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ดังนั้นแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีการปรับโครงสร้างการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวในรูปแบบ โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับอำเภอ ใน 6 อำเภอของจังหวัดสตูล และคัดเลือกตัวแทนจากแต่ละอำเภอมาเป็นคณะกรรมการบริหารเครือข่ายท่องเที่ยวระดับจังหวัดซึ่งทั้ง 2 ระดับก็จะบทบาทแตกต่างกันออกไป

ระดับอำเภอ บทบาทต้องมีการขยายแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และหน่วยงานในพื้นที่อำเภอต่างๆ โดยการสื่อสารผ่านข้อมูลความรู้ ทั้งสถานการณ์ แผนงานความต้องการ เพื่อความเข้าใจ และเกิดการสนับสนุนที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้บทบาทของเครือข่ายอำเภอที่ใกล้ชิดชุมชน ก็ต้องมีการจัดประชุมติดตามสถานการณ์ของชุมชนท่องเที่ยว เพื่อวางแผนหนุนเสริม ช่วยเหลือ ให้เกิดการพัฒนา และสื่อสารข่าวสารต่างๆที่ได้รับมาจากแหล่งต่างๆให้ชุมชนทุกชุมชนได้รับทราบข้อมูล

ระดับจังหวัด บทบาทต้องเป็นกลไกคอยหาช่องทางหนุนเสริมชุมชนในสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด โดยต้องมีการประสานงาน สื่อสารกับหน่วยงานระดับจังหวัดต่างๆ เป็นกลไกในการตัดสินใจหลักในการดำเนินงานบางอย่างที่ต้องหาวิธีแบบเร่งด่วน และสื่อสารข่าวสารสู่เครือข่ายระดับอำเภอ

รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเมืองสตูล จำนวน 10 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตำมะลัง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเจ๊ะบิลัง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านระยะโตดน้อย

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอละงู จำนวน 7 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมปิ่น ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางละงู ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอทุ่งหว้า จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะบิ๊ะ ชุมชนท่องเที่ยวขอนคลาน ชุมชนท่องเที่ยวท่าข้ามควาย ชุมชนท่องเที่ยวนาทอน

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกวนกาหลง จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโดนปาหนัน

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกวนโดน จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอมะนัง จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร

ผลที่เกิดขึ้นจากระบบการบริหารจัดการ

1. ความเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ ซึ่งได้เห็นได้ชัดเจน ในส่วนของอำเภอเมืองสตูล อำเภอทุ่งหว้า และอำเภอลงู ซึ่งจากการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวระดับอำเภอ เริ่มต้นมีการจัดประชุมหารือประจำทุกเดือน ในช่วงแรกจะเป็นการกำหนดระเบียบ จัดตั้งคณะกรรมการ รวบรวมฐานข้อมูลชุมชน และจัดทำแผนงาน หลังจากที่ได้ฐานข้อมูลทั้งหมด โดยในเฉพาะเขตอำเภอเมืองสตูล ได้มีการเข้าหานายอำเภอเมือง เพื่อยื่นเรื่องขอจดทะเบียนเป็นกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเมือง 10 ชุมชน ในส่วนของอำเภอทุ่งหว้า ก็มีการจัดตั้งคณะทำงานเครือข่ายอำเภอ โดยมีการเชิญภาคส่วนต่างๆ ทั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า นายณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรือ เจ้าหน้าที่ป่าชายเลนที่ 37 และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอทุ่งหว้า ในส่วนของอำเภอลงู มีการเข้าพบเจ้าหน้าที่หน่วยงาน นายอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในการอธิบายถึงรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจต่อการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมาของแต่ละชุมชน

จากการสื่อสารข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแต่ละชุมชน ทำให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น และบางส่วนมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น และถูกต้องตามความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้กลุ่มชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกของหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนตามนโยบายรัฐบาล

2. เกิดชุมชนใหม่ที่สนใจดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เข้ามาเรียนรู้ในกระบวนการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับอำเภอ ก่อนจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล อาทิเช่น ชุมชนบ้านเขาไคร้ ชุมชนบ้านทุ่ง ชุมชนบ้านทุ่งพัฒนา โดยการเข้ามาผ่านการชักชวนจากแกนนำ

3. มีทุนเสริมช่วยเหลือระหว่างชุมชนต่อชุมชน โดยมีการพัฒนาเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวระหว่างชุมชน โปรแกรมท่องเที่ยวจากภูผาสู่หานที่ จากชุมชนวังสายทองสู่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก และบ้านหัวทาง โปรแกรมเรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์พญาบังสาเชื่อมกับเที่ยวเกาะโตดน้อย เป็นต้น และการเชื่อมโยงสินค้าชุมชนโดยการช่วยกันขายสินค้า อาทิเช่น กะปิ กุ้งแห้ง ปลาแห้งจากปากันเคย เอมาวางขายที่ชุมชนพญาบังสา

4. การติดตามข้อมูล และสถานการณ์ชุมชน ในช่วงที่ผ่านมามีการพัฒนาโครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ซึ่งในช่วงแรกเป็นการศึกษาข้อมูลชุมชนทั้งหมดในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งกลไกจังหวัดทำหน้าที่ร่างแบบสอบถามข้อมูล และนำมาชี้แจงให้ทราบในระดับอำเภอ จากนั้นบทบาทของ

คณะกรรมการแต่ละอำเภอจะต้องนำแบบสอบถามไปสื่อสารกับชุมชนสมาชิกในระดับอำเภอต่อไป นอกจากการสื่อสารบทบาทเพิ่มเติมต้องทำหน้าที่ช่วยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และรวบรวมฐานข้อมูลทั้งหมดเพื่อส่งต่อไปให้ผู้รับผิดชอบต่อไป

4. รูปแบบขยายนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

4.1. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล

4.1.1. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

มีการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในประเด็นการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากร ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการจัดการโดยคนในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวแบบเที่ยวแล้วได้ความรู้ เช่น เรื่องของภูมิปัญญา วิถีชีวิต กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากร ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในจังหวัดสตูล มีทั้งที่เป็นชุมชนจัดการภายใต้ทุนชุมชน และบางส่วนเกิดขึ้นโดยนายทุนที่ใช้รูปแบบท่องเที่ยวชุมชนมาจัดการเอง อย่างเช่น Home Stay ที่มีการทำเป็นธุรกิจ ขาดการควบคุมดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนในปีที่ผ่านมามีปัญหาหรืออุปสรรคส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ

ขณะที่การท่องเที่ยวเติบโต ในทางตรงกันข้าม สถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลปัจจุบัน กำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง สาเหตุจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น การเจริญเติบโตของชุมชนเมือง ริมฝั่งทะเล การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่างๆ รวมถึงการนำทรัพยากรชายฝั่งทะเลมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไม่ระมัดระวังก่อให้เกิดผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรชายฝั่งทะเล

การเดินทางของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีเส้นบรรจบกัน คือ เดิมทีมาจากแนวคิดที่ชาวบ้านในพื้นที่อยากจัดการทรัพยากรให้คงอยู่คู่ชั่วลูกหลาน และอยากทำเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว แต่เมื่อผ่านการคุยและวิเคราะห์พร้อมทั้งสังเคราะห์กันสรุปว่า จะจัดการทรัพยากรได้อย่างไรถ้าไม่รู้ว่ามีต้นทุนอะไรบ้าง? จะดูแลทรัพยากรเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องดูคนด้วย? จะจัดการท่องเที่ยวได้อย่างไรถ้าไม่จัดการทรัพยากร? ดังนั้นทั้งสองเรื่องต้องทำไปด้วยกัน

เมื่อเห็นพ้องกันเช่นนี้ แนวคิดเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเกิดขึ้นในช่วงปี 2549 โดยเริ่มต้นจากชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นหมู่บ้านที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย เช่นชายหาดบ่อเจ็ดลูก โบราณสถานบ่อเจ็ดลูก และทรัพยากรที่มีอยู่จำนวนมาก ในชุมชนก็ยังมีรีสอร์ท ปากน้ำตั้งอยู่ในชุมชนด้วยและมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังรีสอร์ทจำนวนมาก แต่ชุมชนทำได้แค่เพียงมองดู จึงได้เกิดแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวขึ้นมา โดยการดำเนินการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูกตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งจากงานวิจัยส่งผลให้รู้ข้อมูลชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว มีรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยว จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกขึ้น เพื่อที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เมื่อเวลาผ่านไปชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกได้เป็นชุมชนต้นแบบในจังหวัดสตูล ในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนอื่นที่มีความสนใจเข้ามาเรียนรู้จนถึงปัจจุบัน กว่า 24 ชุมชน ซึ่งผ่าน

กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีก 9 ชุมชน คือ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านปากันเคย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านปากันใหญ่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางสูง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมปิ่น และชุมชนท่องเที่ยวขอนแก่น

และผ่านการสร้างการเรียนรู้โดยไม่ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีก 12 ชุมชน คือ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะโงะ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตำมะลัง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนป่าหนัน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน ชุมชนท่องเที่ยวท่าข้ามควาย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเจ๊ะบิลัง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านระยะโตน้อย

ในปี 2553 ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล และชุมชนที่ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวและทรัพยากรมีกลุ่มเป้าหมาย 10 ชุมชนในจังหวัดสตูล อันได้แก่ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านควนโพธิ์ บ้านหัวทาง บ้านบุโบย บ้านโคกพะยอม บ้านทุ่งสะโงะ บ้านนาทอน บ้านปากันใหญ่ บ้านเกตรี และบ้านหัวหิน โดยมีเป้าหมาย 5 ข้อ คือการอนุรักษ์ทรัพยากร , การฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม ,สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ,สร้างความสามัคคีภายในองค์กร และสามารถสร้างรายได้เสริม

จากการดำเนินงานของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ผ่านงานวิจัยในระดับเครือข่าย และระดับชุมชนท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนที่ผ่านกระบวนการวิจัย สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนที่ไม่ผ่านกระบวนการวิจัย โดยกระบวนการสามารถพัฒนาแกนนำให้เข้าหลักคิดและวิธีการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้หลายคน ทั้งที่ไม่เคยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อน และเกิดทิศทางขององค์กรจัดตั้งเป็นสมาคมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อประสานงานหน่วยงานต่างๆที่ต้องการสนับสนุน และเพื่อขับเคลื่อนงานในระดับชุมชนต่อไปโดยการเชื่อมประเด็นระหว่างชุมชน และสร้างชุมชนให้มีรูปแบบในการจัดการที่มีความชัดเจน

ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า ชุมชนจะดำเนินการเรื่องใดก็ตาม เช่น เศรษฐกิจชุมชน การจัดการทรัพยากร หรือเรื่องของสุขภาพ จะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยสอดคล้องต้องกันตามเป้าหมาย 5 ข้อของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ทั้งนี้แกนนำในเครือข่ายสามารถยกระดับตัวเองขึ้นได้เทียบเท่ากันภายใน 1 ปีที่ได้ทำงานวิจัยชุดเครือข่ายร่วมกัน ทั้งกลุ่มแกนนำที่ผ่านงานวิจัยมาก่อน และไม่ได้ผ่านงานวิจัยเลย เช่น นางฮารอ๊ะ สันสมัน จากชุมชนบ้านทุ่งสะโงะ ซึ่งเป็นคนที่ยังไม่เคยผ่านงานวิจัย และไม่เข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เมื่อได้เข้าร่วมงานวิจัยกับเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถที่จะเข้าใจ และนำเสนอข้อมูลเครือข่ายได้ บางครั้งก็ถูกเชิญไปเป็นวิทยากรนำเสนองานการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยว และของชุมชน แต่ข้อสังเกตจากการพัฒนาพบว่า การพัฒนาส่วนใหญ่เกิดที่ตัวแกนนำเครือข่าย จนส่งผลให้ชุมชนหยุดนิ่งขาดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสาเหตุให้ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล ต้องขึ้นโจทย์วิจัยระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนรูปธรรมระดับพื้นที่ โดยใช้ชุดแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมงาน และยังสามารถเชื่อมหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัด ได้เข้ามาสนับสนุนให้เกิดชุมชนต้นแบบ โดยการให้งบประมาณลงสู่ชุมชนให้มีการจัดการต่อยอด

4.1.2. ยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

จากโครงการมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดสตูล เพื่อสร้างมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล และเพื่อนำกระบวนการทำงานและมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่องค์กรภายนอก จากการดำเนินโครงการทำให้ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านแนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ด้านที่ 5 ด้านการบริการความปลอดภัย และด้านที่ 6 ด้านตลาด ประชาสัมพันธ์

เพื่อการยกระดับพื้นที่ชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ได้มีการนำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปประเมินชุมชนทุกชุมชนในสมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน 24 ชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการประเมินทั้งจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล จากหน่วยงานรัฐ อย่างสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล และจากแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งการลงพื้นที่ประเมินโดยใช้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถทำให้ทุกชุมชนที่ผ่านการประเมินเกิดความเข้าใจในแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น และยังชี้ให้เห็นถึงข้อดี และข้อบกพร่อง เพื่อกำหนดแผนพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวในอนาคตได้ต่อไป

4.1.3. หนุนเสริมพื้นที่รูปธรรม

เนื่องจากเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้ง 24 ชุมชน มีระดับความพร้อมที่ต่างกัน สามารถแยกระดับความพร้อมออกเป็น 3 ระดับ ระดับที่ 1 ตัวชี้วัดมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการโดยคนในชุมชน อาหารท้องถิ่น ที่พัก การตลาด ประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความปลอดภัย ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ระดับที่ 2 ตัวชี้วัดชุมชนที่กำลังเตรียมความพร้อมเรื่องการท่องเที่ยว กลุ่มคนชัดเจน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างดี มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีฐานข้อมูลชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้างแล้ว และระดับที่ 3 ตัวชี้วัดชุมชนที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนต่างๆจึงมีมาตรฐานที่แตกต่างกันออกไป บางชุมชนคิดแค่เรื่อง ที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว ซึ่งไม่ต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก และบางชุมชนไม่สามารถตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลทั้งชุมชนใหม่และเก่า ซึ่งการหนุนเสริมพื้นที่ พี่เลี้ยงได้เข้าไปช่วยในสองรูปแบบ คือ ผ่านกิจกรรมของชุมชนที่จัดขึ้นหรือของหน่วยงานอื่น อย่างเช่น โครงการบัณฑิตอาสาในพื้นที่หัวหิน วิทยาลัยชุมชนจัดกิจกรรมขึ้นในพื้นที่บ้านบากันเคย พี่เลี้ยงจะลงพื้นที่ก่อนการทำกิจกรรม หรือไม่ก็หาเรือกันทางโทรศัพท์เพื่อกระตุ้นให้ทีมได้มีการวางแผน

ก่อนทำกิจกรรม โดยใช้วิธีการตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดหรือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ออกแบบวิธีการเครื่องมือ ที่จะต้องใช้ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ให้คำปรึกษา ให้มุมมอง ในเรื่องที่ยัง เข้าไม่ถึงหรือยังไม่เข้าใจหรือยังไม่มีประสบการณ์และการติดตามหลังการดำเนินงานในวันที่ทำกิจกรรม บางกิจกรรมที่เลี้ยงต้องรับบทบาทเป็นนักจัดกระบวนการทั้งระบบ แต่บางช่วงนักจัดกระบวนการหลัก จะอยู่ที่เจ้าภาพหลัก พี่เลี้ยงก็ทำหน้าที่เป็นวิทยากรกลุ่มจัดกระบวนการในระดับกลุ่ม และทำกิจกรรม ก็ จะชวนสรุปองค์ความรู้ที่เกิดจากกิจกรรมนั้นๆด้วย รวมถึงการชวนวิเคราะห์เพื่อออกแบบแผนการที่จะ ดำเนินการต่อไปของแต่ละพื้นที่ และการลงพื้นที่หนุนเสริมทางตรง โหนดจัดกิจกรรมขึ้นเอง ซึ่งเป็นการ ลงพื้นที่เพื่อการออกแบบบูรณาการด้านการท่องเที่ยว เป็นการนัดประชุมกับแกนนำกลุ่ม และลงพื้นที่ สสำรวจแหล่งท่องเที่ยวตามแบบที่ชุมชนจะน่านักท่องเที่ยวไปทำกิจกรรม โดยพี่เลี้ยงจะช่วยในการ ออกแบบทั้งโปรแกรมท่องเที่ยว แผนงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ร่วมแผนการพัฒนากลุ่มเพื่อการ รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.4. หนุนเสริมระบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

4.1.4.1. เข้าร่วมการประชุมประจำเดือนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จาก การดำเนินการกิจกรรมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ มีแต่การประชุม แค่ในวาระที่เร่งด่วน จนในปี 2558 ตั้งแต่เดือนมกราคม ได้มีการกำหนดวาระการประชุมประจำเดือน ทุกวันที่ 15 แล้วมีการเขียนวาระการประชุมทุกครั้ง เพื่อให้การประชุมไม่ใช้เวลาที่นานเกินไป แล้วเป็นการ คุ่มประเด็นได้ง่าย และการประชุมเครือข่ายท่องเที่ยวก็จะมี การหมุนเวียนสลับเปลี่ยนสถานที่การประชุม ไปเรื่อยๆ และที่ผ่านมาก็ได้มีการกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ไม่ค่อยได้ นำมาใช้งานอย่างจริงจัง จึงใช้การประชุมเครือข่ายประจำเดือนที่ต้องหมุนเวียนไปลงแต่ละชุมชน ซึ่ง ก่อนเริ่มประชุมก็จะมี การนำเสนอชุมชนโดยเจ้าของพื้นที่ จากนั้นก็นำมาตรฐานที่มีมาประเมินกันเอง โดยคณะกรรมการทุกครั้งก่อนเริ่มเข้าวาระการประชุม

4.1.4.2. ถอดบทเรียนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการจัดประชุมเครือข่าย ประจำเดือนได้มีการกำหนดวันในการจัดประชุมถอดบทเรียน ขึ้นในวันที่ 7-8 ธันวาคม 2559 โดยมี เนื้อหาเบื้องต้นที่จะถอดบทเรียนคือ แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บทเรียนการทำงานผ่าน มา ปัญหา อุปสรรค ระเบียบเครือข่าย และการจัดตั้งคณะกรรมการปี 60 เป็นต้น

4.1.5. งานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

งานมหกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนภายในงานได้มีการจัดนิทรรศการในงาน นำเอา เอกลักษณ์ของความเป็น เขา ป่า นา เล ไปจำลองในงาน พร้อมทั้งนำสินค้าของแต่ละชุมชนมาวาง จำหน่าย และยังมีการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในประเด็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อ สังคมกับผู้ที่สนใจงานด้วย ซึ่งการจัดนิทรรศการในครั้งนี้ ทางเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นโอกาสอีก ทางหนึ่งที่ได้ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ยังการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน 24 ชุมชน ข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินการจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือ MOU ระหว่างชุมชนสมาชิกเครือข่าย

เพื่อสร้างรูปธรรมพื้นที่ท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างลงนามเป็นพยานความร่วมมือ

4.1.6. พัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

สำหรับบทบาทของพี่เลี้ยง ก็จะเป็นเพียงการลงพื้นที่ติดตามโครงการทั่วไป จึงมีการพัฒนาคนรุ่นใหม่โดยทีมพี่เลี้ยงในชุมชน ที่เป็นแกนนำในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในทุกพื้นที่ของงานวิจัยก็มีทีมพี่เลี้ยงในพื้นที่คอยให้การแนะนำช่วยเหลืออยู่ อย่างเช่น หัวทาง ก็จะมีนายสมักร สะดล บ้านบ่อเจ็ดลูก ก็จะมีนายยูหน่า หลงสมัน และนายเดิมศักดิ์ มรมาศ บ้านบากันใหญ่ ก็จะมีนายอุดมการณ์ จิแอ และบ้านทุ่งสะโง๊ะ ก็จะมีนางฮารอยะ สันสมัน บ้านโคกพะยอม ก็จะมีนายอาดำ ขุนรายา ซึ่งทีมพี่เลี้ยงชุมชนชุดนี้สามารถช่วยหนุนเสริมงานวิจัยของชุมชน

4.2. สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล

4.2.1. ส่งเสริมงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการร่วมงานกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และร่วมเป็นพี่เลี้ยงในขับเคลื่อนงานประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตั้งแต่เริ่มต้น จนเกิดความเข้าใจในแนวคิด หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำแนวคิดการท่องเที่ยว 5 ประการ ไปส่งเสริมกับชุมชนอื่นๆ ภายใต้กิจกรรมของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา ได้เข้ามาสนับสนุนให้เกิดชุมชนต้นแบบ โดยการให้งบประมาณลงสู่ชุมชนให้มีการจัดการต่อยอดได้จัดทำโครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดภาคใต้ชายแดน เพื่อต้องการให้ชุมชนเกิดรูปธรรมเชิงพื้นที่ ในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบ CBT และการประสานภาคีระหว่างหน่วยงาน โดยมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมบริหารจัดการโครงการ และกิจกรรมประกวดชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ

4.2.2. ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน งานมหกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดมากกว่า 6 ครั้ง มีการจัดนิทรรศการในงาน นำเอาเอกลักษณ์ของความเป็น เขา ป่า นา เล ไปจำลองในงาน พร้อมทั้งนำสินค้าของแต่ละชุมชนมาวางจำหน่าย และยังมีการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.2.3. การพัฒนาตามมาตรฐาน โดยการเสนอขอของบประมาณจากกรมท่องเที่ยว ซึ่งทางกรมท่องเที่ยวได้มีการประสานงานมายังสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานก็จะประสานมายังเครือข่าย โดยให้แต่ละเจียนโครงการเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสนับสนุน มา 2 ครั้ง มีงบประมาณให้ชุมชนละ ไม่เกิน 50,000 บาท และในครั้งที่ 3 สนับสนุนงบประมาณไม่เกิน 100,000 บาท โดยเป็นการส่งเสริมในด้านสื่อประชาสัมพันธ์ และอุปกรณ์เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว

พื้นที่	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	งบรวม
เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ทำสื่อประชาสัมพันธ์และพัฒนาศักยภาพ 100,000 บาท	จัดงานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 100,000 บาท		200,000 บาท
บ้านทุ่งสะโง๊ะ	ปรับปรุงห้องประชุม	ปรับปรุงศูนย์ข้อมูล	จัดทำป้าย	150,000 บาท

	รีสอร์ท <u>50,000 บาท</u>	ชุมชน <u>50,000 บาท</u>	ประชาสัมพันธ์ <u>50,000 บาท</u>	
บ้านหัวหิน	ปรับปรุงต่อเติมศูนย์ เรียนรู้กลุ่มอนุรักษ์ <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงศูนย์เรียนรู้ <u>50,000 บาท</u>		100,000 บาท
บ้านโคก พะยอม	ปรับปรุงต่อเติม อาคารศูนย์เรียนรู้ ศูนย์สามวัยสายใยรัก <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงต่อเติม อาคารศูนย์เรียนรู้ ศูนย์สามวัยสายใย รัก <u>50,000 บาท</u>		100,000 บาท
บ้านวังตง	ปรับปรุงศูนย์เรียนรู้ หอยนางรม <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงห้องน้ำ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน <u>50,000 บาท</u>		100,000 บาท
บ้านปากันเคย	ปรับปรุงซ่อมแซม ห้องน้ำรีสอร์ทชุมชน <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงสะพานลง เรือ <u>50,000 บาท</u>	จัดทำสื่อ ประชาสัมพันธ์ <u>50,000 บาท</u>	150,000 บาท
บ้านตำมะลัง	ปรับปรุงแปลงน้ำ จุดชมนกอินทรี <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง <u>50,000 บาท</u>		150,000 บาท
บ้านบุโบย	ต่อเติมศูนย์เรียนรู้ บ้านบุโบย <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงที่พักพร้อม ห้องน้ำ <u>50,000 บาท</u>	เสื้อชูชีพ หมวก นิรภัย และสื่อ ประชาสัมพันธ์ <u>73,000 บาท</u>	173,000 บาท
บ้านป่อเจ็ดลูก	ปรับปรุงห้องประชุม รีสอร์ทชุมชน <u>50,000 บาท</u>	ปรับปรุงและขยาย ห้องน้ำรีสอร์ทชุม ชน <u>50,000 บาท</u>	เสื้อชูชีพ หมวก นิรภัย และสื่อ ประชาสัมพันธ์ <u>73,000 บาท</u>	173,000 บาท
บ้านพญาบัง สา	ปรับปรุงต่อเติม สถานที่รับประทานอาหาร ศูนย์เรียนรู้ <u>50,000 บาท</u>	จัดทำป้าย ประชาสัมพันธ์ <u>50,000 บาท</u>	จัดทำแผ่นพับและ เว็บไซต์ <u>50,000 บาท</u>	150,000 บาท
บ้านเกตุรี	ปรับปรุงศูนย์เรียนรู้	ปรับปรุงห้องน้ำ	ปรับปรุง ขยายห้อง	150,000 บาท

	ชุมชนตำบลเกตุรี 50,000 บาท	ห้องส้วม ห้องพัก 50,000 บาท	ประชุมศูนย์ 50,000 บาท	
บ้านบากัน ใหญ่			ซ่อมแซมป้ายบอก สถานที่ท่องเที่ยว 50,000 บาท	50,000 บาท
บ้านหัวทาง เมือง			จัดทำสื่อ ประชาสัมพันธ์และ ปรับปรุงศูนย์ 119,000 บาท	119,000 บาท
บ้านทุ่งนุ้ย			จัดทำป้ายประชา สัมพันธ์หมู่บ้านการ ท่องเที่ยว 50,000 บาท	50,000 บาท
บ้านทุ่งใหญ่			จัดทำเอกสาร ประชาสัมพันธ์ 74,800 บาท	74,800 บาท
บ้านหัวทาง ละงู			ป้ายประชาสัมพันธ์ และ VDO 69,000 บาท	69,000 บาท

4.3. เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

4.3.1. หนุนเสริมรูปธรรมพื้นที่ในชุมชนสมาชิก

ในทุกการประเครือข่ายท่องเที่ยวประจำเดือนจะมีการประชุมสัญจรไปทุกชุมชน ซึ่งในการประชุมทุกครั้งในพื้นที่จะมีการสร้างการเรียนรู้กับชุมชนที่เป็นเจ้าภาพ ในมิติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งการบริหารจัดการ การบริการท่องเที่ยว และอื่นๆ

4.3.2. การจดทะเบียนสมาคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

สถานการณ์การจดทะเบียนสมาคม หลังจากที่ใช้ระยะที่ยาวนานทั้งในเรื่องของการเตรียมเอกสาร และเรื่องคณะกรรมการสมาคม ที่ต้องปรับแก้ไขเพื่อให้เอกสารสมบูรณ์ ขณะนี้ทางเครือข่ายได้ส่งเอกสารการจดทะเบียนผ่านทางศูนย์ราชการอำเภอละงูเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขณะนี้เอกสารอยู่ระหว่างการดำเนินการของจังหวัดสตูลเพื่อรอการอนุมัติ

4.3.3. งานสมัชชาคนสตูล

สมัชชาคนสตูล อันประกอบด้วยผู้คนทุกสาขาอาชีพในจังหวัดสตูล ได้มีการจัดงานสมัชชาคนสตูล ตั้งแต่ปี 2556 ถึง 2560 ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดให้เกิดการพัฒนาจังหวัดสตูล เพื่อ

ก่อให้เกิดชีวิตที่เป็นสุขของชาวสตูล อันประกอบด้วยหลากหลายประเด็น ทั้งการจัดการชีวิตบนฐานองค์ชุมชน การศึกษาโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทะเลกินได้ เมนูสตูลสีเขียว นำไปสู่ตำบลจัดการตนเอง และชุมชนที่ยืนหยัดได้ด้วยตนเอง มีความเข้มแข็ง และมีภูมิคุ้มกัน

ซึ่งในทุกๆปีของการจัดงานสมัชชาคนสตูลเครือข่ายท่องเที่ยวจะมีการนำแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปนำเสนอในเวที เพื่อสื่อสารแนวคิดให้กับองค์กรภาคประชาสังคม และหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล

4.3.4. สื่อสารแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับหน่วยงานรัฐ

การสื่อสารแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ผ่านกลไกเครือข่ายทำหน้าที่สื่อสารแนวคิดในระดับจังหวัดสตูล ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดสตูล จนเกิดความร่วมมือในการทำงานหนุนเสริมที่เกิดรูปธรรมอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นโครงการ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนท่องเที่ยวได้

4.4. แกนนำท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.4.1. วิทยากรอบรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดอบรมหลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการ home stay โดยมีการคัดเลือกชุมชนใหม่ที่มีความสนใจการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านหลอมป็น ชุมชนบ้านทุ่งนัย ชุมชนบ้านดาหลา ชุมชนบ้านมะหัง ชุมชนวังประจัน และชุมชนบ้านเงาะบิลัง มีการจัดอบรมหลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีรูปแบบ คือ บรรยายแนวคิดรูปแบบวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้นายยูหน่า หลงสมัน ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวฯเป็นวิทยากร

4.5. วิทยาลัยชุมชนสตูล วชช.สตูล

4.5.1. โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสตูลภายใต้กิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รับผิดชอบงานโดยวิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล จัดอบรมให้กับชาวบ้านในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน มีด้วยกัน 4 หลักสูตร

4.5.1.1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้คุณยูหน่า หลงสมัน ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวฯ เป็นวิทยากร อบรมให้กับ 2 ชุมชนที่เข้าใหม่ คือบ้านสาคร และบ้านตำมะลัง

4.5.1.2. การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อบรมให้กับ 2 พื้นที่เลือกพื้นที่ที่มีศูนย์เรียนรู้แต่ขาดการจัดการ คือ บ้านสาคร บ้านเกตรี

4.5.1.3. ผู้นำเที่ยวโดยชุมชน อบรมให้กับ 4 ชุมชน คือ บ้านหัวทาง บ้านเขาพญาบังสา บ้านเกตรี บ้านสาคร

4.5.1.4. อบรมเรื่องการจัดการโฮมสเตย์ ให้กับ 2 ชุมชน ที่อยู่ในระดับ 3 คือ บ้านบูโบย บ้านวังตง

4.5.2. จัดนิทรรศการการท่องเที่ยวโดยชุมชน งาน 10 ปี โดยวิทยาลัยชุมชนสตูล

เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดนิทรรศการในงาน นำเอาเอกลักษณ์ของความเป็นเขา ป่า นา เล ไปจำลองในงาน พร้อมทั้งนำสินค้าของแต่ละชุมชนมาวางจำหน่าย และยังมีการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับผู้สนใจงานด้วย ซึ่งการจัดนิทรรศการในครั้งนี้ ทางเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นโอกาสอีกทางหนึ่งที่ได้ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.6. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลจัดทำโครงการเปิดโลกทัศน์ท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้มีการเชิญชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมกำหนดแผนยุทธศาสตร์ โดยการให้ชุมชนออกแบบแล้วเสนอแผนงานพัฒนาเพื่อที่จะออกนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่บทบาททุกอย่างขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของทีมเครือข่าย

4.7. ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล

4.7.1. สนับสนุนงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 10 ล้านบาท โดยการให้แต่ละชุมชนเสนอโครงการสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง ตามศักยภาพของแต่ละชุมชนไม่เท่ากันชุมชนได้รับงบประมาณดังนี้

4.7.1.1. ชุมชนบ้านหัวทาง ได้รับการสนับสนุน จำนวน 732,170 บาท

4.7.1.2. ชุมชนควนโพธิ์ ได้รับการสนับสนุน จำนวน 876,330 บาท

4.7.1.3. ชุมชนเกตรี ได้รับการสนับสนุน จำนวน 857,145 บาท

4.7.1.4. ชุมชนบ้านบากันเคย ได้รับการสนับสนุน จำนวน 861,712 บาท

4.7.1.5. ชุมชนบ้านบากันใหญ่ ได้รับการสนับสนุน จำนวน 854,284 บาท

4.7.1.6. ชุมชนบ้านโคกพะยอม ได้รับการสนับสนุน จำนวน 375,299 บาท

4.7.1.7. ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ได้รับการสนับสนุน จำนวน 487,664 บาท

4.7.1.8. ชุมชนบ้านบุโบย ได้รับการสนับสนุน จำนวน 596,306 บาท

4.7.1.9. ชุมชนบ้านวังตง ได้รับการสนับสนุน จำนวน 719,459 บาท

4.7.1.10. ชุมชนบ้านทุ่งสะโงะได้รับการสนับสนุน จำนวน 767,527 บาท

4.8. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

การร่วมกันออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยว กำหนดราคา กำหนดผลประโยชน์ร่วม และนำไปประชาสัมพันธ์ต่อ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงชุมชนท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศ และนักท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศมาเลเซีย

4.9. บริษัทประชารัฐ

บริษัทประชารัฐในพื้นที่จังหวัดสตูล ก็ยังมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นไปที่การสร้างรูปธรรมเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการให้โครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โครงการประชาสัมพันธ์ และหนุนเสริมองค์ความรู้ ยกตัวอย่างเช่น ในพื้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูก ได้มีหนุนเสริมสร้าง

อาคารศูนย์เรียนรู้ชุมชน และโครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวปราสาทหินพันยอด อ่าวปากบารา เป็นต้น แต่ในด้านการรับประโยชน์จากโครงการนั้นยังไม่กระจายตัว เท่าที่ชุมชนควรจะได้รับ

5. การรับนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

5.1. ประเภทการรับนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Change agent	ศูนย์ประสานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
Innovators	1.ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
Early Adopters	1.สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา 2.ชุมชนท่องเที่ยว 9 ชุมชน ได้แก่ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะบิระ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง และชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่ 3.แกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน
Early Majority	1.วิทยาลัยชุมชนสตูล 2.นักวิชาการการท่องเที่ยว 3.องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล 4.ผู้ว่าราชการจังหวัด 5.ชุมชนท่องเที่ยว 14 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตำมะลัง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนปาหนัน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางละงู ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมปิ่น ชุมชนท่องเที่ยวท่าข้ามควาย ชุมชนท่องเที่ยวขอนแก่น ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเจ๊ะบิลัง ชุมชนท่องเที่ยวบ้านระยะโตดน้อย 6.กรมท่องเที่ยว 7.องค์กรในระดับชุมชน ฝ่ายปกครองชุมชน ฝ่ายศาสนา และฝ่ายอื่นๆ
Late Majority	1.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2.ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว (บริษัทนำเที่ยวในจังหวัด) 3.บริษัทประชารัฐ 4.กลุ่มชาวบ้านในชุมชน
Laggards	1.นายทุนด้านการท่องเที่ยว

5.2. การยอมรับนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.2.1. แก่นนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

แกนนำท่องเที่ยวโดยชุมชน 10 ชุมชน เป็นกลุ่มที่ร่วมขับเคลื่อน และดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งจากการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล ทำให้แกนนำเกิดความเข้าใจทั้งแนวคิด และวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนนำไปสู่การปฏิบัติการภายในชุมชนตนเอง และชุมชนอื่นๆที่สนใจการท่องเที่ยวได้ นอกจากระดับชุมชนแล้ว แกนนำยังสามารถนำแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐ แม้ทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้ ถึงแม้ช่วงแรกการเข้ามาของหน่วยงานรัฐจะผิดเพี้ยนไป แต่ผ่านไปหลังจากร่วมงานกันหลายๆครั้งก็เกิดความเข้าใจหลักการแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น

5.2.2. หน่วยงานภาครัฐ

ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล เป็นหน่วยงานเดียวที่รับนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปดำเนินการภายใต้องค์กรครบทั้งระบบ เนื่องจากเป็นองค์กรที่ร่วมผลักดันการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาในช่วงแรกของการเกิดแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งสามารถนำแนวคิด และวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนไปขยายผลกับชุมชนอื่นที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังเป็นสื่อกลางในการสื่อสารแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งส่วนราชการจังหวัดสตูล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น แต่ในส่วนของหน่วยงานอื่นๆที่นอกจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลนั้นจะเป็นความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูล แต่ยังไม่เข้าใจถึงแนวคิดในช่วงเริ่มต้น ทำให้เกิดแผนพัฒนาที่เข้ามายังชุมชนที่ตรงตามความต้องการ และผิดเพี้ยนจากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม ซึ่งเมื่อผ่านการสื่อสารทำความเข้าใจจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล แกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล หน่วยงานต่างๆในจังหวัดก็เกิดความเข้าใจหลักการแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น นำมาสู่การมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ในการเข้าไปกำหนดแผนพัฒนาที่ตรงต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3. นักวิชาการ

จากกระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้รับความนิยมอย่างมากในช่วงปี 2557 และประกอบกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมายาวนาน ทำให้กลุ่มนักวิชาการให้ความสนใจเข้ามาศึกษาวิจัย และจัดกิจกรรมต่างๆขึ้นในพื้นที่ โดยใช้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการทำวิจัย ซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในระดับเครือข่าย และระดับชุมชนให้เกิดรูปธรรมมากขึ้น ผ่านโครงการวิจัย และผ่านการจัดอบรมให้ความรู้ ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไป นักวิชาการบางส่วนก็ยังช่วยใน

การหนุนเสริมช่วยเหลือโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะจากการทำงานร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดมิติความสัมพันธ์กันเกิดขึ้น

5.2.4. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่รับนวัตกรรมเพียงด้านเดียว เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เน้นการขายบริการด้านการท่องเที่ยว การเข้ามาของกลุ่มนี้จึงเน้นชุมชนท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามมีกลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ได้มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการส่งต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนท่องเที่ยวโดยมีการหักค่าการตลาดจากชุมชนท่องเที่ยว แต่บางส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการก็สามารถเข้ามาช่วยในการหนุนเสริมกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านการบริการการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น และสามารถนำแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปจัดการในแบบของผู้การได้โดยการนำแนวคิดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมไปดำเนินการ

5.2.5. องค์กระดับชุมชน

กลุ่มแกนนำในชุมชน การรับนวัตกรรมของกลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือโดยกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งบางชุมชนบางชุมชนในกรณีชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก กลุ่มท่องเที่ยวเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนชุมชนมาตั้งแต่เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จนมาสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีการสร้างกลุ่มย่อยๆ ขึ้นมาทั้งกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพ เป็นกลไกการขับเคลื่อนภายในชุมชน โดยมีแกนนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของกลุ่มท่องเที่ยว จนนำแนวคิด วิธีการของกลุ่มท่องเที่ยวไปขับเคลื่อนต่อในระดับชุมชนผ่านกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง “สภาภาพบ้านบ่อเจ็ดลูก” ซึ่งมีการรวมกลุ่มของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนมาร่วมจัดการเรื่องราวในชุมชน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนในทุกๆ ด้าน

5.2.6. ชาวบ้านในชุมชน

ชาวบ้านในชุมชน การรับนวัตกรรมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่รับนวัตกรรมทางอ้อม ผ่านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรของชุมชน มีการส่งเสริมอาชีพกับคนในชุมชน ทำให้กลุ่มชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปด้วย โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพ ที่กลุ่มท่องเที่ยวเข้าไปสนับสนุนทำให้เกิดรายได้ และอีกกลุ่มคือกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากร เนื่องจากกลุ่มท่องเที่ยวมีการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ทำให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพไปด้วย

6. พัฒนาการแกนนำ และผู้เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชื่อ – สกุล	ชุมชน	พัฒนาการ
1. นายอุเทน หงษ์มัน	บ่อเจ็ดลูก	- สามารถเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล

		- เป็นไกด์อาชีพ สามารถนำเที่ยวได้ตามกฎหมาย ในพื้นที่ชายฝั่ง - เป็นแกนนำขับเคลื่อนการท่องเที่ยวดูโดยชุมชนจังหวัดสตูล และการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา
2. นายอับดุลรอซึก เหมหวัง	ขอนแก่น	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำไปสู่การขับเคลื่อนชุมชนขอนแก่นในการจัดการท่องเที่ยว - เป็นแกนนำขับเคลื่อนเครือข่ายในหลายประเด็นของสตูล เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายทะเล เครือข่ายสุขภาพ และสมัชชาคนสตูล
3. นางจิตติชญาห์ ช่วยแก้ว	วังสายทอง	- เป็นแกนนำที่สามารถชักชวนกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่วังสายทองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลัก หันมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการใช้นโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ยกระดับ และสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านผ่านการส่งเสริมสินค้าชุมชน - นักประสานงานระหว่างกลุ่ม ชุมชน เครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล และคลังเตอร์อันดามัน - ปรับเปลี่ยนตัวเองจากผู้ประกอบท่องเที่ยว มาเป็นแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวังสายทอง และแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
4. นางฮารอย๊ะ สันสมัน	ทุ่งสะโงะ	- เป็นนักประสานงานหลักของชุมชน และสามารถนำองค์ความรู้กลับไปจัดการกับพื้นที่บ้านทุ่งสะโงะ
5. นายชัยยุทธ์ ชัยเกลี้ยง	พญาบังสา	- วิทยากรที่มีเชี่ยวชาญในเรื่องนาข้าว
6. นายสมาน ณ พัทลุง	พญาบังสา	- วิทยากรที่มีเชี่ยวชาญในเรื่องนาข้าว
7. นายจำปา มั่งกะลู	บ่อเจ็ดลูก	- เป็นไกด์อาชีพ นำเที่ยวเกาะเขาใหญ่ และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากลีลาการนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว - เป็นไกด์อาชีพ สามารถนำเที่ยวได้ตามกฎหมาย ในพื้นที่ ชายฝั่ง
8. นายเดชณรงค์ อยู่กลาง	เกาะหลีเป๊ะ	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว

		โดยชุมชน และนำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปขับเคลื่อนกับกลุ่มชาวเลเกาะหลีเป๊ะ - แขนงนำหลักในต่อสู้เรื่องสิทธิของกลุ่มชาวเลเกาะหลีเป๊ะ
9. นายประสิทธิ์ คงอาสา	วังสายทอง	- เป็นแกนนำที่สามารถชักชวนกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่วังสายทองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลัก หันมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ยกกระต๊อบ และสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านผ่านการส่งเสริมสินค้าชุมชน - ปรับเปลี่ยนตัวเองจากผู้ประกอบท่องเที่ยว มาเป็นแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวังสายทอง และแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
10.นางดวงพร ชุ่มพลวงศ์	ขอนคลาน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้
11.นายวิสูตร ประกอบ	ท่าข้ามควาย	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้ - นักประสานงานระหว่างกลุ่ม ชุมชน กับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล และเครือข่ายอื่นตามัน - สามารถยกระดับชุมชนสู่ชุมชนจัดการตนเอง โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของแกนนำทุกส่วนในชุมชน - สามารถจัดระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชนท่าข้ามควายได้อย่างลงตัว
12.นายสนิจ สอเหลบ	หัวทางละงู	- มีทักษะสื่อสารของดีของชุมชนกับนักท่องเที่ยว และยกระดับตัวเองเป็นนักสื่อสารท้องถิ่น นำเที่ยวเกาะเขาใหญ่
13.นายอัฒลข่อเลด ลัดเลีย	หัวทางละงู	- มีทักษะในการสื่อสารของดีของชุมชนกับนักท่องเที่ยว และยกระดับตัวเองเป็นนักสื่อสารท้องถิ่น นำเที่ยวเกาะเขาใหญ่ - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว

		โดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้ - นักประสานงานระหว่างกลุ่ม ชุมชน กับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล - เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา
14.นายวิชาญ ปาละสัน	หัวทางละงู	- ทักษะสื่อสารของดีของชุมชนกับนักท่องเที่ยวและยกระดับตัวเองเป็นนักสื่อสารท้องถิ่น นำเที่ยวเกาะเขาใหญ่
15.นางฮาสิมะ รุบามา	วังประจัน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้
16.นายสาและ หมดป็นจอร์	วังประจัน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้
17.นายจักรกริช ดิงหวัง	หลอมป็น	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้อย่างได้ - สามารถนำชุดความมาจัดระบบกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหลอมป็น - สามารถนำความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสร้างการเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆได้ - นักจัดกระบวนการ
18.นายอารีย์ ดิงหวัง	หลอมป็น	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้อย่างได้
19.นายอดุลย์ ชนะบัณฑิต	ปากันใหญ่	- สามารถยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปากันใหญ่ ให้เป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวโดยการจัดระบบการท่องเที่ยวให้เป็นในลักษณะผู้ประกอบการ แต่ยังดำเนินการในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน
20.นางสาววิไลวรรณ สะอูรา	บ้านควน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้อย่างได้
21.นางสาวสียโตน ปาดูลัง	ตำมะลัง	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว

		โดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้อย่างได้
22.นางหารี้อะ ดั่งสง่า	บุญบอย	- มีทักษะในการสื่อสารของดีของชุมชนกับนักท่องเที่ยว - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน - สามารถนำความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาดำเนินการในพื้นที่เองได้ และสร้างการเรียนรู้กับกลุ่มผู้มาเรียนรู้ได้ - เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
23.นายอิทธิส อุเส็น	กันเคย	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำความรู้มาดำเนินการในพื้นที่เองได้อย่างได้ - สามารถนำชุดความมาจัดระบบกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย - สามารถนำความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสร้างการเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆได้
24.นายเผด็จ โต๊ะปลัด	ห้วยหิน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างดี - สามารถเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล และให้กับชุมชนอื่นๆได้ - เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล - นักประสานงานระหว่างกลุ่ม ชุมชน เครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล
25.จ.ส.ต.มันฐ ปลอดทอง	เกตรี	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างดี - สามารถเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล และให้กับชุมชนอื่นๆได้ - เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

		- นักประสานงานระหว่างกลุ่ม ชุมชน เครือข่าย กับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล
26.นายสุรัฐพงษ์ หมั่นใจดี	พญาบังสา	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างดี - สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้กับชุมชนอื่นๆได้ - เป็นแกนนำขับเคลื่อนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล - นักประสานงานระหว่างกลุ่ม ชุมชน เครือข่าย กับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสตูล
27.ดร.ภัสกรกุล ตริพันธ์	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จ.สตูล	- เป็นเจ้าหน้าที่ที่สามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชุมชนได้เป็นอย่างดี สามารถทำนอกเวลาได้ ไม่เว้นวันหยุด - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างดี - สามารถสื่อสาร ขยายแนวคิด ระหว่างกลุ่มชุมชน เครือข่าย กับหน่วยงานอื่นๆในจังหวัดสตูลแทนเครือข่ายได้

รูปแบบดำเนินงานและกระบวนการหนุนเสริมของนวัตกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

1. การใช้ประโยชน์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1. กรอบแนวคิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนจัดการตนเอง	กลไก โครงสร้าง บริหารจัดการ แผนงาน การเชื่อมโยงหน่วยงาน
จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	รับผิดชอบสังคม การตลาด การบริการ การบริหารจัดการ การเชื่อมโยงกลุ่ม
จัดการฐานทุนชุมชน	รู้ศักยภาพ เห็นคุณค่า การจัดการ แผนงาน กติกา กลไก ความ ร่วมมือ

1.2. การสร้างการเรียนรู้นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2.1. ความสำคัญ

CBT เป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีแนวคิดชัดเจน กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน **จุดเด่น** ของ CBT คือ แต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นการท่องเที่ยวที่เห็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

การท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชุมชนมีการนำเสนอจุดขายที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือ ที่พักและอาหารท้องถิ่น กิจกรรมนำเที่ยวก็คล้าย ๆ กัน คล้าย ๆ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่สิ่งที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น คือ ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรูปธรรมที่จับต้องได้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวมอย่างไร ทั้งเรื่องการพัฒนาชุมชนและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงการต้อนรับที่อบอุ่น มีอัธยาศัยไมตรี มีโอกาสพบปะกับคนที่หลากหลายในชุมชน โดยที่ทุกคนรู้สึกว่าเป็นเจ้าบ้านพร้อมต้อนรับแขกผู้มาเยือน ได้สัมผัสความเป็นชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ

ความรู้สึกเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เข้ามาควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนสามารถรับรู้ถึงความตั้งใจจริงนั้นได้จาก “กองทุนชุมชน” ที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน แม้ว่าสมาชิกในชุมชนอาจไม่ได้รับรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยว แต่ผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ตัดรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนเพื่อให้

ส่วนรวมได้ร่วมรับประโยชน์ รวมทั้งการมีกฎกติกาเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนที่เคารพคนท้องถิ่น และไม่ทำการใด ๆ ที่ผิดจารีตประเพณีของชุมชน ขณะที่พักในหมู่บ้าน

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน “ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า” CBT เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น “วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง” CBT เป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้นถ่ายทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว การที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูลสามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

3. เที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคน “ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ของตน ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน” CBT ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษากับ “คนนอก” ด้วย

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง และวัฒนธรรมดั้งเดิม จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การออมทรัพย์ไว้ใช้จ่ายยามขาดแคลน เจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการ

สร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความสะอาด และสุขอนามัย นอกจากนี้ เมื่อชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีหน่วยงานลงไปสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค” การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม

1.2.2. รูปแบบการสร้างการเรียนรู้นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุดความรู้ นวัตกรรม	เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	ผลลัพธ์การเรียนรู้
1. จัดการทุน ชุมชน	การดำเนินงานเก็บข้อมูลทุนชุมชน 5 ทุน คือ ทุนทรัพยากร ทุนวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ ทุนเงินตรา และ ภูมิปัญญา เสริมฐานชุดความรู้ภายใต้ศักยภาพของชุมชนตามบริบทพื้นที่ ได้แก่ • ทุนทรัพยากร (ฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การเปลี่ยนแปลง สถานการณ์ปัญหา ความสัมพันธ์ การใช้ประโยชน์) • ทุนวัฒนธรรม (ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณี เชื้อชาติ ชนเผ่า) • ทุนความรู้ (ความรู้ท้องถิ่น-พื้นบ้าน การละเล่น อาหาร เครื่องมือประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาชุมชน) • ทุนมนุษย์ (ผู้รู้ที่สำคัญของชุมชน กลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งและมีศักยภาพในชุมชน) • ทุนเงินตรา (อาชีพ เศรษฐกิจ การผลิต)	การศึกษาข้อมูลทุนชุมชน 5 ทุน ผ่านเครื่องมือ Social Mapping และ RDM ดังนี้ Social Mapping 1. จัดทำแผนที่ชุมชน โดยการระดมข้อมูลทุนชุมชนทั้ง 5 ด้านที่มีลงในแผนที่ชุมชน พร้อมทั้ง เติม คุณค่า gain point และปัญหา pain point ของแต่ละเรื่อง ซึ่งข้อมูลจะแสดงให้เห็นศักยภาพของชุมชนที่มีทั้งหมด RDM ศึกษาข้อมูลลงรายละเอียดจากแผนที่ชุมชนในแต่ละทุน ทั้ง 5 ทุน โดยแบ่งการศึกษาดังนี้ R1 review ข้อมูลความรู้ที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆทั้ง online/offline 2. รีวิวเอกสาร 3. ขอข้อมูลเดิมจากแหล่งข้อมูล R2 research ข้อมูลที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม ผ่านการลงมือปฏิบัติการโดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 4. สัมภาษณ์ สอบถามข้อมูล จากผู้รู้ ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม 5. สสำรวจข้อมูลในพื้นที่จริง R3 reconceptualize จัดการข้อมูลจาก R1+R2 6. สรุปชุดข้อมูลทุน 5 ทุน จากการศึกษาข้อมูลมาทั้งหมดเพื่อ	1. มีเอกสารฐานข้อมูลทุนชุมชนทั้งระบบ 2. ได้ทิศทางแผนงานนำไปสู่การจัดการทุนชุมชน 3. เกิดกลุ่มกลไกชุมชนในการจัดการทุนชุมชน

		รวบรวมเป็นเอกสาร 7. ประชุมวิเคราะห์แนวทางการจัดการทุนชุมชนจากข้อมูล โดยการระดมแนวทางการจัดการทุนแต่ละทุน ว่าควรจะดำเนินการในทิศทางใดตามความเหมาะสมของพื้นที่ 8. ระดมความคิดเห็นเพื่อนำแนวทางการจัดการที่ได้มาวางแผนปฏิบัติการในการจัดการทุนทั้ง 5 ทุน D Development ปฏิบัติการ ทดลองทำ การคลี่คลายปัญหา M Movement ผนวกรวม สร้างการมีส่วนร่วม และสร้างการเรียนรู้ การสื่อสารสาธารณะ 9. สร้างความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การจัดการทุนชุมชน แบบมีส่วนร่วมทั้งระดับพื้นที่ และหน่วยงาน เพื่อการสร้างความร่วมมือในการจัดการดูแลทุนชุมชนสู่ความยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ	
2. การจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนรับผิดชอบสังคม • นิยามความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนรับผิดชอบต่อสังคม • หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน • เป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน • ความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ • การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนา ชุดความรู้ในการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน	แนวคิดการท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อ 1. อบรมบรรยายแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุดความรู้ในการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. สืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ 3. ประชุมวิเคราะห์ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ 4. ประชุมวิเคราะห์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5. วิเคราะห์แนวโน้ม และความเสี่ยง ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1. มีความเข้าใจแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนรับผิดชอบต่อสังคม 2. เห็นศักยภาพของชุมชนที่สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. เกิดรูปแบบการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถให้บริการกับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้

	• ชุดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ เพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว • กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน • สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน • วิเคราะห์แนวโน้ม และความเสี่ยง ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การบริการการท่องเที่ยว • โปรแกรมท่องเที่ยว ราคา • คนนำเที่ยว/ผู้สื่อความหมาย • สถานที่อำนวยความสะดวก • อาหาร และสินค้า • ระบบความปลอดภัย • อื่นๆ ตามศักยภาพของชุมชน การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว • กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว • วิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย • สื่อ และเครื่องมือในการเข้าถึงนักท่องเที่ยว • มิตรการตลาด (ผู้ประกอบการ เครือข่าย หน่วยงาน) การบริหารจัดการ • โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม และบทบาทหน้าที่การดำเนินงาน • ระเบียบข้อบังคับ	การบริการการท่องเที่ยว 6. ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวจากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ เพื่อกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว 7. ประชุมออกแบบการบริการการท่องเที่ยว คนนำเที่ยว สินค้าอาหาร ความปลอดภัย และสถานที่ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 8. วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว 9. ออกแบบสื่อ และวิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 10. ประชุมสร้างความร่วมมือ มิตรการตลาด (ผู้ประกอบการ เครือข่าย หน่วยงาน) การบริหารจัดการ 11. ประชุมออกแบบบทบาท และโครงสร้างการดำเนินงานกลุ่มท่องเที่ยว 12. ประชุมยกร่างระเบียบข้อบังคับกลุ่มท่องเที่ยว 13. ประชุมวิเคราะห์และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ทักษะสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว 14. อบรมทักษะการตลาด 15. อบรมทักษะการให้บริการ 16. อบรมนักสื่อความหมาย 17. อบรมการทำงานเป็นทีม 18. อบรมประเมินเสริมพลัง การติดตามและประเมินผล	4. มีสื่อ และวิธีการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยว 5. มีคน มีบทบาท และระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มท่องเที่ยว 6. เกณฑ์ และสมาชิก เกิดทักษะ ความสามารถที่จำเป็นต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 7. สามารถติดตาม และประเมินผล เพื่อการพัฒนาตนเองได้
--	---	--	---

	• แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน • แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ ทักษะสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว • ทักษะการตลาด • ทักษะการให้บริการ • ทักษะการสื่อความหมาย • ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น • อื่นๆ ตามบริบทพื้นที่ และรูปแบบการท่องเที่ยว การติดตามและประเมินผล • แบบสอบถามความพึงพอใจ ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน พันมิตร กลุ่มที่ทำงานด้วย ประเมินกระทบทั้งด้านบวก และลบ • สถานการณ์เรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการ • มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน	19. จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน พันมิตร กลุ่มที่ทำงานด้วย ประเมินกระทบทั้งด้านบวก และลบ 20. ประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ เรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการ อย่างน้อยเดือนละครั้ง 21. ประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปีละครั้ง	
3. กลไกบริหารชุมชน • ชุมชนจัดการตนเอง	1. เครื่องมือแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) การระบุตำแหน่งที่อยู่ของบุคคลและองค์กรที่มีความสามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประชาชนท้องถิ่น องค์กรชุมชนเข้มแข็ง โดยการ	1. จัดทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) - จัดทำแผนที่ศักยภาพ (Social mapping) คือ แผนที่ทรัพยากร แผนที่ Change agents (facilitator / civic leaders) แผนที่ประชาชนชาวบ้าน และแผนที่กลุ่มองค์กรชุมชน แผนที่หน่วยงานในพื้นที่	เกิดการพัฒนาคมน โดยชุมชนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ ของ “กระบวนการเรียนรู้” โดยการใช้ “ข้อมูล”

	สำรวจข้อมูลและจัดทำแผนที่ศักยภาพ (Social mapping) คือ แผนที่ทรัพยากร แผนที่ Change agents (facilitator / civic leaders) แผนที่ ประชาชนชาวบ้าน และแผนที่กลุ่มองค์กรชุมชน แผนที่หน่วยงานในพื้นที่ 2. เครื่องมือวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมายกับระดับการดำเนินงาน (RDMS) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ ชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อจะเห็นศักยภาพที่หลากหลายโดยมีนิยาม RDMS ดังนี้ R = Research หมายถึง การศึกษาฐานข้อมูลกระบวนการดำเนินการของกลุ่มชุมชน กลุ่มคน บทบาท เป้าหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง D = Development หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาสู่การพัฒนาหรือแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์โครงการของแต่ละพื้นที่ชุมชน M = Movement หมายถึง การสร้างความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นโครงการในเชิงนโยบายหรือการเชื่อมโยงองค์กรหรือการเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ อันเป็นการเผยแพร่แนวคิด วิธีการ หรือมุมมองที่สามารถสร้างแรงหนุนเสริมแก่โครงการได้	2. เครื่องมือวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมายกับระดับการดำเนินงาน (RDMS) R = Research - ประชุมระดมข้อมูลกลุ่มองค์กรในชุมชน กระบวนการดำเนินการของกลุ่มชุมชน กลุ่มคน บทบาท เป้าหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง D = Development - ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาสู่การพัฒนาหรือแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์ - ปฏิบัติการพัฒนาหรือแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์ M = Movement - ประชุมสร้างความร่วมมือเกี่ยวกับประเด็นในการเชื่อมโยงองค์กร ในการสร้างแรงหนุนเสริม S = Stakeholders - วิเคราะห์กลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม 3. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผน - การสร้างแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนชุมชนจัดการตนเอง แบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 2 ระดับ คือ 1.ยุทธศาสตร์การสร้างพื้นที่กลไกกลางในการบริหารจัดการ 2. ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเชิงประเด็นในพื้นที่ - จัดทำแผนกลยุทธ์ หรือ แผนบทบาทหน้าที่เพื่อสร้างรูปธรรมแก่ยุทธศาสตร์	“ ค ว า ม ร ู้ ” แ ล ะ “กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม” โดยชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการออกแบบ จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ชุมชนเองก็ได้พัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล รวมทั้งได้พัฒนาทักษะในเรื่องต่างๆ ปัญหาได้รับการคลี่คลาย เกิดกระบวนการทำงานโดยการรวมพลังของคนในชุมชนได้นำไปสู่การคลี่คลายปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ในหลากหลายมิติ อาทิ เกิดข้อตกลง กฎ กติกา ในการจัดการทุนของชุมชน โดยชุมชน เกิดกลไกต่อเนื่อง เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชน
--	--	--	---

	S = Stakeholders หมายถึง กลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม 3. <u>การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผน</u> การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เป็นการประมวลทิศทางการทำงานของกลุ่มต่างๆ ออกมาเป็นทิศทางร่วม โดยมีประเด็นการขับเคลื่อน กลุ่มแกนนำ องค์กร บนฐานความสัมพันธ์จากกลุ่ม ยุทธศาสตร์พื้นที่จึงมีความหลากหลาย ตามบริบทความเป็นพื้นที่นั้นๆ ในการจัดทำยุทธศาสตร์ มองความเป็นพื้นที่เป็นหลัก บางยุทธศาสตร์เป็นการวางเป้าหมายอนาคตสิ่งที่ยากเห็น โดยมีกลุ่มองค์กรเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนเป็นแนวร่วม ทั้งนี้มีการนำเสนอสิ่งที่อยากเห็น ก่อนประมวลรวมเป็นยุทธศาสตร์พื้นที่ - การสร้างแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนชุมชนจัดการตนเอง แบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 2 ระดับ คือ 1.ยุทธศาสตร์การสร้างพื้นที่กลไกกลางในการบริหารจัดการ 2.ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเชิงประเด็นในพื้นที่ - การพัฒนาแผนกลยุทธ์ หรือ แผนบทบาทหน้าที่ เพื่อสร้างรูปธรรมแก่ยุทธศาสตร์ - แผนงาน เป็นการสร้างแผนการขับเคลื่อนภายใต้กลยุทธ์ ซึ่งเป็นความต้องการ ในส่วนของ	- จัดทำแผนงาน เป็นการสร้างแผนการขับเคลื่อนภายใต้กลยุทธ์ เป็นแผนงานการขับเคลื่อนในแต่ละกลุ่มประเด็น 4. <u>ทักษะสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว</u> 1. อบรมการทำงานเป็นทีม 2. อบรมประเมินเสริมพลัง	จัดตั้งเป็น “กลไก” เพื่อขับเคลื่อนงานต่อเนื่องในหลายรูปแบบ ทั้งการไปเสริมกลไกเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้แต่ละชุมชนยังได้มีการเชื่อมโยงกับกลไกอื่นๆ ที่มีอยู่เพื่อมาเสริมพลังการขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ
--	--	---	--

	แผนงาน ทางพื้นที่สตูล ใช้ปฏิทินในการ ออกแบบแผนงานการขับเคลื่อนในแต่ละกลุ่ม ประเด็น		
--	--	--	--

1.2.3. การวัดและประเมินการเรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2.3.1. มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อ้างอิงจาก : โครงการมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดย

ชุมชน : กรณีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านแนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ด้านที่ 5 ด้านการบริการความปลอดภัย และด้านที่ 6 ด้านตลาด ประชาสัมพันธ์

คำจำกัดความการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism-CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณค่าชุมชน มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

- การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวที่มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงาม สุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

- ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) หมายถึง บ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านและมีวัตถุประสงค์ ที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนเป็นเจ้าของบ้าน และประชาชน หรือสมาชิกในครัวเรือนอาศัยอยู่เป็นประจำที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยวโดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

- โฮมสเตย์มาตรฐานไทย หรือ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทมาตรฐานไทย หมายถึง บ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของ และเจ้าของบ้านหรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ประจำ หรือใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในบ้านดังกล่าว นอกจากนี้ บ้านดังกล่าวต้องมีความพร้อมในการเป็นโฮมสเตย์ กล่าวคือ 1. เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่าการทำโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริม นอกเหนือรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัวเท่านั้น 2. มีพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือและไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ 3. นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน 4. สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว 5. เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดีบ้านนั้นควรเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น

- รีสอร์ทชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการให้บริการที่พักตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้และทำให้ทุนของชุมชนมีค่ามากยิ่งขึ้น โดยเกิดจากการร่วมตัวกันของคนในชุมชนเข้ามาร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมสมทบทุน โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากรีสอร์ทชุมชนนั้นจะกลับไปสู่การจัดการชุมชนต่อไปในเรื่องอื่นๆ

มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง มาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมินความพร้อมของชุมชน ที่ครอบคลุม 6 ด้าน 57 เกณฑ์ 179 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

ด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วย 5 เกณฑ์ 17 ตัวชี้วัด

ด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย 11 เกณฑ์ 30 ตัวชี้วัด

ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตประกอบด้วย 6 เกณฑ์ 18 ตัวชี้วัด

ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 13 เกณฑ์ 40 ตัวชี้วัด

ด้านที่ 5 ด้านการบริการและความปลอดภัยประกอบด้วย 20 เกณฑ์ 65 ตัวชี้วัด

ด้านที่ 6 ด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ 9 ตัวชี้วัด

หลักเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดย ระดับการให้คะแนน ประกอบด้วย 3 ระดับ ของแต่ละเกณฑ์ มีความหมาย ดังนี้

1 คะแนน หมายถึง เกณฑ์ด้านนี้มีความพร้อมน้อย

2 คะแนน หมายถึง เกณฑ์ด้านนี้มีความพร้อมปานกลาง

3 คะแนน หมายถึง เกณฑ์ด้านนี้มีความพร้อมมาก

จากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้มารวบรวมและคิดเป็นร้อยละ คือ ค่าร้อยละ คำนวณโดย คะแนนที่ได้ คูณ 100 หาร คะแนนรวม โดยที่คะแนนที่ได้หาได้จาก ผลรวมของคะแนนแต่ละเกณฑ์ คะแนนรวมหาได้จาก คะแนนสูงสุด คูณ จำนวนเกณฑ์ ($3 \times 57 = 171$) ค่าร้อยละที่ได้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ

ค่าต่ำกว่าร้อยละ 25 หมายความว่า ต้องปรับปรุง

ค่าระหว่างร้อยละ 25 - 50 หมายความว่า ปานกลาง

ค่าระหว่างร้อยละ 51 - 75 หมายความว่า ดี

ค่าสูงกว่าร้อยละ 75 หมายความว่า ดีมาก

มาตรฐานการทองเที่ยวโดยชุมชน (CBT)

ด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการทองเที่ยวโดยชุมชน

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
1.1	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
1.1.1	ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์				☐ มีแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ☐ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร ☐ มีการฝึกอบรมให้ความรู้ให้คนในชุมชนอย่าง น้อยปีละครั้ง ☐ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้	
1.2	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและนอกชุมชน					
1.2.1	มีการเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างการเรียนรู้กับคนภายในและภายนอก				☐ มีกลุ่มคนเข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ☐ มีวิทยากรถ่ายทอดได้ ☐ มีเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ เช่น สื่อต่างๆ ☐ มีการปรับฐานข้อมูล (สื่อ) ให้เป็นปัจจุบัน	
1.3	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนสู่ลูกหลาน					
1.3.1	คนในชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่การจัดการเรียนรู้ และพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆได้				☐ แกนนำกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายเชื่อมโยง cbt กับการพัฒนาชุมชนได้ ☐ แกนนำสามารถนำเครื่องมือ cbt ไปจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ในชุมชนได้	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
1.4	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
1.4.1	มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต				☐ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ☐ มีกิจกรรมการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ☐ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้	
1.5	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยยึดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง					
1.5.1	มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (หลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และ ความรู้คู่คุณธรรม)				☐ มีแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ☐ มีรูปแบบที่สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือมีการทำงานตามแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง ☐ มีการขยายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ☐ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้	

ด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
2.1	การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม					
2.1.1	ฐานข้อมูลทรัพยากร มีข้อมูลความรู้เรื่องทรัพยากร				☐ มีเอกสารข้อมูลรูปเล่มชัดเจน เป็นปัจจุบัน ☐ มีศูนย์ข้อมูล หรือแหล่งเรียนรู้	
2.2	สร้างการเรียนรู้					
2.2.1	อบรมให้ความรู้				☐ ผ่านการประชุม อบรม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ☐ สามารถอธิบาย/ถ่ายทอด เรื่องทรัพยากรในชุมชนได้ ☐ มีหน่วยงานภาคีด้านการจัดการทรัพยากรเข้ามาหนุนเสริม	
2.2.2	โปรแกรมการท่องเที่ยว				☐ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้ ☐ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ลงมือทำ	
2.2.3	การสื่อความหมาย				☐ มีคนสื่อหรือสื่ออื่นๆ เช่น ป้าย เอกสาร ☐ ผู้สื่อความหมายต้องใช้ฐานข้อมูลที่ชัดเจน เป็นปัจจุบัน และมีทักษะ เทคนิค สื่อกลางเล่น	
2.3	มีกลไกในการจัดการ					
2.3.1	มีกลุ่มองค์กรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ				☐ มีแกนนำ ☐ มีกลุ่มชุมชนที่ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ร่วม ☐ มีแผนงานในการขับเคลื่อน	
2.3.2	มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม				☐ มีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร ☐ มีการประสานงานกับหน่วยงานและคนในชุมชน ☐ มีแผนงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
2.4	การอนุรักษ์และฟื้นฟู					
2.4.1	มีการจัดการขยะ				☐ มีการอบรม/ให้ความรู้ คนในชุมชน ☐ จัดทำแผนการจัดการขยะในชุมชน ☐ มีการคัดแยกขยะ ☐ รีไซเคิลหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ ☐ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะ	
2.4.2	ฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง				☐ มีกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ☐ จัดทำแผนฟื้นฟูทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ☐ มีการประสานหน่วยงาน	
2.4.3	มีกองทุนในการจัดการทรัพยากร				☐ กองทุนมีการหมุนเวียนและใช้ประโยชน์ ☐ สมุดบัญชีรับ จ่าย ของชุมชน	
2.4.4	การจัดการพื้นที่				☐ มีการจัดแบ่งพื้นที่ในการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน เช่น เขตพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ใช้ประโยชน์	
2.4.5	มีกฎระเบียบในชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ				☐ มีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร ☐ มีการจัดการภายใต้กฎระเบียบ ☐ มีการประชาสัมพันธ์เรื่องกฎระเบียบ	

ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
3.1	ด้านภาษาถิ่น					
3.1.1	นำภาษาถิ่นมาใช้ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ภาษาถิ่นของเราเช่น ภาษามลายู ภาษาใต้				☐ ใช้ภาษาถิ่น ร่วมกับภาษากลาง ☐ มีการสื่อความหมายภาษาถิ่น ☐ มีสื่อที่แสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนภาษาถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว ☐ มีการสืบทอดภาษาถิ่นให้กับเยาวชน	
3.2	การแต่งกาย					
3.2.1	การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน				☐ สมาชิกชุมชนมีการแต่งกายให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน ☐ มีการสื่อความหมายเรื่องการแต่งกายของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว	
3.3	การเล่น					
3.3.1	รวบรวมการเล่นและจัดโปรแกรมการเล่นของแต่ละชุมชน***				☐ มีโปรแกรมท่องเที่ยวที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การเล่น ☐ มีการสื่อความหมายเรื่องการเล่นพื้นบ้าน ☐ มีการถ่ายทอดสู่เยาวชน	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
3.4	ศาสนา					
3.4.1	ข้อห้ามในการปฏิบัติ(ระเบียบ)				☐ มีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษร ☐ มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ☐ มีการสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวเข้าใจตามหลักศาสนา	
3.5	อาชีพในชุมชน					
3.5.1	รวบรวมฐานข้อมูลอาชีพของแต่ละชุมชน				☐ มีข้อมูลอาชีพที่เป็นลายลักษณ์อักษร ☐ มีปฏิทินฤดูกาล การประกอบอาชีพท้องถิ่น ☐ มีกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ฐานอาชีพแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ	
3.5.2	มีแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอาชีพ				☐ มีฐานเรียนรู้ ☐ มีผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากรประจำฐาน ☐ มีการสืบทอดให้กับเยาวชน	

ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
4.1	การบริหารจัดการคน					
4.1.1	กฎระเบียบกติกา				☐ สมาชิกสามารถอธิบายกฎระเบียบได้ ☐ มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ	
4.1.2	รูปแบบการทำงาน				☐ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง ☐ มีการแบ่งบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ☐ สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว ที่หลากหลาย เช่น คน 3 วัย กลุ่มเยาวชน ผู้นำและหน่วยงาน	
4.1.3	ผู้นำทางการในชุมชน				☐ ผู้นำมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว	
4.1.4	มีการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในชุมชน				☐ มีกลุ่มชัดเจน ☐ มีบันทึกการประชุมกลุ่ม ☐ มีกิจกรรมในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม	
4.2	การบริหารจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญา					
4.2.1	ภูมิปัญญาและการถ่ายทอดองค์ความรู้				☐ มีการบันทึกข้อมูลเอกสารลายลักษณ์อักษร ☐ มีผู้รู้ถ่ายทอด สื่อความหมาย ☐ มีการสืบทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชน ☐ มีแผนการพัฒนาคนในชุมชนให้ม้องค์ความรู้ที่เหมาะสม	
4.2.2	แกนนำกลุ่มท่องเที่ยว				☐ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ และแนวคิดในการพัฒนาชุมชน ☐ ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ☐ มีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนบทบาทในการทำงาน	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
4.3	การบริหารงาน					
4.3.1	มีการทำงานเป็นทีม				☐ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำ ☐ มีการวางแผนและแบ่งบทบาทการประชุมอย่างชัดเจน ☐ มีการใช้สื่อประกอบในการประชุม ที่มากกว่า การพูดคุยเพียงอย่างเดียว	
4.3.2	กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน				☐ มีกิจกรรมนำเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้กับ นักท่องเที่ยว ☐ มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสาระประโยชน์ ☐ มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็น เอกลักษณ์ชุมชน	
4.3.3	มีแผนการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวอย่างชัดเจน				☐ มีการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ☐ มีการจัดทำแผนพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ติดตาม และประเมินผล ☐ มีบันทึกการประชุมกลุ่ม	
4.3.4	มีการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มา ใช้บริการ				☐ มีแบบประเมินความพึงพอใจ (แบบสอบถาม การสอบถาม การสังเกต) ☐ นำผลการวิเคราะห์จากแบบประเมินมาแก้ไข ปรับปรุงในการทำงาน	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
4.4	การบริหารเงิน					
4.4.1	กองทุนสวัสดิการชุมชน				☐ มีการจัดตั้งกองทุนและการบริหารกองทุนอย่างชัดเจน ☐ มีกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน ☐ มีบันทึกการประชุม เอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินของกองทุน	
4.4.2	กระจายรายได้สู่ชุมชน				☐ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ☐ มีคณะทำงาน มีกลุ่ม องค์กรชัดเจน ☐ มีระบบบัญชีแสดงรายรับ รายจ่ายของกลุ่ม ☐ มีการประชุมประจำเดือน ☐ มีการรายงานและติดตาม	
4.4.3	การระดมทุน				☐ มีเอกสารหลักฐานการเป็นสมาชิก ☐ มีการประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ☐ มีการจัดสรรรายได้ให้สมาชิกอย่างเป็นธรรม ☐ ชาวบ้านร่วมลงหุ้นลงแรง	

ด้านที่ 5 ด้านการบริการและความปลอดภัย

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
5.1	จุดบริการนักท่องเที่ยว				☐ มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ☐ มีเอกสารประชาสัมพันธ์ คู่มือ ด้านการท่องเที่ยว ☐ มีระบบการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ภายในชุมชน ☐ มีการบริการจัดทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยว*** (กรณีที่เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเสี่ยง และอันตราย) ☐ มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว ☐ มีป้ายประชาสัมพันธ์ ☐ มีแผนที่และแผนผังชุมชน	
5.2	ด้านบริการที่พัก					
5.2.1	โครงสร้างที่พัก				☐ สภาพการใช้นานดี วัสดุที่ใช้แข็งแรง ☐ การจัดภูมิทัศน์ที่ลงตัวกับทำเลที่ตั้ง	
5.2.2	อุปกรณ์เครื่องนอน				☐ อุปกรณ์เครื่องนอนมีความเหมาะสมและพอเพียงกับจำนวนนักท่องเที่ยว (ที่นอน หมอน ผ้าห่ม มุ้ง ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน) ☐ การรักษาความสะอาดทุกครั้งที่มีผู้เข้ามาพัก	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
5.2.3	ห้องนอน				☐ สะอาดมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ☐ เป็นสัดส่วน มีพื้นที่ว่างสิ่งของสัมภาระในห้องนอน ☐ มีที่แขวนผ้า กระຈก ผ้าມ່ານ ภายในห้องนอน	
5.2.4	ห้องน้ำสะอาด				☐ อุปกรณ์ครบ (ถังน้ำมีฝาปิดและแยกระหว่างอาบกับชำระ ชั้นน้ำมีด้าม มีราวแขวนผ้า) ☐ ห้องน้ำมีความสะอาด และมิดชิด	
5.2.5	มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน				☐ มีแผนรองรับเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ☐ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในที่พัคและชุมชน ☐ มีศูนย์รับแจ้งเหตุจากนักท่องเที่ยว	
5.2.7	การจัดภูมิทัศน์				☐ มีที่นั่งพัคผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ☐ มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ☐ มีการปลูกต้นไม้ตกแต่ง และพืชสวนครัวรั้วกินได้	
5.2.8	ห้องครัวหรือที่จัดเตรียมอาหาร				☐ อุปกรณ์พร้อม สะอาด เรียบร้อยและมีการจัดเก็บมิดชิด ☐ อากาศถ่ายเทสะดวก ☐ มีความสะอาดของตัวอาคารและอุปกรณ์ ☐ มีการจัดระเบียบพื้นที่ ☐ สถานที่มีความเหมาะสม	
5.2.9	ถังขยะ				☐ วางอย่างเหมาะสมและรักษาความสะอาด ☐ มีการคัดแยกขยะ หรือแยกถังขยะ ☐ มีสถานที่กำจัดขยะ และปริมาณอย่างเพียงพอ	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับการให้คะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
5.2.10	การประเมินความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยว				☐ มีแบบประเมิน สมุดเยี่ยม ☐ มีการรับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว ☐ มีการนำความเห็นจากนักท่องเที่ยวไปปรับปรุงและแก้ไข	
5.3	กิจกรรมแต่ละฐานเรียนรู้					
5.3.1	กิจกรรมมีความเหมาะสม				☐ ฐานกิจกรรมง่ายต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ☐ มีความปลอดภัยของแต่ละฐานเรียนรู้ ☐ ระยะเวลาในแต่ละฐานเรียนรู้มีความเหมาะสม ☐ มีผู้สื่อความหมายให้ความรู้ในแต่ละฐาน	
5.3.2	จัดทำโปรแกรมฐานเรียนรู้				☐ สร้างการเรียนรู้กิจกรรมแต่ละฐาน ☐ ฐานกิจกรรมมีการเชื่อมโยง	
5.4	การรักษาความปลอดภัย					
5.4.1	มีความรู้ความเข้าใจในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว				☐ มีบุคลากร ☐ มีอุปกรณ์สื่อสารในการปฏิบัติงาน ☐ มีการฝึกอบรม มีการซักซ้อม	
5.4.2	มีระบบระเบียบการบริหารจัดการความปลอดภัยที่ชัดเจน				☐ เป็นองค์กรในชุมชน ☐ มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน	
5.4.3	มีเครื่องมืออุปกรณ์ ในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว				☐ อุปกรณ์เครื่องมือทันสมัย ☐ มีความรู้และความพร้อม ☐ พัฒนาคนให้มีความรู้อย่างต่อเนื่อง ☐ มีการซักซ้อมการเกิด ภัย หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ	

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
5.5	ด้านการให้บริการอาหาร					
5.5.1	อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จัดโปรแกรมอาหารเพื่อสุขภาพ				☐ มีการบริการอาหารพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว ☐ มีการสอนให้กับนักท่องเที่ยวทำอาหารพื้นบ้าน ☐ มีการสื่อความหมายเรื่องอาหารพื้นบ้าน ☐ มีการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่ผลิตเองในชุมชนมาเป็นส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร ☐ มีอาหารที่ถูกสุขอนามัยและดีต่อสุขภาพ ปราศจากสารปรุงรส	
5.5.2	มีการประเมินความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยวด้านอาหาร				☐ มีแบบประเมิน ☐ มีการปรับปรุงแก้ไข	
5.5.3	มีการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				☐ มีการรับรอง ☐ การตรวจสอบประจำเดือน ☐ มีการประเมิน	
5.5.4	สถานที่ประกอบอาหารมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ				☐ มีความเหมาะสม ☐ มีความสะอาด ☐ มีการประเมิน	
5.6	ผลิตภัณฑ์ชุมชน				☐ มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ☐ มีเอกสารประชาสัมพันธ์ ☐ พัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีคุณภาพ	

ด้านที่ 6 ด้านตลาด ประชาสัมพันธ์

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน			ตัวชี้วัดในการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3		
6.1	การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์				☐ เว็บไซต์ ☐ ศูนย์ข้อมูล ☐ VCD สารคดี ☐ แผ่นพับ ☐ นามบัตร ☐ ป้ายประชาสัมพันธ์ ☐ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน	
6.2	การทำการตลาด				☐ การเข้าร่วมจัดนิทรรศการกับงานต่างๆ ☐ วิธีอื่นๆ โปรดระบุ	

ข้อเสนอแนะ โดยรวม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....คณะกรรมการตรวจประเมิน

()

1.2.3.2. ตัวชี้วัดกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง

1.2.3.2.1. **เกิดการพัฒนาคคน** โดยชุมชนที่ดำเนินการได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของ“กระบวนการเรียนรู้” โดยการใช้ “ข้อมูล” “ความรู้” และ “กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม” อันเป็นผลมาจากการหนุนเสริมให้ชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการออกแบบ จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ชุมชนเองก็ได้พัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล รวมทั้งได้พัฒนาทักษะในเรื่องต่างๆ ที่ปฏิบัติการ นอกจากนี้ ยังเสริมสร้างเจตคติให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ยอมรับความสำคัญของสมาชิกในชุมชนทุกเพศ วัย รวมทั้งตระหนักถึงความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลระหว่างคนและธรรมชาติอันเป็นฐานชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

1.2.3.2.2. **ปัญหาได้รับการคลี่คลาย** กระบวนการทำงานโดยการรวมพลังของคนในชุมชนได้นำไปสู่การคลี่คลายปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ในหลากหลายมิติ อาทิ

- เกิดข้อตกลง กฎ กติกา ในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชน ได้แก่ ข้อตกลงในการจัดการอ่าว ทะเล ป่าชุมชน
- การพัฒนาอาชีพเดิม และสร้างทางเลือกอาชีพใหม่ เช่น การพัฒนาอาชีพการทำน้ำปลา การแปรรูปสัตว์น้ำ การปลูกผัก และการทำนาอินทรีย์ เป็นต้น
- การพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ การพัฒนาการจัดสวัสดิการสำหรับคนด้อยโอกาสในชุมชนผ่านกองทุนวันละบาท การจัดตั้งกองทุนชาวนา

1.2.3.2.3. **เกิดกลไกต่อเนื่อง** นอกจากจะทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันแล้ว ยังทำให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนจัดตั้งเป็น “กลไก” เพื่อขับเคลื่อนงานต่อเนื่องในหลายรูปแบบ ทั้งการไปเสริมกลไกเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น หรือในลักษณะการก่อรูปกลไกใหม่ขึ้นมา นอกจากนี้แต่ละชุมชนยังได้มีการเชื่อมโยงกับกลไกอื่นๆ ที่มีอยู่เพื่อมาเสริมพลังการขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ อาทิ พลังงานจังหวัด พมจ. สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่ สถาบันอุดมการณ์ศึกษาในพื้นที่และในภูมิภาค รวมถึงหน่วยงานที่เป็นแหล่งทุนต่างๆ ได้แก่ พอช. สสส. และ สกว.

ระดับชุมชน	
• พื้นที่ชุมชนไม่ใช่เป็นศูนย์ • มีกลุ่มองค์กรในพื้นที่ • มีองค์กรสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน	• ต้องการ Mapping การขับเคลื่อนแต่ประเด็น • มีกลไกกลางในขับเคลื่อนเชื่อมโยง • มีกลไกย่อยทำหน้าที่แก้ปัญหา และพัฒนา • ใช้งานข้อมูลเป็นฐานคิดและตัดสินใจ

2. ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

2.2. ทิศทาง และกระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชน

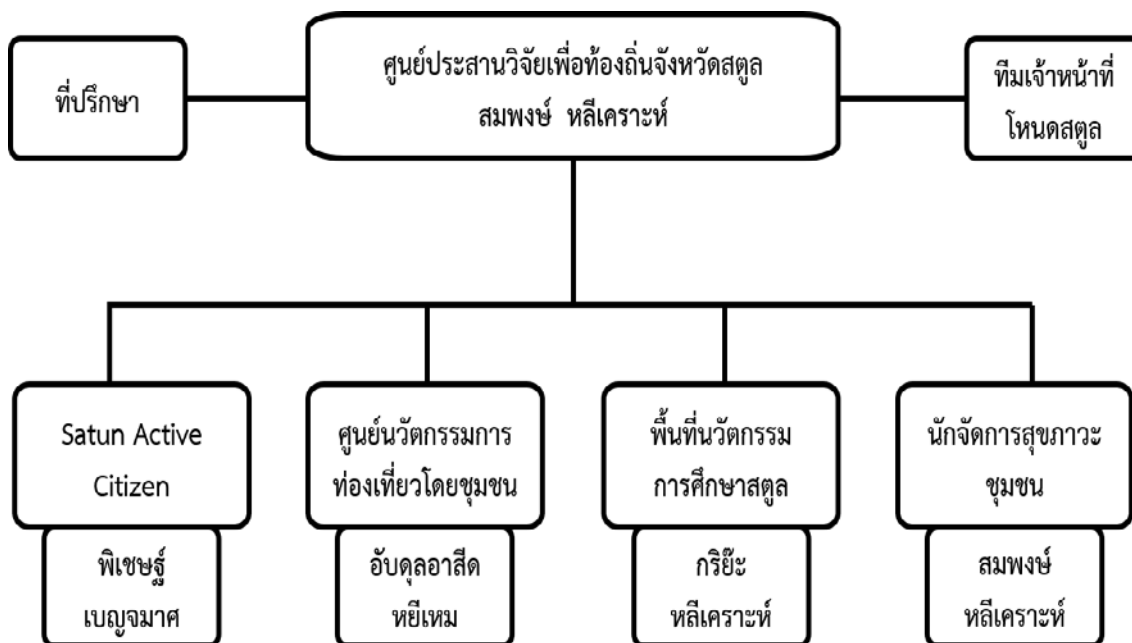
การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชากรโลก นอกเหนือจากภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมอื่นๆ หลายประเทศทั่วโลกให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญชนิดหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และจากการสำรวจขององค์การการท่องเที่ยวโลก พบว่าอัตราการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 2560 มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวนทั้งสิ้น 1,326 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 7 สร้างรายได้ทั่วทั้งโลก 1,340 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 5 (UNWTO, 2018) และในรอบสอง ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญทางเศรษฐกิจในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยจากข้อมูลด้านสถิติของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งได้ระบุว่าในปี 2561 ตลอดทั้งปีมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 38.27 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.75 ล้านล้านบาท (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

ในปี 2562 รัฐบาลยังคงมีความไว้วางใจให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้ถึงท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยให้น้ำหนักไปยังเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำอย่างจริงจัง พร้อมกับกำหนดเป้าหมายชัดเจนให้ผลักดันการกระจายรายได้สู่จังหวัดท่องเที่ยวรอง และความมุ่งมั่นของ ททท. ที่ต้องการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ควบคู่กับการพัฒนาประเทศ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลกหรือเป็นแม่เหล็กของการท่องเที่ยวระดับโลก

ดังนั้นจึงต้องหาความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่า การขยายและกระจายตัวของนักท่องเที่ยวจะส่งผลดีมากกว่าผลเสียต่อประเทศ โดยเฉพาะต่อชุมชนที่มีความเปราะบาง

สำหรับการส่งเสริมเมืองรองและชุมชน คือ ความชัดเจนด้านนโยบายที่ต้องการให้การท่องเที่ยวช่วยลดความเหลื่อมล้ำในแง่ของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย แต่ความท้าทายอย่างที่สุด คือ วิธีการดำเนินการในทางปฏิบัติที่จะให้การเปิดตัวเมืองรองและชุมชนสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยไม่ทิ้งความเสียหายไว้ในภายหลัง ความต้องการด้านการตลาดจะดำเนินไปอย่างสมดุลกับความพร้อมด้านห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทยซึ่งทุกสิ่งที่มีในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นคน ประเพณี วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม ธรรมชาติ ภาษา การแต่งกาย อาหาร เป็นต้น ที่ถูกส่งมอบจากรุ่นสู่รุ่น หรือ ถูกปรับปรุง ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมีในลักษณะที่เป็นแบบดั้งเดิม และแบบร่วมสมัย ซึ่งปัจจัยทั้งหมดถูกนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยการสร้างจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ให้เป็นที่พักักแก่นักท่องเที่ยว ในรูปของผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ สร้างประสบการณ์ใหม่ๆ

3. การขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
 - 3.2. กลไก การกิจการดำเนินงานในการขับเคลื่อนนวัตกรรม
 - 3.2.2. โครงสร้างบริหารจัดการทีมขับเคลื่อน
 - 3.2.2.1. โครงสร้างองค์กรศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล

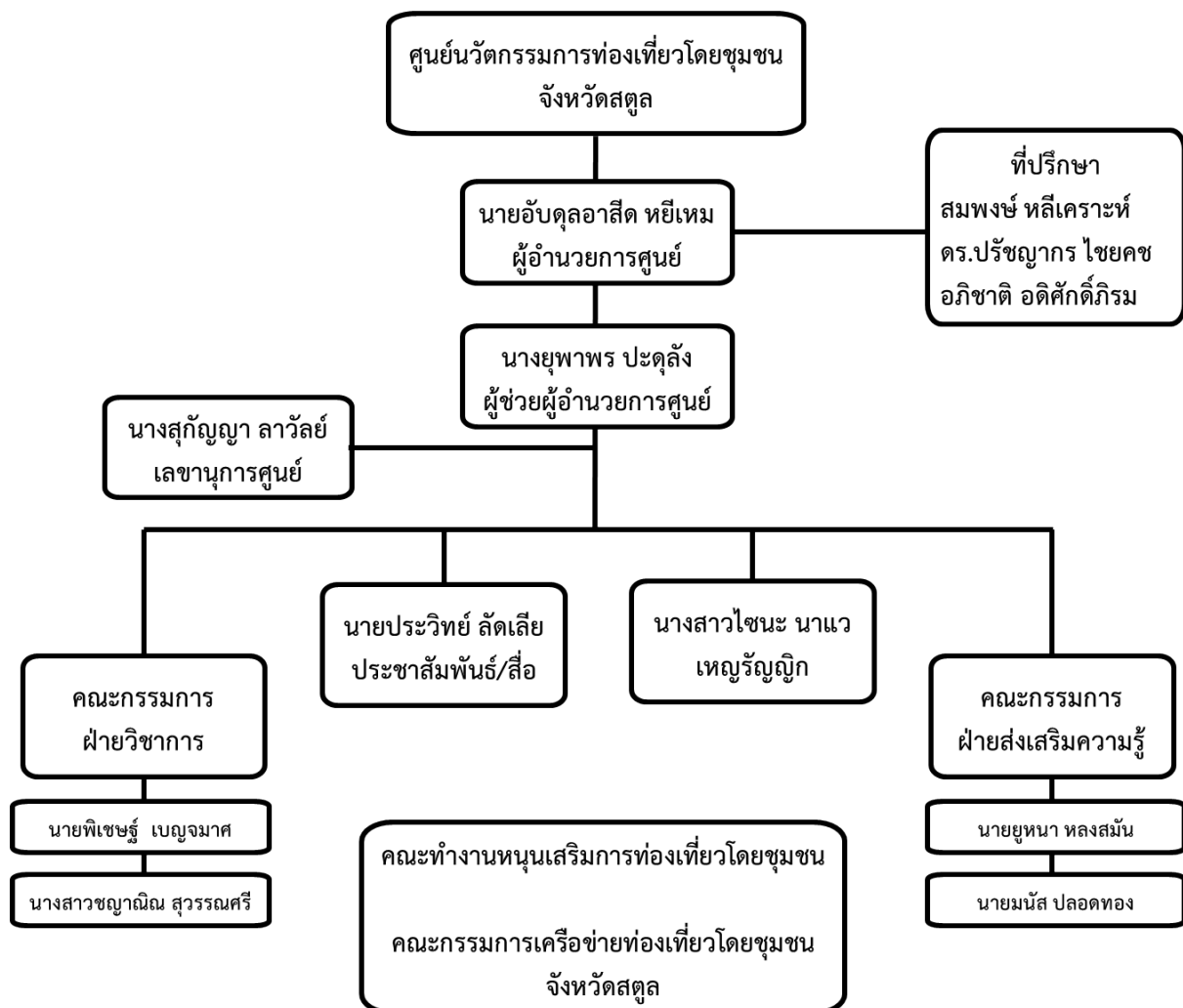

โครงสร้างนี้เพื่อให้เห็นระบบการรับผิดชอบในส่วนของงานแต่ละประเด็นให้ง่ายต่อการติดต่อประสานงาน ในความเป็นจริงพี่เลี้ยงมีการหนุนเสริมการดำเนินงานของแต่ละส่วนซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ได้รับความเคลื่อนไหวจากการทำงานและการประชุมในทีมสำนักงาน

นอกจากนี้ยังมีที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำ เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่สนับสนุนกระบวนการทำงาน ทั้งเติมแนวความคิด ช่วยเหลืองาน เป็นกระบอกเสียง ซึ่งในปีนี้มี อาจารย์สุทธิ สายสุนีย์ อาจารย์พรนัทสมา และอาจารย์หุดดิน อูสมมา

มีกลยุธยมิตรที่เป็นภาคีร่วมในการทำงานแม้จะไม่ได้ลงลึกในกระบวนการทำงานแต่ก็มีส่วนร่วมรับรู้และทางศูนย์ประสานงานเองก็สามารถที่เชื่อมโยงงานของพื้นที่ได้ เช่น มูลนิธิคลองโต๊ะเหล็มมอคาเดมี สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เครือข่ายแผนพัฒนาภาคใต้ คุ่มครองผู้บริโภค เกษตรกรรมทางเลือก สำนักงานกองทุนฟื้นฟูบูรณะฯ ฯลฯ

3.2.2.2. โครงสร้างคณะทำงานศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

3.2.3. ยุทธศาสตร์ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

สร้างพลัง(Empowerment)ประชาชนสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.3.1. ศึกษาและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3.2.3.2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่ม หน่วยงานและองค์กรชุมชนให้เป็นหน่วยพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.3.3. ถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและภูมิปัญญา ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน แก่สาธารณะ

3.2.3.4. ร่วมกับหน่วยพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.4. ระเบียบข้อบังคับ และแผนการขับเคลื่อน

ข้อบังคับ

ศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชน จังหวัดสตูล

หมวดที่ 1

ความทั่วไป

- ข้อ 1 ชื่อว่า “ศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล” ใช้ชื่อย่อว่า “ศนท.”
- ข้อ 2 ศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล หมายความว่า ศูนย์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้ การจัดการ Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อทำการขับเคลื่อนขยายผลแนวทางการ Thornton โดยชุมชนที่รับผิดชอบสังคม และรวมถึงการพัฒนาบุคคลสู่ความเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ
- ข้อ 3 ศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 170 หมู่ 4 ตำบลละงู อำเภอ ละงู จังหวัดสตูล 91110
- ข้อ 4 วัตถุประสงค์ของศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อ
- 4.1 เพื่อศึกษาและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านกระบวนการวิจัย เพื่อท้องถิ่น
 - 4.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่ม หน่วยงานและองค์กรชุมชนให้เป็นหน่วยพัฒนา ท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริม Thornton โดยชุมชน
 - 4.3 เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและภูมิปัญญา ด้าน Thornton โดยชุมชน แก่ สาธารณะ
 - 4.4 ร่วมกับหน่วยพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนา Thornton โดยชุมชน

หมวดที่ 2

สมาชิก

- ข้อ 5 สมาชิกของศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูลมี 2 ประเภท คือ
- 5.1 สมาชิกสามัญ ได้แก่ สมาชิกที่คณะกรรมการของศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชน จังหวัดสตูลให้การพิจารณาคัดเลือกจากมติในที่ประชุม
 - 5.2 สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ บุคคลผู้ทรงเกียรติ หรือทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีอุปการคุณแก่ศูนย์ซึ่ง คณะกรรมการลงมติให้เชิญเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัด สตูล
- ข้อ 6 สมาชิกจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้
- 6.1 กรณีเป็นบุคคลธรรมดา ต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว
 - 6.2 กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยถูกต้องตามกฎหมายไทย
 - 6.3 เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย มีจิตสาธารณะที่ต้องการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชนและ สังคม
- ข้อ 7 ค่าลงทะเบียน และค่าบำรุงศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล
- 7.1 สมาชิกสามัญ มิต้องเสียค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงแต่อย่างใดทั้งสิ้น
 - 7.2 สมาชิกกิตติมศักดิ์ มิต้องเสียค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ข้อ 8 การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้ผู้ประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกโดยการยื่นใบสมัคร ตามแบบของศูนย์ต่อเลขานุการ โดยมีสมาชิกสามัญรับรองอย่างน้อย 1 คน และ เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติว่าจะรับหรือไม่รับเข้าเป็นสมาชิก และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาการสมัครแล้ว ผลเป็นประการใดให้เลขานุการเป็นผู้แจ้งให้ผู้สมัครทราบโดยเร็ว

ข้อ 9 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติให้ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก ก็ให้ผู้สมัครนั้นเข้าแนะนำตัวในที่ประชุมของศูนย์ตามวันเวลาที่จัดขึ้น และสมาชิกภาพของผู้สมัคร ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้สมัครได้แนะนำตัวในที่ประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ข้อ 10 สมาชิกภาพของสมาชิกกิตติมศักดิ์ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่หนังสือตอบรับคำเชิญของผู้ที่คณะกรรมการ ได้พิจารณาลงมติให้เชิญเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ได้มาถึง

ข้อ 11 สมาชิกภาพของสมาชิกให้สิ้นสุดลงด้วยเหตุดังต่อไปนี้

11.1 ตายหรือสิ้นสภาพนิติบุคคล

11.2 ลาออก โดยยื่นหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการ และคณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติ

11.3 ขาดคุณสมบัติสมาชิก

11.4 ที่ประชุมใหญ่ หรือคณะกรรมการได้พิจารณาลงมติให้ลบชื่อออกจากทะเบียน เพราะสมาชิกผู้นั้นได้ประพฤติทำความเสื่อมเสียมาสู่ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ข้อ 12 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

12.1 มีสิทธิเข้าใช้สถานที่ของศูนย์โดยเท่าเทียมกัน

12.2 มีสิทธิเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของศูนย์ต่อคณะกรรมการ

12.3 มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆ ที่ศูนย์ได้จัดให้มีขึ้น

12.4 มีสิทธิเข้าร่วมประชุมใหญ่ของศูนย์

12.5 สมาชิกสามัญมีสิทธิในการเลือกตั้ง หรือได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งเป็นกรรมการศูนย์และมีสิทธิออกเสียงลงมติต่างๆ ในที่ประชุม

12.6 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบเอกสารและบัญชีทรัพย์สินของศูนย์

12.7 มีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันอย่างน้อย 1 ใน 3 ของสมาชิกสามัญทั้งหมดร้องขอต่อคณะกรรมการให้จัดประชุมใหญ่วิสามัญได้

12.8 มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติ และข้อบังคับของศูนย์โดยเคร่งครัด

12.9 มีหน้าที่ประพฤติตนให้สมกับเกียรติที่เป็นสมาชิกของศูนย์

12.10 มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจการต่างๆ ของศูนย์

12.11 มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ได้จัดให้มีขึ้น

12.12 มีหน้าที่ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียง ข่าวสารของศูนย์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

หมวดที่ 3

การดำเนินการศูนย์

ข้อ 13 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่บริหารกิจการของศูนย์มีจำนวนอย่างน้อย 3 คน อย่าง
มากไม่เกิน 15 คน คณะกรรมการนี้ต้องเป็นสมาชิกสามัญที่ได้มาจากการเลือกของที่ประชุมใหญ่ของ
ศูนย์ และให้ผู้ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ เลือกกันเองเป็นผู้อำนวยการศูนย์ 1 คน และผู้ช่วย
ผู้อำนวยการศูนย์ 1 คน สำหรับกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ให้ผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้แต่งตั้ง ผู้ที่ได้รับเลือก
จากที่ประชุมใหญ่เข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ ของศูนย์ตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งตำแหน่งของกรรมการศูนย์มี
ตำแหน่งและหน้าที่โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

13.1 ผู้อำนวยการศูนย์	ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจการของศูนย์ เป็น
ผู้แทนศูนย์ในการติดต่อกับบุคคลภายนอกและทำหน้าที่เป็น
ประธานในที่ประชุมคณะกรรมการและการประชุมใหญ่ของ
ศูนย์
13.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์	ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ในการบริหารกิจการศูนย์
ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ผู้อำนวยการศูนย์ได้มอบหมายและทำ
หน้าที่แทนผู้อำนวยการศูนย์เมื่อผู้อำนวยการศูนย์ไม่อยู่
หรือไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่การทำหน้าที่แทน
ผู้อำนวยการศูนย์ ให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ตามลำดับ
ตำแหน่งเป็นผู้กระทำการแทน
13.3 เลขานุการ	ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของศูนย์ทั้งหมด เป็นหัวหน้า
เจ้าหน้าที่ของศูนย์ในการปฏิบัติกิจการของศูนย์และปฏิบัติ
ตามคำสั่งของผู้อำนวยการศูนย์ ตลอดจนทำหน้าที่เป็น
เลขานุการในการประชุมต่างๆ ของศูนย์
13.4 ทรัพย์สิน	มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของศูนย์ เป็นผู้จัดทำบัญชี
รายรับรายจ่าย บัญชีงบดุลของศูนย์และเก็บเอกสารหลักฐาน
ต่างๆ ของศูนย์ไว้เพื่อตรวจสอบ
13.5 ปฏิคม	มีหน้าที่ในการให้การต้อนรับแขกของศูนย์ เป็นหัวหน้าใน
การจัดเตรียมสถานที่ของศูนย์ และจัดเตรียมสถานที่ประชุม
ต่างๆ ของสมาคม
13.6 นายทะเบียน	มีหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนสมาชิกทั้งหมดของศูนย์
ประสานงาน
13.7 ประชาสัมพันธ์	มีหน้าที่เผยแพร่กิจการและชื่อเสียงเกียรติคุณของศูนย์ให้
สมาชิกและบุคคลโดยทั่วไปให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย
13.8 กรรมการตำแหน่งอื่นๆ	ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะกรรมการเห็นสมควรกำหนดให้มี
ขึ้น โดยมีจำนวนเมื่อรวมกับตำแหน่งกรรมการตามข้างต้น
แล้ว จะต้อง ไม่เกินจำนวนที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้ แต่ถ้า
คณะกรรมการมิได้กำหนดตำแหน่งก็ถือว่าเป็นกรรมการ
กลาง

- ข้อ 14 คณะกรรมการของศูนย์สามารถอยู่ในตำแหน่งได้ จนกว่าจะยุติบทยาบทหน้าทีกรรมการศูนย์ตามข้อ 16 และเมื่อได้คณะกรรมการใหม่ ก็ให้ทำการส่งและรับมอบงานกันระหว่างคณะกรรมการคนเก่าและคณะกรรมการคนใหม่ให้เป็นที่เสร็จสิ้น ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการคนใหม่ได้รับตำแหน่งแทน
- ข้อ 15 ตำแหน่งกรรมการศูนย์ ถ้าต้องว่างลงก็ให้คณะกรรมการจัดหาและแต่งตั้งสมาชิกสามัญคนใดคนหนึ่ง หรือบุคคลที่เห็นสมควรเข้าดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่างลงนั้น และถ้าเป็นตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ว่างก็ให้คณะกรรมการเลือกกันเองเป็นผู้อำนวยการศูนย์
- ข้อ 16 กรรมการอาจจะพ้นจากตำแหน่ง ด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ
- 16.1 ตาย
 - 16.2 ลาออก
 - 16.3 ที่ประชุมใหญ่ลงมติให้ออกจากตำแหน่ง
 - 16.4 เป็นผู้มีความประพฤติและปฏิบัติตนเป็นที่เสื่อมเสียและคณะกรรมการศูนย์มีมติให้ออกโดยมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของคณะกรรมการของศูนย์
- ข้อ 17 กรรมการที่มีความประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งกรรมการให้ยื่นใบลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการมีมติให้ออก
- ข้อ 18 อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ
- 18.1 มีอำนาจออกระเบียบปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติ โดยระเบียบปฏิบัตินั้นจะต้องไม่ขัดต่อ ข้อบังคับฉบับนี้
 - 18.2 มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ของศูนย์
 - 18.3 มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการที่ปรึกษา หรืออนุกรรมการได้
 - 18.4 มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่สามัญประจำปี และประชุมใหญ่วิสามัญ
 - 18.5 มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ที่ยังมีได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้
 - 18.6 มีอำนาจบริหารกิจการของศูนย์ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตลอดจนมีอำนาจอื่นๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้
 - 18.7 มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งหมด รวมทั้งการเงินและทรัพย์สินทั้งหมดของศูนย์
 - 18.8 มีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ตามที่สมาชิกสามัญ จำนวน 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดได้เข้าชื่อร้องขอให้จัดประชุมใหญ่วิสามัญขึ้น ซึ่งการนี้จะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญขึ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ
 - 18.9 มีหน้าที่จัดทำเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการเงิน ทรัพย์สินและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถจะให้สมาชิกตรวจสอบได้เมื่อสมาชิก ร้องขอ
 - 18.10 จัดทำบันทึกรการประชุมต่างๆ ของศูนย์ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและจัดส่งให้สมาชิกได้รับทราบ
 - 18.11 มีหน้าที่อื่นๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้
- ข้อ 19 คณะกรรมการจะต้องประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยให้จัดขึ้นภายในวันที่ 30 ของทุกเดือน ทั้งนี้เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการบริหารกิจการของศูนย์

ข้อ 20 การประชุมคณะกรรมการ จะต้องมีการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงจะถือว่าครบองค์ประชุม มติของที่ประชุมคณะกรรมการ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันก็ให้ประธานในการประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ 21 ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้กรรมการที่เข้าประชุมในคราวนั้นเลือกกันเอง เพื่อให้กรรมการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่ เป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

หมวดที่ 4

การประชุมใหญ่

ข้อ 22 การประชุมใหญ่ของศูนย์มี 2 ชนิด คือ

22.1 การประชุมใหญ่สามัญ

22.2 การประชุมใหญ่วิสามัญ

ข้อ 23 คณะกรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ละ 1 ครั้ง ภายในเดือนมกราคม-มีนาคมของทุกๆ ปี

ข้อ 24 การประชุมใหญ่วิสามัญ อาจจะมีขึ้นได้ก็โดยเหตุที่คณะกรรมการเห็นควรจัดให้มีขึ้นหรือเกิดขึ้นด้วยการเข้าชื่อร่วมกันของสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดร้องขอต่อคณะกรรมการของศูนย์ให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญก็ได้ ในการร้องขอนั้นต้องระบุว่าประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด

เมื่อคณะกรรมการของศูนย์ได้รับการร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญตามวรรคแรกให้คณะกรรมการของศูนย์เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ โดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ

ถ้าคณะกรรมการของศูนย์ไม่เรียกประชุมภายในระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกที่เป็นผู้ร้องขอให้เรียกประชุมหรือสมาชิกอื่นรวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่กำหนดตามวรรคแรกจะเรียกประชุมเองก็ได้

ข้อ 25 การแจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ให้เลขานุการเป็นผู้แจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ให้สมาชิกได้ทราบ และการแจ้งจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุวัน เวลาและสถานที่ให้ชัดเจน โดยจะต้องแจ้งให้สมาชิกได้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน และประกาศแจ้งกำหนดนัดประชุมไว้ ณ สำนักงานของศูนย์ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนถึงกำหนดประชุมใหญ่

ข้อ 26 การประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะต้องมีวาระการประชุมอย่างน้อยดังต่อไปนี้

26.1 แลกเปลี่ยนกิจการที่ผ่านมาในรอบปี

26.2 แลกเปลี่ยนบัญชีรายรับ รายจ่ายและบัญชีสมดุลของปีที่ผ่านมาให้สมาชิกรับทราบ

26.3 ตรวจสอบทะเบียนสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

26.4 เรื่องอื่นๆ ถ้ามี

ข้อ 27 การประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือการประชุมใหญ่วิสามัญ ต้องมีสมาชิกสามัญมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก จึงจะครบองค์ประชุม หากถึงกำหนดเวลาการประชุมแล้วสมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ถ้าการประชุมใหญ่ครั้งนั้นเป็นการประชุมใหญ่ตามคำเรียกร้องของสมาชิกก็ให้งดการประชุม แต่ถ้าเป็นกรณีการประชุมใหญ่ที่คณะกรรมการศูนย์เป็นผู้เรียก

ประชุม ก็ให้เรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายใน 14 วัน นับตั้งแต่วันที่นัดประชุมครั้งแรกการประชุมครั้งนี้ไม่บังคับว่าจะต้องครบองค์ประชุม

ข้อ 28 การลงมติต่างๆ ในที่ประชุมใหญ่ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์แต่ถ้าคะแนนเสียงที่ลงมติดีคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ประธานในการประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ 29 ในการประชุมใหญ่ของศูนย์ ถ้าผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการไม่มาร่วมประชุมหรือไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้ที่ประชุมใหญ่ทำการเลือกกรรมการที่มาร่วมประชุมคนใดคนหนึ่ง ให้ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

หมวดที่ 5

การเงินและทรัพย์สิน

ข้อ 30 การเงินและทรัพย์สินทั้งหมดให้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ เงินสดของศูนย์ถ้ามีให้นำฝากไว้ในธนาคารที่อยู่ในพื้นที่ธนาคารใดก็ได้ โดยมีผู้ถือครองบัญชีจำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และเหรัญญิก

ข้อ 31 การลงนามในตั๋วเงินหรือเช็คของศูนย์ จะต้องมียามือชื่อของผู้อำนวยการ หรือผู้ทำการแทนลงนามร่วมกับเหรัญญิก จึงจะถือว่าใช้ได้

ข้อ 32 ให้ผู้อำนวยการศูนย์มีอำนาจสั่งจ่ายเงินของศูนย์ได้ครั้งละไม่เกิน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ถ้าเกินกว่าจำนวนดังกล่าว ต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการศูนย์ เว้นแต่กรณีจำเป็นและเร่งด่วนให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้อำนวยการศูนย์ ที่จะอนุมัติให้จ่ายได้ แล้วต้องรายงานให้คณะกรรมการศูนย์ทราบในการประชุมคราวต่อไป

ข้อ 33 ให้เหรัญญิกมีอำนาจเก็บรักษาเงินสดของศูนย์ได้ไม่เกิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) ถ้าเกินกว่าจำนวนนี้ จะต้องนำฝากธนาคารในบัญชีของศูนย์ทันทีที่โอกาสอำนวยให้

ข้อ 34 เหรัญญิก จะต้องทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและบัญชีงบดุลให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ การรับหรือจ่ายเงินทุกครั้งจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อของผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้ทำการแทนร่วมกับเหรัญญิก

หมวดที่ 6

การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับและการเลิกศูนย์

ข้อ 35 ข้อบังคับของศูนย์จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่เท่านั้น และองค์ประชุมใหญ่จะต้องมีสมาชิกสามัญเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด มติของที่ประชุมใหญ่ในการให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับ จะต้องมียามือชื่อไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

ข้อ 36 การเลิกศูนย์จะเลิกได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่ของศูนย์ ยกเว้นเป็นการเลิกเพราะเหตุของกฎหมาย มติของที่ประชุมใหญ่ที่ให้เลิกศูนย์จะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด และองค์ประชุมใหญ่จะต้องไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด

ข้อ 37 เมื่อศูนย์ต้องเลิก ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ทรัพย์สินของศูนย์ที่เหลืออยู่หลังจากที่ได้ชำระบัญชีเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้ตกเป็นของ ชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล เลขที่ 170 หมู่ 4 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

หมวดที่ 7

บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ 38 การตีความข้อบังคับของศูนย์ หากเป็นที่สงสัยให้คณะกรรมการโดยเสียงข้างมากของที่ประชุม
คณะกรรมการที่มีอยู่เป็นผู้ชี้ขาด

หมวดที่ 8

บทเฉพาะกาล

ข้อ 39 ข้อบังคับฉบับนี้ ให้เริ่มใช้บังคับได้นับตั้งแต่วันที่ศูนย์ได้รับการจัดตั้งเป็นต้นไป

ข้อ 40 เมื่อศูนย์ได้รับการจัดตั้ง ก็ให้ถือว่าผู้เริ่มการทั้งหมดเป็นสมาชิกสามัญและสมาชิกภาพของ
คณะกรรมการที่ตั้งขึ้น เริ่มตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

3.3. ความร่วมมือในการสนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อนนวัตกรรม

3.3.1. รูปแบบการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

- 3.3.1.1. ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3.3.1.2. ชุมชนหาข้อมูล / ติดต่อหน่วยงาน
- 3.3.1.3. พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน
- 3.3.1.4. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานะข้อมูล
- 3.3.1.5. ส่งข้อมูลความรู้และเครื่องมือพัฒนาให้ชุมชนศึกษา
- 3.3.1.6. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม
- 3.3.1.7. ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT Thailand
- 3.3.1.8. ลงพื้นที่ทำแผนCBT ร่วมกับชุมชน
- 3.3.1.9. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.1.9.1. บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง
 - 3.3.1.9.2. การจัดทำบัญชี
 - 3.3.1.9.3. การพัฒนาเยาวชน
 - 3.3.1.9.4. พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก
 - 3.3.1.9.5. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน
 - 3.3.1.9.6. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และ สุขอนามัย
 - 3.3.1.9.7. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน
 - 3.3.1.9.8. พัฒนานักสื่อความหมาย
 - 3.3.1.9.9. การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT
 - 3.3.1.9.10. การพัฒนาที่พัก
 - 3.3.1.9.11. ทำสื่อประชาสัมพันธ์
 - 3.3.1.9.12. การพัฒนาการบริการและความปลอดภัยในชุมชน
 - 3.3.1.9.13. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3.1.10. Product Testing
- 3.3.1.11. ติดตามประเมินผลการพัฒนา (ทุกปี)
- 3.3.1.12. วิจัย / ถอดบทเรียนการพัฒนา
- 3.3.1.13. ชุมชนขอรับการรับรองมาตรฐาน CBT
- 3.3.1.14. ชุมชนเข้าประกวดรางวัล
- 3.3.1.15. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก
- 3.3.1.16. เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน CBT Thailand
- 3.3.1.17. ประกาศเขตการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3.3.1.18. Halal Tourism

3.3.2. หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

3.3.2.1. สำนักงานจังหวัดสตูล

- 3.3.2.1.1. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานะข้อมูล การกิจที่ดำเนินการ รวบรวมฐานข้อมูลCBTสตูลให้ชัดเจนที่ไหนบ้าง
- 3.3.2.1.2. ลงพื้นที่ทำแผนCBT ร่วมกับชุมชน การกิจที่ดำเนินการ พูดคุยเพื่อร่วมกันกำหนดแผนร่วมกัน ทำอะไร ที่ไหน เชื่อมโยงแผน CBT กับแผนท่องเที่ยว จ.สตูล
- 3.3.2.1.3. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.1.3.1. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การกิจที่ดำเนินการ สนับสนุนงบประมาณปรับปรุงซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 3.3.2.1.3.2. การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT การกิจที่ดำเนินการ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาตามหลักเกณฑ์งบประมาณจังหวัด งบกลุ่มจังหวัด

3.3.2.2. สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล

- 3.3.2.2.1. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานะข้อมูล การกิจที่ดำเนินการ รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลชุมชน
- 3.3.2.2.2. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชื้อชุมชนเข้ารับการอบรม การกิจที่ดำเนินการ จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ตามแผนที่จัดขึ้น และตามความต้องการของชุมชนที่เสนอ
- 3.3.2.2.3. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.2.3.1. การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT การกิจที่ดำเนินการ เชื่อมประสาน และส่งโครงการขอรับงบประมาณจากกรมการท่องเที่ยว
 - 3.3.2.2.3.2. ทำสื่อประชาสัมพันธ์ การกิจที่ดำเนินการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว

3.3.2.3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท.สำนักงานสตูล

- 3.3.2.3.1. พูดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน การกิจที่ดำเนินการ ส่งคนมาให้ข้อมูลด้านการตลาดกับชุมชนที่สนใจ
- 3.3.2.3.2. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.3.2.1. ทำสื่อประชาสัมพันธ์ การกิจที่ดำเนินการ ทำสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

- 3.3.2.3.2.2. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การกิจที่ดำเนินการ สร้างและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสู่เป็นโปรแกรมท่องเที่ยว
- 3.3.2.3.3. Product Testing การกิจที่ดำเนินการ พัฒนาสินค้าชุมชน
- 3.3.2.3.4. ชุมชนเข้าประกวดรางวัล การกิจที่ดำเนินการ จัดประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย
- 3.3.2.3.5. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก การกิจที่ดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ จัดทำ Application ท่องเที่ยวชุมชน
- 3.3.2.4. ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล**
 - 3.3.2.4.1. ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การกิจที่ดำเนินการ ลงพื้นที่สร้างการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ CBT
 - 3.3.2.4.2. ชุมชนหาข้อมูล / ติดต่อหน่วยงาน การกิจที่ดำเนินการ ฐานข้อมูลความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 3.3.2.4.3. พูดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน การกิจที่ดำเนินการ รวบรวมข้อมูลชุมชน ประชุมวิเคราะห์ชุมชน กำหนดทิศทาง
 - 3.3.2.4.4. เช็กข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล การกิจที่ดำเนินการ วิจัยเพื่อท้องถิ่น ศึกษาข้อมูลชุมชน
 - 3.3.2.4.5. ส่งข้อมูลความรู้และเครื่องมือพัฒนาให้ชุมชนศึกษา การกิจที่ดำเนินการ ฐานข้อมูล CBT
 - 3.3.2.4.6. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม การกิจที่ดำเนินการ หลักสูตรอบรมท่องเที่ยว CBT
 - 3.3.2.4.7. ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT Thailand การกิจที่ดำเนินการ ประเมินมาตรฐาน CBT สตูล
 - 3.3.2.4.8. ลงพื้นที่ทำแผน CBT ร่วมกับชุมชน การกิจที่ดำเนินการ จัดทำแผน CBT ร่วมกับชุมชน
 - 3.3.2.4.9. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.4.9.1. บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง การกิจที่ดำเนินการ อบรมบริหารจัดการกลุ่ม และทำงานเป็นทีม
 - 3.3.2.4.9.2. การจัดทำบัญชี การกิจที่ดำเนินการ อบรมการทำบัญชีเบื้องต้น

- 3.3.2.4.9.3. การพัฒนาเยาวชน การกิจที่ดำเนินการ
โครงการ satun active citizen เป็น
โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชน
- 3.3.2.4.9.4. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน
การกิจที่ดำเนินการ วิจัยรวบรวมฐานข้อมูล
ทรัพยากร และออกแบบการจัดการฐาน
ทรัพยากรในชุมชน
- 3.3.2.4.9.5. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และ
สุขอนามัย การกิจที่ดำเนินการ ส่งเสริม
จัดการทรัพยากร สุขภาพ
- 3.3.2.4.9.6. พัฒนากล้องความหมาย การกิจที่ดำเนินการ
พัฒนาศักยภาพแกนนำ CBT
- 3.3.2.4.9.7. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับ
กลุ่มเป้าหมาย การกิจที่ดำเนินการ สำรวจ
แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อการออกแบบ
เส้นทาง โปรแกรมท่องเที่ยว
- 3.3.2.4.10. Product Testing การกิจที่ดำเนินการ คำนวณต้นทุน เพื่อ
การพัฒนาเป็นสินค้าชุมชน
- 3.3.2.4.11. ติดตามประเมินผลการพัฒนา (ทุกปี) การกิจที่
ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล หนุนเสริม การ
ดำเนินงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3.3.2.4.12. วิจัย / ถอดบทเรียนการพัฒนา การกิจที่ดำเนินการ
ถอดบทเรียน ประเมินเสริมพลัง
- 3.3.2.4.13. เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน CBT Thailand การกิจที่
ดำเนินการ พัฒนากลไกชุมชนเครือข่าย 35 ชุมชน
- 3.3.2.4.14. Halal Tourism การกิจที่ดำเนินการ การจัดทำ
ระเบียบข้อบังคับกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อความเป็น
วัฒนธรรมอิสลาม และส่งเสริมเรื่องอาหารฮาลาล
- 3.3.2.5. สำนักงานวัฒนธรรม จ.สตูล**
 - 3.3.2.5.1. ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
การกิจที่ดำเนินการ เสนอโครงการของงบประมาณ
 - 3.3.2.5.2. พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน การกิจที่
ดำเนินการ สำรวจความต้องการของชุมชน
 - 3.3.2.5.3. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล การกิจที่ดำเนินการ
ศึกษาข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว
 - 3.3.2.5.4. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม
การกิจที่ดำเนินการ เชิญชุมชนฝึกอบรม

- 3.3.2.5.5. ลงพื้นที่ทำแผนCBT ร่วมกับชุมชน การกิจที่ดำเนินการ กำหนดทำกิจกรรมตามแผน
- 3.3.2.5.6. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.5.6.1. การจัดทำบัญชี การกิจที่ดำเนินการ ทำบัญชี ภูมิปัญญา ด้านต่างๆเป็นรูปเล่ม
 - 3.3.2.5.6.2. การพัฒนาเยาวชน การกิจที่ดำเนินการ ฝึกอบรมการแสดงทางวัฒนธรรม
 - 3.3.2.5.6.3. พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก การกิจที่ ดำเนินการ ฝึกอบรมให้ความรู้การทำ ตุ๊กต จากภูมิปัญญา
 - 3.3.2.5.6.4. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน การกิจที่ดำเนินการ สืบค้นข้อมูลภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์
 - 3.3.2.5.6.5. พัฒน่านักสื่อความหมาย การกิจที่ดำเนินการ อบรมมัคคุเทศก์
 - 3.3.2.5.6.6. การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT การกิจที่ดำเนินการ สนับสนุนงบประมาณ
 - 3.3.2.5.6.7. ทำสื่อประชาสัมพันธ์ การกิจที่ดำเนินการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ DVD เอกสาร แนะนำแหล่งท่องเที่ยว
 - 3.3.2.5.6.8. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย การกิจที่ดำเนินการ ทำ เส้นทางท่องเที่ยว
- 3.3.2.5.7. ชุมชนเข้าประกวดรางวัล การกิจที่ดำเนินการ คัดเลือก ต้นไม้ในชุมชน
- 3.3.2.6. สำนักงานอุตสาหกรรม จ.สตูล**
 - 3.3.2.6.1. ชุมชนหาข้อมูล / ติดต่อหน่วยงาน การกิจที่ดำเนินการ ประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆของ กสอ. ศภ.11 สสว.
 - 3.3.2.6.2. พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน การกิจที่ ดำเนินการ ออกเยี่ยมผู้ประกอบการ ปีละ 100 ราย CIV 6 ชุมชน
 - 3.3.2.6.3. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม การกิจที่ดำเนินการ ปีละ 1 หลักสูตรโครงการของ กสอ. ศภ.11 สสว.ส.อาหาร ส.สิ่งทอ
 - 3.3.2.6.4. พัฒนาชุมชนตามแผน

- 1.3.2.6.4.1 บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง ภารกิจที่ดำเนินการ มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน มจอ.
- 1.3.2.6.4.2 พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก ภารกิจที่ดำเนินการ ศูนย์มินิ ICT มผช. CIV 6 ชุมชน
- 3.3.2.6.5. Product Testing ภารกิจที่ดำเนินการ ศูนย์ทดสอบ โดย งบประมาณ มผช.
- 3.3.2.6.6. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก ภารกิจที่ดำเนินการ Application ไทยเด่น, CIV Like, Town Portal
- 3.3.2.7. สถานการณ์ท่องเที่ยว อบจ.สตูล**
 - 3.3.2.7.1. พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน ภารกิจที่ดำเนินการ ประชุมสภา CBT สตูล อนุกรรมการ
 - 3.3.2.7.2. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล ภารกิจที่ดำเนินการ รวบรวมฐานข้อมูลวิจัย CBT จากศูนย์ประสานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
 - 3.3.2.7.3. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม ภารกิจที่ดำเนินการ สนับสนุนงบประมาณจัดอบรม ศึกษา ดูงาน
 - 3.3.2.7.4. ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT Thailand ภารกิจที่ดำเนินการ ประเมินชุมชน CBT
 - 3.3.2.7.5. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.7.5.1. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน ภารกิจที่ดำเนินการ อนุรักษ์พัฒนาพหุวัฒนธรรมเอกลักษณ์สตูลให้ยั่งยืน
 - 3.3.2.7.5.2. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ภารกิจที่ดำเนินการ ประสานโครงสร้างพื้นฐานกับเอกชน
 - 3.3.2.7.5.3. พัฒนากลไกสื่อความหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ พัฒนากลไกเพื่อสื่อความหมายของชุมชน
 - 3.3.2.7.5.4. การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT ภารกิจที่ดำเนินการ สนับสนุนงบประมาณงานมาแลตะสตูล
 - 3.3.2.7.5.5. ทำสื่อประชาสัมพันธ์ ภารกิจที่ดำเนินการ จัดทำสื่อให้ชุมชน CBT
 - 3.3.2.7.6. ชุมชนขอรับการรับรองมาตรฐาน CBT ภารกิจที่ดำเนินการ ผลักดันชุมชนให้ได้มาตรฐาน

- 3.3.2.7.7. ชุมชนเข้าประกวดรางวัล การกิจที่ดำเนินการ ประชุม
ชี้แจง รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย
- 3.3.2.8. บริษัท ประชาธิปไตยสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด**
- 3.3.2.8.1. ชุมชนหาข้อมูล / ติดต่อหน่วยงาน การกิจที่ดำเนินการ
มีชุมชนที่มีความสนใจและอยากพัฒนาตนเอง
- 3.3.2.8.2. พูดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน การกิจที่
ดำเนินการ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชน
- 3.3.2.8.3. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล การกิจที่ดำเนินการ การ
พัฒนาฐานข้อมูลชุมชนเพื่อวิเคราะห์ฐานข้อมูลเดิม
- 3.3.2.8.4. ลงพื้นที่ทำแผนCBT ร่วมกับชุมชน การกิจที่ดำเนินการ
ทำแผนร่วมกับอปท. เช่น ชุมชนบ้านท่าข้ามควาย
- 3.3.2.8.5. พัฒนาชุมชนตามแผน
- 3.3.2.8.5.1. บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง การกิจที่
ดำเนินการ การรวมกลุ่มชุมชนสร้างความ
เชื่อมั่น
- 3.3.2.8.5.2. การจัดทำบัญชี การกิจที่ดำเนินการ ให้
ความรู้กับชุมชนในการจัดทำบัญชี
- 3.3.2.8.5.3. พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก การกิจที่
ดำเนินการ พัฒนาบรรจุภัณฑ์
- 3.3.2.8.5.4. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน
การกิจที่ดำเนินการ การรวบรวมฐานข้อมูล
ทรัพยากรของชุมชน
- 3.3.2.8.5.5. ทำสื่อประชาสัมพันธ์ การกิจที่ดำเนินการ
รายการขึ้นใจไทยแลนด์และสื่อของจังหวัด
- 3.3.2.8.5.6. การพัฒนาการบริการและความปลอดภัยใน
ชุมชนการกิจที่ดำเนินการ การพัฒนาในเรื่อง
ของการบริการ
- 3.3.2.8.5.7. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับ
กลุ่มเป้าหมาย การกิจที่ดำเนินการ การ
เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว
- 3.3.2.8.6. ติดตามประเมินผลการพัฒนา (ทุกปี) การกิจที่
ดำเนินการ การติดตามการดำเนินงานของชุมชน
เป้าหมาย
- 3.3.2.8.7. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก การกิจที่
ดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ชุมชนในตลาดการท่องเที่ยว
- 3.3.2.9. สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จ.สตูล**

- 3.3.2.9.1. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก การกิจที่ดำเนินการ นำชุมชนในสมาชิกออกบูธเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด

3.3.2.10. สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว จ.สตูล

- 3.3.2.10.1. พัฒนาชุมชนตามแผน
- 3.3.2.10.1.1. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การกิจที่ดำเนินการ นำทีมบริษัททัวร์จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และนำ Agent Tour ลงสำรวจเส้นทางทางการท่องเที่ยวชุมชนในนาม Satun Wonderland ดินแดนมหัศจรรย์
- 3.3.2.10.2. ชุมชนเข้าประกวดรางวัล การกิจที่ดำเนินการ นำรายการท่องเที่ยวชุมชนส่งประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย(กินรี)
- 3.3.2.10.3. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก การกิจที่ดำเนินการ นำรายการ TV มาประชาสัมพันธ์ชุมชนมากกว่า 10 รายการ

3.3.2.11. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

- 3.3.2.11.1. ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การกิจที่ดำเนินการ สามารถให้คำปรึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3.3.2.11.2. ชุมชนหาข้อมูล/ติดต่อหน่วยงาน การกิจที่ดำเนินการ รวบรวมฐานข้อมูลความรู้เรื่อง CBT
- 3.3.2.11.3. พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน การกิจที่ดำเนินการ วิเคราะห์ SWOT ชุมชน
- 3.3.2.11.4. เชื้อข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล การกิจที่ดำเนินการ จัดทำข้อมูลใน www.cbtsatun.com
- 3.3.2.11.5. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม การกิจที่ดำเนินการ จัดอบรม CBT
- 3.3.2.11.6. ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT Thailand การกิจที่ดำเนินการ ร่วมประเมินศักยภาพชุมชน
- 3.3.2.11.7. ลงพื้นที่ทำแผน CBT ร่วมกับชุมชน การกิจที่ดำเนินการ ร่วมลงพื้นที่ทำแผนกับพื้นที่ชุมชน
- 3.3.2.11.8. พัฒนาชุมชนตามแผน
- 3.3.2.11.8.1. พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก การกิจที่ดำเนินการ งานวิจัยผลิตภัณฑ์ชุมชน

- 3.3.2.11.8.2. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน
ภารกิจที่ดำเนินการจัดทำข้อมูลใน
www.cbtsatun.com
- 3.3.2.11.8.3. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และ
สุขอนามัย ภารกิจที่ดำเนินการ งานวิจัยด้าน
การจัดการสิ่งแวดล้อม
- 3.3.2.11.8.4. พัฒนากล้องความหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ
เป็นวิทยากรและมีหลักสูตรอบรม
- 3.3.2.11.8.5. การพัฒนาที่พัก ภารกิจที่ดำเนินการ
งานวิจัยยกระดับ homestay
- 3.3.2.11.8.6. ทำสื่อประชาสัมพันธ์ ภารกิจที่ดำเนินการ
จัดทำข้อมูลใน www.cbtsatun.com
- 3.3.2.11.8.7. การพัฒนาการบริการและความปลอดภัยใน
ชุมชนภารกิจที่ดำเนินการ อบรมและเป็น
วิทยากรให้ความรู้เรื่องการบริการท่องเที่ยว
- 3.3.2.11.8.8. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับ
กลุ่มเป้าหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ ทำวิจัย
เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 3.3.2.11.9. Product Testing ภารกิจที่ดำเนินการ นำ
ผู้ประกอบการมาลงโปรแกรม Product Testing
- 3.3.2.11.10. วิจัย / ถอดบทเรียนการพัฒนา ภารกิจที่ดำเนินการ
วิจัยศึกษาการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อ
การพัฒนา
- 3.3.2.11.11. ชุมชนขอรับการรับรองมาตรฐาน CBT ภารกิจที่
ดำเนินการ เป็นผู้ประสานการประเมิน
- 3.3.2.11.12. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก ภารกิจที่
ดำเนินการ เข้าร่วมงานส่งเสริมการขายในประเทศและ
ต่างประเทศ
- 3.3.2.11.13. เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน CBT Thailand ภารกิจที่
ดำเนินการ งานวิจัยเครือข่าย
- 3.3.2.12. วิทยาลัยชุมชนสตูล**
 - 3.3.2.12.1. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม
ภารกิจที่ดำเนินการ อบรมหลักสูตรความเข้าใจเรื่อง
CBT
 - 3.3.2.12.2. พัฒนาชุมชนตามแผน

- 3.3.2.12.2.1. บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็งภารกิจที่ดำเนินการ อบรมหลักสูตรการบริหารจัดการกลุ่ม
- 3.3.2.12.2.2. พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก ภารกิจที่ดำเนินการ อบรมหลักสูตรของที่ระลึก
- 3.3.2.12.2.3. พัฒนานักสื่อความหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ มีหลักสูตรมัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยว
- 3.3.2.12.2.4. การพัฒนาที่พัก ภารกิจที่ดำเนินการ อบรมหลักสูตร Homestay
- 3.3.2.12.2.5. สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้กับชุมชน
- 3.3.2.12.3. ชุมชนเข้าประกวดรางวัล ภารกิจที่ดำเนินการ ช่วยประสานเรื่องรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย
- 3.3.2.12.4. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก ภารกิจที่ดำเนินการ อบรมหลักสูตรตลาดออนไลน์
- 3.3.2.12.5. Halal Tourism ภารกิจที่ดำเนินการ ผลักดัน Halal เพื่อการท่องเที่ยวเช่นชมรมและถนนสาย Halal
- 3.3.2.13. สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ จ.สตูล**
 - 3.3.2.13.1. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.13.1.1. การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน ภารกิจที่ดำเนินการ อนุรักษ์ พัฒนาพหุวัฒนธรรม เอกลักษณ์สตูลให้ยั่งยืน
 - 3.3.2.13.1.2. พัฒนานักสื่อความหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ พัฒนานักพูด สื่อความหมายของชุมชน
 - 3.3.2.13.1.3. การพัฒนาการบริการและความปลอดภัยในชุมชน ภารกิจที่ดำเนินการ ให้ความรู้ชุมชน เช่นการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 3.3.2.13.2. Product Testing ภารกิจที่ดำเนินการ จัด Agent FAM Trip
 - 3.3.2.13.3. ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก ภารกิจที่ดำเนินการ เชื่อมโยง นำนักท่องเที่ยวเข้าแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและประชาสัมพันธ์
- 3.3.2.14. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**
อพท. สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน

- 3.3.2.14.1. ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ภารกิจที่ดำเนินการ ข้อมูลความรู้ความเข้าใจผ่านสื่อ
ช่องทางต่างๆ
- 3.3.2.14.2. ชุมชนหาข้อมูล / ติดต่อหน่วยงาน ภารกิจที่ดำเนินการ
ข้อมูลความเชี่ยวชาญและหน่วยงานร่วมพัฒนา
- 3.3.2.14.3. พุดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน ภารกิจที่
ดำเนินการ ให้บริการคำปรึกษาเพื่อวิเคราะห์ความ
ต้องการของชุมชนในการพัฒนา CBT
- 3.3.2.14.4. ส่งข้อมูลความรู้และเครื่องมือพัฒนาให้ชุมชนศึกษา
ภารกิจที่ดำเนินการ บริการองค์ความรู้และเครื่องมือ
โดยดาวน์โหลดจากเว็บไซต์
- 3.3.2.14.5. จัดกิจกรรมอบรมพัฒนา เชิญชุมชนเข้าร่วมการอบรม
ภารกิจที่ดำเนินการ มีบริการอบรมหลักสูตรการบริหาร
จัดการCBTภายใต้ CBT Thailand
- 3.3.2.14.6. ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT
Thailand ภารกิจที่ดำเนินการ คณะทำงาน ชม.ประเมิน
- 3.3.2.14.7. ลงพื้นที่ทำแผนCBT ร่วมกับชุมชน ภารกิจที่ดำเนินการ
บริการจัดทำแผน CBT ให้ชุมชนที่เข้าสู่กระบวนการ
พัฒนา CBT
- 3.3.2.14.8. พัฒนาชุมชนตามแผน
 - 3.3.2.14.8.1. บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง ภารกิจที่
ดำเนินการ จัดเวทีชวนคิด ชวนคุย
 - 3.3.2.14.8.2. การจัดทำบัญชี ภารกิจที่ดำเนินการ
ประสานหน่วยงานร่วมพัฒนา
 - 3.3.2.14.8.3. การพัฒนาเยาวชน ภารกิจที่ดำเนินการ ค่าย
แกนนำเยาวชนเรื่อง CBT
 - 3.3.2.14.8.4. พัฒนานักสื่อความหมาย ภารกิจที่ดำเนินการ
อบรมนักสื่อความหมาย
- 3.3.2.14.9. ติดตามประเมินผลการพัฒนา (ทุกปี) ภารกิจที่
ดำเนินการ ติดตามประเมินผลตามเกณฑ์ CBT
Thailand
- 3.3.2.14.10. วิจัย / ถอดบทเรียนการพัฒนา ภารกิจที่ดำเนินการ
ถอดบทเรียนพัฒนาชุดความรู้ CBT
- 3.3.2.14.11. เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน CBT Thailand ภารกิจที่
ดำเนินการ เชื่อมโยงเครือข่ายCBT Thailand

ส่วนที่ 5

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แคนนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริงและได้มีการนำกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายในการทบทวนค้นหานวัตกรรมการท้องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการท้องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการท้องเที่ยวโดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยายสู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการการท้องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาทักษะของคนทำงาน แคนนำ จึงเสนอโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อค้นหานวัตกรรมที่สามารถนำมาออกแบบสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนการท้องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล และชุมชนอื่นที่สนใจอย่างเป็นรูปธรรม

ในช่วงพัฒนาเริ่มต้นจะต้องมีการค้นหาทเรียนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีการขับเคลื่อนมา ที่เป็นแกนหลักนวัตกรรมการท้องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต้องค้นหากระบวนการสนับสนุน รูปแบบ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ผ่านมา นำมาออกแบบวิธีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และนำไปสู่การพัฒนาระบบการทำงาน

นอกจากการออกแบบการสร้างการเรียนรู้แล้ว ต้องมีการวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาส เพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยบทบาทใหม่ที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อนำนวัตกรรมที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับจังหวัดสตูล สู่ความเป็น “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์นวัตกรรมการการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะประกอบไปด้วยหลายส่วน ทั้ง ในส่วนของแกนนำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งองค์กรประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท้องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ

โดยจากการดำเนินงานโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล มีเป้าหมาย

1. เพื่อศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล
 2. เพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
- ซึ่งจากการดำเนินงานตามโครงการสามารถตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

การศึกษาข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลนิยามความหมายนวัตกรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสนับสนุนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และทำการสรุปเป็นนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรมย่อยในส่วนของนวัตกรรมเชิงพื้นที่ นวัตกรรมเชิงประเด็น และนวัตกรรมเชิงระบบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยการนำข้อมูลที่ได้ ประกอบกับการวิเคราะห์ควบคู่กับสถานการณ์การท่องเที่ยว และสถานการณ์อื่นๆของสังคมในปัจจุบัน จึงได้รูปแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อให้เห็นปัจจัยโอกาสในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่ม และระดับสังคม ซึ่งเป็นข้อมูลกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับพื้นที่ชุมชนและในระดับเครือข่ายโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยมีเนื้อหาการศึกษาข้อมูลคือ ประเด็นพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสถานการณ์พื้นที่ จุดเด่นของชุมชน การใช้ประโยชน์ พัฒนาการการท่องเที่ยว แผนงานการขับเคลื่อน ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลไกการทำงานของกลุ่ม และรวมไปถึงกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเองที่มีในบางชุมชน ประเด็นการดำเนินงานของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านการบริหารจัดการหรือกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ผลที่เกิดขึ้นกับการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสตูล และแนวทางการขับเคลื่อนในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเด็นพัฒนาการบุคคลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บุคคลเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งที่เป็นนักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง พัฒนาการด้านใด ประเด็นการสนับสนุนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และภาคีหน่วยงานต่างๆที่ดำเนินขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล

การวิเคราะห์ ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นโจทย์วิจัย ประกอบกับการวิเคราะห์ควบคู่กับสถานการณ์การท่องเที่ยว และสถานการณ์อื่นๆของสังคมในปัจจุบัน การวิเคราะห์ข้อมูลนวัตกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อการออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน

ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อให้เห็นปัจจัยโอกาสในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่ม และระดับสังคม

วิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรมโดยการจัดประชุมระดมความคิดเพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมภายใต้บทบาทใหม่ของศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นจังหวัดสตูล คือ ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่สามารถเปิดโอกาสในการสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในพื้นที่จังหวัดสตูล หรือกระทั่งชุมชนอื่นๆที่มีความสนใจที่ต้องการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงทิศทางความต้องการของหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเป้าส่งเสริมกระแสนการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น ท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ ใก้อย่างยั่งยืน ท่องเที่ยววิถีวิถี ท่องเที่ยวเมืองรอง เป็นต้น

ออกแบบการดำเนินงาน การออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยประกอบดังนี้ คือ ออกแบบชุดความรู้ นวัตกรรม วิธีการ กระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ เครื่องมือ หรือสื่อสร้างการเรียนรู้ และออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการออกแบบเนื้อหา คือ ออกแบบเนื้อหาหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ออกแบบการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งชุดความรู้ที่เป็นนวัตกรรม กระบวนการสร้างการเรียนรู้ และเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ ในแต่ละระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง

ออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการพัฒนา รูปแบบจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูลสู่บทบาทใหม่ภายใต้ ชื่อ ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่มีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งศูนย์นวัตกรรมได้มีการกำหนดระบบการทำงานภายในศูนย์ไม่ว่าจะเป็นส่วนของโครงสร้างการทำงาน ยุทธศาสตร์ ระเบียบข้อบังคับ และแผนการขับเคลื่อนร่วม

แนวทาง/ทิศทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

1. ขยายพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปยังกลุ่มที่สนใจ
 - 1.1. ยกระดับชุมชนที่พร้อมสู่การปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. พัฒนาศักยภาพกลุ่ม คน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. ยกระดับเชิงประเด็น เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม
4. ร่วมหาแนวทางการสร้างพื้นที่ร่วมของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการบูรณาแผนการขับเคลื่อนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทใหม่ศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชน

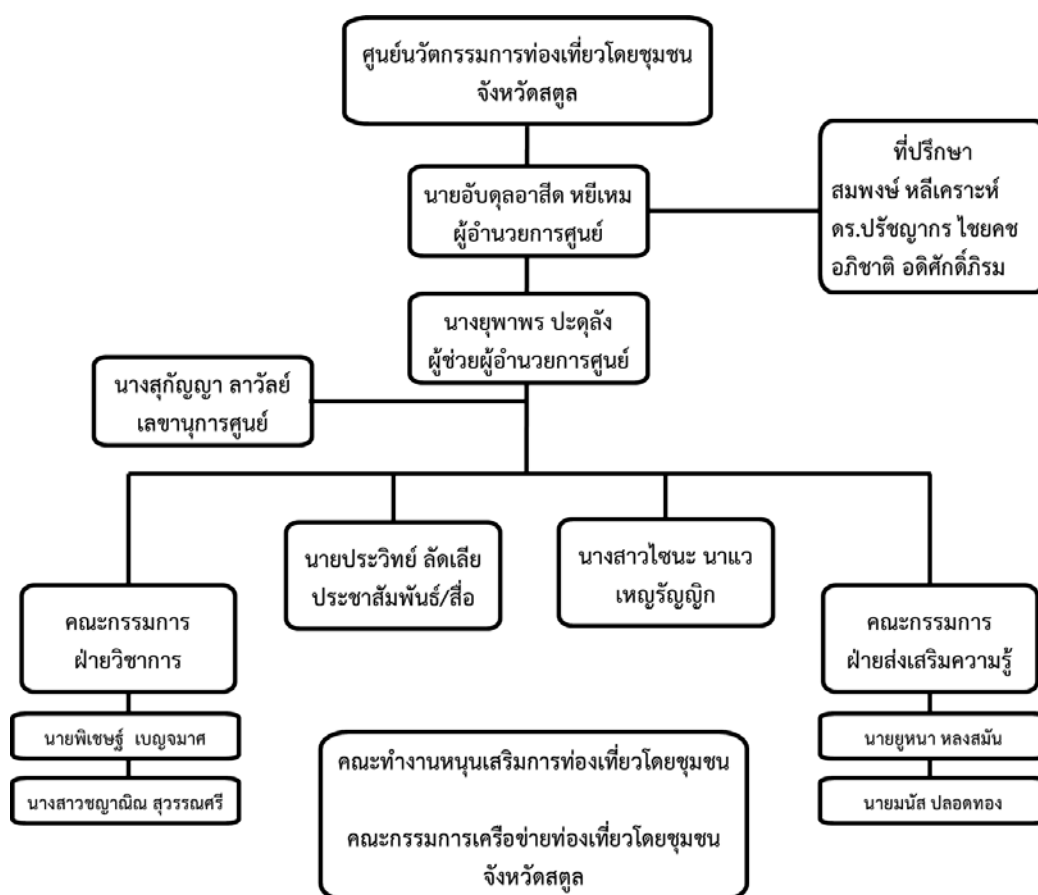
จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มุ่งความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แก่นนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริง

การพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาเป็นศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชนจังหวัดสตูล มีเป้าหมาย คือ

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชน เพื่อหาแบบที่สามารถขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านบทบาทเดิมของศูนย์ประสานงานฯ และสามารถที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับชุมชนเพื่อพัฒนานวัตกรรม การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการเรียนรู้โครงงานฐานวิจัย การจัดการเรียนรู้การจัดการสุขภาวะชุมชน จึงเสนอโครงการการศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อค้นหานวัตกรรมวิจัยชุมชน ซึ่งในปี 2560 นี้ เริ่มต้นจากการประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นลำดับแรก ที่ต้องมีการค้นหาบทเรียนองค์ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กระบวนการสนับสนุน รูปแบบ วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ผ่านมา นำมาออกแบบสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชนจังหวัดสตูลประเมินนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน และนวัตกรรมอื่นๆ ในระยะต่อไปและนำนวัตกรรมที่ได้ไปพัฒนาส่งเสริมการพัฒนาในจังหวัดสตูล และหน่วยงานที่สนใจ

2. การหนุนเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้บทบาทศูนย์นวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านชุดความรู้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ การพัฒนานวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs)แล้ว การดำเนินการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นสามารถตอบโจทย์ของพัฒนาระดับชาติ บนพื้นฐานความเป็นชุมชนที่สอดคล้องกับแนวทางของกับพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีเป้าหมายทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นฟูวัฒนธรรม วิถีชีวิต สร้างการเรียนรู้ เกิดกลไกการจัดการชุมชน และสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน ทั้งนี้เป้าหมายในระยะเริ่มต้นที่ต้องการยกระดับสู่ความเป็นมาตรฐาน โดยใช้สิ่งใหม่ๆ ในการสร้างคุณค่า ความหมาย ต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว และหน่วยงานต่างๆ นอกจากนั้นเป็นการเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และขยายแนวคิดผ่าน“การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม” ประการนี้ไม่ได้หมายความว่าแค่การท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่รวมไปถึงการท่องเที่ยวกระแสหลักในพื้นที่ โดยการสร้างการเรียนรู้ผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยว ให้ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงปัจจัยของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และประการสำคัญคือการพัฒนากลไกจัดการในระดับชุมชนและเครือข่ายให้เพิ่มขีดความสามารถ ทั้งด้านทักษะความรู้ต่างๆ การจัดการปัญหาอื่นๆในชุมชน สู่การเป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีการจัดการศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
โครงสร้างคณะกรรมการศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ยุทธศาสตร์ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

สร้างพลัง(Empowerment)ประชาชนสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ศึกษาและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่ม หน่วยงานและองค์กรชุมชนให้เป็นหน่วยพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและภูมิปัญญา ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน แก่สาธารณะ
4. ร่วมกับหน่วยพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความมุ่งมั่นในการสร้างการยอมรับในเรื่ององค์ความรู้ การให้การสนับสนุนงานการศึกษาข้อมูลหลากหลายแง่มุมของต้นทุนการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และชุมชนท้องถิ่น ด้วยการบูรณาการงานของวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยที่ภาระกิจหลักจะเน้นที่ความรู้นำสู่การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยที่ศูนย์

นวัตกรรมจะช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถต่างๆ ประสานองค์ความรู้ด้านการพัฒนา และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่มีประสบการณ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาชุมชน

ทางศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยว โดยคำนึงองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดผลกระทบด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แต่ปรับให้เกิดประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับจากการท่องเที่ยว

การทำงานทางศูนย์จะให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างการรับรู้และการส่งเสริมบทบาทของคนในท้องถิ่นได้กำหนดแผนเพื่อการพัฒนาทรัพยากร การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวในระบบการค้าของห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว และความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน

ด้านการสร้างการเรียนรู้และการฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักสูตรด้านการจัดการทุนชุมชน การจัดการด้านการท่องเที่ยว และชุมชนจัดการตนเอง และรวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล และกลุ่มบุคคลเพื่อกำหนดสู่การสร้างศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยที่ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว และรวมไปถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาและสร้างให้เกิดการถกเถียงแลกเปลี่ยน

ภาคผนวก

รายชื่อทีมวิจัย

ผู้วิจัยคนที่ 1 หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
หน่วยงาน	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล
ที่อยู่	12 หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110
โทรศัพท์	0894660439
อีเมล	trfsatun@hotmail.com
เลขที่บัตรประชาชน	3910500201869
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์การทำงาน	

1. ปี 2541 – 2545 เจ้าหน้าที่ภาคสนามโครงการความร่วมมือฟื้นฟูชายฝั่งอันดามัน
2. ปี 2545 – 2547 พี่เลี้ยงโครงการวิจัยหน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล
3. ปี 2548 – ปัจจุบัน ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน และประเด็นการศึกษา)
4. ปี 2554 – ปัจจุบัน ผู้ประสานงานโครงการสร้างความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่ อ.ละงู จ.สตูล สนับสนุนโดย ศูนย์วิชาการความปลอดภัยทางถนนทางถนน มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) และสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
5. ปี 2555 – 2559 ผู้ประสานงานโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตัวเองในพื้นที่ประสบพิบัติภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ในพื้นที่จังหวัดสตูล ของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล
6. ปี 2558-2559 ผู้ประสานงานโครงการกลไกสนับสนุนงาน 3 จังหวัด (สตูล ตรัง ระนอง) โครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตัวเองในพื้นที่ประสบพิบัติภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ในพื้นที่จังหวัดสตูล ของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล
7. ปี 2558- 2559 ผู้ประสานงานภาคใต้โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)ในการบูรณาการงานเหล่าบุหรืเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยชุมชน
8. วิทยากรกระบวนการ ด้านการทำงานชุมชนผ่านเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การทำงานเป็นทีม

ผลงานวิจัย

1. ปี 2545 – 2546 นักวิจัยวิจัยโครงการศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมบ้านโกตา.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

2. ปี 2551 ถึง 2552 หัวหน้าโครงการการเลี้ยงปูม้าในคอกเพื่อเป็นอาชีพทางเลือก บริเวณชายฝั่งอ่าว ละงู จังหวัดสตูลแบบชุมชนมีส่วนร่วม, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

หนังสือ บทความ

1. การเรียนรู้สู่สมดุล : ทางรอดของชาวประมงพื้นบ้าน (พฤศจิกายน 2549) โดย สมพงษ์ หลีเคราะห์ หน้า 59 -63
2. สมพงษ์ หลีเคราะห์ (2544) ต่างประสบการณ์ปูม้าคอกที่อ่าวละงู. สำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .50 หน้า

ผู้วิจัยคนที่ 2 ผู้ช่วยวิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายอับดุลอาสิด หยีเหม
ที่อยู่ 33 หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110
โทรศัพท์ 0801392436
อีเมล ping_arseed@hotmail.com
เลขที่บัตรประชาชน 1910500057737
ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สาขารัฐประศาสนศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน

1. ปี 2553 – 2560 ผู้ช่วยผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
2. ผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการ ด้านการทำงานชุมชนผ่านเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นการทำงานเป็นทีม

ผู้วิจัยคนที่ 3 ทีมวิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายประวิทย์ ลัดเลีย
ที่อยู่ 189 หมู่ที่ 14 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110
โทรศัพท์ 0897353018
อีเมล yad-9999@hotmail.com
เลขที่บัตรประชาชน 3910500052162
ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ประสบการณ์การทำงาน

1. ปี 2555 – 2559 พี่เลี้ยงโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตัวเองในพื้นที่ประสบพิบัติภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ในพื้นที่จังหวัดสตูล ของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล

ผู้วิจัยคนที่ 4 ทีมวิจัย

ชื่อ-นามสกุล นางยุภาพร ปะดูลัง

ที่อยู่ 254 หมู่ที่ 1 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล
โทรศัพท์ 0892932182
อีเมล rosix53@gmail.com
เลขที่บัตรประชาชน 3910500041624
ประวัติการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน

ผู้วิจัยคนที่ 5 ทิมวิชัย

ชื่อ-นามสกุล นางกริยะ หลีเคราะห์
ที่อยู่ 12 หมู่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110
โทรศัพท์ 0815986473
อีเมล bulun56@outlook.com
เลขที่บัตรประชาชน 3910400139983
ประวัติการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน

ผู้วิจัยคนที่ 6 ทิมวิชัย

ชื่อ-นามสกุล นายพิเชษฐ์ เบญจมาศ
ที่อยู่ 684/5 หมู่ที่ 6 ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
โทรศัพท์ 0943142915
อีเมล wi-nan-ya@hotmail.com
เลขที่บัตรประชาชน 1329900021326
ประสบการณ์การทำงาน

1. ปี 2558-2559 ผู้ประสานงานโครงการกลไกสนับสนุนงาน 3 จังหวัด (สตูล ตรัง หนอง) โครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตัวเองในพื้นที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ในพื้นที่จังหวัดสตูล ของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล
2. ปี 2553 – 2560 ผู้ช่วยผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
3. ผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการ ด้านการทำงานชุมชนผ่านเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นการทำงานเป็นทีม

ผู้วิจัยคนที่ 7 ทิมวิชัย

ชื่อ-นามสกุล นางสาวชญาณิณณ์ สุวรรณศรี
ที่อยู่ 47/33 ถนนสตูลธานี ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
โทรศัพท์ 0805408038
อีเมล krs.2547satun@gmail.com

เลขที่บัตรประชาชน 3910100289521

แนวทางพัฒนาต่อยอดเพื่อการยกระดับเชิงประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อมูล	วิเคราะห์	แนวทาง
ชุมชนบริหารจัดการตนเอง จากการที่ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดสตูลเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีการขับเคลื่อนงานจากการจัดการท่องเที่ยว ที่มีการให้บริการการท่องเที่ยว ขยับมาสู่การนำเรื่องราวชุมชนมาจัดการท่องเที่ยว หรือนำเครื่องมือการท่องเที่ยว มาจัดการงาน อาชีพ ทรัพยากร วัฒนธรรม และการสร้างการเรียนรู้ อย่างกรณีบ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านท่าข้ามควาย บ้านบูโบย และชุมชนอื่นๆ ที่กำลังขยับ	จากที่แนวคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน จากที่หลายชุมชนดำเนินการสามารถพัฒนาชุมชนในหลายมิติ	เป็นแนวทางการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเอง ที่ดำเนินการภายใต้การรักษาทุนชุมชนที่มีอยู่ให้ยั่งยืนแล้วสามารถนำศักยภาพมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การสร้างการเรียนรู้ เพียงแต่มีกลไกในการเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆของชุมชน ในการกำหนดทิศทางของชุมชน
จากกรณีที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกได้ดำเนินการท่องเที่ยวมาระยะเวลาหนึ่ง. ซึ่งในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาชุมชนบ่อเจ็ดลูกมีการดำเนินงานโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิสยามกัมมาจล ในการดำเนินงานกลุ่มกิจกรรม. หลายกลุ่ม หนึ่งในนั้นกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แหล่งบ่อใหม่ และการพัฒนารูปแบบการบริการ จากการดำเนินงาน มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม. กรณี “ปราสาทหินพันยอด” โดยมีการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว และรูปแบบการบริการ ซึ่งมีการสนับสนุนซื้อเรือคายัค พายเข้าถ้ำ และมีการ ทดลองการ	เป็นรูปแบบการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยว ภายพื้นที่เดียวกัน Area Base มีเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน อยู่ภายใต้กติการ่วมกัน. โดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้กำหนด โดยทางส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นรูปแบบที่ชุมชนโดยรอบใช้สิทธิในการไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และจัดการทรัพยากรไปด้วยในตัว ซึ่งต่างจากแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่น ที่ผู้ใช้ประโยชน์ ผู้ดูแล และผู้จัดการ	เป็น นวัตกรรม การจัดการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนหลายชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งในจังหวัดสตูลมีแหล่งทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน กรณีสันหลังมังกร ที่ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง หรือการลองแก่งวังสายทอง

ท่องเที่ยวโดยทีมเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงาน หลังจากนั้น ทางชุมชนมีการขาย แนะนำกับนักท่องเที่ยว โดยมีนัดท่องเที่ยว สนใจไปเที่ยวและถ่ายภาพความสวยงามกลับมาโพสต์ในเฟสบุ๊ก จนเป็นข่าวดังชั่วข้ามคืน เป็นความสนใจของสาธารณะแล้ว หลังจากนั้นมีการพูดคุยเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจังโดยมีกำหนดำบลปากน้ำเป็นแกนนำ มีเครือข่ายท้องถิ่น ประชุมร่วมกัน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เลยมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลปากน้ำเป็นผู้ดำเนินการ ทำเรื่องขออนุญาตอย่างเป็นทางการกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยมีคำสั่งแต่งตั้งจากนายอำเภอละงู มีกลุ่มสมาชิกเริ่มต้นจาก 4 กลุ่ม คือ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านตะโละไสบ้านปากบารา และบ้านหัวทาง โดยให้แต่ละกลุ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในปี 2560 มีการจัดกิจกรรมการนำเที่ยวปราสาทหินพันยอด แหล่งฟอสซิลบนเกาะเขาใหญ่ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีการกำหนดระเบียบ ข้อตกลงในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และรายได้ที่คืนกลับเพื่องานรักษาทรัพยากร กลับสู่ชุมชน และขยายกลุ่มในปี 2561 เป็นจำนวน 14 วิสาหกิจ	ทรัพยากร อยู่คนละส่วน	
พัฒนาการให้บริการในด้านการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ดังนี้ 1) บ้านบ่อเจ็ดลูก ใช้สถานที่เป็นที่เช่า และก่อสร้างห้องประชุม บ้านพัก โดยใช้เงินลงทุน ลงแรงจากสมาชิก ซึ่งรูปแบบนี้ มีชุมชนบ้านบุโบย บ้านควนโพธิ์ 2) บ้านทุ่งสะบือะ ใช้สถานที่เช่า ใช้เงินจากโครงการหมู่บ้านมาก่อสร้าง	การดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้ทุนในพื้นที่มาจัดการที่มีรูปแบบต่างกัน จึงสามารถเป็นบทเรียนการเลือกที่จะใช้ดำเนินงานของชุมชนน้องใหม่ที่จะพัฒนาการให้บริการโดยการมองทุนชุมชน	นำแนวทางไปวิเคราะห์ ชุมชนของตัวเอง

โดยสมาชิกเป็นเจ้าของทั้งหมดบ้าน 3) ใช้ที่สาธารณะกรณีบ้านหลอมป็น 4) ใช้ต้นทุนที่มีอยู่ในชุมชนแล้วเข้าไปจัดการ มีสถานที่ มีห้องประชุม มีห้องน้ำ ที่หน่วยงานดำเนินงานไว้แล้ว แต่ไม่ก่อประโยชน์สูงสุด กรณีชุมชนตำบลขอนแก่นที่ทำเรื่องขอใช้สวนสาธารณะ และอาคารที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลก่อสร้างไว้โดยชุมชนวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว และขอใช้อย่างเป็นทางการ โดยใช้การทำความร่วมมือ (MOU)		
กรณีลงพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ มีการขับเคลื่อนจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่เมื่อลงพื้นที่ เกาะหลีเป๊ะเป็นพื้นที่มีนักท่องเที่ยวเยอะ แต่สิ่งที่พบเจอ คือนักท่องเที่ยวที่ไปยังเกาะหลีเป๊ะ มาเยอะ แต่แยกไม่ออกว่า คนที่อยู่บนเกาะหลีเป๊ะ ใครเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวกลายเป็นสะพานของการท่องเที่ยวกระแสหลัก (ลูกมือ) จึงแยกไม่ออกระหว่างการท่องเที่ยวทั้งสองแบบ การสื่อสารเรื่องราวของชาวหลีเป๊ะไม่มี จึงเป็นที่มาว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ทำอยู่มันแตกต่างกับการท่องเที่ยวกระแสหลักอย่างไร” ในเมื่อโปรแกรมการท่องเที่ยว เหมือนกัน ที่พัก บริการเหมือนกัน กลุ่มนักท่องเที่ยวมาเยอะ แต่เขาไม่แวะหาชาวเล แต่เขาต้องการไปชมความสวยงามของเกาะหลีเป๊ะ แต่ไม่แวะหาชาวเล	สรุป กลุ่มชาวเลขาดการสื่อสารเรื่องราวตัวเอง ผ่านการท่องเที่ยว ปัญหาของเราคืออะไร เราพยายามรักษาอะไร	ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวที่เดินบนเกาะ มาหาชาวเล มาชม มาเรียนรู้ ชาวเล คือการสร้างพื้นที่เรียนรู้ของชาวเล และร่วมรับผิดชอบกับการท่องเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะ

การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการเฝ้ามองสถานการณ์ของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยว หรือผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยว ในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นกระแสสังคม ในพื้นที่จังหวัดสตูล มีองค์กร หน่วยงาน รวมถึงผู้ประกอบการท่องเที่ยว มาสนับสนุนการดำเนินการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างไม่ขาดสาย ทั้งในด้านการตลาดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาการท่องเที่ยว การทำผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การให้บริการต่างๆ เช่น บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัด องค์การพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ภายใต้การสนับสนุน จนมีคนในชุมชน หรือชุมชนที่ไม่เคยคิดเรื่องการท่องเที่ยว โดยชุมชน กลับมาสนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน บางพื้นที่เริ่มก่อตัว ตั้งกลุ่มเพื่อทำงานการท่องเที่ยว ผู้ประกอบหลายเจ้ามาสนับสนุน หรือดำเนินการภายใต้ชื่อ การท่องเที่ยวโดยชุมชน	จากการมาสนับสนุนดังกล่าว ซึ่งมาสามารถ บอกถึงแนวความคิดการมาสนับสนุน ซึ่งทุกคน ทุก หน่วยงานบอกว่าเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ตอบโจทย์ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นหลัก เน้นที่ตัวรายได้ จึงเป็นคำถามต่อว่า ● กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นแบบ? ● การเชื่อมโยงคนในชุมชนเพื่อทำ กิจกรรมท่องเที่ยวภายใต้หลักคิด อะไร? เป็นสมาชิกเพื่อหารายได้เสริม หรือหุ้นส่วนในการพัฒนา? ● รายได้ที่ได้มาอยู่ที่ใคร? ● ยังมีคนอีกมากไหม ที่นั่งดูกลุ่มเราทำ การท่องเที่ยว? เราสนใจที่จะพัฒนา เขาให้สามารถอยู่ในขบวนได้หรือไม่ โดยที่เขาไม่ต้องมาทำการท่องเที่ยว? ● กิจกรรมการท่องเที่ยวไปกระทบวิถี ชีวิตส่วนตัว หรือการประกอบชีพ อย่างไรบ้าง?	แท้จริงแล้วผู้ประกอบการท่องเที่ยว ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นแค่คนจำนวน หนึ่งเพียงเท่านั้น แต่คนอีกมากกว่าที่ ไม่ดำเนินการท่องเที่ยว ที่เขายัง ดำรงชีวิตอย่างปกติ แต่เมื่อการท่องเที่ยวเข้าไปจึงเป็น คำถามว่า “ความปกติยังคงอยู่อีก หรือไม่” คำตอบคือไม่ เพราะว่า ถึงแม้จะเป็นกระแสสักเพียงใด เขา ยังชอบที่จะใช้ชีวิตในแบบที่เขาอยาก เป็น แต่การท่องเที่ยวเข้าไป ทำให้ราคา สินค้าแพงขึ้น คนมากขึ้น รถมากขึ้น ที่ดินแพงขึ้นมีคนซื้อ มาก ไม่อยาก ขายก็ต้องขาย เพราะความเป็น ส่วนตัวลดน้อยลง เหตุดังกล่าว ทำอย่างไร 1.การท่องเที่ยวสามารถรับผิดชอบ กับสิ่งที่เกิดขึ้น หรือป้องกันสิ่งที่กำลัง จะเกิดขึ้น เช่น การจำกัดจำนวน
---	--	---

		จำกัดช่วงเวลา 2.ทำอย่างไรให้คนที่ไม่ดำเนินการที่ องเทียวมองเป็นจุดถ่วงดุลของ การพัฒนา 3.ประเด็น ต่อมา การท่องเที่ยวโดย ชุมชน "วาทกรรม" ที่พูดเหมือนกัน แต่ผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นไม่เหมือนกัน ที่ คุณเป็นแค่ "คนในชุมชนที่มีหัวใจ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว" หรือเป็น คำถามต่อมาว่า "เครือข่ายการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนกำลังจะหมดไป"
เป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ คือ 1.อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ 2.ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต 3.สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับนักท่องเที่ยว 4.สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กร และ 5.การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน การบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน 1.สินค้าชุมชน ของฝาก ของที่ระลึก ที่เป็นของในชุมชน ทั้งจากภาคประมงพื้นบ้าน ภาค เกษตร ซึ่งมีทั้งสินค้าที่เป็นสินค้าสด ได้แก่พืชผักพื้นบ้าน ผลไม้สด ข้าวพื้นเมือง และอาหารทะเลสด ในส่วนสินค้าแปรรูป ได้แก่ กะปิ ปลาแดดเดียว ปลาสาม	1. การท่องเที่ยวปัจจุบันทำให้ชุมชนลืมนึก คุณค่า มุ่งเน้นแต่การให้บริการ จนทำให้ กลุ่มผู้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว กระจุกตัวเพียงเฉพาะกลุ่มท่องเที่ยว แต่คน ในชุมชนอื่นกับไม่ประโยชน์ใดๆจากการ ท่องเที่ยว และประกอบกับการหนุนเสริม ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้ามาในแบบเดียวกัน หมด ทั้งหน่วยงานรัฐ หรือกระทั่งบริษัทนำ เที่ยวในพื้นที่ มองในมุมเดียวกับท่องเที่ยว	1. การให้บริการที่เหมาะสมตาม ความต้องการ ภายใต้วิถีการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมี การกำหนดกฎระเบียบการ รองรับนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้ เกิดการบุกรุกความเป็นส่วนตัว ของชุมชนมากเกินไป 2. ส่งเสริมการปลูกผักพื้นบ้านให้กับ คนในชุมชน เพื่อเป็นแหล่ง

ปลาเค็ม หอยส้ม ขนมหันบ้าน กล้วยฉาบ เครื่องจรรย์สาน สินค้าหลายๆอย่าง ล้วนเป็นไปตามฤดูกาล และสินค้าหลายชนิดนั้น ที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค แต่ไม่สามารถผลิตได้ เนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติ อย่างเช่น ผลไม้จำปาตะ ที่มีแค่ช่วงกรกฎาคมถึงตุลาคม อาหารทะเลก็เช่นกัน ในช่วงมรสุมจะไม่สามารถหาได้ หรือหาได้น้อย เนื่องจากชาวประมงไม่สามารถออกเรือได้ เป็นต้น เมื่อความต้องการของสินค้ามีจำนวนมากขึ้น ปริมาณการผลิตนั้นไม่สามารถที่จะผลิตเพียงพอให้เพียงพอความต้องการได้ แต่จากการสำรวจข้อมูลในชุมชน ทำให้เห็นถึงแหล่งผลิตสินค้าชุมชนของสมาชิกในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มาจากการผลิตของชาวบ้านชุมชน และสินค้าความหลากหลาย ปริมาณที่มากเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว แต่เพียงแค่สินค้าไม่ได้ได้ถูกรวบรวม และพัฒนาให้เป็นสินค้าของฝากสำหรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ด้วยเป็นสินค้าชุมชนการเข้าถึงสินค้านั้นจึงมีความยากลำบาก ต้องเข้ามาหาซื้อในชุมชนเท่านั้น 2.อาหารพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้านเป็นอาหารที่หาได้ในชุมชน เพราะส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน ต้องการรับประทานอาหารแบบพื้นบ้าน ง่ายๆ วัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งบางอย่างเป็นอาหารตามฤดูกาล เช่น อาหารทะเล ผลไม้ และที่หาได้ตลอดทั้งปี ก็จะเป็นผักพื้นบ้าน เช่น ใบบ้าน ผักหวานทะเล ผักกูด ยอดจิก เป็นต้น ส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนท่องเที่ยว อาหารจะเป็นจุดสนใจ	กระแสหลัก เป็นการมุ่งชนพัฒนาในด้านการบริการท่องเที่ยวเพียงด้านเดียว แต่ไม่มองคุณค่าชุมชน ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากร ดังนั้นการมุ่งเป้าเรื่องสินค้าชุมชน และวัตถุดิบในการทำอาหารนั้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชน คนอื่นมาร่วมรับผลประโยชน์ด้วยโดยไม่ต้องมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับกลุ่ม กลุ่มท่องเที่ยวทำหน้าที่พัฒนาสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายให้ หาซื้อวัตถุดิบจากคนในชุมชน มาทำอาหาร เพื่อเขาสามารถขายสินค้าที่เขาผลิต ขายวิชาภูมิปัญญาที่เขา มี ผ่านการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ไปในตัว และในส่วนของกิจกรรมท่องเที่ยวต้องมีการปรับรูปแบบการทำกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ไม่ใช่เพียงแค่การเที่ยวถ่ายรูป เล่นน้ำ พายเรือ แต่ต้องประกอบไปด้วยกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ด้วย 2. บทเรียนวังสายทอง กระแสท่องเที่ยวที่	วัตถุดิบในการรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการอาหารพื้นบ้าน นอกจากยังสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และลดต้นทุนของกลุ่มได้ เพราะไม่ต้องไปหาซื้อจากภายนอก 3. จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว ปรับรูปแบบการทำกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ไม่ใช่เพียงแค่การเที่ยว ถ่ายรูป เล่นน้ำ พายเรือ แต่ต้องประกอบไปด้วยกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ หรือกระทั่งกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวที่อยู่ร่วมกันได้ระหว่างท่องเที่ยวกระแสหลักกับวิถีชีวิตชุมชน เพื่อสร้างเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม 4. ขยายแนวคิดสร้างการเรียนรู้กับหน่วยงานรัฐ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว เกี่ยวกับการจัดการ
--	--	--

มากที่สุด โดยเฉพาะ อาหารทะเล ทั้งจาก กุ้ง หอย ปู ปลา หมึก โดยนักท่องเที่ยวจะคำนึงเรื่องความสดและปลอดภัย ปลอดภัยเจือปน ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบอาหารของชุมชนในเครือข่ายจะส่วนใหญ่จะรับซื้อมาจากคนในชุมชน เช่น ซี่อู๋ กุ้ง หอย ปู ปลา จากชาวประมงในชุมชน ซื่อผักพื้นบ้านจากเกษตรกรในชุมชน หรือวัตถุดิบบางอย่างสามารถเก็บหาได้ทั่วไป อย่างเช่น ผักหวานทะเล ซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบ โดยมีบางชุมชน ที่สามารถลดต้นทุนได้เกือบถึง 0 บาท เนื่องจากวัตถุดิบสามารถหาเองได้บริเวณชุมชน ที่ตอ้งก็จะเป็นเพียงแค่เครื่องปรุงอาหาร เช่น เกลือ น้ำปลา กระเทียม เป็นต้น 3.กิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล นั้นมีความหลากหลาย ซึ่งสามารถรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวออกได้ 2 แบบ ดังนี้ 1. กิจกรรมท่องเที่ยวตามกระแส หรือเที่ยวในสถานที่สวยงามๆ ซึ่งชุมชนไหนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากๆ โดยมีทั้งกิจกรรมทางทะเล อาทิเช่น ล่องแก่งวังสาย ล่องเรือแคนูเข้าชมถ้ำปราสาทหินพันยอดเกาะเขาใหญ่ เที่ยวชมสันหลังมังกรบกกันเคย บากันใหญ่ ดำน้ำดูปะการังเกาะบูโหล่น หาดหอยปะบ้านหัวทาง และกิจกรรมทางบก อาทิเช่น เดินป่าเขาโดนปานัน เดิบซ้อปสินค้าตลาดนัดชายแดนวังประจัน โบราณสถาน เป็นต้น โดยกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้	ได้รับความนิยม จึงเกิดการแข่งขันกันเองในระบบตลาดแบบไร้ข้อตกลง แข่งกันลดราคา เพื่อดึงนักท่องเที่ยว จนทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กไม่สามารถอยู่ได้ และที่สำคัญการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่วังสายทอง ชุมชนกลับไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆเลยจากการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันจากปัญหาการแข่งขันมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการร่วมตัวของผู้ประกอบการรายเล็กที่เห็นถึงความเสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยว เลยหันมาร่วมจัดการกับคนในชุมชนผ่านมิติการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีการสร้างงานพัฒนาเป็นคนนำเที่ยว ส่งเสริมการปลูกผักพื้นบ้านให้ชาวบ้าน เพื่อนำวัตถุดิบมาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนเป็นคุณค่าและประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยว และเข้ามาสนับสนุนเต็มที่ 3. การท่องเที่ยวละเมิดความเป็นส่วนตัวของคนในชุมชน นำความเสื่อมโทรมเข้าสู่	ท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ต่อชุมชน ให้เกิดการพัฒนาควบคู่ทั้งชุมชน และการบริการท่องเที่ยว 5. ดำเนินการเรื่องศูนย์จัดการสินค้าเนื่องจากถ้ามองในส่วนของสินค้าทั้งหมดในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จะเป็นได้ว่าสินค้ามีจำนวนมากพอ และมีความหลากหลายทั้ง โดยต่อไปต้องมีการดำเนินการดังนี้ - รวบรวมสินค้าที่มีในชุมชนเครือข่าย มีสินค้าอะไร มีเท่าไร มีที่ไหน เป็นของใคร - พัฒนาสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานที่กลุ่มตลาดต้องการ เช่น บรรจุภัณฑ์ โลโก้ รสชาติ ความสวยงาม เป็นต้น - วิเคราะห์ตลาดทั้ง 5 แบบ
---	---	--

จำนวนมาก แต่ก็ไม่มีกันทุกชุมชน 2. กิจกรรมท่องเที่ยวแบบสร้างการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมในลักษณะนี้จะได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวจำพวกกลุ่มศึกษาดูงาน นักเรียนนักศึกษาหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากถ้าเทียบกับกิจกรรมท่องเที่ยวตามกระแส หรือเที่ยวสถานที่สวยงาม แต่ในกิจกรรมแบบนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาเรียนรู้ความเป็นวิถีการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างแท้จริง และยังแฝงถึงการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมได้มากกว่าโดยผ่านการอธิบายจากปราชญ์ชาวบ้าน และปฏิบัติการโดยตรงของนักท่องเที่ยว อาทิเช่น กิจกรรมหาหอยบ้านหัวทาง เรียนรู้การเลี้ยงผึ้ง ชุมชนพญาบังสา ทำเครื่องจักรสานชุมชนวังตง ทำขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านควน เรียนรู้การปลูกผักปลอดสารพิษชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก เรียนรู้การทำนาอินทรีย์ชุมชนพญาบังสา การหุงข้าวกับกระบอกไม้ไผ่บ้านโดนปานัน ชมวิถีชาวประมงพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน และฟังตำนานเรื่องราวชุมชน เป็นต้น โดยการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยว นั้น ไม่เพียงแต่การให้บริการกับนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสื่อสารผ่านกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงคุณค่าความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแหล่งทรัพยากรที่ต้องป้องกันรักษา วัฒนธรรมชุมชนที่ต้องดูแลและสืบถอดให้ถึงรุ่นลูกหลานเพื่อความเป็นชุมชนให้คงอยู่ตามวิถีต่อไป 4.สถานที่ให้บริการ	ชุมชน อย่างเช่นแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลักที่อยู่ร่วมกับแหล่งประกอบอาชีพตามวิถีชุมชน ซึ่งในกรณีของชุมชนบ้านเกาะหลีเป๊ะ ที่เดิมเป็นชุมชนชาวเล ประกอบอาชีพประมง แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา และเริ่มขยายตัวใหญ่มากขึ้น จนวิถีชีวิตชุมชนถูกกลืนกิน จนหายไป ผู้ที่ออกทะเลหาปลาหันมาทำท่องเที่ยวเป็นเรือรับจ้าง เป็นลูกจ้างทำความสะอาดในโรงแรม รีสอร์ท ในที่สุดคุณค่าของชาวเลเดิมๆที่เคยมีก็หายไป หรือมีแค่ส่วนน้อย 4. ที่พักชุมชน จากการศึกษาข้อมูลสามารถเห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มา นิยมมาทำกิจกรรมท่องเที่ยว หรือมาเพียงกินข้าวแล้วกลับ นอกจากชุมชนที่มีสถานที่สวยงามก็สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักได้ แต่ความนิยมของโฮมสเตย์ในปัจจุบันนั้นลดน้อยลง จนเกือบจะไม่มีเลย เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการความเป็นส่วนตัว จึงไม่ชอบที่จะนอนพักตามบ้านรวม	ถึงความเหมาะสมของสินค้าที่จะนำไปจัดจำหน่าย - สร้างข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับศูนย์จัดการสินค้า และศูนย์จัดการสินค้ากับกลุ่มตลาด เช่น ในเรื่องของปริมาณ ราคา การจัดส่ง 6. ออกแบบกลไกการบริหารจัดการของกลุ่มศูนย์จัดการสินค้า - บทบาทหน้าที่ - การบริหารจัดการงาน - การจัดสรรงบประมาณ
---	--	--

สถานที่ให้บริการของชุมชน โดยมีลักษณะที่แตกต่างออกไปตามความสามารถของชุมชน บางส่วนสามารถพัฒนาไปจนกลายเป็นรีสอร์ทชุมชนหรือศูนย์เรียนรู้ มีทั้งที่พัก ที่ประชุม ที่ละหมาด โรงครัว ร้านค้า ลานกิจกรรมแบบเต็มรูปแบบ ได้แก่ ชุมชนพญาบังสา ชุมชนบ้านเกตรี ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ชุมชนบ้านวังสายทอง ชุมชนบ้านบากันเคย ชุมชนบ้านเกาะหลี่เป๊ะ ชุมชนบ้านท่าข้ามควาย ชุมชนบ้านทุ่งสะโง๊ะ ชุมชนบ้านควน บางส่วนก็สามารถพัฒนาไปในลักษณะของโฮมสเตย์ ได้แก่ ชุมชนบ้านวังประจัน ชุมชนบ้านบุโอบย ชุมชนบ้านโตนปาหนัน ชุมชนบ้านหัวทางเมือง ชุมชนบ้านทุ่งหว้า บางส่วนก็มีเพียงแค่ห้องประชุมสำหรับทำกิจกรรมอย่างเดียว ได้แก่ ชุมชนบ้านหลอมป็น ชุมชนขอนแก่น และบางส่วนมีเพียงแค่กิจกรรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว เข้ามาเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนบ้านโคกพะยอม	กับเจ้าของบ้าน แต่สำหรับชุมชนที่มีห้องพักขนาดใหญ่ 10 คนขึ้นไปกลับได้รับความนิยมมากกว่า เนื่องจากกลุ่มผู้เข้าพักส่วนใหญ่จะมาเป็นหมู่คณะ อยากรอยู่ร่วมกัน หรือเป็นกลุ่มนักเรียน ที่ปริมาณมาก และห้องขนาดใหญ่นี้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้งได้มากกว่า ดังนั้นการพัฒนาสถานที่ให้บริการควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวเป็น ซึ่งเป็นผู้ใช้บริการว่ามีความชอบ ความสนใจแบบไหน เพื่อการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการภายใต้วิถีชุมชนมากที่สุด อย่างเช่น ด้านที่พัก ควรเริ่มต้นทำห้องพักที่มีขนาดใหญ่ รับได้มากกว่า 10 คนในเดียว อาหารต้องเป็นเมนูพื้นบ้าน เพราะเมนูอาหารแบบอื่นๆไม่จำเป็นต้องมากินถึงในชุมชน จึงต้องสร้างคุณค่า ความแตกต่างออกมา ที่ประชุม ปัจจุบันในจังหวัดสตูลพื้นที่สำหรับจัดประชุมหรือทำกิจกรรมมีน้อยมาก แต่มีความต้องการ
โอกาสทางการตลาด และการสื่อสารกลุ่มนักท่องเที่ยว ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายตัวอยู่ทั้งจังหวัดสตูล และมีเครือข่ายความร่วมมือที่สามารถช่วยขยายโอกาสด้านการตลาดอีกจำนวน ได้แก่ 1. กิจกรรมท่องเที่ยว ที่พัก ในส่วนนี้กับบริษัทหลายบริษัทที่เข้ามาช่วยหนุนเสริม ทั้งในเรื่องของการช่วยร่างโปรแกรมท่องเที่ยว กำหนดเกณฑ์ราคา ให้บริการ และจนช่วยโปรโมท ช่วยขายบริการให้ ทำให้ปัจจุบันนักท่องเที่ยว เข้าถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูลได้ง่าย เช่น บริษัท สตูลซีพีเอสทราเวล ช่วยชุมชนบ้านหัวทาง บ้านบ่อเจ็ดลูก โปรแกรมปราสาทหินพันยอด บ้านควน บ้านวังสายทอง โปรแกรมล่อง	

แก่ง บ้านบากันเคย โปรแกรมเที่ยวสันหลังมังกร 2. ขายสินค้าชุมชน จากการเข้าถึงสินค้าของกลุ่มเป้าหมายนั้นมีความยากลำบาก ในตอนนี้ต้องเข้ามาหาซื้อในชุมชนเท่านั้น ชุมชนจึงไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องนี้ซะส่วนใหญ่ เนื่องจากไม่รู้จะขายให้ใคร คนซื้อก็น้อย และสินค้าเฉพาะชุมชนเองก็ไม่หลากหลาย ดังนั้น จาก	จำนวนมาก 5. พื้นที่การตลาดในการขายสินค้าชุมชน เดิมต้องเข้ามาหาซื้อในชุมชนเท่านั้น และสินค้าก็เป็นสินค้าเฉพาะพื้นที่ ไม่มีความหลากหลาย จากการศึกษาข้อมูลระบบตลาดของการขายสินค้าชุมชน ทำให้ค้นพบตลาด 5 แบบ คือ ตลาดนัดชุมชน ได้แก่ ตลาดพญาบังสา ตลาดห้างร้าน ได้แก่ ร้านค้าประชารัฐ ศูนย์สินค้า otop ตลาดในแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลัก ได้แก่ เกาะหลีเป๊ะ ปากบารา ตลาดในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ บ้านบากันเคย บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านวังสายทอง บ้านเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ่อยๆ และสุดท้ายตลาดสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาลละงู ซึ่งเน้นสินค้าเพื่อสุขภาพ	
ระบบการสร้างตลาดสินค้า การสร้างตลาดสินค้าในชุมชนท่องเที่ยว ที่มีการทดลองทำ จากกลุ่มที่มีการดำเนินการ มีดังนี้ 1. ตลาดพญาบังสา ที่นำของในพื้นที่ กิจกรรมมาจัดทำตลาดทุกวันเสาร์อาทิตย์ 2. กรณีตลาดสุขภาวะที่ชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลไปดำเนินการภายใต้การสนับสนุน ของโรงพยาบาลละงู มีสินค้าชุมชน 3. จากข้อมูลการบริการการท่องเที่ยว หลายชุมชนไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทั้งหมดต้องรับซื้อจากภายนอก ในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่มีผู้ประกอบการร้านอาหาร ที่พักมากมายซึ่งนิยมสินค้าวัตถุดิบชุมชน		

บันทึกการรายงานการประชุม

กิจกรรม ถอดบทเรียนการจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา ณ ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล

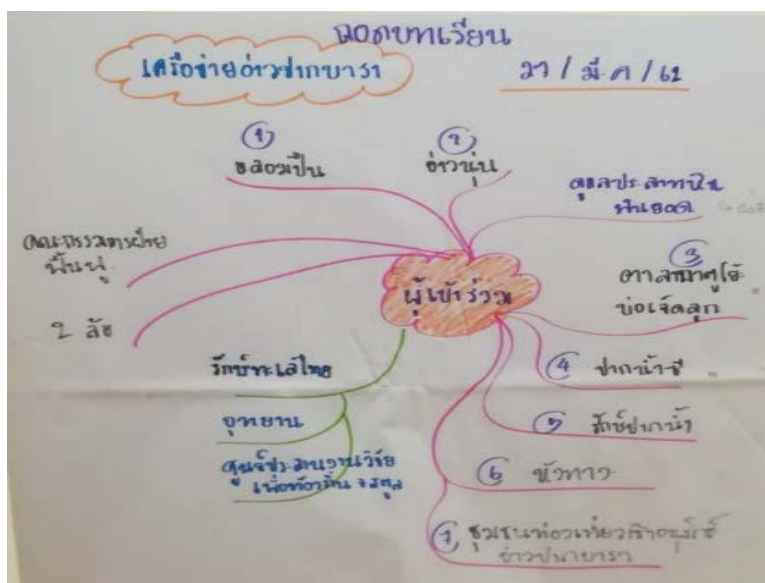
วัตถุประสงค์

1. เพื่อบริหารจัดการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราอย่างยั่งยืนไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของอุทยานแห่งชาติ
2. เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทรัพยากรบางพื้นที่ ไม่ให้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. เพื่อเปิดให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างมีความรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา

1. ต้องรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้ยังคงสมบูรณ์ดั้งเดิมให้มากที่สุด
2. ต้องการให้ชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว และกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกชุมชนตามสมควร รวมถึงแก่บุคคลด้อยโอกาสอื่นๆ ในสังคม
3. การจัดการท่องเที่ยวต้องไม่ขัดต่อประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตแบบมุสลิมตามหลักศาสนาที่คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือ
4. เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวของทรัพยากรมาก ต้องมีการเฝ้าระวังและมีการเตรียมการฟื้นฟูให้ทัน่วงที

กิจกรรมแนะนำตัว รู้จักตนเองและเพื่อน

ก้านัน : ผมเหมือนหัวหน้าครอบครัว บางอย่างต้องฟังหูไว้หูในประสาน้อง เราขับเคลื่อนงานมาหลายปี บางชุมชน เช่น ปากบารา บ่อเจ็ดลูก หลวมป็น อ่าวนุ่น และหัวทาง ก็หลายปี เรามาประชุม เพื่อจ้างลูกธนูไปข้างหลัง เรามา MOUร่วมกัน หากคุยกันคนละหนคนที่ไม่เห็นมิติ เรามาที่นี้เพราะพวกเราสาม

หมวกอยู่ 2 ลูก เครื่อง 2 ชุด บริหารจัดการพื้นที่เองและ เป็นกรรมการเครือข่าย ในกระบวนการนี้เราเล่นที่
ละสุข เรามาถอดบทเรียนของกลุ่มตัวเองก่อน

เครือข่าย มาจากไหนบ้าง

1. ทีมรักษปากน้ำ
 2. ปากน้ำสี่
 3. บ่อเจ็ดลูก
 4. ทีมหัวทาง
 5. ทีมอ่าวนุ่น
 6. ชุมชนท่องเที่ยวอ่าวปากบารา
 7. ทีมหลวมปั่น
- และอีก 7 วิสาหกิจ รวมทั้งหมด 14 วิสาหกิจ

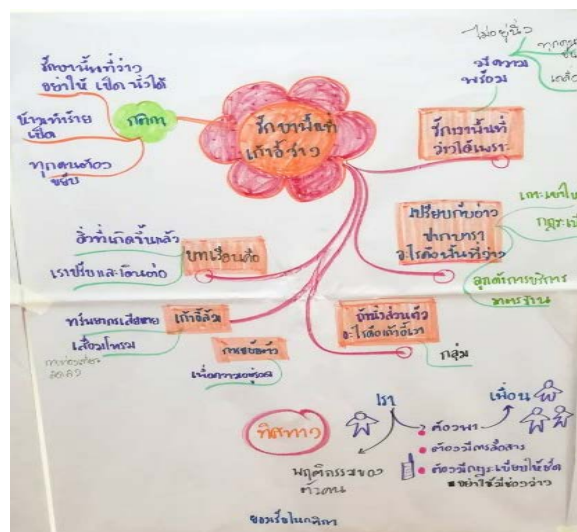
ทีมพี่เลี้ยง

1. สมาคมรักษ์ทะเลไทย
2. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
3. อุทยานแห่งชาติเภตรา

ก้านัน : การดูแลวิสาหกิจที่ประสบหิ้นพ้นยอด สารวัตรก้านัน เป็นหน้าที่โดยตำแหน่ง ประสบ
ความสำเร็จในการดูแลเด็ก ผักเด็กจนได้เป็นไกด์และสต๊าฟช่วยงาน เด็กได้ทำงานมีรายได้ ไม่ว่างงาน ไม่ต้องไป
เฟลิดเฟลีนกับยาเสพติด

สมพงษ์ : ที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน ก้านันหาหรือช่วยถอดบทเรียน ทางงบประมาณเพื่อช่วยถอด
ทำงานมา 2-3 ปี จะถึงทางแยก หากเราไม่ป้กรงให้ชุด จะทำให้เราแตกแยก การคุยวันนี้ทำไม่มีวิสาหกิจ
ชุมชน คุยหลายพื้นที่ เพราะการท่องเที่ยวในปากบาราไม่ใช่ของใครเป็นของเราทั้งหมด วันนี้เราต้องเขียนและ
ลงรายละเอียด กลุ่มย่อยและกลุ่มตรงกลางจะอยู่อย่างไร วันนี้จะเป็นกิจกรรม ให้ช่วยกันคิด ชวนระดม
ความคิดย้อนทวนธนู ความหลัง

กิจกรรมที่ 1 เกม : แก้อื้อเปิด (รักษาก่ออื้อว่าง)

กติกา

1. รักษาพื้นที่ว่าง เพื่อไม่ให้เบียดแย่งเก้าอี้ได้
2. ใช้วิธีการขยับ และทุกคนต้องขยับ
3. ห้ามทำร้ายเบียด
4. จับเวลา

ทดลอง 1 รอบ เพื่อดูว่าเรารักษาเวลาว่างได้กี่วินาที

รอบ 1 ครั้งแรกเลยที่แย่งไม่ได้ 57 เพิ่มกติกา

รอบ 2 ให้เพิ่มเก้าอี้ 2 ตัว 47 วินาที

รอบ 3 เพิ่มอีก 1 ตัว คนแย่งเป็น 2 คน 111 วินาที

ถอดบทเรียน

รักษาเก้าอี้ได้เพราะ มีความพร้อม ทุกคนช่วยกัน ไม่อยู่นิ่งพื้นที่ว่างเราพร้อมที่จะรักษาที่ว่าง

คำถาม : หากเทียบกับอ่าวบารา อะไรคือที่ว่าง

- กฎระเบียบเป็นพื้นที่ว่างที่ทุกคนต้องรักษา
- เขาใหญ่ฐานทรัพยากรท่องเที่ยว
- ลูกค้า ต้องมีมาตรฐาน

คำถาม : เก้าอี้ล้ม หมายความว่าอย่างไร

- คือ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเสียหาย เสื่อมโทรม ทำให้การท่องเที่ยวลดลง ขยับตัวเพื่อความอยู่รอด

คำถาม : แต่ถ้าที่เล่นเป็นที่นั่งส่วนตัว หากนั่งอยู่ที่ส่วนตัวไม่เคลื่อนหรือขายตายไหม

- พื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่ของคนในวงที่ต้องช่วยกันรักษาที่

คำถาม : ผ่านมาเราวางใจให้ใครดูแล ก่อน 2 ปีที่ผ่านมาฝากใครคนใดคนหนึ่ง เราฝากเค้าได้มั๊ย

- ให้อุทยาน สारวตรกานัน

คำถาม : นักธุรกิจ คนนอก คือใคร

- กลุ่มนายทุนที่จะพยายามเข้ามาครอบครอง จัดการ ให้กลุ่มชาวบ้านไม่สามารถทำกิจกรรมได้

คำถาม : มีมากไหม หรือเท่ากับผู้ที่เข้ามาแย่งชิง มีมากกว่าคนนั่งเฝ้า

- มีหลายรูปแบบ

สะท้อน

- เปรียบกับสภาพปัจจุบันว่ามั่นใจมากอยู่ไหม ทำไมเราต้องนั่ง 2 ตัว จะให้สาร์วตรกานันไปนั่งเฝ้าอยู่คนเดียวไม่ได้ หรือเราจะปล่อยให้มั่นใจ
- กฎของเราแต่ละส่วนมั่นใจไว้แล้วให้เป็นผู้ตรวจ เป็นบทเรียน หากเราทำทุกอย่าง ถ้าอย่างนั้นเราฉีกตัว ขาดด้วย ดีมั๊ย
- อุทยาน มองจากการทำงานที่แรงหรือมากไปโดยไม่ได้มอง คนข้างเคียง

คำถาม ถ้าหากเราขยับแรง

- เราลงไปโดยไม่ดูศักยภาพที่มีอยู่
- โดยไม่สนใจทรัพยากรที่มีอยู่ รับมากเกินไปจนทำให้เกิดความเสียหาย
- กลุ่มที่เจ็บตัว เจ็บจริง กำนันยอมเจ็บเพื่อเริ่มใหม่

- การขับโดยไม่ระวังคนข้างๆ เป็นความละเอียดอ่อน การจัดจังหวะระหว่าง วิสาห์กิจ
- บางคนมองหาคู่แข่ง แต่ก็มีบางกลุ่มไม่ขับ เราไม่ เห็นภาพ 2-3 ภาพ

คำถาม : ต้องพาเพื่อนด้วยไหม

- ต้องพาและแบ่งปันและมีการสื่อสาร
- ถ้ามีระเบียบหนักแน่นจะอยู่ได้ การดูแลรักษาที่วางมาแล้วทำให้ชัด เพราะมันมีช่องว่างไม่ทำตาม
- ในวิสาห์กิจจัดเป็นตามชุมชน
- พฤติกรรมเราไม่เคยเปลี่ยนคิดว่าเก่ง ว่ากันในเรื่องมีลูกค้ำ

สมพงษ์ : เอาสิ่งที่เราได้เรียนรู้ เอาประเด็นมาตั้งกองเพื่อมาพูดคุยกัน เพราะการถอดต้องพูดให้ลึก สังคมเปรียบเทียบเพราะเราจะใส่ความเป็นตัวเราเข้ามา

กิจกรรมที่ 2 ย้อนทวนเรื่องราว timeline “การจัดการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา”

1. กว่าจะมาเป็นวิสาห์กิจท่องเที่ยว เริ่มมาตอนไหน ทำอะไรมาบ้าง
 2. กิจกรรม การะกิจการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่มวิสาห์กิจ ทำอะไรมาบ้าง ตอนไหน
 3. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาห์กิจ มีอะไรมาบ้าง ตอนไหน
 - เป้าหมายของกลุ่ม/วิสาห์กิจ
 - จุดเด่น และจุดด้อย ที่สุดของกลุ่ม/วิสาห์กิจ
- ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ไปไหนบ้าง ช่วงไหน

สมพงษ์ : เราเริ่มมาตอนไหน ทำอะไรมาบ้าง ทำอะไรตอนไหน ปัญหาที่ผ่านมาของกลุ่มเรา คืออะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร ความตั้งใจที่เราตั้ง วิสาห์กิจขึ้นมาเพื่ออะไร ปลายทางสิ่งที่เราตั้งเป้าหมาย ได้แล้วยัง จุดเด่น และจุดด้อย ที่เกิดขึ้น (เริ่มตั้งแต่เป็นกลุ่มเปล่าๆ มาย้อนก่อนที่จะเป็น วิสาห์กิจวิสาห์กิจตั้งแต่อดีต)

กลุ่มรักปากน้ำ

1. กว่าจะมาเป็นวิสาห์กิจท่องเที่ยวอ่าวปากบารา : เริ่มจากจัดหากลุ่ม โดยการรวมตัวแล้วขึ้นทะเบียนจดแจ้งวิสาห์กิจ ในปี 2561 แล้วเข้าร่วมกลุ่มกับเครือข่ายอ่าวปากบารา
2. กิจกรรม การะกิจการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่มวิสาห์กิจ ทำอะไรมาบ้าง ตอนไหน
 - 2.1 กิจกรรม ได้พานักท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เกาะเขาใหญ่ และชมแหล่งฟอสซิล เปิดการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี
 - 2.2 ดำน้ำดูปะการัง หมู่เกาะบุโหลนในช่วงเดือน พฤศจิกายน – พฤษภาคม
3. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาห์กิจ มีอะไรมาบ้าง ตอนไหน
 - 3.1 การไม่เข้าใจกันในบางโอกาส

เป้าหมาย

1. บุคคลในชุมชนมีรายได้
2. เด็กในชุมชนได้มีงานทำ

จุดเด่น

1. สถานที่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว
2. สะดวกในการลงเรือ

จุดด้อย

1. การสัญจรไปมาไม่สะดวก ที่พักอาศัยมีน้อย ลูกค้าเลยไม่เยอะ

ผลประโยชน์

1. นายทุนไม่สามารถเข้ามาได้ เป็นการรวมกลุ่มของวิสาหกิจอ่าวปากบารา

กลุ่มท่องเที่ยวบ้านปากบารา

- ปี 2553 เริ่มต้นจากจดทะเบียน โดยการรวมกลุ่มของคนหมู่ 2 บ้านปากบารา และรวมกับกลุ่มบัณฑิตอาสาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มอ.) เข้ามาทำโครงการอนุรักษ์ป่าโกงกางและป่าชายเลนเลยเกิดความคิดการทำท่องเที่ยวในคลอง ไปดูพื้นที่จริงป่าโกงกางและป่าชายเลน เกาะเขาใหญ่ เกาะบูโหลน ทดลองทำโฮมสเตย์ ให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก 3 หลัง ในหมู่ 2 ปากบารา เริ่มโปรแกรมโดยการล่องเรือเที่ยวในคลองปากบารา ป่าโกงกางเที่ยวเกาะเขาใหญ่ บางอ่าว เช่น อ่าวโต๊ะเงาะปันแต อ่าวส้ม ปะการังของอุทยานฯ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรคนไม่ชอบมาเที่ยว

- ปี 2562 ทำงานท่องเที่ยวไปเกาะบูโหลน

ปัญหา การรวมตัวกันของคนในชุมชน กว่าจะรวมตัวกันได้เพราะมีเสนาธิการมาก ทำเขาใหญ่ได้ ข้อคิดมา 4 ประเด็นคือ

1. ไม่เคยอยู่เกิน 3 เดือน เพราะขอโครงการที่ไหนได้ เอามาแบ่งกันหมด
2. การปลูกต้นไม้กลับหัว
3. ปรับปรุงระบบงานใหม่วิธีการ มองให้เห็นว่าคนเป็นอุปกรณ์ หุ่นก็หุ่นอย่างเดียว
4. ค่าไถ่เบิกวันต่อวัน อาหารจัดจากร้านค้าในปากบารา จ้างให้เค้ามาส่ง

กติกา

1. ปรับคนให้เหมาะสมกับงาน
2. ไกด์ห้ามสูบบุหรี่ต่อหน้าลูกค้า
3. เรือไม่มีเป็นของกลุ่มของเราสักลำ เรือเราเป็นของชมรมประมงพื้นบ้าน
4. การจัดการตลาด เรายกการจัดการบริษัททัวร์มาอยู่ที่เรา แต่เราयरระบบให้เข้ามาอยู่ในวิสาหกิจ

ชุมชนต้องอธิบายสมาชิกให้ชัดเจน จัดให้มีการประชุมเดือนตุลาคม และเดือนพฤษภาคม ประชุมปีละ 2 ครั้งเท่านั้น วาระการประชุมมีข้อเดียว แต่มีข้อห้าม ไม่ให้เอาไปพูดข้างนอกไม่ว่าจะเป็น ร้านน้ำชาหรือที่ไหนกัน เราจะคุยกันในกลุ่ม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร

เป้าหมายของกลุ่ม :

- เพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ยึดถึงหลักความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรม จัดเป็นเจ้าของและทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อชุมชน อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งสำคัญในชุมชน ให้ถือปฏิบัติดูแลทุนในชุมชน กำหนดร่วมกัน

- สร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ
- เพื่อสร้างรายได้และพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน

จุดเด่น

1. พื้นที่บ้านปากบาราได้เปรียบเรื่องการท่องเที่ยว ลงเรือได้ 24 ชั่วโมง

2. ให้สมาชิกไปทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ตัวเองและชุมชน เช่น การถ่ายรูปลงงานปราสาทหินพันยอด
3. คนอาศัยของคนในพื้นที่

จุดด้อย

1. คน (การร่วมกันคิดและรวมกลุ่ม)ยังไม่มาก

ประโยชน์ที่ได้

1. เกิดการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พร้อมการพัฒนาศักยภาพในพื้นที่ผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้
2. สรุป อุดมการณ์ งาน เงิน มาทีหลังแต่ไม่มาก

คำถาม : เราเคยได้ฟังแบบลงลึกแบบนี้ไหม สรุปว่าเรารู้จักแต่หน้าแต่ไม่รู้ใจที่

กลุ่มท่องเที่ยวบ้านห้วยทาง

เริ่ม ปี 2559

1. เป็นความต้องการของคนในชุมชนอยากมีรายได้เสริม จากการทำงานอาชีพหลักรายได้ไม่พอจ่าย จึงตั้งกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนเกิดจากการใช้ทรัพยากรในชุมชนก่อน เช่น คลอง และอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น คนทำอาชีพประมง มีเรือ กลุ่มแม่บ้าน อาชีพและความรู้จากการทำขนม เด็กและเยาวชนในชุมชน

2. มีนายอับดุลลอห์เป็นประธาน มีรองประธาน เหมัญญิก คณะกรรมการ คือ คนมีเรือเข้ากลุ่มเรือ 4-5 ลำ คนที่เป็นแม่บ้าน เข้ากลุ่มแม่บ้านทำอาหาร คนที่มีความรู้เรื่องต่างๆ มาเป็นไกด์ของชุมชน ทำเพราะว่าใจรักและสามัคคี ผลกำไรให้แก่มากับคนในชุมชน จัดซื้อเก้าอี้ เต้นที่ไว้ใช้ในชุมชน

เป้าหมายของกลุ่ม

1. เพื่อสร้างรายได้กระจายไปสู่คนในชุมชน

จุดเด่น

1. คนรู้จักบ้านห้วยทางมากขึ้น

ผลประโยชน์

เกิดกับคนในชุมชน ในด้านของการใช้เรือของคนในชุมชนนำ การประกอบอาหาร และเปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนมาเรียนรู้

กลุ่มบ่อเจ็ดลูก

ก่อนปี 2547 : เกิดการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเล

ปี 2547 :

1. เกิดสึนามิ
2. ปีแรกงานเกิดจากการวิจัย ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนแต่ชุมชนไม่ได้อะไร คิดริเริ่มการท่องเที่ยวสร้างที่พัก

ปี 2550 มกราคม – ธันวาคม

1. ลงทุน
2. สร้างรีสอร์ท ถูกจับไม้
3. ต้นแบบชุมชน CBT

ปี 2552 มกราคม – ธันวาคม

1. ร่วมเครือข่าย CBT สตูล
2. มีกลุ่มมาดูงาน
3. มีการรวมกลุ่ม จัดทำเรือนำเที่ยว
4. การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

ปี 2550 มกราคม – ธันวาคม

1. แกนนำร่วมจัดตั้งกลุ่มเยาวชนท้องถิ่น นายยูหนาเป็นพี่เลี้ยง ได้ชื่อว่าเป็น “คิงออฟน้ำหอม”
2. มีกิจกรรมการอนุรักษ์ ปลุกต้นจาก เอาทางมาทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ดูแลหาดกาสิง โบราณสถาน
3. จัดทำธนาคารปู และเลี้ยงปูน้ำจืด ซื่อมาจากชาวประมงมาเลี้ยง มีการปันผลหุ้นรีสอร์ทและหยุดในปี 2554 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น ทำให้ขยะเยอะเพิ่มขึ้นด้วย

ปี 2555 มกราคม – ธันวาคม

1. จัดตั้งด่านเพื่อห้ามนำเหล้าเข้ามาในชุมชน และค่าถุงดำกำจัดขยะจากชายหาดจากนักท่องเที่ยว คั่นละ 20 บาทในช่วงเทศกาล
2. จัดตั้งกลุ่มผลิตปลอดสารพิษ (งบบายมกัมมาจล)
3. กิจกรรมจัดเก็บขยะในหมู่บ้านและแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน
4. ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ รีสอร์ทเกิดการติดลบ ไม่มีงบประมาณซ่อมแซม
5. แกนนำหลักห่างหายไป
6. มีปัญหาในการจัดทำบัญชี ตั้งแต่ปี 2554

ปี 2557 มกราคม – ธันวาคม

1. จัดตั้งสภาภาพ ชุมชนจัดการตนเอง

ปี 2559 มกราคม – ธันวาคม

1. เกิดการท่องเที่ยวปราสาทหินพันยอด(ยังไม่ได้เริ่มเที่ยว)
2. สำรวจแหล่งท่องเที่ยว

ปี 2560 มกราคม – ธันวาคม

1. เริ่มนำเที่ยว จัดทำราคาให้อยู่ในทางเดียวกันราคาเป็นมาตรฐาน ครึ่งวัน 800 บาท เต็มวัน 1,500 บาท
2. เป็นจุดเริ่มต้นและสร้างอาชีพไกด์และสต๊าฟ แม่บ้าน คนในชุมชนมีรายได้
3. จัดทะเบียนการท่องเที่ยวเป็นวิสาหกิจชุมชน

ปี 2561 มกราคม – ธันวาคม

1. มีการขออนุญาตจากหน่วยงานป่าเลน ได้สร้างรีสอร์ทเป็นต้นแบบโดยชุมชน CBT มีการแลกเปลี่ยนร่วมกัน
2. ปันผลหุ้นรีสอร์ท อีกครั้ง

ประโยชน์ที่เกิดขึ้น

1. สร้างรายได้ให้กับชุมชน
2. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
3. อนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม

4. สร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน 1 อาทิตย์/ครั้ง คนในชุมชน จะไปสอนให้เด็กนักเรียนได้รู้จักทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่เรามีอยู่ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเด็กสามารถช่วยเหลือดูแลลูกค้าได้
5. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

จุดเด่น

1. มีโบราณสถาน
2. สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กับชุมชน สันหลังมังกรอยู่หลังบ้านเรา
3. ทางเข้าหมู่บ้านเราอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าชายเลน

จุดด้อย

1. จุดขึ้นลงเรือลำบาก
2. หมู่บ้านห่างไกลกับย่านเศรษฐกิจ
3. ไม่มีห้องน้ำสาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
4. ไม่มีป้ายบอกทาง
5. โก้ด สตาร์ฟ ขาดความรู้ที่ละเอียด

ประโยชน์

1. ทำให้คนกลับมาทำงานในหมู่บ้าน
2. สร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชนและสร้างอาชีพ

กลุ่มสองลัทธิบ้านเกิด

ปี 2559 เริ่มจากรวมตัวเก็บขยะหาดปากบาราทุกวันอาทิตย์ มีการเคลื่อนไหวเรื่องทำเรือน้ำลึกให้สังคมภายนอกได้เห็นโดยใช้ความสวยงาม

กิจกรรม

1. เก็บขยะของกลุ่ม 2 ลัทธิบ้านเกิดที่อ่าวหินงามเข้าไปทำงานแบบชั่วคราวไม่เต็มเวลาที่บ่อ 7 ลูก บังยูหนาพาลูกค้าไปเที่ยวปราสาท(เจดีย์พันยอดเรียกขณะนั้น)
2. เก็บขยะที่เกาะเขาใหญ่ และสำรวจพื้นที่เกาะเขาใหญ่ ร่วมกับริฟกาดิเอน ชุมชนบ้านบ่อ 7 ลูก และผู้ใหญ่ใจดีชุมชนการท่องเที่ยววังสายทองมาร่วมงาน เช่น ศรีเวียงรีสอร์ท พี่ไก่ เอาเรือคายัคมาพายในทะเลเริ่มพายจากปากน้ำไปสันหลังมังกร
3. หลังจากประชุมร่วมกับตัวแทนกลุ่มต่างๆ ทำข้อตกลงร่วมกันใช้พื้นที่เกาะเขาใหญ่จนเกิดมาเป็นแผนแม่บท จัดตั้งกรรมการร่วมเฝ้าระวังและฟื้นฟู และพนักงานตรวจการเกาะเขาใหญ่
4. หลังทริปสำรวจ พาสื่อมวลชนลงไป ทำสื่อประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวใหม่เปิดการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ

ปัญหาอุปสรรค

1. ไม่สามารถควบคุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าไปในปราสาทหินพันยอดได้ เพราะโก้ดชุมชนไม่รู้ว่ามีอะไรอยู่ใต้น้ำ เพราะในช่วงน้ำแห้งไม้พายจะโดนกาละปิงหาสีขาว ไม่ทราบว่า 14 วิสาหกิจชุมชนรู้เรื่องนี้หรือไม่ เวลาประเมินฝ่ายดูแล้วกิจกรรมนี้ สร้างผลกระทบ มีข้อห้ามร่วมกัน ห้ามว่ายน้ำเข้าไปเอง

เป้าหมาย

1. เพื่อให้เยาวชนในชุมชนมีงานทำ เห็นความเปลี่ยนแปลง ทุกคนสร้างความก้าวหน้าให้กับตัวเอง ไม่เป็นภาระ สังคมหันหลังให้กับยาเสพติด ทำหน้าที่เป็น โก้ด สตาร์ฟ และคนขับเรือ

2. ต้องการเห็นความยั่งยืนของทรัพยากร

จุดเด่น

1. มีความอิสระไม่มีหน่วยงานหรือคนครอบงำ

จุดด้อย

1. มีความรู้และความรับผิดชอบยังไม่มาก ต้องฝึกฝนต่อไป

ผลประโยชน์

1. เพื่อให้เยาวชนอยู่ในพื้นที่มีงานทำ และมีรายได้แก่ตนเอง วิสาหกิจชุมชนหลักเลี้ยงการท่องเที่ยวในช่วงน้ำแห้ง

กลุ่มบ้านหลอมปิ่น

เริ่มต้น 2519 : ปลุกป่าชายเลน

ปี 2542 – 2562 : ชัยบังงานงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปล่องพันธุ์สัตว์น้ำและปลุกป่าชายเลนรวมตัวเฉพาะกิจ โดยกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน กลุ่มเยาวชน เพื่อปกป้องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง(เพื่อความอยู่รอด)

ปี 2548 : ทำผ่านงานวิจัย ศึกษาของการแปรรูปสัตว์น้ำ

ปี 2555 : ได้งบประมาณจากสยามกัมมาจล ได้โจทย์เรื่อง การจัดการตนเอง ได้บทเรียน

ปี 2558 : ได้ขึ้นโจทย์งานวิจัย นำไปสู่เรื่องการท่องเที่ยวอ่าวทุ่งนุ้ย “ศึกษาศักยภาพชุมชนบ้านหลอมปิ่น”

ปี 2559 : จัดทะเบียนกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านหลอมปิ่น

ปี 2562

1. การให้บริการสถานที่ประชุม
2. กิจกรรม การปลุกป่าชายเลน ปล่องพันธุ์สัตว์น้ำ เก็บขยะ
3. อาหารฤดูกาล
4. จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวปราสาทหินพันยอด เกาะ เราใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย “สุขภาวะดีที่ชุมชนบ้านหลอมปิ่น(อ่าวทุ่งนุ้ย)”

1. อนุรักษ์พันธุ์ทรัพยากรทางทะเล
2. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมการให้ความรู้
4. หนุนเสริมกลุ่มฯ เครือข่าย
5. รายได้

ปัญหาอุปสรรค

1. เรื่องการบริหารจัดการทีม หักทีม พาทำ

จุดเด่น

1. ศักยภาพอ่าวทุ่งนุ้ย
 - ป่าชายเลน 3 แบบ
 - สันทราย(สันหลังมังกร)
 - การบริหารจัดการพื้นที่ ผ่านงานอนุรักษ์

2. ศักยภาพคน
 - ประชาชนป่าชายเลน
 - ประชาชนสมุนไพร
 - ประชาชนประมงพื้นบ้าน

จุดด้อย

1. การจัดการอ่าวต่งนุ้ย (สื่อ การบริการ)
2. การจัดการคน ทิม

ประโยชน์

1. คนภายนอกได้พักผ่อน ได้ความรู้
2. คนภายในได้รายได้ ได้ความสามัคคี มีความสุข

วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวนุ่น

ปี 2560 :

1. มกราคม
 - ขั้นที่ 1 บ้านตะโลไส ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อคุยเรื่องการท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่โดยการท่องเที่ยวชุมชน
 - ขั้นที่ 2 เชิญประชุมชาวบ้าน แบ่งฝ่าย ทีมไกด์ ทีมเรือ ผู้ประกอบการในพื้นที่ หมู่ 4
 - ขั้นที่ 3 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ร่างระเบียบ แบ่งฝ่ายคณะกรรมการ
 - ขั้นที่ 4 จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจ เปิดรับหุ้นๆ ละ 100 บาท ไม่เกิน 100 หุ้น
 - ขั้นที่ 5 ซื้อเรือแคนู 10 ลำ
2. กุมภาพันธ์ : บริการนำเที่ยว
3. มีนาคม : ประชุมคณะกรรมการประจำเดือน ถอดบทเรียน
4. พฤษภาคม :
 - สรุปผลประกอบการ ทำ 3 เดือน ปันผล กองทุนหมุนเวียนซากาดคนยากไร้ การอนุรักษ์
 - ถอดบทเรียนไตรมาส 1 เพื่อ
 1. พัฒนาการบริการ
 2. อยากเพิ่มทักษะความรู้ไกด์
 3. ซื้อเรือเพิ่ม
 4. อยากขยายการตลาด
 5. จัดทะเบียนเรือท่องเที่ยวให้ถูกต้อง
5. กรกฎาคม - กันยายน : ปิดบริการนำเที่ยว เปิดรับสมาชิกเพิ่ม ซื้อเรือเพิ่ม 5 ลำ
6. ตุลาคม : บริการนำเที่ยวไตรมาส 2
7. พฤศจิกายน : ประชุมถอดบทเรียน (ลูกค้าน้อย)

ปี 2561

1. มกราคม - พฤษภาคม : บริการนำเที่ยว ลูกค้าเยอะ พัฒนาการบริการ
2. มิถุนายน : สรุปผลการประกอบการปี 2 ประชุมถอดบทเรียน
3. กรกฎาคม - ธันวาคม : นำเที่ยว อบรมพัฒนาไกด์ ชุมชนเข้าร่วมโครงการ OTOP

นวัตกรรมวิถี

ปี 2562

1. มกราคม : บริการนำเที่ยว ปัจจุบัน เข้าร่วมกับหมู่บ้านเป็นชุมชนท่องเที่ยวแบบวิถี

เป้าหมายกลุ่ม : การสร้างรายได้และกระจายรายได้กับคนในชุมชน โดยการนำเที่ยวไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

จุดเด่น

1. ทำงานเป็นระบบ กระจายรายได้
2. โปร่งใส
3. อยู่ใกล้อุทยานเกษตรา เกษะลิติ
4. มีศูนย์เรียนรู้ในชุมชน

จุดด้อย

1. ไม่มีที่ทำการชุมชน
2. ที่ลงเรือไกลจากเกาะเขาใหญ่
3. ไกด์ชุมชนไม่พอ

กลุ่มปากน้ำชี

ปี 2562 เปิดบริการทางการท่องเที่ยว มีการเข้าร่วมกับอุทยานธรณีสตูล มีความรู้เกี่ยวกับการลงสำรวจถ้ำ

เป้าหมาย เพื่อกระจายรายได้ให้กับชุมชน การสร้างความเข้าใจของชุมชน ในการประกอบอาชีพ ธรรมชาติชุมชนให้เป็นเอกลักษณ์

จุดเด่น

1. เปิดร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านอาหาร 61 ประกวดเมนูอาหาร บัวลอยไข่แมงดา ปลาหมึกยักษ์ ไข่ มีร้านกาแฟและทัวร์อยู่ในพื้นที่ใกล้เกาะเกษตรา สะพานข้ามกาลเวลา โรงแรมใหญ่

จุดด้อย

1. เวลาขึ้นลงน้ำแห้งลำบาก ที่อ่าวนุ่น หรือใช้สะพานของอุทยาน

ผลประโยชน์

1. เอาเข้ากลุ่มสมทบเป็นคำตอบแทนสำหรับกรรมการ และสมาชิก ทำชาคาดให้กับสมาชิก และคนในชุมชน

เครือข่ายอ่าวปากบารา

พยายามคิดของพื้นที่กลางโดยการคิดแทนพวกเรา คณะกรรมการกลางมีทุกกลุ่ม เริ่มจากถอดบทเรียนทรัพยากรธรรมชาติ ที่เสียหายจากการท่องเที่ยว เช่น กล้วยไม้ขาวสตูล ที่มีอยู่ที่เขาใหญ่ มาอยู่ที่บ้านคนหมด เราขายแล้วมันไม่เหลือมีปัญหา เรื่องขยะ เราอยู่ลำบากคนมาเที่ยวมากมาย ทำให้เจ้าบ้านอยู่ไม่ได้ต้องไปอยู่ข้างนอกพื้นที่ ชวนกินน้ำชาเพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา 2 สายพาน

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ

เลือกการท่องเที่ยวโดยชุมชน พยายามค้นหาคนทำการ ช่วยกันออกแบบ ให้ชื่อว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน สิ่งที่เราค้นหาข้อมูลเพื่อการไปยื่นกับโครงการขนาดใหญ่คือทำเรือน้ำลึกปากบารา มาทำเวทีเล็กเวที

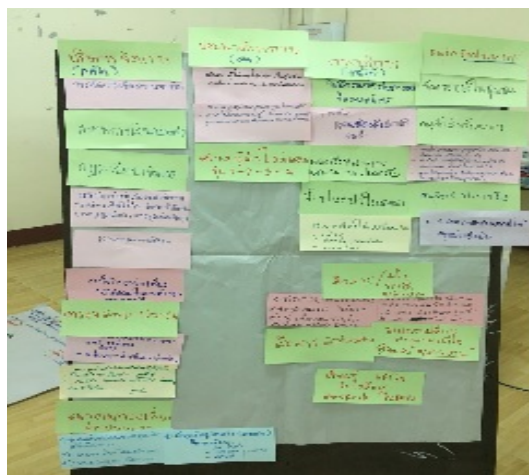
น้อยมาสร้างธรรมนูญเพื่อยึดพื้นที่เพื่อกำหนดกฎระเบียบกติกาการท่องเที่ยวโดยชุมชนพิจารณา เมื่อได้แผนแม่บท ปรากฏว่าเราไม่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กร

หารือร่วมกับหลายๆ ฝ่ายจนได้รับคำแนะนำช่องอำนาจการปกครองเพื่อเสนอนายอำเภอเพื่อตั้งตั้งคณะกรรมการ มีคำสั่งเสนอแผนแม่บทต่อเจ้าของพื้นที่ ต่ออุทยาน อุทยานเห็นชอบ มาทำMOU ร่วมในกลุ่มชาวบ้าน มี 4 ชุมชน ตะโละไศ บ่อ 7 ลูก หัวทาง ปากบารา พอกิจกรรมเดินได้ก็มีการจัดแจงเพิ่มเป็น 14 กลุ่ม และอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มต่างๆ การจัดทำบัญชีสรุปปีละ 2 ครั้ง หลังจากนั้นจะประกาศเขตการท่องเที่ยว

ปัญหา

1. การจะจดทะเบียนว่าจะเป็นแบบไหน(ชื่อ)
2. รายได้จากการจัดเก็บพยายามแก้ไขกันอยู่
3. ปัญหาเรื่องแผนของจังหวัดมีปัญหาเรื่องท่าเรือ ฝ่ายทางราชการจะลงมาช่วยหรือสร้างให้ก็ได้ไม่ได้เพราะพื้นที่ป่าชายเลน

กิจกรรมที่ 3 ทบทวนเป้าหมายร่วมกลไกกลาง

เป้าหมายกลไกกลางกลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา

เป้าหมายแบ่งได้ 4 เรื่อง

การบริหารจัดการ(กลไก)

- 1) อยากให้สมาชิกที่ดำเนินการให้จัดไปในทิศทางเดียวกัน การจัดการอย่างเป็นระบบมากขึ้น
- 2) สภาพการเงินคล่องตัว
- 3) ให้มีกติกาที่มั่นคง กฎระเบียบเข้มงวด เพื่อการท่องเที่ยวที่สวยงาม
- 4) ทุกกลุ่มในชุมชนร่วมมือกันบริหารจัดการ
- 5) อยากให้การท่องเที่ยวไปได้สวยในการทำงานของกรรมการ
- 6) การตรวจสอบและการป้องกัน
- 7) เป็นหน่วยบริหารจัดการพื้นที่และควบคุมกติกา สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มย่อย
- 8) เกิดความสามัคคีภายในเครือข่าย เข้าประชุมทุกครั้ง ร่วมกันรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยากให้มีการอบรมไค้
- 9) เกิดสมาคมการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา

10) อยากให้มีชุดข้อมูลกลาง (สมาชิก) ของทุกกลุ่ม มีปัญหาและอุปสรรค จุดเด่นจุดด้อย เพื่อความเข้าใจทุกกลุ่ม โปรแกรม ความต่อเนื่องของการคุย/ประชุม หรือขาดการติดตามอย่างเป็นระบบ (เรามีข้อจำกัด) บทบาทของแต่ละฝ่ายได้ดำเนินการ ระบบการดูแลทีมกลางซึ่งเป็นหัวใจหลักของการทำงาน

การพัฒนาศักยภาพ(คน)

1) เพิ่มความรู้ให้กับไกด์ สต๊าฟในชุมชน
2) จัดสร้างสถานที่ขึ้น – ลงเรือของนักท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและปลอดภัยให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- 3) อยากให้ทุกกลุ่มคงราคาเป็นมาตรฐาน เพื่อการปฏิบัติ
- 4) อบรมไกด์ดำน้ำ เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเลโดยตรง
- 5) สร้างผู้นำใหม่เสมอ รุ่น 1-2-3-4

การบริการ(รายได้)

1) ทำทุกเรื่องให้เหมือนกัน เช่น เรื่องอาหาร การบริการอื่นๆ สถานที่ท่องเที่ยว การขายบริการ
2) ให้ความคิดที่หลากหลายในการบริการ
3) อยากให้ช่วยผลักดันเรื่องสถานที่ลงเรือ ที่สะดวก เหมาะสม และปลอดภัย
4) น้ำประปาในชุมชน
5) การสื่อสาร/สร้างภาคีหน่วยงาน
6) กลไกกลางต้องเปิดตัวตนต่อสาธารณะให้มากกว่านี้ เพื่อความเข้าใจของชาวบ้านที่ไม่ได้อยู่ในวิสาหกิจชุมชน เช่น คนหลวมปีน หัวทาง ได้เข้าใจว่าทำอะไรกันอยู่

7) สร้างศักยภาพต่อหน่วยงานของรัฐ ภายในจังหวัด ระดับภาค เพื่อพัฒนาสู่ระดับและประเทศ
สมาคมอยู่ในสตูลแต่การทำงานอยู่ที่ปากบารา เพื่อจะได้ต่อรองให้เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

8) เรื่องกติกาเรามีแต่มั่นอยู่ที่เราเอง ครอบคลุมทุกด้าน อยากเสริมความรู้ใหม่ๆ ของแต่ละพื้นที่ ให้เป็นคู่มือไกด์ 2 ภาษา สื่อทางการสื่อสารขึ้นมาทั้ง 14 วิสาหกิจชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้เลือก

9) มีวงแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจร่วมกับ “หน่วยงาน”

10) เรียนรู้ เข้าใจ ขับเคลื่อน GEOPARK ในชุมชน

การอนุรักษ์ทรัพยากร

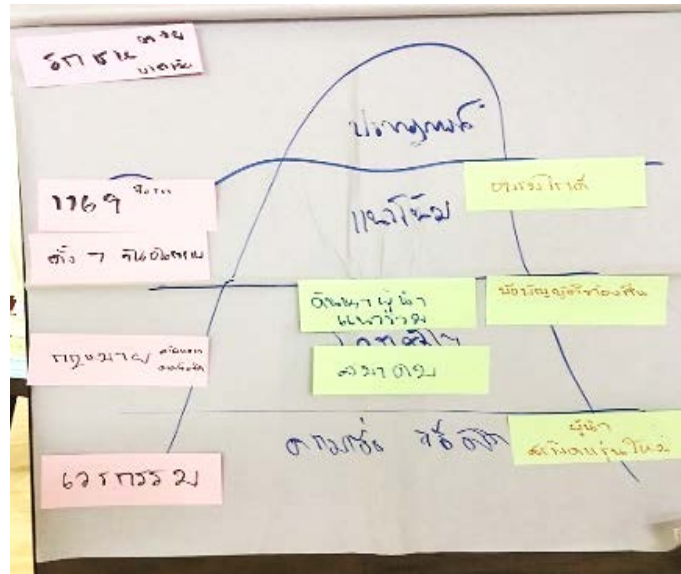
- 1) การจัดการขยะ
- 2) การอนุรักษ์ทรัพยากร
- 3) การอนุรักษ์ปะการัง
- 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรให้อยู่อย่างยั่งยืน
- 5) มีความสามัคคีและสร้างเครือข่ายในการทำงานและเชื่อมโยงกัน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนกลาง
- 6) สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน
- 7) อยากให้ทุกกลุ่มคำนึงถึงการอนุรักษ์และช่วยกันรักษาธรรมชาติให้อยู่ไปนานๆ

การหนุนเสริมเรื่องการประชาสัมพันธ์ หน่วยงาน คนรอบข้างนั่งไม่รู้จักรเราที่ อยากให้แต่ละกลุ่มช่วยนำเสนอ ที่มาของการต่อสู้เรื่องการบริหารจัดการชุมชน นักท่องเที่ยวไม่ได้มาเพื่อการท่องเที่ยวอย่างเดียวแต่เค้ามาหลายรูปแบบ ปัญหาคือเรื่องการจัดเก็บรายได้ เท่าที่ประสบมา และได้ทำการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ปีแรกประสบปัญหาเรื่องการขาดสภาพคล่อง ยังมีหนี้สินอยู่ สิ่งที่สำคัญเครือข่ายทำงานแบบจิตอาสาอยู่ ไม่มีค่าตอบแทน

รายได้ทางตรงและทางอ้อม ฐานข้อมูลเราต้องมี เราต้องยานถ่ายรถ การพัฒนาคน

กิจกรรมที่ 5 ออกแบบ การดำเนินงานระดมความคิด วิเคราะห์โดยใช้ “ภูเขาน้ำแข็ง”

ขั้นปรากฏการณ์	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
แนวโน้ม	อบรมไคด์ นักสื่อความหมายที่ถูกต้อง
ขั้นโครงสร้าง	- ค้นหาผู้นำ แนวร่วม - จัดตั้งสมาคมของกลุ่มอ่าวปากบารา - จัดทำข้อบัญญัติผ่านท้องถิ่น
ขั้นความคิด ความเชื่อ	- ผู้นำสร้างคนรุ่นใหม่ - สื่อสารสร้างการเรียนรู้ผู้เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ 6 เติมเต็มภาพฝัน โขดศักดิ์ ธรรงค์ไพบร์ : จากเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

1. เรื่องความยากจน
2. เรื่องความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร
3. เรื่องความเจ็บป่วย
4. เรื่องการเรียนรู้
5. เรื่องความเท่าเทียม
6. เรื่องการบริหารจัดการน้ำ
7. เรื่องพลังงาน
8. เรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
9. สร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับอุตสาหกรรม
10. ลดความไม่เท่าเทียมทั้งในและนอกประเทศ
12. เรื่องสร้างรูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน
13. ดูแลเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
14. การใช้ประโยชน์ในชุมชน
15. ปกป้องฟื้นฟู ระบบนิเวศน์

16. ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข

17. ความร่วมมือในระดับโลก

เราควรมีการจัดตั้งสมาคมและเข้าร่วมจีโอพาร์ค เพื่อทำท่อกรวยรับเงิน

สรุปงาน ที่เราทำอาจจะไม่ประกาศว่าเป็นทุกมิติ ด้านประมง การปกครอง การท่องเที่ยว ที่พวกเราทำคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน

สรุปจากแผนชาร์ท

จุดเริ่มต้น

1. คัดค้านท่าเรือน้ำลึก ทำกิจกรรม
 - การทำความสะอาดชายหาด
 - การเก็บขยะเขาใหญ่
 - สำรวจปราสาทหินพันยอด ทำสารคดี การสัมภาษณ์บั้งจำปา
 - ชวนกลุ่มท่องเที่ยววังสายทองมาช่วย
2. ที่นุทางด้านทรัพยากร
3. CBT เข้าร่วมเครือข่าย
4. ทำงานวิจัย สกว.
 - การจัดการแหล่งท่องเที่ยว
 - จัดตั้งกลุ่มเยาวชน
 - เปิดร้านอาหาร ร้านกาแฟ
 - ปลุกป่าชายเลน
 - การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ปล่อยปู กุ้ง ปลา การแปรรูปสัตว์น้ำ

- มีโปรแกรมการท่องเที่ยว มีคณะทำงานกลไกกลาง เช่น สภาปิ่นใหญ่ สภากาแพ

เป้าหมาย

1. อนุรักษ์ทรัพยากรและฟื้นฟู
2. สร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคน/คนในชุมชน
3. ไม่เป็นภาระของสังคม/พ่อแม่
4. มีรายได้เสริมในชุมชน/สร้างอาชีพ
5. เยาวชนมีงานทำ/ไม่ต้องออกต่างจังหวัด

กิจกรรม

1. ปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
2. กลุ่มหัตถกรรมจักสาน
3. เทียวเกาะเขาใหญ่ เกาะลิตี ปราสาทหินพันยอด เกาะบุโหลน ป่าชายเลน

จุดเด่น

1. มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ กัลปพฤกษ์
2. แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน มีความเป็นอิสระ
3. ได้เปรียบในเชิงยุทธศาสตร์
4. มีกลุ่มผลิตภัณฑ์และขายสินค้า กลุ่มแม่บ้านมีงานทำ
5. ใช้หมู่บ้านเป็นจุดขาย

จุดด้อย

1. ใกล้เคียงความรุ้ง มีจำนวนไม่มาก
2. ที่พัก ขาดห้องน้ำสาธารณะ ป้ายบอกทาง
3. คนในชุมชน
4. ท่าเทียบเรือ/จุดขึ้นลงเรือ
5. ความรับผิดชอบ

ปัญหาและอุปสรรค

1. ได้รับงบประมาณแล้วเล็ก
2. การไม่เข้าใจกันในกลุ่ม
3. การจัดทำบัญชี
4. ไม่สามารถควบคุมการห้ามเข้าพื้นที่ได้ ในช่วงน้ำแห้งกัลปพฤกษ์ได้รับผลกระทบ ห้ามว่ายน้ำเข้าไป
5. การบริหารจัดการ (รูปแบบ)

ประโยชน์

1. คนภายนอกได้มาพักผ่อน
2. เกิดความสามัคคี

สรุปบทเรียนจากกิจกรรม

- ไม่จำเป็นต้องเป็นตำรวจก็ได้ หมอมีก็คนก็ไม่พอเพราะเราไม่ช่วยกัน สะท้อนความรู้สึก ความคิด

ความรู้

- การทำเราทำร่วม ทั้งโจรทั้งนายก็เรา หากเราไม่มีกติกา
- รายได้โดยตรงจากตรงนี้ไม่มีเลย ทำทัวร์หลิเปะ ปัญหาคือโจรมาก เรารู้ว่าใครเป็นโจร เราควรเฝ้าบ้านตัวเองให้มาก การรู้รักสามัคคีเป็นเรื่องใหญ่ รักษากติกาให้มา
- กับข้าวกินอร่อย รู้สึกจุดแข็งแข็งเมื่อมีช่องว่าง
- รู้สึกดีได้มาเปิดใจได้รู้เพื่อนรู้เรา ดีใจที่ได้มารวมตัวกัน
- เป็นเรื่องที่ดีที่ได้มาร่วมกันติด ไม่รู้ระบบโครงสร้างการจัดการท่องเที่ยว และจะค่อยๆ เป็นค่อยไป เป็นเรื่องดีที่จะทำให้เราคิดวิเคราะห์การบริหารจัดการท่องเที่ยวต่อไป
- ดีใจที่ได้ประชุมร่วม คนที่ไม่เข้าใจได้เข้าใจ รู้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากอะไร เราต้องทบทวน ค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว
- เรื่องกฎระเบียบอยากให้มีและปฏิบัติกันอย่างจริงจัง
- ความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญในกลุ่มของการท่องเที่ยว อยากให้เราเดินไปด้วยกัน
- สองวันนี้สิ่งที่เราไม่รู้ก็ได้รู้จากทุกกลุ่มได้มาร่วม
- ขอขอบคุณวิทยากรทุกคน การคิดเชิงระบบ มีวิธีคิด กลับไปคิดได้ทำได้ และเชื่อมเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่นๆ คิดระยะยาว อ่าวปากบาราจะเป็นเช่นไร และเราจะโตไปพร้อมกัน
- ดีมาก ประชุมครั้งต่อไปพวกไคด์ สต๊าฟ คนขับเรือ ควรจะมานั่งฟัง รับรู้ ด้วยตัวเอง อีกเรื่อง เกาะเขาใหญ่เรื่องกฎกติกาเราช่วยกันทุกเรื่องขอให้แบบนี้นี่ตลอดไป สบายใจอยากอยู่ตรงนั้นทุกวัน เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนเรา

สิ่งที่เราต้องคำนึงเราให้มาก เวลาที่เราประชุม สิ่งหนึ่งที่ดีคือ

1. เราควรฟังในเรื่องที่เพื่อนพูด
 2. ดูความรู้สึกเพื่อนพูด
 3. ดูเป้าหมายเจตจำนงของผู้พูด
- ฟัง... ให้ได้นะ... ให้ได้เจตจำนงของผู้พูด หากเราไม่ฟังกัน แล้วจะประชุมกันทำไม การฟังทำให้ได้อะไรมากกว่า เราจำเป็นต้องใช้สิ่งนี้

ปิดกิจกรรม

ดีใจ ภูมิใจ หลายๆ อย่างกับครอบครัวของเรา ที่ได้มานั่งคุยกับทีมที่ปรึกษา ได้วิเคราะห์ความเสี่ยง ทุกคนทุก วิสาหกิจชุมชนและฝากความหวังไว้ที่ผม และอยากให้เราไม่มีตัวตนและช่วยกันทำกิจกรรม อีกทั้งความรู้สึกๆ อาย เรื่ององค์ความรู้เรามีน้อย ที่ไม่กล้าที่จะขอวันเวลา เรื่องการถอดบทเรียน และเรื่องงบประมาณ เพื่อเอาบทเรียนครั้งนี้ไปทำแผน ที่อายเพราะเงินค่าข้าวก็ไม่มี หลังจากนั้นเราต้องขับเคลื่อนแผนต่ออีก 1 หรือ 2 ครั้ง ที่เราทำงานนั้นเราคิดว่าแค่วิสาหกิจ แต่มีกลุ่มองค์กรที่มาช่วยกันดูแลและขับเคลื่อน เป็นทั้งพี่เลี้ยงและผู้ให้ความรู้ คือ กลุ่มรักจังสตูล ต้องขอขอบคุณ

กิจกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อบูรณาการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายฉัตรชัย อุดาหะ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสตูล
2. นายสัมฤทธิ์ เลียงประสิทธิ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล
3. นายภาณุ วรมิตร ผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสตูล
4. นางอัจฉรินทร์ เมืองจันทร์ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล
5. นายอาเล็น ระบุโส๊ะ นายกสมาคม สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล
6. นายเจตกร หวันสุ ประธานสภาการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล
7. นางบุหงา อุเส็น รองนายก สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล
8. นายอุสมาน มะอะหมิน รองนายกสมาคม สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดสตูล
9. นายสมนึก บุญสนอง เลขาธิการสมาคม สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล
10. นายทรงภพ วารินสะอาด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า
11. นายฉลาด ทองร้อยช้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ สภาการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล
12. นางสาวสุธารัตน์ สันเกาะ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
13. นางสาวกอบกาญจน์ นิमितานันท์ นักพัฒนาธุรกิจชุมชน บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีสตูล (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
14. นายไชยรัตน์ วงศ์อนันต์ นักวิชาการอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสตูล
15. นายอศุข เทศาเส็น อาจารย์ วิทยาลัยชุมชนสตูล
16. ดร.นราวุธ บัวขวัญ อาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
17. ดร.ทวีสินธุ์ ตั้งแข่ง อาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
18. นายอับดุลอาสิด หยีเหม ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
19. นางสาวดาไลลา หลีขาว นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานจังหวัดสตูล
20. นางสาวสุมาลี อุบลมณี เจ้าพนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า
21. นายสุเทพ เกื้อสังข์ รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.
22. นางสาววรรณวิภา ภาณุมาต หัวหน้างานเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยว ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.
23. นางสาวอังศิกานต์ ศศิธรเวชกุล เจ้าหน้าที่พัฒนาพื้นที่พิเศษ อพท.9 องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.
24. นางสาววิชุดา เขียวเกตุ เจ้าหน้าที่พัฒนาพื้นที่พิเศษ อพท.9 องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

นายสุเทพ เกื้อสังข์ รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นประธานกล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์ ตลอดจนสร้างความเข้าใจในลักษณะการดำเนินงานของ อพท.ว่า อพท.เป็นองค์การมหาชนที่ทำการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นนักพัฒนา แต่ไม่ได้ทำทุกพื้นที่ เฉพาะพื้นที่ที่รัฐบาลประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีอยู่ 6 พื้นที่ทั้งประเทศ คือ 1. หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง 2. พัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง 3. สุโขทัย ศรีสัชนา

ลัย กำแพงเพชร 4. เลย 5. เมืองเก่า น่าน 6. เมืองโบราณ อุทง และในภาคใต้ไม่มีพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อพท. ทำเป็นการสร้างต้นแบบ พอสร้างต้นแบบได้ตามที่ประกาศในแผนแม่บท อพท. ก็ถอยและส่งมอบการจัดการนี้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ภาครัฐ เอกชน จังหวัด พร้อมมอบนโยบายการทำงาน ของ อพท. ในการขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือว่าที่ผ่านมาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดเป็นรูปธรรมอย่างยิ่ง เพราะคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากร สามารถจัดการทรัพยากรได้ โดยให้เกิดความสมดุล ทั้ง 3 มิติ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ด้วยนโยบายการสนับสนุนการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รัฐบาลจึงได้แก้กฎหมายให้ อพท. หน้าที่ในการเข้ามาช่วยส่งเสริม สนับสนุนตามการประกาศเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในทั่วประเทศ ตามคณะกรรมการนโยบาย การท่องเที่ยวแห่งชาติโดยทำงานร่วมกับท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด โดยเฉพาะเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน อพท. ได้เข้ามาร่วมขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเล็งเห็นให้มีความสำคัญกับพื้นที่จังหวัดสตูล เนื่องด้วยสตูลมีฐานทรัพยากรด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่นๆ อีกมาก โจทย์สำคัญคือ ทำอย่างไรที่จะยังคงรักษาทรัพยากรไว้ อย่างยั่งยืน ด้วยการประชุมเชิงบูรณาการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนวันนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะหารือพูดคุยกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดสตูลร่วมขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันอย่างบูรณาการ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ เช่น ฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวของแต่ละหน่วยงานมาจัดระดับการพัฒนาาร่วมกัน แบ่งออกเป็น กลุ่ม A (ทำมาหลายปี มีกลไกการจัดการและถอดบทเรียนแล้ว ทำอย่างไรให้ต่อยอดด้านการตลาด) กลุ่ม B (ต้องไปพัฒนาอีก ระยะ) กลุ่ม C (น้องใหม่ที่เพิ่งเริ่ม ยังไปไม่เป็น ทำอย่างไรที่จะไปเติมเต็ม) เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเข้าไปหนุนเสริมและสนับสนุนชุมชนได้อย่างแท้จริง

นายสมฤทธิ์ เลียงประสิทธิ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ได้กล่าวว่า กระบวนการขับเคลื่อนของ อพท. ถือเป็นโอกาสดีได้เข้ามาช่วยสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการร่วมกัน เพราะ จังหวัดสตูล เป็นเมืองเล็กๆ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง สามารถพัฒนาและก้าวกระโดดขึ้นมาเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำได้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนของสตูลถือว่ามีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีความกระตือรือร้น เพราะเนื่องด้วยการเริ่มต้นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ฐานข้อมูลเชิงลึกที่มี การวิจัยจาก สกว. เข้ามาสร้างกระบวนการระดมความคิด ก่อให้เกิดกลุ่มชุมชนต่างๆ มีพื้นฐานความรู้ทางวิชาการในระดับหนึ่ง ความคาดหวังในอนาคต คือ อยากให้จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดนำร่องของภาคใต้ เพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานในระดับประเทศ และมาตรฐานโลก เช่น เรื่องของฝาก ของที่ระลึก เป็นต้น ในส่วนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มองว่าบางครั้งความเข้าใจของชุมชนยังไม่ลึกซึ้ง บางชุมชนทำเป็นรีสอร์ทชุมชน มองว่าโฮมสเตย์น่าจะเป็นทิศทางที่ถูกหลักมากกว่า ขยายตัวได้เร็วกว่าและขยายรายได้ให้กับชาวบ้านได้มากกว่า

นายฉัตรชัย อุตสาหะ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสตูล ได้กล่าวประเด็น กระบวนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่า สิ่งที่สำคัญจะต้องให้ได้เป้าหมายก่อนว่าจังหวัดสตูลจะดึงดูดเด่นอะไร ที่ไหนและอย่างไรและต้องศึกษาว่าชุมชนมีศักยภาพอะไร พร้อมนำฐานข้อมูลมาหารือและวางแผนการหนุนเสริมร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน โดยที่อพท. เป็นหน่วยงานที่สามารถเสนอระดับนโยบาย ประเด็นงบประมาณการสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากที่ใช้งบประมาณของจังหวัด ผลมติการประชุมในครั้งนี้ ทางสำนักงานจังหวัดสตูลจะรับเรื่องไว้ พร้อมทั้งนำเรียนท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เพื่อจะหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างไร เช่น เรื่องของผลิตภัณฑ์ชุมชน เรื่องของกลุ่มต่างๆ ตามแผนงานนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อกำหนดเป้าหมายทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชนให้ชัดเจน แล้วจึงนำมาดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อไป

นายสุเทพ เกื้อสังข์ รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้เสริมประเด็นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูลว่า ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวของจังหวัดสตูล แนวทางที่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้น อพท. เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม และให้การช่วยเหลือในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่น เป้าหมายสำคัญ คือทำงานร่วมกันและพื้นที่ได้ประโยชน์ ก่อนที่จะนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการเข้าสู่ตลาด ต้องพิจารณาถึงการสร้างมาตรฐานสินค้าและบริการ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจจะเป็นฐานของการเกษตร/การประมง/ ป่าชายเลน/หัตถกรรมของที่ระลึก/มรดกวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเพียงกลไกการจัดการ แต่ฐานทรัพยากรจะบอกได้ว่ามาจากไหน ซึ่งมีหลายมิติขึ้นอยู่กับว่าชุมชนนั้นมีอะไร ตัวตนเป็นอย่างไร อัตลักษณ์เป็นอย่างไร Local experience ในมิติการท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล จะนำเสนอแหล่งนี้มาสร้างประสบการณ์อะไรได้บ้าง อยู่บนฐานวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชน หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย การพัฒนา ต่อยอดสินค้าที่จะส่งต่อการตลาดก็เป็นกระบวนการต่อไปของหน่วยงานฝ่ายพัฒนาการตลาดและ การประชาสัมพันธ์ หากมีการดำเนินการแบบนี้จะเห็นได้ว่าใครเป็นต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำได้อย่างชัดเจน สมมติว่าสตูลมี 30 ชุมชน เราจะทำ 30 พร้อมกันได้หรือไม่ งบประมาณและคนมีจำกัด จึงต้องเลือกว่าเราจะสร้างชุมชนต้นแบบ 3 หรือ 4 ชุมชน แล้วจึงทำการวางแผนโดยใช้เครื่องมือที่ อพท. ใช้เรียกว่า “CBT Thailand” ที่ประยุกต์มาจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก โดยที่ทั่วโลกยอมรับเครื่องมือนี้และนำมาปรับปรุงให้เหมาะกับภูมิสังคมไทย แล้วเป็นคำว่า CBT Thailand ที่คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติรับรองซึ่งเชื่อมโยงกับมาตรฐานของกรมท่องเที่ยวและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ถ้าหากการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวแบบอื่นยังยังสามารถฟื้นฟูกันได้ แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่ได้ เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ จิตวิญญาณ วิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่นที่มีหลากหลายมิติที่เราต้องมาใคร่ครวญและพิจารณา อพท.เป็นหน่วยงานกลางที่เชื่อมประสานกับทุกหน่วยงาน (ชุมชน เอกชนและ นักวิชาการ) ให้สามารถทำงานไปด้วยกัน อพท.จะมีการติดตามประเมินผลทุกปี เช่น การจัดทำแผนชุมชน การปฏิบัติตามแผน (เช่น เรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม มรดกวัฒนธรรม OTOP การบริการความปลอดภัย การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม) อพท.จะทำหน้าที่ติดตามการพัฒนาของชุมชนในทุกปี หากจะมีข้อควรพัฒนาในด้านอื่นๆ หรือร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนต่อไป โดยจะเป็นกลไกการทำงาน ที่ชุมชนสามารถประเมินตัวเองหรือเชิญหน่วยงานเข้ามาเป็นผู้ประเมิน สามหรือสี่รอบ เมื่อเข้าสู่ปีที่ห้าชุมชนนั้นสามารถเป็นชุมชนต้นแบบได้ สามารถดำรงอยู่และแบ่งปันให้ชุมชนอื่นได้ด้วย

วาระที่ 2 เรื่องเพื่อพิจารณา

นางสาววรรณวิภา ภาณุมาต รองผู้อำนวยการสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน อพท. ได้ชี้แจงประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ให้ที่ประชุมทราบ โดยมี 3 ประเด็น คือ เรื่องเป้าหมายของการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูลว่าจะไปทิศทางไหนร่วมกัน โดยต้องรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย ประเด็นที่สอง คือ การภารกิจที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว ในหน้าที่/ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานว่าจะต้องมีการเพิ่มเติมอะไร และ Road map ของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูลที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจ และเห็นภาพเดียวกัน เพื่อเป็นแนวทางในการบูรณาการส่วนต่างๆ ร่วมกัน เช่น เรื่องงบประมาณ ภารกิจ หรือ เรื่องชุมชนเป้าหมายร่วมกัน เป็นต้น

2.1 เป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูลที่ผ่านมาได้มีการประชุมสัญจรจังหวัดสตูล มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และชุมชนที่มีการดำเนินการได้เป็นอย่างดีรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุด คือ ชุมชน

บ่อเจ็ดลูกที่เกิดจากงานวิจัยท้องถิ่นของสกว. นอกจากนี้การเกิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูลนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น ชุมชนเริ่มเอง งานวิจัยท้องถิ่น เป็นต้น

นายสุเทพ เกื้อสงษ์ รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของการเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนฝั่งอันดามัน ส่วนใหญ่เกิดจากการเกิดภัยพิบัติ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรและฟื้นฟู อีกกลุ่มหนึ่งเป็นงานวิจัยของหน่วยงานท้องถิ่น อีกกลุ่มเกิดจากการที่หน่วยงานของภาครัฐเข้าไปกระตุ้น เช่น หมู่บ้าน CIV การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (อะเมซิง ไทยแลนด์ปี 2541-2542) อีกส่วนหนึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจของในชุมชน

นายอัครธฤต หิยาหม ผู้ช่วยผู้ประสานฯ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล กล่าวว่า ที่ผ่านมาสกว.ท้องถิ่นยังขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังคงดำเนินการขับเคลื่อนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และกล่าวเพิ่มเติมว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรเน้นเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณในปัจจุบันจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูลแบ่งเป็นกระจายทุกอำเภอและมีกลไกของอำเภอเป็นคนจัดการ เช่น อ.เมือง มีการประชุมทุกวันที่ 5 อ.ละงู มีการประชุมทุกวันที่ 10 แล้วมีกลไกตรงกลาง คือ เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครือข่ายจังหวัด โดยมีตัวแทนจากทุกอำเภอมารวมกัน ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการจัดทะเบียนสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรดึงชุมชนที่เด่นในแต่ละอำเภอ ทำให้เด่นจนเป็นต้นแบบแล้วให้ชุมชนในอำเภอนั้น มาศึกษาจากชุมชนต้นแบบในอำเภอของตนเอง เช่น ชุมชนบากันเคย ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนบ้านท่าข้ามควาย ฯลฯ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 23 ชุมชน โดยการจะเป็นสมาชิกได้จะต้องผ่านกฎระเบียบ โดยมีคณะกรรมการมาประเมินว่าจะเข้าเกณฑ์มาเป็นสมาชิกในเครือข่ายหรือไม่ เกณฑ์การประเมินมี 4 ระดับ ได้แก่ ระดับ 1 คือ ชุมชนที่สนใจอยากเข้ามาเรียนรู้ ระดับ 2 คือ ชุมชนพร้อมทดลองแต่ยังไม่มียกท่องเที่ยว (สามารถจัดการทรัพยากรได้) ระดับ 3 คือ ชุมชนสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ และระดับ 4 คือสามารถเป็นชุมชนที่จัดการตนเองได้ (ไม่ผูกเฉพาะแค่เรื่องท่องเที่ยว แต่ยังรวมถึงคุณภาพชีวิตของชุมชน)

โดยสามารถสรุปเป้าหมายของการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูลได้ดังนี้

ประเด็น	ความคิดเห็น
ฐานข้อมูลของชุมชน	- มีฐานข้อมูลกลาง CBT สตูล - การจัดทำฐานข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนา - ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สื่อความหมายดีและชัดเจน
การวางแผน/การบริหารจัดการ CBT	- การรวมกลุ่มทำท่องเที่ยวด้วยใจ - ชุมชนมีส่วนร่วมและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน - การบริหารการจัดการของกลุ่ม
กลไกขับเคลื่อนในรูปแบบเครือข่าย/ภาคีในระดับจังหวัด	- สร้างกลไกขับเคลื่อนในระดับจังหวัด “เครือข่าย” - ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ – ชุมชน - พัฒนาสู่การเป็นกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง
การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม	- กระบวนการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน - โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

สร้างรายได้/สร้างอาชีพ การกระจายรายได้	- สร้างรายได้ให้กับชุมชน - ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น - กระจายรายได้แบบจริงจั่งและชัดเจน - ชุมชนมีความสุข - ชุมชนมีอาชีพใหม่ นอกเหนือจากอาชีพหลักเกิดขึ้น - ชุมชนใช้ CBT เป็นอาชีพเสริม รายได้เสริม - ชุมชนสามารถบริหารจัดการตัวเองได้ มีรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง
เครื่องมือการพัฒนาชุมชนในทุกมิติให้มีความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”	- ให้ชุมชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน - ชุมชนใช้ CBT เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน - พัฒนาอย่างมีระบบและยั่งยืน - ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - ชุมชนเข้มแข็งจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน - ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวภายใต้ความสมดุลของมิติสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน (ให้เกิดความประทับใจ)	- การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบต่อสังคม - CBT สตูดต้องมีกิจกรรม CSR อย่างน้อย 1 กิจกรรม - กิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลาย ปลอดภัย และประทับใจ - นักท่องเที่ยวมาแล้ว อยากมาอีก
การพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน	- เพิ่มมูลค่าทางผลิตภัณฑ์ - CBT สตูดต้องค้นหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของตนเองได้ - สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญา มีอัตลักษณ์
การเตรียมความพร้อมศักยภาพของชุมชน ในทุกด้าน	- CBT สตูดต้องพร้อมใช้มาตรฐาน CBT Thailand เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา - การท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ “จัดการทุนชุมชน” (ทรัพยากร วัฒนธรรม ความรู้ คน เงิน) - พัฒนาศักยภาพคนในชุมชน/กลุ่ม - ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว CBT - ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวแบ็กแพ็ค
การสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวระดับประเทศและสากล	- ยกระดับเชิงประเด็น CBT “สมัชชาคนสตูด” - มีมาตรฐานการยอมรับในระดับสากล - เมืองท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศ

การมีส่วนร่วมอนุรักษ์และให้ความสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- นาทรัพยากรและองค์ความรู้มาให้บริการนาเที่ยวเชิงการท่องเที่ยวนิเวศควบคู่การอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืนด้านทรัพยากร - รักษา คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ - ศึกษาเรียนรู้ความหมาย ความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน - ชุมชนมีเป้าหมายสานักกรักในบ้านเกิดและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน - ท่องเที่ยวชุมชนต้องดำเนินการควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืน
การบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- ร่วมกันวางแผนแม่บท CBT - บูรณาการ พูดคุยกันเพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน - วางพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน

ชวนคิด ชวนคุย ทำอย่างไรให้ไปถึงเป้าหมายที่อยากเห็น

นางสาววรรณวิภา ภาณุมาต รองผู้อำนวยการสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน อพท. ได้อธิบายให้เห็นถึง Roadmap กระบวนการพัฒนา CBT Thailand ซึ่งทุกภาคส่วนในประเทศไทยพยายามจะทำงานร่วมกัน โดยเป็นการอธิบายกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ โดยที่หน่วยงานทุกภาคส่วนต่างทำตามภารกิจของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สรุปมาจากที่ประชุมของคณะอนุกรรมการ CBT Thailand ว่าถ้าแต่ละจังหวัดหรือแต่ละภาคส่วนจะขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน มีกระบวนการอะไรบ้าง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เอาชุมชนเป็นศูนย์กลางและจะดูว่า แต่ละหน่วยงานสามารถเข้ามามีบทบาททำอะไรได้บ้าง โดยมีกระบวนการเรียงลำดับดังนี้ 1) ชุมชนสนใจเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ชุมชนหาข้อมูล/ติดต่อหน่วยงาน 3) พูดคุยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการชุมชน 4) เช็ข้อมูลชุมชนในฐานข้อมูล 5) ส่งข้อมูลความรู้และเครื่องมือพัฒนาให้ชุมชนศึกษา 6) เชิญชุมชน เข้าร่วมการอบรม 7) ชุมชนประเมินศักยภาพตนเองตามเกณฑ์ CBT Thailand 8) ลงพื้นที่ทำแผน CBT ร่วมกับชุมชน ต่อมาจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนตามแผนซึ่งเริ่มตั้งแต่ 9) บริหารจัดการกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง 10) การจัดทำบัญชี 11) การพัฒนาเยาวชน 12) พัฒนาของฝาก ของที่ระลึก 13) การรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน 14) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย 15) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน 16) พัฒนานักสื่อความหมาย 17) การสนับสนุนงบประมาณพัฒนา CBT 18) การพัฒนาที่พัก 19) ทำสื่อประชาสัมพันธ์ 20) การพัฒนาการบริการและความปลอดภัยในชุมชน 21) สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 22) Product Testing 23) ติดตามประเมินผลการพัฒนา (ทุกปี) 24) วิจัย/ถอดบทเรียนการพัฒนา 25) ชุมชนขอรับการรับรองมาตรฐาน CBT 26) ชุมชนเข้าประกวดรางวัล 27) ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้ตลาดได้รู้จัก 28) เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน 29) ประกาศเขตการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากนั้นให้แต่ละหน่วยงานระบุไว้ในขั้นตอนตั้งแต่ต้นน้ำ ปลายน้ำ กลางน้ำที่ชุมชนจะเดินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ หน่วยงานต่างๆ จะทำอะไรและทำอะไรอยู่ เมื่อทุกคนให้ข้อมูลครบแล้วจะให้เห็นว่าในแต่ละขั้นตอน มีอะไรที่ทับซ้อนกันหรือบางกระบวนการยังไม่มีหน่วยงานไหนทำ จะเห็นการขับเคลื่อนของการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งทำให้เห็นว่าหน่วยงานที่เล็งมาช่วยอะไรบ้างและยังขาดเหลือประเด็นใดที่จะมาบูรณาการร่วมกันได้

จากการระดมความคิดเห็นสามารถสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการต่างๆ ดังนี้

1. บูรณาการแนวทางการให้ความรู้แก่ชุมชน
2. ลงพื้นที่วิเคราะห์ร่วมกัน
3. ฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีอยู่สามารถต่อยอดได้
4. ประเมินชุมชนแบบนักท่องเที่ยว
5. วางแผนหรือแนวทางการอบรมร่วมกันเพื่อเป็นการอบรม CBT สตูล
6. หรือวางแผนสร้างแกนนำ CBT รุ่นใหม่ร่วมกัน
7. หน่วยงานสามารถเข้าถึงคนจากหน่วยงานที่จัดทำฐานข้อมูลได้
8. เชิญหน่วยงานที่มีความรู้เป็นวิทยากรอบรมให้แก่ชุมชน
9. แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน/ หา New Shades ของชุมชนให้ได้และแตกต่างจากที่อื่น/ ออกแบบเส้นทาง
10. ท่องเที่ยว CBT ควบคู่กับกระแสหลัก
11. บูรณาการงานวิจัยร่วมกันกับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศและหน่วยงานอื่นๆ
12. CBT สตูลแบรนด์
13. การหาเจ้าภาพในการรวมเครือข่าย CBT สตูล
14. การสร้างและพัฒนาเครือข่าย CBT สตูล
15. มีคณะทำงาน CBT สตูล
16. Network KPI ร่วมของ CBT สตูล
17. กิจกรรมใหม่ๆ ของ CBT
18. การพัฒนาระบบ Logistic
19. การ Matching ระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเว็บไซต์ฐานข้อมูล CBT

ดร.นราวุธ บัวขวัญ อาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สงขลา ได้นำเสนอการไปเข้าร่วมงาน International Tourismus Borse 2019 (ITB 2019) ณ กรุงเบอร์ลิน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระหว่างวันที่ 6 - 10 มีนาคมที่ผ่านมา ว่าทางคณะผู้วิจัยได้ไปนำเสนอขายเส้นทางท่องเที่ยวในงานดังกล่าวโดยขายผ่านผู้ประกอบการมืออาชีพ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมาหา Land ในพื้นที่ โดยที่ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดผ่านการวิจัยและคัดกรองโดยสกว.มุ่งเป้า ผ่านนักวิจัยซึ่งอยู่ในพื้นที่ หนึ่งในนั้นเป็นนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมกับมหาวิทยาลัยอื่น โดยได้นำเสนอขายอุทยานธรณีสตูลใน 4 อำเภอ มีการขายเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงตั้งแต่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาไปยังจังหวัดสตูลและเดินทางต่อไปจังหวัดตรัง ซึ่งมีการผนวกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน, Mass tourism, Creative tourism โดยผสมผสานให้มีความเหมาะสม มีการประยุกต์ใส่แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้าไปโดยที่นักท่องเที่ยวไม่รู้ตัว แต่ได้กระจายรายได้ให้แก่ชุมชนผ่านสองบริษัทหลักๆ ในภาคพื้นยุโรป คือ Royal Silk และ Andaman Discovery โดยในวันที่ 28 มีนาคมนี้จะมีการเปิดตัวโครงการวิจัยในพื้นที่อุทยานธรณีสตูล

ดร.ทวีสินธุ์ ตั้งแข่ง อาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สงขลา ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าประเด็นในส่วนของ Geo park มีจำนวน 4 โครงการที่จะเปิดตัวในวันที่ 28 มีนาคมนี้ มีการใช้ฐาน Geo park ทั้งหมด และทำเพื่อรองรับการประเมินรอบหน้า โดยประเด็นที่ Geo park ได้สะท้อนกลับมาจากการประเมินรอบที่ผ่านมาได้เอาโจทย์ดังกล่าวมาคิดเป็นโจทย์ใหม่ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสดีของ

ชุมชน หากนักวิจัย ในพื้นที่พบอะไรที่ดีก็จะสามารถนำมาเขียนเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวแล้วเสนอผ่านบริษัท ที่ขายในยุโรป ถ้าสนใจก็จะลงมา FAM Trip กับคณะ

นายภาณุ วรรณิทร ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสตูล กล่าวว่า อาหารพื้นถิ่น แกงตอแมะห์ของสตูลที่มีหนึ่งเดียวในประเทศไทย ถ้าหากว่าเราควบคุมคนทำได้ ข้าวอัลฮัมของ ชุมชนเกตรี ซึ่งน่าจะสามารถนำมาขายกับแกงตอแมะห์ก็จะเป็นจุดขายของสตูลในเรื่องของชุมชนทั้งหมด การ เข้าถึงชุมชนลำบากมาก ตอนนี้ ททท.กำลังทำ Application ในเรื่องของการเข้าถึงชุมชน การเดินทาง อาหาร แต่สิ่งที่มองเห็นตอนนี้ คือ หลายคนต่างคนต่างทำ จะต้องหาเจ้าภาพใหญ่ในการทำงานในจังหวัด จังหวัดสตูล จะเดินไปทิศทางไหน ทุกจังหวัดไม่เหมือนกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เหมือนกัน ปัญหาเรื่องของการท่องเที่ยวโดย ชุมชนเป็นปัญหาใหญ่ จะให้ชุมชนมาออกเงินเองไม่ได้เพราะชุมชนมีรายได้้น้อยมาก สิ่งที่จะต้องเข้าไปช่วยมีอีก เยอะ โดยเฉพาะสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องหา New Shades ที่เป็นจุดขายที่แตกต่างจากที่อื่นให้ได้ อาหารถิ่น จะต้องแตกต่างจากที่อื่นๆ ซึ่งคนมาสตูลจะต้องได้กินสิ่งนี้ ถ้าไม่ได้กินคือมาไม่ถึงสตูล นอกจากนี้ในเรื่องการ ปรับตัว การดูแลต่างๆ ภาครัฐ ต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ถ้าจะให้ชุมชนเดินเองคงไม่ประสบความสำเร็จ ทุก คนต้องช่วยกันโดยเฉพาะ ภาคหน่วยงานราชการจะต้องเข้ามาดูแล และหน่วยงานท้องถิ่นโดยเฉพาะ อบต. และ อบจ. น่าจะเป็นหน่วยงานหลักรวมทั้งจังหวัดด้วย การท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูลมีการขนส่งที่ลำบาก มาก ทำให้ขายยากมาก ชุมชนต้องขาย คู่กับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชุมชนบ่อเจ็ดลูกต้องขายคู่กับปราสาทหินพัน ยอด ทุกอย่างต้องเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวและต้องเชื่อมโยงกับอาหารด้วย โดยตรงนี้จะสร้างจุดขายให้กับ ชุมชนได้

นายเจตกร หวันสุ ประธานสภาการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ได้กล่าว เพิ่มเติมว่า การประชุมครั้งนี้ทำให้มองเห็นว่ามีการทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูลกันเยอะ แต่ มองไม่เห็นภาพ เช่น เรื่องเว็บไซต์ที่ทำพบว่ายังขาดอยู่หลายอย่าง อาทิ แผนที่ การลง Remark ใน Google map Galleries เป็นต้น ส่วนฐานข้อมูลเบื้องต้นมีอยู่ แต่สังเกตว่าแต่ละหน่วยงานต่างมีฐานข้อมูลของตัวเอง แต่ถ้าจะสืบค้นฐานข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนของสตูลจะไปหาได้จากที่ไหนและยังไม่มีเครือข่ายการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล นอกจากนี้แต่ละหน่วยงานต่างมีตัวชี้วัดขององค์กรตัวเอง ถ้ามี KPI หรือ ตัวชี้วัดของสตูลตามแนวคิด Satun Network Model เป็น KPI ร่วมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล งานจึงจะเกิดและมีการแบ่งแยกภารกิจของแต่ละหน่วยงานได้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูลต้องออกมาเป็น Branding ให้ได้ ซึ่งจุดขายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล คือ CSR ทุกชุมชนทำ CSR ทั้งหมด แล้ว วางแผนต่อไปว่าจะไป Road show ที่ไหน อีกประเด็นหนึ่ง คือ การไป ITB ต้องไปเมื่อผลิตภัณฑ์พร้อม สินค้า ต้องมีความโดดเด่น เรื่องฐานข้อมูลเป็นไปได้อย่างไรหรือไม่ที่สกว.จะรับไปทำ ถ้าทุกคนเห็นด้วย ทุกคนก็จะต้อง สนับสนุนงบประมาณ ผลิตภัณฑ์มีจุดแข็งยังไม่เพียงพอ จะต้องเตรียมคนให้พร้อม เช่น มัคคุเทศก์ ปัญหา คือ ใครเป็น Satun CBT network ฝ่ายลงทุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มาคุยเรื่องผลิตภัณฑ์ พบว่า สตูลยังขาด 2 เรื่อง คือ ของฝากและไม่มีความพร้อมด้าน โลจิสติกส์ ดังนั้นจึงต้องมาหารือกัน ต้องมีเจ้าภาพ

นายสุเทพ เกื้อสังข์ รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้แสดงความคิดเห็นว่า เราทุกคนควรเป็นเจ้าภาพแล้ว ค่อยมาคิดว่าใครควรจะทำอะไร การท่องเที่ยวเป็นเรื่องภูมิภาค ทกจ.ควรเป็นเจ้าภาพ แต่ไม่จำเป็นต้องทำทุก เรื่อง ต้องหาคนรับผิดชอบแต่ละเรื่อง บางเรื่องอาจจะต้องเริ่มจากงานวิจัยท้องถิ่น ถ้ากลุ่ม CSR ตอนนี้ในนิคม อุตสาหกรรมหรือในตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายกำหนดว่าถ้าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อยากทำ CSR แล้วเราอยากให้เขาทำ CSR เรื่องอะไร ก็ต้องแจ้งให้เขาทราบ เพราะฉะนั้น supply และ demand ต้อง ไปด้วยกัน ในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ

20 ปี และแผนแม่บท การท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสร้างต้นแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชน การมาขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเชิงพื้นที่ถือว่ามีความได้เปรียบ ถ้ามีปัญหาก็เข้าที่ ประชุมคณะอนุกรรมการ CBT Thailand ซึ่งทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายอยู่ในคณะฯ นี้ทั้งหมด แต่วันนี้ มาเชื่อมโยงในเชิงพื้นที่เล็กๆ ในระดับจังหวัด ส่วนในเรื่องของงบประมาณ ถ้าตรงนี้ชัดเจน งบประมาณต่างๆ เช่น ยุทธศาสตร์จังหวัด กลุ่มจังหวัด ภาค เขตพัฒนาการท่องเที่ยว ฯลฯ พบว่ามีแต่กรอบแต่ไม่มีใครเสนอ ต่อไปถ้าเรามาช่วยกันแล้วเราเสนอในนามของจังหวัด เมื่อได้งบประมาณมากจะเป็นตัวที่จะต้องไปเคลื่อนไหว

นางสาววรรณวิภา ภาณุมาต รองผู้อำนวยการ สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน อพท. ได้กล่าวว่า จากที่หลายๆ ท่านพูดว่าตอนนี้สตูลมีหลายหน่วยงานทำมากแต่อาจจะคุยกันน้อย เพราะฉะนั้นต้องหาเวที หาเจ้าภาพ ในการคุย ซึ่งคุยเสร็จมันต้องมีคนสรุปจะต้องมีกลไกในการทำงานร่วมกัน

นางอจรินทร์ เมืองจันทร์ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ได้สอบถามว่าจะมีการนำเสนอผลการประชุมในวันนี้ให้เพื่อที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบเพื่อจะได้เดินทางไปอย่างไร

นายสุเทพ เกื้อสงษ์ รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า วันนี้ต้องมีมติที่ประชุมว่ามีหน่วยงาน ไหนบ้าง และ ต้องเสนอผ่านสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลให้ในเชิง พื้นที่ได้รับทราบเพื่อให้เห็นภาพว่าการเคลื่อนการท่องเที่ยวในเชิงมิติของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มี การขับเคลื่อนแล้ว และในส่วนที่สอง คือ ในเชิงนโยบายจะให้เห็นภาพของคณะอนุกรรมการ CBT Thailand จุดเริ่มต้นในวันนี้จะไม่สูญเปล่าแน่นอน เชื่อว่าสามารถขับเคลื่อนได้แน่นอนถ้าเรามีใจตรงกัน จะเห็นทางเดิน Roadmap การพัฒนา เห็นภาพว่าพื้นที่ที่ทำคือตรงไหนและในเชิง function เกี่ยวข้องกับใครบ้าง เรื่องอะไร แล้วเราเดินไปด้วยกัน

นายภาณุ วรมิตร ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสตูล ได้อธิบายใน เรื่องต้นแบบเมืองรองของ ททท. ที่เลือกมาเพียง 3 เมือง คือ น่าน เลย และสตูล สำหรับการท่องเที่ยวโดย ชุมชนจังหวัดสตูล ถ้าจะให้ป็นรูปธรรมมากกว่านี้ แต่ละหน่วยงานควรมาวางแผนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยกันและทำด้วยกัน

นายเจตกร หวันสุ ประธานสภาการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ได้กล่าวว่า ขอให้ อพท. รายงานท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อทุกคนจะได้ไปวางแผน ของหน่วยงานตัวเองในการพูดคุยกันครั้งต่อไป ควรมีการวางแผนปีงบประมาณ 2563 โดยอาจจะให้หัวหน้า สำนักงานจังหวัดเป็นประธาน มีการตั้งเป็นคณะทำงานเรื่องการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้งนี้ควรเป็นองค์ประชุมเล็กที่ไม่มีกรอบ เป็นสิ่งที่ทุกคนอย่างขับเคลื่อนไปด้วยกัน จะได้รู้ว่าในปีงบประมาณ 2563 ใครทำอะไรอยู่เพื่อจะได้ไม่ทับซ้อนกัน สภาการท่องเที่ยว อบจ.รับเป็นเจ้าภาพในการจัดทำเว็บไซต์ อยากให้หน่วยงานต่างๆ ช่วยกันรับไปทำในเรื่องที่ตนเองถนัด จับมือกันทำงาน เช่น เส้นทางท่องเที่ยวขอให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจับมือกับวิทยาลัยชุมชนสตูลและเอาเส้นทางทั้งหมดมา matching กันเพื่อให้ ออกมาเป็น Satun CBT Network Model

ประมวลภาพกิจกรรมโครงการ

